

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ESTETİK OPERASYONLARIN SOSYAL ETMENLERİ VE
TIBBİLEŞTİRME İLE İLİŞKİSİ: RİNOPLASTİ ÜZERİNE
NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ

DOKTORA TEZİ

SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Danışman

Prof. Dr. Yunus Emre ÖZTÜRK

KONYA-2021

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ESTETİK OPERASYONLARIN SOSYAL ETMENLERİ VE
TIBBİLEŞTİRME İLE İLİŞKİSİ: RİNOPLASTİ ÜZERİNE
NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ

DOKTORA TEZİ

SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Danışman

Prof. Dr. Yunus Emre ÖZTÜRK

Bu araştırma Selçuk Üniversitesi Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı
Koordinatörlüğü Tarafından 2018-ÖYP-011 proje numarası ile desteklenmiştir.

KONYA-2021

ÖNSÖZ

Bu çalışma günümüzde gerek medyada ve gerekse sosyal çevrede gözlendiği şekilde giderek yaygınlaşan estetik operasyonların incelenmesine yönelik tasarlanmıştır. Çalışmada burun estetiği özelinde estetik operasyonları etkileyen sosyal etmenlerin neler olduğu ve estetik cerrahi ile tıbbileştirme arasındaki ilişkinin durumu irdelenerek anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Öncelikle doktora öğrenimim sürecinde beni destekleyen, fikirleriyle beni yönlendiren, akademik vizyonu ile akademik hayata adapte olmama ve mesleğimi daha çok sevmeme vesile olan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Yunus Emre ÖZTÜRK'e, tez sürecinde değerli fikirlerini benden esirgemeyen, yapıcı tutumuyla beni cesaretlendiren, geri dönütleriyle tezimin bu aşamaya gelmesine katkı sağlayan sayın tez izleme komitesi üyeleri Doç. Dr. Nur Feyzal KESEN ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YORULMAZ hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu tezin savunma jürisinde yer alarak beni onurlandıran saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Musa ÖZATA ve Prof. Dr. Ramazan ERDEM'e çok teşekkür ederim.

Ayrıca araştırma sorularını değerlendiren ve soruların şekillenmesinde önemli katkıları olan sayın hocalarım Doç. Dr. Osman AKDAĞ, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SÜTÇÜ ve Doç. Dr. İslam CAN'a çok teşekkür ederim. Tez araştırma konusunun planlanması sürecinde değerli fikirlerini paylaşan ve süreçte sık sık kendilerine sorular yönelttiğim sevgili arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Fatümatü Zehra ERCAN'a, Arş. Gör. Dr. Funda AFYONOĞLU'na ve Arş. Gör. Dr. Aysel TEKGÖZ OBUZ'a teşekkürlerimi sunmak isterim. Akademik hayatımın tüm aşamalarında beraber olduğum ve her zaman desteğini arkamda hissettiğim, beni her konuda cesaretlendiren sevgili mesai arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Şerife GÜZEL'e ve Arş. Gör. Müjdat YEŞİLDAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Hayatım boyunca bana her açıdan destek olan, bana her daim güvendiğini ve başaracağıma olan inancını hissettiren sevgili annem Halise AKMAN'a, hayatımın son 6 yılını bilikte geçirdiğim, varlığıyla bana mutluluk ve huzur veren sevgili eşim Onur DÖMBEKÇİ'ye ve her şeyden çok sevdiğim canım kızım Beril DÖMBEKÇİ'ye teşekkür ederim.

Son olarak bu tez araştırmasının katılımcıları olan sayın Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik cerrahi hekimlerine ve rinoplasti hastalarına teşekkürü borç bilirim.

Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ

İÇİNDEKİLER

SİMGELER VE KISALTMALAR	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Estetik ve Güzellik	6
1.1.1. Güzellik Algısı	11
1.1.2. Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi	12
1.1.3. Rinoplasti / Burun Estetiği	14
1.2. Beden, Sağlık ve Estetik İlişkisi	16
1.2.1. Fiziksel Sağlık	21
1.2.2. Ruhsal Sağlık	21
1.2.3. Sosyal Sağlık	24
1.2.4. Bedenin Yeniden İnşası	26
1.3. Tibbileştirme	28
1.3.1. Tıbbi Güç ve Sosyal Kontrol	32
1.3.2. Sağlıkın Ticarileşmesi / Metalaşması	34
1.3.3. Medya	37
1.3.4. Sosyal Medya	39
2. YÖNTEM	42
2.1. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	42
2.2. Araştırmanın Amacı	46
2.3. Araştırma Süreci	47
2.4. Araştırma Yöntemi	49
2.4.1. Çalışma Grubu	50
2.4.2. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı	51
2.4.3. Araştırma Öncesi Pilot Uygulama	52
2.4.4. Görüşme Ortamı ve Görüşmelere Dair Bilgiler	53
2.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	54
2.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği	55
2.7. Araştırmanın Sınırları	56
2.8. Katılımcılara Dair Bilgiler	56
2.8.1. Görüşülen Estetik Cerrahlar ile İlgili Bilgiler	57

2.8.2. Rinoplasti Operasyonu Geçiren Katılımcılara Dair Tanımlayıcı Bilgiler	57
3. BULGULAR.....	60
3.1. Estetik Cerrahlarla Yapılan Görüşmelere Dair Bulgular	60
3.1.1. Burnun ve Rinoplastinin Önemi.....	61
3.1.2. Rinoplastinin Gerekliklik Durumu.....	67
3.1.3. Rinoplastiye Etki Eden Faktörler	75
3.1.4. Operasyon Öncesi Kaygılar	106
3.1.5. Rinoplasti Hastalarının Operasyon Sonrası Durumları.....	110
3.2.Rinoplasti Operasyonu Geçiren Bireylerle Yapılan Görüşmelere Dair Bulgular	117
3.2.1. Rinoplasti Fikrinin Ortaya Çıkışı	118
3.2.2. Sağlıklı Bir Burnun Özellikleri ve Rinoplastiden Beklentiler	140
3.2.3. Operasyon Öncesi Ailenin Yaklaşımı ve Hastaların Kaygıları.....	148
3.2.4. Rinoplasti Sonrası Yaşanan Değişiklikler.....	157
4. TARTIŞMA.....	177
4.1. Rinoplastiye Etki Eden Sosyal Etmenlere İlişkin Tartışma	179
4.1.1. Sosyal Medya	179
4.1.2. Sosyal Çevre	182
4.1.3. Ruhsal Sağlık Problemleri.....	185
4.1.4. Estetik Cerrahlar.....	187
4.2.. Burun Estetiğinin Tıbbileştirilmesine İlişkin Bulgulara Yönelik Tartışma..	192
4.2.1. Hekimler Tarafından Gerçekleştirilen Tıbbileştirme	193
4.2.2. Bireyler Tarafından Gerçekleştirilen Tıbbileştirme	195
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	200
5.1. Sonuç	200
5.2. Öneriler.....	206
5.2.1. Estetik Cerrahi Alanına Yönelik Öneriler	206
5.2.2. Estetik Cerrahi Hizmetlerini Kullanan veya Kullanma Niyeti Olan Kişilere Yönelik Öneriler	207
5.2.3. Topluma Yönelik Öneriler	208
5.2.4. Akademik Çalışmalara Yönelik Öneriler	209
6. KAYNAKLAR	210
7. EKLER	222
EK A: Hastalar İçin Aydınlatılmış Onam Formu.....	222
EK B: Hekimler İçin Aydınlatılmış Onam Formu	223

EK C: Rinoplasti Operasyonu Geçiren Hastalara Yönelik Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu	224
EK D: Estetik Cerrahi Hekimlerine Yönelik Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu.....	226
EK E: Etik Kurul Raporu	228
EK F: Turnitin Raporu	229
8. ÖZGEÇMİŞ	231

SİMGELER VE KISALTMALAR

3K	:Küçük, Kalkık, Kavisli
ASA	:American Society of Anesthesiologists
BAB	:Beden Algısı Bozukluğu
CDC	:Centers for Disease Control and Prevention
DEHB	:Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
DSÖ	:Dünya Sağlık Örgütü
ED	:Eretil Disfonksiyon
ISAPS	:Uluslararası Estetik ve Plastik Cerrahi Derneği
KBB	:Kulak Burun Boğaz
ÖSYM	:Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
TARD	:Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon Derneği
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	:Türk Dil Kurumu
TPCD	:Türk Plastik Cerrahi Derneği
TPRECD	:Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği
TSSB	:Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TTB	:Türk Tabirpler Biliği
TUS	:Tıpta Uzmanlık Sınavı
VDB	:Vücut Dismorfik Bozukluğu
WHO	:World Health Organization

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Araştırma Süreci.....	47
Şekil 3.1. Estetik Cerrahlarla Yapılan Görüşmelerin Tematik Analizine İlişkin MAXMaps Grafiği.....	61
Şekil 3.1.1. Burnun ve Rinoplastinin Önemine Dair MAXMaps Grafiği.....	62
Şekil 3.1.2. Rinoplastinin Gereklilik Durumuna İlişkin MAXMaps Grafiği	68
Şekil 3.1.3. Rinoplastiye Etki Eden Faktörlere İlişkin MAXMaps Grafiği	76
Şekil 3.1.4. Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	98
Şekil 3.1.5. Operasyon Öncesi Kaygılara İlişkin MAXMaps Grafiği	106
Şekil 3.1.6. Rinoplasti Hastalarının Operasyon Sonrası Durumlarına İlişkin MAXMaps Grafiği.....	110
Şekil 3.2.1. Rinoplasti Operasyonu Geçirmiş Bireylerle Yapılan Görüşmelerin Tematik Analizine İlişkin MAXMaps Grafiği	118
Şekil 3.2.2. Rinoplasti Fikrinin Oluşmasına Etki Eden Unsurlara İlişkin MAXMaps Grafiği	119
Şekil 3.2.3. Sağlıklı Bir Burnun Özellikleri ve Rinoplastiden Beklentilere Dair MAXMaps Grafiği	141
Şekil 3.2.4. Operasyon Öncesi Ailenin Yaklaşımına ve Hastaların Kaygılarına İlişkin MAXMaps Grafiği	148
Şekil 3.2.5. Rinoplasti Sonrası Yaşanan Değişime Dair MAXMaps Grafiği	157

ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Estetik Operasyonların Sosyal Etmenleri ve Tıbbileştirme ile İlişkisi: Rinoplasti Üzerine Nitel Bir Araştırma

Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ

Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı

DOKTORA TEZİ/KONYA-2021

Son yıllarda estetikle ilgili olguların gerek medyada gerekse toplumsal hayatta yaygınlaştığı görülmektedir. Bedenin görünümünün sağlık ile ilişkilendirilmesi ve güzelliğin tıbbileştirilmesi bu tezin çıkış noktasını oluşturmuştur. Estetik üzerinde araştırma alanı rinoplasti olarak belirlenmiştir.

Bu tezin amacı, bireyleri rinoplasti operasyonuna yönlendiren sosyal faktörleri belirlemek ve burun estetiği ile tıbbileştirme arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda günümüzde burun güzelliği anlayışının açıklanması, insan burnunun yeniden inşasının irdelenmesi, bireyleri rinoplasti operasyonlarına yönelten toplumsal etmenlerin neler olduğunun anlaşılması ve açıklanması, burun estetiği ile tıbbileştirme arasında nasıl bir ilişki olduğunun çözümlenmesi ve burun estetiği alanındaki tıbbi gücün sosyal kontrol aracı olarak kullanımının irdelenmesi hedeflenmiştir. Tezin ilk kısmında ilgili literatürden yararlanılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Sonrasında yöntemle ilişkin bilgilerin yer aldığı bölüm bulunmaktadır. Araştırmada nitel yöntem ve fenomenoloji deseni tercih edilmiştir. Araştırma amacına ulaşılması için Konya’da görev yapan 11 Plastik Rekonstrüktif ve Estetik cerrah ve Konya’da yaşayan, rinoplasti operasyonu geçiren 17 hasta ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin tematik analizi MAXQDA 20 Programı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Burada oluşturulan temalardan yararlanılarak araştırmanın bulguları raporlanmıştır. Sonrasında tezin amacına uygun olarak bulguların değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda Konya’da rinoplasti geçirenlerin çoğunluğunun genç kadınlardan oluştuğu ve sosyo-ekonomik durumun rinoplastiyi etkilemediği tespit edilmiştir. Bireyleri rinoplastiye yönelten en önemli etmenlerin sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemlerinin artışı ve hekimlerin yönlendirmeleri olduğu tespit edilmiştir. Sosyal medyada takip edilen tanınmış çevrenin, fenomenlerin, ünlülerin ve estetik cerrahların paylaşımlarının bireylerinin rinoplasti talep etmelerinde önemli etkileri olduğu anlaşılmıştır. Bireylerin daha çok estetik ve güzellik amacıyla rinoplasti talep ettikleri, bazılarının ise nefes alamama gibi fiziksel sağlık sorunu gerekçesiyle tıbbileştirme yoluna gittikleri görülmüştür. Bu durum hasta hekim etkileşimi kapsamında tıbbileştirme olarak değerlendirilmiştir. Estetik cerrahların ise yeni estetik uygulamaları veya var olan uygulamalara yeni isimler kullanarak popüler hale getirdikleri gözlemlenmiştir. Bu durum kavramsal düzeyde tıbbileştirme olarak ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Estetik Cerrahi Hekimleri; Estetik ve Güzellik; Rinoplasti; Sosyal Medya; Tıbbileştirme

ABSTRACT

REPUBLIC OF TURKEY
SELCUK UNIVERSITY
INSTITUTE of HEALTH SCIENCES

Social Factors of Aesthetic Operations and Their Relationship with Medicalization: A Qualitative Research on Rhinoplasty

Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ
Department of Health Management

PhD THESIS/KONYA-2021

In recent years, it is seen that aesthetics related phenomena have become widespread both in media and social life. The starting point of this thesis is the association of the appearance of the body with health and the medicalization of beauty. This research area on aesthetics has been determined as rhinoplasty.

The aim of this thesis is to determine the social factors that direct individuals to rhinoplasty operation and to examine the relationship between nasal aesthetics and medicalization. In line with this purpose, it is aimed to explain the concept of nasal beauty, to examine the reconstruction of the human nose, to understand and explain what the social factors that direct individuals to rhinoplasty operations are, to analyze the relationship between nasal aesthetics and medicalization, and to examine the use of medical power in the field of nasal aesthetics as a social control tool. In the first part of the thesis, a conceptual framework has been created using the relevant literature. Then there is a section containing information about the method. Qualitative method phenomenology design was preferred in the research. In-depth interviews were conducted with 11 Plastic Reconstructive and Aesthetic surgeons working in Konya and 17 patients living in Konya who underwent rhinoplasty operation in order to achieve the research objective. Thematic analysis of these interviews was carried out through the MAXQDA 20 Program. The findings of the research were reported by using the themes created here. Then, the findings were evaluated in accordance with the purpose of the thesis.

As a result of the research, it was determined that the majority of those who had rhinoplasty in Konya consisted of young women and that the socioeconomic status did not affect rhinoplasty. It has been determined that the most important factors that direct individuals to rhinoplasty are social media, social environment, increase in mental health problems and physicians' guidance. It has been understood that the shares of familiar environment, phenomena, celebrities and plastic surgeons followed on social media have important effects on individuals' demand for rhinoplasty. It has been observed that individuals mostly demand rhinoplasty for the purpose of aesthetics and beauty, and some of them prefer medicalization for physical health problems such as not being able to breathe. This situation was evaluated as medicalization within the scope of patient-physician interaction. It has been observed that plastic surgeons popularize new aesthetic applications or existing applications by using new names. This situation has been handled as a conceptual medicalization.

Key words: Aesthetic Surgery Physicians; Aesthetics and Beauty; Rhinoplasty; Social media; Medicalization

1. GİRİŞ

Günümüz toplumunda medyatik araçlar ve bu araçlar aracılığıyla temsil edilen güzellik ve beden algısı bireyleri şekillendirmektedir. Beden konusunda idealin ve normalin ne olduğu, çeşitli mecralar tarafından topluma benimsetilmektedir. Çeşitli faktörlerin etkisi doğrultusunda bireyler ideal güzellik standartlarına ulaşmak için çaba harcayarak vücutlarının çeşitli bölgesine estetik ameliyat yaptırmaktadır. Bedenin şekillendirilerek kontrol altında tutulması gündelik çeşitli yaşam pratikleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu sağlıklı yaşam pratikleri olarak kabul edilen uygulamalar içerisinde günlük egzersiz, diet, kozmetik ürünlerin tüketimi ve estetik operasyonlar yer almaktadır. Buna bağlı olarak da gündelik yaşamın sağlıklı olma çerçevesi içerisinde giderek tıbbi alana dahil edilmesi söz konusudur. Son yıllarda tıp biliminin, kadın doğum, beslenme ve diyet, psikiyatri ile estetik cerrahi gibi birçok alanı aracılığıyla bireylerin normal davranış ve görünüşlerinin sınırlarını belirlediği bilinmektedir. Bu tezde irdelenmek istenen bedene ilişkin güzellik algılarını etkileyen sosyal faktörlerdir. Günümüzde bireylerin bedenlerini estetik işlemlerle yeniden şekillendirdiklerine şahit olmaktayız. Giderek artan sayılarda gerçekleştirilen estetik işlemler toplumun beden ve güzellik algılarının değiştiğinin bir göstergesidir. Bu durumda sağlık hizmetleri de estetik operasyonları hem etkileyen hem de bu operasyonlardan etkilenen konumunda yer alabilmektedir. Bu tezde burun estetiği özelinde estetik operasyonları etkileyen sosyal faktörler tıbbileştirme kapsamında değerlendirilmiştir.

Güzellik olgusu insanın kendini beğenme isteğinin dışa yansımaları olarak ifade edilebilir (Suiçmez 2018). Estetik ise bir beğeni biçimi olarak beden üzerinde de uygulama alanı bulan olgulardandır (Birngöl 2015). Mevcut tıp bilimi sağlıklı yaşam ve güzel görünme adına öne sürdüğü tüm öneri ve uygulamalarla toplumda en güvenilir otorite olarak kabul edilir. Bu açıdan modern tıp sağlık ve güzellik uygulamaları kapsamında en önemli role sahiptir (Fiske 1999). Sezgin (2015)'e göre medikal estetik hekimliğinin ortaya çıkması, estetik/kozmetik müdahalelerin tıbbi alan koşullarında gerçekleştirilmesi ve bu işlemlerde tıbbi cihaz ve ilaçların kullanımı ile kozmetik girişimlerin tıbbileştirildiği söylenebilir.

Tıp bilimi, geniş çerçevede toplumun dar çerçevede ise bireylerin sağlığını korumak ve geliştirmek için önlemler alan, var olan hastalıkların tedavisi için çalışan

bir kurumdur. Son yıllarda tıp mevcut rollerinin yanı sıra estetik cerrahi alanıyla bedenlerin yeniden şekillenmesini sağlayan ve böylece biyolojik bedenden ziyade toplumsal bir beden şekli oluşturma görevi de üstlenmiştir (Timurturkan 2015).

Tıbbileştirme/medikalizasyon, geçmişte hastalık ya da rahatsızlık olarak kabul edilmeyen bir konu ya da durumun, tıbbi terimler ve tıbbi dil ile tıbbi çerçeve içinde bir hastalık ya da rahatsızlık olarak kabul edilerek, tıbbi müdahale ile tedavi edilmesi gereken bir durum olarak görülmesidir (Sezgin 2011, Kurttaş 2017).

Sağlıklı olmak ve güzel görünmek amacıyla bedene bazı estetik görünüş kalıpları atfedilmektedir. Estetik kabul edilen görünüşe erişmek ve sağlıklı bir beden oluşturmak için gündelik yaşam pratikleri tıbbileştirilmektedir (Timurturkan 2015). Günümüzde sağlığın değerinin artmasıyla birlikte tıbbileştirilen alanların da genişlediği görülmektedir. Gittikçe genişleyen bu alanda ise bazı konuların gereğinden fazla tıbbileştirildiği düşünülmektedir (Sezgin 2013). Güzellik görecelidir ve zamana göre değişiklik gösterebilir. Günümüzde beden güzelliği, sağlık ve mutluluğun en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Estetik cerrahi ile güzelliğin somutlaştırılması/bedenleştirilmesi söz konusudur (Birngöl 2015). Estetik cerrahide amaç, bireyin beden imajını yeniden inşa ederek hastanın kendi bedeni üzerindeki memnuniyeti artırmaktır (Güner Küçükkaya 2011).

Estetik cerrahi alanı, bedensel güzellik ve kusursuzluk için, var olanı koruma ve bunu gösterme noktalarında modern kültürel eğilimlere aracılık etmektedir (Birngöl 2015). Ayrıca tıbbi hizmetlerin maliyetlerinin sosyal güvenlik kurumu aracılığıyla devlet tarafından ödemesi yapıldığından, hangi işlemin tıbbi, hangi işlemin tıbbi olmadığı konusundaki çizginin net olarak belli olmaması verilecek kararın bilimselliğinden ziyade ekonomik ya da politik düşüncelerle hareket edilmesine yol açmaktadır (Sezgin 2013).

Bireylerin estetik yönelimlerini belirleyen etmenlerin farklı sebeplere dayandığı ve bu sebeplerin önem derecelerinin duruma göre değişiklik gösterdiği söylenebilir (Fidan 2015). İnsanların estetik cerrahiye başvurularında, psikososyal etkenler, ruhsal rahatsızlıklar ya da sosyal çevre etkili olabilmektedir (Güner Küçükkaya 2011). İnsanların estetik operasyon başvurularının dış görünüş kaygılarına paralel olarak artış gösterdiği düşünülmektedir (Özmen ve ark 2005).

Tıbbileştirmenin bireysel ve toplumsal açıdan birçok etkisi bulunmaktadır (Toraman ve Erdem 2016). İnsanların kendi olanaklarıyla hastalıkları ya da sorunlarıyla baş etme becerilerinin ellerinden alınması, tıbbi kurumların alanda tek iktidar sahibir olarak maliyetlerin artması ve giderek tıbbi alanın genişlemesiyle estetik cerrahiyle bilikte beden kontrolünün sağlanması gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Illich 2017). Bu sonuçlara bakıldığında, insan ve toplum sağlığı açısından önemli bir durum olduğu görülmektedir.

Son yıllarda estetik cerrahinin popülaritesinin artması ile bilikte güzellik merkezleri ve buralarda gerçekleştirilen estetik operasyonların sayısı da giderek artmaktadır (Barlas ve ark 2014, Timurturkan 2013). Postmodern dönemde beden; sağlıklı ve estetik olma arayışı ile şekillendirilmektedir (Araslı 2017). Estetik cerrahi, güzel görünmek ya da insanların bedenlerindeki beğenmedikleri bölgelerini kusursuzlaştırmak ve sosyal açıdan arzulanan beden yapısına sahip olmak isteyen kişilere, bedenlerini tekrar inşa etmenin olanaklarını sunmaktadır (Odabaş 2008). Öyle ki günümüzde İnsanlar arzu ettikleri sağlık ve güzelliğe erişebilmek için, bedenlerindeki beğenmedikleri bölümlerle ilgili sorunların çözümünde cerrahiye başvurmaktadır (Furnham ve Levitas 2012).

Estetik operasyonların artması ile günümüzde insanların “sağlıklı olma” düşüncesi ile aslında sağlıklı değil, güzellemeye çalıştıkları belirtilmektedir (Araslı 2017). Kişisel ya da sosyal beğeni sağlama amacıyla bedeni estetikleştirme çabaları ve bu çabaların sağlıkla ilişkilendirilerek tıbbi alan çatısı altına dahil edilmesiyle estetik operasyonların tıbbileştirildiğini görmekteyiz (Kurt 2016). Öte yandan modern tıbbın maliyeti yüksek bir yapıya dönüşerek kapitalizmin bir aracı haline gelmiş olması estetik cerrahiyle bilikte sağlık harcamalarını artırmaktadır (Güven 2014). Estetik cerrahiye olan ilginin giderek artması ve estetik müdahalede bulunulacak hastaların belirlenme kriterleri önemlidir (Güner Küçükkaya 2011:94). Bu nedenle bedene yönelik estetikleştirme/ sağlıklılaştırma/ güzelleştirme girişimlerinin altında yatan nedenler de önem taşımaktadır (Kurt 2016).

Estetik ya da beden ile ilgili literatürde pek çok akademik çalışma yer almasına rağmen bu tezle yakından ilgili çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. İlgili çalışmaların daha çok yabancı literatürde yer aldığı görülmektedir. Estetik cerrahiye başvuran hastaların benlik algısı ve benlik saygısı üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiş olup

sonucunda çalışma ile kontrol grupları arasında önemsiz farklılıklar tespit edilmiştir (Ferraro ve ark 2005). Bir başka çalışmada son 15 yılda plastik cerrahi alanında yayınlanan hasta memnuniyeti çalışmalarının sistematik incelemesi yapılarak, bu alandaki hasta memnuniyeti konusundaki araştırmalarının hassaslaştırılması gerektiği belirtilmiştir (Clapham ve ark 2010). Estetik cerrahi hastaları üzerinde gerçekleştirilen memnuniyet araştırması sonucunda yüksek derecede hasta memnuniyeti gözlenmiştir (Koulaxouzidis ve ark 2014). Tayvanlı kadın estetik ameliyat adayları üzerinde gerçekleştirilen başka bir araştırma sonucuna göre ise Tayvanlı kadın estetik ameliyat adaylarının kontrol grubundan daha yüksek vücut imajı memnuniyetsizliği tespit edilmiştir (Chen ve ark 2010). Orta yaşlı kadınların estetik cerrahiye yönelik tutumlarını değerlendirmek üzere gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda medyaya maruz kalma ve görünüm yatırımı ile estetik cerrahiye yönelik genel tutum arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Buna ek olarak yaşlanma kaygısı da estetik cerrahi için kişisel-sosyal motivasyon kaynağı olarak görülmüştür (Slevec ve ark 2010). Estetik cerrahiye başvuran hastaların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda ise bu hastaların bazı zihinsel bozuklukları bulunduğu tespit edilmiştir (Ishigooka ve ark 1998).

Güney Kore’de toplumsal cinsiyet, küreselleşme ve estetik cerrahi üzerine yapılan bir çalışmaya göre çok farklı kültürlerden idealize unsurları barındıran Batı kadınların bedenlerinin ve küreselleşen görüntüsüyle batı cisminin kabul edilmiş görüşünü eleştirilmiştir. Feminist ve post-sömürge pozisyonlarına dayanan, sadece ataerkil ve ırkçı/emperyalist ekonomilerden yoksun bulunan kadın ve batılı olmayan bedenlere yönelik estetik ameliyatlara sunan mevcut açıklamaların önemli kültürel etkileri kaçırdığı iddia edilmiştir (Holliday ve ark 2012). Kadın genital estetik ve plastik cerrahi konusunda yapılan araştırmaya göre ise operasyon sonrası ortaya çıkan komplikasyonlar küçük ve hastalar için kabul edilebilirdir. Genital operasyon geçiren hastaların çoğu, genel olarak memnuniyetleri ile cinsel fonksiyon ve beden imajı açısından subjektif bir şekilde geliştiğini bildirmiştir (Goodman 2011). Vücut şekillendirmesinden sonra yaşam kalitesini ve hasta memnuniyeti ölçümü konusunda yapılan araştırma sonucunda literatürde sadece meme küçültme hastalarında sonuçları ölçmek için ölçek mevcut iken, vücut şekillendirme prosedürlerinin çoğu için güvenilir, geçerli ve duyarlı bir ölçek olmadığı tespit edilmiştir (Klassen ve ark 2011). Estetik ameliyat kararı ile ilgili yapılan bir çalışma sonucunda estetik ameliyatın kabul

edilmesinin fiziksel görünümünden memnuniyetle negatif yönlü ve makyaj kullanımıyla ilgili tutumlarla pozitif yönlü ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınlar için estetik cerrahi tutumları yaşla pozitif yönde ilişkilidir. Yaş arttıkça estetik cerrahiye eğilim artmaktadır.

Öte yandan estetik ameliyatın kabul nedeni, daha çekici olma umudundan ziyade çekici olmama korkusuyla ilişkili olabilir (Henderson-King ve Henderson-King 2005). Beden imgesi ve benlik saygısı ile estetik cerrahinin kabulü konusunda yapılan araştırmanın sonuçlarına göre 18 ile 20 yaş aralığındaki bireyler ile kadınların daha fazla estetik cerrahi yaptırdığı bulgulanmıştır. Bu çalışmaya göre beden imajı doğrudan benlik saygısı ise dolaylı olarak estetik ameliyatı etkilemektedir (Farshidfar ve ark 2013). Bir diğer çalışma yaşam memnuniyeti, benlik saygısı ve beden imgesi ile estetik ve rekonstrüktif cerrahi adaylarının psikososyal olarak değerlendirilmesi üzerinedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre estetik ve rekonstrüktif cerrahi hastalarının yaşam memnuniyeti ve benlik saygısı değerleri ile kontrol grubu deneklerinin değerleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Yani, estetik cerrahi hastalarının yaşam memnuniyetleri ve benlik saygı değerlerinin, kontrol grubuna göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür (Özgür ve ark 1988).

Türkçe literatürde yer alan çalışmalardan biri ise preoperatif dönem estetik cerrahi hastalarında beden imajı, işlevsel olmayan tutumlar ve depresyonun incelenmesi üzerinedir. Çalışma sonucunda mükemmeliyetçi tutum ile beden doyumu arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum hastaların daha mükemmel olma isteği ile açıklanabilir (Barlas ve ark 2014). Bir estetik ve rekonstrüktif cerrahi kliniğine başvuran hastaların memnuniyetlerini ve sosyokültürel durumlarını belirlemeye yönelik yapılan araştırmanın sonucuna göre ise hastaların genel olarak cerrahi işlemlerden memnun fakat diğer sağlık personelinin hizmet sunumundan memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca estetik ve rekonstrüktif cerrahi kliniğine başvuran hastalar cinsiyet durumunu göre karşılaştırıldığında kadın ve erkek oranının birbirine oldukça yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca estetik ve rekonstrüktif hastaların kliniğe başvuru konusunda en etkin faktörün yakınlarının tedavi olması ve ikinci derece etkin faktörün ise internet ve basın organları olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sarı 2016). Diğer bir çalışmada estetik operasyon geçiren kişilerin vücut algısı ve sosyal kaygı

durumları değerlendirilmiştir. Buna göre vücut algısı yüksek olan kişilerin sosyal kaygı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Keskin 2018). Vajinal estetik operasyonlar üzerine gerçekleştirilen nitel bir araştırmanın sonucuna göre; kadınların kendi bedenlerini normal olarak nitelendirmelerinde erkek egemen kapitalist toplumsal normların etkisi olduğu görülmüştür (Sargın ve Çiftçi 2017).

Göksu (2019) tarafından estetik operasyon geçirmiş olan kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumları ve fonksiyonel olmayan tutumlarının değerlendirilmesine yönelik yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Çalışma sonucunda kadınların toplumsal cinsiyet açısından eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Öte yandan kadınların fonksiyonel olmayan tutumlarının ise yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu sonuca dayalı olarak operasyon öncesi dönemde bireylerin estetik cerrahiye başvurularını etkileyen faktörlerin derinlemesine irdelenmesi ve gerçek nedenin daha açık hale getirilmesi için bütüncül bir yaklaşımla tüm değişkenlerin ele alması gerekmektedir. Ayrıca estetik operasyon kararı alırken bireylerin operasyondan beklentilerinin belirlenerek gereksiz cerrahi işlemlerin önüne geçilebileceği düşünülmektedir (Göksu 2019).

Bu tezin birinci bölümünde estetik ve güzellik; plastik estetik ve rekonstrüktif cerrahi; rinoplasti/estetik burun ameliyatı; beden, sağlık ve estetik; bedenin yeniden inşası; tıbbileştirme; tıbbi güç sosyal kontrol, sağlığın ticarileştirilmesi ve medya konularında literatür bilgisine yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın veri toplama aşamasında elde edilen verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular yer almaktadır. Dördüncü bölümde bulguların literatür çerçevesinde değerlendirilmesine yer verilmiştir. Son olarak beşinci bölümde ise araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

Tez içeriğinde estetik cerrahi kavramı geçen yerlerde kastedilen plastik estetik ve rekonstrüktif cerrahidir. Rinoplasti ve burun estetiği kavramları ise birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

1.1. Estetik ve Güzellik

Estetik kökeni Grekçe'den olan bir kelimedir. Aisthesis duyum, duyulabilen algı ya da aisthanesthai duyuru ile algılamak sözlerinden gelir. Estetik ve estetik terimi, felsefi olarak ilk kez Alman düşünür Alexander Gottlieb Baumgarten (1714–1762)

tarafından ortaya koyulmuştur. Ästhetik adıyla yazdığı kitabında estetiği detaylı olarak tanımlar. Baumgarten estetiği tanımlarken mantık-duyum karşılaştırmasından yararlanmıştır. Baumgarten, akıl yoluyla edinilen bilgiyle ilgilinen mantığa karşıt, insanın güzelle ilgili duyuşsal bilgisini ve bunun sanatsal biçimleri içinde dile gelişini betimlemek üzere, «estetik» terimini ortaya atmıştır. Kitabında estetik yargılar, estetik kavramlar, estetik deneyimler, estetik zevk ve estetik hassasiyet konularını temel almıştır (Wessell 1972). Baumgarten, algının kendine ait bir bilim olması bakımından estetiği öne sürmüştür (Keskin 2018). Baumgarten, duyuşsal bilgiyi ilk kez teorik düşüncenin merkezine yerleştirmiş ve olgunlaşmış duyuşsal bilgi durumuna güzellik kavramını uygun görmüştür. İnsanlar tarafından algı ile edinilen yani algılanan şeyler (duyuşsal olarak deneyimlenenler) estetik adı verilen duyuşsal bilimin öğeleridir (Baumgarten 2007). Baumgarten, bir bilim olarak estetiğin kurucusu sayılmaz; ancak, getirdiği anlayış, kendi gününün estetik düşüncesinin gereklerine tam bir karşılık vermiş, ayrıca yaygın biçimde kabul görmüştür (Frolov 1991).

Estetik ve güzellik kavramları birbirlerinin açıklanmasında yer almak durumundadırlar. Yani birini açıklarken diğlerinden yararlanmak gerekmektedir. Ayrıca estetik ve güzellik kavramlarını tek bir tanımla ele almak oldukça zordur. Bu sebeple kabul gören estetik tanımlamalarına değinilmesi gerekli görölmüştür. Estetik ile ilgili tanımlar şu şekildedir;

- ✓ Estetik güzel duyusudur (Baumgarten 2007).
- ✓ Estetik güzellik teorisidir (Encyclopedia of Philosophy 2020).
- ✓ Estetik, güzellik ve zevk üzerine felsefi bir çalışmadır (Britannica 2020).
- ✓ Estetik güzelliği ve güzelin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe koludur (TDK 2020).
- ✓ Estetik sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimidir (TDK 2020).
- ✓ Estetik kusurlu bir organın düzeltilmesi ya da güzelleştirilmesi amacıyla kullanılan yöntemin adıdır (Zuckerman ve Abraham 2008).

Yukarıda söz edilen estetik ile ilgili tanımlamalardan yola çıkılarak estetik, güzellik üzerine fikri ve hissi yapı olarak ifade edilebilir. Estetik düşüncenin tıp alanında görünümü ise bir organın güzelleştirilmesi ya da düzeltilmesine yönelik gerçekleştirilen tıbbi işlemdir. Estetik kavramı üzerinde ilk yorum yapanlar ve düşüneneler felsefecilerdir (Sibley 1969). Ancak zaman içerisinde insan bedeni ilgili konularda estetik kavramı tıp biliminin önemli kavramlarından biri haline gelmiştir.

Güzellik ile ilgili tanımlar;

- ✓ Güzellik estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran niteliktir (TDK 2020).
- ✓ Güzellik bir tür özel duygusal faaliyettir (Lixin 2009).
- ✓ Güzellik iyi bir ahlaki niteliktir (Holliday ve Sanchez Taylor 2006).
- ✓ Güzellik sevgi ve ahlaki iyilik ile bağlantılı olarak bizi çeken şeydir (Holliday ve Sanchez Taylor 2006).

Görüldüğü üzere güzelliğin birden çok tanımı mevcuttur. Ancak bu tanımlamalardan yola çıkılarak; güzellik, bireyde hoşlanma duygusu oluşturan estetik görünüş ve ahlaki iyilik olarak ifade edilebilir.

Belirtilmesi gerekir ki estetik standartlar ya da çizgiler evrensel değildir. Farklı ülkeler, ırklar ve kültürler için güzellik duygusu, estetik algı farklılık gösterebilmektedir. Siyah tenliler için beyaz tenli olmak kabul görmezken beyaz tenliler için de aynı durum söz konusu olabilmektedir. Yine farklı ırklardan ve uluslardan insanlar için yüz yapısındaki özellikler; elmacık kemiklerinin çıkıklığı, gözlerin çekikliği, dudak kalınlığı, burun biçimi, estetiksel açıdan farklı şekilde değerlendirilebilir (Uzel 1982).

Güzellik kavramına yüklenen anlam ile birlikte güzellik anlayışı insanların yaşadığı çağlar boyunca değişiklik göstermiştir. Güzelliğin kadın üzerinden tanımlanması ise dikkat çeken bir noktadır. Antikçağda oval yüz, dolgun dudak ve yanak, düz burun, yuvarlak çene, yumuşak alın, orantılı yüz hatları güzel kabul edilmiştir. Roma'da ise büyük siyah gözlü, koyu renk saçlı, esmer tenli, yuvarlağa yakın yüz şekline ve yoğun göz makyajına sahip kişiler güzel kabul edilmiştir. Orta

Çağ'da geniş alın, sarı saç, düz burun, ince kaşlar ve zayıf bir bedene sahip kişiler güzel olarak nitelendirilmiştir. Barok güzeli ise altın sarısı saçlara, açık renk veya saydam tene, yuvarlak, dolgun yüz ve bedene sahip kişileri ifade eder. Romantik Dönem'de koyu renk saçlar, açık ve solgun tenli, ince yüzler, çökmüş yanaklar insan bedeninde güzel olarak nitelendirilen unsurlardır. 20. Yüzyılda ise daha sert yapılı, belirgin yüz çizgileri güzel sayılmaktadır. Modern dönemde ise belli bir güzellik kalıbı olmadığı güzellik anlayışının giderek çeşitlendiği, güzelliğe içgüdüsel bir yaklaşım sergilendiği ifade edilebilir (Nabiyev ve Koçak 2011).

Postmodernizmin çeşitli özelliklerinden bazıları estetikle ilgilidir. Öncelikle postmodernizm bir duyumsama estetiği ya da bedensel estetik olarak ele alınabilir. Buradaki beden nesnenin dışı ya da dıştan algılanışı olarak anlamlandırılmalıdır. Şöyle ki konuşulan sözcüğün anlamı üzerinde değil sesin etkisi üzerine durmak gibi sanat olarak beden üzerine durmak anlamlıdır. Bir diğeri postmodernizmin algının ve gündelik hayatın estetikleştirilmesini pekiştirmesidir. Bundan dolayı sanat ve estetik tecrübeleri bilginin, yaşantının ve hayatın anlamı duygusunun ana paradigmaları haline gelir (Featherstone 2005).

Estetik kavramının sanatın yanı sıra gündelik hayatın tüm düşünsel alanını etkileme süreci çağ ile ilişkilidir. Postmodernliğin genel olarak modernlikle karşıt anlamlı ya da modernliği içermeyen yönleriyle tanımlandığı görülür. Postmodernizm, kendine özgü örgütleyici ilkelere sahip yeni bir toplumsal birikimin ortaya çıkışını içeren bir çağ değişikliğini ve modernlikten kopuşu ifade eder. Postmodernizm ile ifade edilen noktalardan birkaçı, sanat ve gündelik hayat arasındaki sınırın yok edilmesi, yüksek sanat ve kitle kültürü/popüler kültür arasındaki ayrımın çökmesidir (Featherstone 2005).

Featherstone (2005) gündelik hayatın estetikleştirilmesini üç boyutta değerlendirir. İlk boyutu sanatın her yerde ve herhangi bir şey olabileceği varsayımına dayanır. Buna göre sanatsal eserlerde gündelik hayata ve alt kültürlerle dair çizgiler yer almıştır. Böylece sanat sadece müze ve akademiye ait olmaktan çıkmış sanat ve gündelik hayat ayrımı ortadan kalkmıştır. İkinci boyutu, hayatı adeta bir sanat eserine dönüştürme projesine gönderme yapar. Bu anlayışta insanların bedenini, davranışını, duygularını ve tutkularını, açıkçası varoluşunu sanat eserine dönüştüren bir yaşam tarzı söz konusudur. Buna göre giyim, hal ve tavır, kişisel alışkanlık ve hatta

mobilyalarda orijinalliğın ve üstünlüğün sağlanması ile göz alıcı bir hayat tarzı hakimdir. Üçüncü boyut ise çağdaş toplumda gündelik hayatın dokusunu dolduran öğelerin ve imajların hızlı akışına ve ticari değeri olması ile ilgilidir. Buna göre metaların kullanım değerinin yanı sıra soyut değeri de ortaya çıkmıştır. Gösterge değeri olarak da ifade edilen bu durum gündelik hayatta imajın ticarileştirilmesi ve gündelik hayatın hızlı değişen beğenisi ile beslenir (Featherstone 2005). Baudrillard'a göre de gündelik hayatın estetikleştirilmekte ve gerçeklikler imajlara dönüştürülmektedir (Baudrillard 1983).

Bir değer olarak beden artık ne dinsel görüşe göre yalnızca bir nesne ne de sanayisel mantığa göre işgücü sağlayıcıdır. Beden günümüzde toplumsal bir öğe olarak güzellik ve erotizmin ana maddesi olarak görülmektedir (Baudrillard 2017). Genç kalmak, güzel olmak, istenilen ölçülerde bir bedene sahip olmak, sağlıklı olma anlamına gelmektedir (Küçükşen 2016). Bir kişinin güzel olarak nitelendirilmesinin hem şahsi fikir hem de toplumun ortak değer yargısı olarak genellikle, kişilik, zekâ, zarafet, cazibe gibi iç güzellik ve sağlık, gençlik, ortalamaya yakınlık ve yaygınlık ile cilt gibi dış güzellik öğelerinin bir bileşimine dayandığı da söylenebilir (Nabiyev ve Koçak 2011).

Güzellik gösterge/değer olarak işlev görür. Güzellik, etik açıdan bedenin tüm somut değerinin yani tüm kullanım değerinin (enerji, hareket, cinsellik) tek bir işlevsel değişim değerine indirgenmesi olarak tanımlanabilir. Bu değişim değeri, soyut biçimde, görkemli, eksiksiz beden fikrini, arzu ve haz fikrini kendinde toplar (Baudrillard 2017). Popüler kültür içinde kurgulanan genç ve güzel bir beden miti, toplumda bir takım değer yargılarında erozyona sebep olmuş, değerler hiyerarşisi alt üst olmuştur. Geçmişte var olmuş medeniyetlerin neredeyse hepsinde bilgelik, tecrübe, saygınlık olarak değerlendirilen yaşlılık, günümüzde değerden düşme, toplumda görünürlükten uzak olma, gözden düşme anlamlarını çağrıştırmaktadır. Günümüz tüketim toplumlarında ise insanlar, bedenleriyle, dış görünüşleriyle var olma mücadelesi vermektedirler (Küçükşen 2016). Öte yandan günümüzde ince beden, gençlik, aktiflik ve sağlığın simgesi haline gelmiştir. Bedenin diyet ve disiplinle sosyal olarak inşa edildiği bir toplumda “zayıflık ve incelik” bir güzellik normu haline gelmiştir (Turner 2017).

1.1.1. Güzellik Algısı

Güzelin ne olduğu fikri insanların yaşadığı çağlar boyunca değişiklik göstermiştir. Klasik dönem olarak adlandırılan modern öncesi dönemde bedenlerin geçici ruhun ise kalıcı olduğu görüşü hakimdi. Bu sebeple ruha daha fazla önem atfediliyordu (Turanlı 2019). Modern dönemde ise tüketim ekonomisi içinde güzellik anlayışı ticari bir meta haline gelmiş ve nitel değerlerden kopararak nicel değerlerle özdeşleştirilir olmuştur. Güzellik daha çok zevk (haz) kavramlarıyla açıklanır hale gelmiştir. Günümüzde sahnede toplu üretilen bir güzellik anlayışı vardır (Eco 2012).

Günümüzde insanları ve toplumu etkileme noktasında medya çok önemli bir araçtır. İnsan bedeni ve bedeninin görünüşüyle ilgili konular da açık veya örtük şekilde medyada çokça işlenir hale gelmiştir. Çeşitli rol modeller, artistler, film ve dizi oyuncularından “güzel beden”nin nasıl olduğu ya da bedeninin nasıl olursa güzel olacağı gibi fikirleri içeren mesajlar topluma iletilmektedir. Bu durum insanlarda güzellik algısı oluşturmaktadır (Özgen 2017).

Güzel ve ideal olan beden imajının çeşitli mecralar yoluyla oluşturulmasında pek çok faktör etkilidir. Günümüzde medya gücünü, teknolojik ilerlemeler ve dijitalleşme sayesinde giderek artırmaktadır. Ayrıca bu durum küresel bir dünyada yaşıyor olmamızdan kaynaklanmaktadır. Küreselleşme dünyada siyaset, ekonomi, kültür ve çalışma yaşamı gibi pek çok şeyi derinden etkileyen ve değiştiren bir süreçtir. Bazı düşüncelere göre küreselleşme dünya toplumlarını bileştiren, kültürleri birbirlerine yaklaştıran ve teknolojiyi yaygınlaştıran olumlu bir süreç olarak yorumlanırken, bazı düşüncelere göre gelişmiş Batının küreselleşme örtüsü altında geri kalmış uluslar üzerindeki hegemonyalarını güçlendirdikleri ifade edilmektedir (Bayram 2013). İletişim ve ulaşım alanındaki hız ve kolaylıklar sayesinde küreselleşme dünyanın küçük bir köy halini alması olarak da ifade edilmektedir (McLuhan ve Powers 2020). Küçülmüş sayılan bu dünyada kilometrelerce uzakta gerçekleşen bir olaydan anlık olarak haberdar olunabilmektedir. Bu durumun güzellik algısı ile ilişkisi düşünüldüğünde bir aktörün ya da modelin dünyaca ünlü hale gelmesinin küreselleşme ve medya sayesinde gerçekleşmesidir. Böylece dünya üzerinde baskın olan kültürlerle sahip ülkenin aktörleri diğer tüm ülkelerin halkları tarafından bilinir olabilmektedir (Taylan ve Arkın 2008). Onların sahip olduğu beden

stilleri en çok beğenilen ve istenen beden haline gelebilmektedir. Bu sayede standart bir beden ve güzellik algısı ortaya çıkar.

Baskın kültür sayesinde ortaya çıkan güzel beden imajına ulaşmaya çalışan diğer tüm insanlar ise o ideale ulaşma yolunda çeşitli yollara başvurabilmektedir. Bu gerekse kozmetik ürünler ve gerekse estetik işlemler aracılığı ile gerçekleştirilmeye çalışılır (Yılmaz 2017). Öte yandan medyanın insanlar üzerinde bir tüketim kültürü oluşturduğu bilinmektedir. Medyayı bir araç olarak kullanan güçlerin amacı, tüketimi olabildiğince artırmak ve kültürel değerler ile birlikte tüketim ideolojilerini diğer insanlara aşılaktır (Taylan ve Arklan 2008). Genel tüketim kalıplarına beden güzelliği için tüketilebilecek ürünler de böylece dahil edilmiş olur. Günümüzde makyaj malzemelerinden, cilt gençleştirici, kırışıklık önleyici, zayıflatıcı ürünlere kadar pek çok ürün bunlar arasında sayılabilir (Adıgüzel 2001). Hatta estetik işlemlerin ve estetik cerrahi operasyonlarının da günümüzde tüketim endüstrisine dönüştüğü ifade edilebilir. Günümüzde estetik bir ihtiyaç olarak görülebilmektedir. Estetik ihtiyacı, güzel hissetme ve modaya uyum sağlama gibi hususlarla birlikte zevk tatmini ve haz elde etme ihtiyacından doğar (İnceoğlu 2010). Estetik ihtiyacı, günümüzde kapitalist toplum yapısına uygun olarak tanımlanan bir arzudur. Kapitalist tüketim toplumlarında sadece metalar değil bireylerin bedenleri de tüketime konu olmaktadır (Sunay 2019). Genellikle medya yoluyla insanlarda oluşturulan güzellik standartlarına erişmeye çalışan herkes tüketici konumuna geçmiş sayılır.

1.1.2. Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi

Plastik cerrahinin tüm Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de ikinci Dünya Savaşı’ndan sonra geliştiği söylenebilir. Öncelikle Birinci Dünya Savaşı’nda yaralanan askerler üzerinde uygulanmaya başlanan plastik cerrahi daha sonra geliştirilerek travma mağdurları ve doğum kaynaklı bozuklukları düzeltmek için rekonstrüktif cerrahi alanında ilerleme kaydedilmiştir. Zaman içerisinde sadece estetik amaçlı plastik cerrahi operasyonları gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Krueger ve ark 2013, Thorne 2016). 1961 yılında Türk Plastik Cerrahi Derneği’nin (TPCD) resmen kurulmasıyla plastik cerrahi uygulamaları da resmiyet kazanmıştır (TPRECD 2019). Derneğin kurulması ile gerçekleştirilen faaliyetler estetik cerrahi alanının gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi alanı insan vücudunun tüm bölümlerinin dış görünüşü ile ilgili doğuştan ya da sonradan ortaya

çıkılmış olan tüm şekil ve işlev bozukluklarının giderilmesiyle ilgilenir (Gülseren 1997). Herhangi bir nedenle kaybedilmiş bir organ ya da organın bir bölümünün yeniden yapılması (rekonstrüksiyon) veya kişide doğuştan eksik bir organın yapılması (konstrüksiyon) plastik cerrahinin temel uğraşlarından biridir. Rekonstrüktif, kelime anlamı olarak yeniden oluşturmak, yeniden yapmak anlamına gelir (Şen ve ark 2003). Rekonstrüksiyon işlemleri sonrasında bireylerde kendine güven, vücut imajı algısı ve insanlar arasındaki sosyal etkileşim konusunda olumlu yönde değişimler gözlemlendiği bilinmektedir (Al- Ghazal ve ark 1996). Estetik cerrahi ise bireyin bedenini daha güzel bir görünüme kavuşturma amacı taşıyan, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bireyin daha mutlu bir hayat sürmesi konusunda önemli etkiye sahip bir daldır. Ayrıca Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi alanının giderek genişleyen ve gelişen bir dalıdır (Dean ve ark 2018). Estetik operasyonların bir kısmında amaç tedavi, bir kısmında güzelleştirme ve bir kısmında ise hem tedavi hem de güzelleştirme olabilmektedir (Thorne 2016). Ayrıca günümüzde bedenin sağlıklı olması bazı görünür kriterlere göre de değerlendirilir hale gelmiştir. Bedenin ince olması, genç görünmesi, aktif olması gibi bazı unsurların bedenin sağlığına işaret ettiği düşünülmektedir. Bu açıdan bedenin düzenlenmesinde, yeniden yapılandırılmasında ya da standardize edilmesinde plastik ve estetik cerrahi önemli bir role sahiptir (Tekin 2016).

Uluslararası çalışmalar, estetik cerrahinin dünya çapında yükselmeye devam ettiğini göstermektedir. Uluslararası Estetik ve Plastik Cerrahi Derneği'nin (ISAPS) yayınlamış olduğu 2018 yılı verilerine göre toplam estetik cerrahi işlem sayısı 23,266,374'tür. Bu sayı ayrıca estetik operasyonların bir önceki yıla göre %5,4 artmış olduğunu göstermektedir. 1970 yılında kurulmuş olan ISAPS, estetik ve plastik cerrahlar için dünyanın önde gelen profesyonel kuruluşudur. Dernek, üyelerine güncel eğitim ve sürekli eğitim sunar ve düzenli olarak dünya çapında bilimsel toplantıları destekler ve onaylar. ISAPS yönetim kurulu başkanı bir Türk hekim olmakla birlikte, 100'den fazla ülkeden dünyanın en saygın estetik ve rekonstrüktif cerrahların üyeliği bulunan dünya çapında etkin bir dernektir. Bu kuruluşun sunduğu verilerine göre göğüs büyütme en sık yapılan ameliyatlardan birinciliğe yükselmiştir. Liposuction (yağ alma) ve Abdominoplasti (karın germe) geçen yıla göre cerrahi işlemlerde en büyük artış gösteren operasyon türleridir. Ayrıca Botulinum Toxin (botoks) tedavisi ve Hyaluronik Asit (nem) doldurma işlemleri de geçen yıla göre ciddi oranda artmıştır. En fazla gerçekleştirilen estetik cerrahi işlemlerinde ilk beş sırada;

meme büyütme, liposuction, göz kapağı cerrahisi, abdominoplasti ve rinoplasti yer almaktadır. Dünya çapında uygulanan toplam estetik işlemlerin %18,7'si Amerika Bileşik Devletleri'nde gerçekleştirilmektedir. Sonrasında ise öne çıkan ülkeler sırasıyla; Brezilya (%9,7), Meksika (%4,5), Almanya (%4,0), Hindistan (%3,9), İtalya (%3,7), Arjantin (%2,6), Kolombiya (%1,8), Avustralya (%0,9) ve Tayland (%0,6)'dır (ISAPS 2018).

Estetik operasyon oranları cinsiyet açısından değerlendirildiğinde ise kadınların (%87,4) erkeklerden (%12,6) daha yüksek oranda operasyon geçirdikleri gözlenmiştir. Kadınlar için en fazla tercih edilen operasyon meme büyütme (1.841.098) iken erkekler için jinekomasti (269.720) olmuştur. Botulinum Toksin ise her iki cinsiyet için de en fazla tercih edilen cerrahi olmayan işlemdir. Yine ISAPS'ın sunduğu verilere göre Türkiye'de bulunan Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrah sayısı yaklaşık 1.400'dür ve bu sayı tüm dünya ülkelerinde bulunan Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrah sayısının %3'ünü oluşturmaktadır. Ayrıca karşılaştırma yapılan 30 ülke arasında Türkiye 11. sırada yer almaktadır. İlk sırada yer alan ülke ABD olmakla birlikte Brezilya, Çin, Japonya, Güney Kore, Hindistan, Rusya, Meksika, Almanya ve İtalya Türkiye'den daha fazla Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrah bulunan ülkelerdir (ISAPS 2018).

1.1.3. Rinoplasti / Burun Estetiği

Burna yönelik ilk estetik cerrahi kayıtlarının milattan önce 600'lü yıllarda Mısır ve Hindistan'da bulunduğu bilinmektedir. Yine MÖ 600'lü yıllarda burun ameliyatları ile ilgili ilk belgelerde toplumda işlenen bazı suçlara karşılık ceza olarak insanların burunlarının kesilmesi sonucu burun ameliyatlarının gerçekleştirildiği bilgisi yer almaktadır. Buna göre ilk burun ameliyatları burnu kesilen hastalara burun rekonstrüksiyonu için yapılan cerrahi müdahalelerden oluşmaktadır (McCarthy 1990).

Modern olarak burun estetiğinin (rinoplasti) ise Kulak Burun Boğaz (KBB) uzmanı olan Dr. Orlando Roe (1887) tarafından başlatılması söz konusudur (Tansuker ve ark 2016). Rinoplasti ameliyatı, hem kulak burun boğaz (KBB) hekimleri hem de plastik cerrahlar tarafından sıklıkla yapılan bir operasyondur (Başaran ve Kuzucu 2019). Rinoplasti, plastik cerrahide en sık uygulanan girişimlerden (Eryılmaz 2006). Tıp literatüründe rinoplasti olarak adlandırılan burun estetiği, tamamen burun görselliği adına burna şekil verme ve yapılandırma ameliyatıdır. Sadece burna özel

bir ameliyat olarak rinoplasti, burnun tamamen ya da kısmi olarak yeniden yapılandırılarak görselliğine yepyeni ve daha güzele doğru boyut kazandırma işlevi görmektedir (Durmuş 2015). Bir başka tanımlamaya göre ise rinoplasti hasta beklentilerinin fazla olduğu, dar bir alandan üç boyutlu düzenlemenin yapıldığı yaygın bir estetik prosedürdür (Yüce 2011).

Toplumsal hayatta bireyler arasındaki ilişkilerde beden en fazla dikkat çeken kısmı yüzdür. İlk bakışta yüz ve yüz içerisinde de burun estetik değerlendirme açısından en önemli ve etkili organdır. Hem burnun öneminden hem de rinoplasti konusunda tıp biliminin hızlı gelişimi ve başarısı sonucu günümüzde en fazla gerçekleştirilen estetik operasyon rinoplasti haline gelmiştir (Arslan 2006). Estetik cerrahiye ilgi giderek artmaktadır. Estetik cerrahi içerisinde rinoplasti ise en popüler cerrahi prosedürlerden biridir (Aksakal ve ark 2017, Naraghi ve Atari 2017).

Estetik rinoplastide amaç, yüzün diğer özellikleriyle harmoni halinde bir burun elde etmektir. Güzellik ile ilgili standartlaştırma düşünceleri arasında güzelliğin, nesneye özgü olarak simetri, oran gibi tartışılmaz matematik formüllere bağlanmış bir kurallar dizgesi olduğunu savunan yaklaşımlar da vardır. Ancak yüzde çeşitli oranlar bulunsa da tam olarak güzellik kavramını ortaya koyan matematiksel formüller mevcut değildir (Nabiyev ve Koçak 2011). Rinoplasti operasyonları için standart modellere ihtiyaç duyulur. Şekil bozukluklarının neye göre düzeltileceği konusunda standart burun yapısı olmadığında işlem hastanın ve cerrahın hayali görüşüne dayanır. Bu durumda sübjektifliğe bağlı olarak operasyon sonrası memnuniyetsizlikler ortaya çıkabilir. Bu tür sorunların ortadan kaldırılması için objektif bir model tasarımına gidilmiştir. Cerrahlar, antropolojistler, fizyolojistler ve istatistikçilerin insan bedeni için ortaya koyduğu standartları rinoplastik analizlere uygulamaya çalışmışlardır (Uzel 1982).

Herhangi bir öğede güzelliğin, matematiksel formüller olmaksızın, ölçülmesi ve tanımlanması oldukça zordur. Ancak bir öğenin güzel olarak nitelendirilebilmesi için en önemli unsurun, o nesnede var olan oran ve orantı olduğu ifade edilmektedir. Bir diğer önemli kriter ise simetridir. Tek başına simetri bir anlam ifade etmeyeceği gibi oran, orantı ve simetrinin olduğu durumlarda ancak güzellikten söz edilebilir (Kaya Şengül ve Rübenyüz 2018). İnsan burnu için belirlenen bazı temel ölçü ya da

kriterler bulunmasına rağmen günümüzde genel kabul gören ve istenen burun yapıları değişiklik gösterebilmektedir.

Günümüzde burun estetiğinde güzelliğin standartlaşması üzerine altın oran kavramı kullanılmaktadır. Altın oran sadece tıp ya da estetik cerrahi alanında değil sanat ve mimari gibi insan bedeni dışındaki pek çok bilim dalında da kullanılmaktadır. Altın oran, bütünün parçaları arasında gözlemlenen, doğada sayısız canlı ve cansızın şeklinde ve yapısında bulunan ve onlara uyum açısından en yetkin boyutları verdiği düşünülen, geometrik ve sayısal özel bir oran bağıntısıdır (Kaya Şengül ve Rübendüz 2018). Bir başka tanıma göre ise altın oran, matematik ve sanatta, bir bütünün parçaları arasında gözlemlenen, uyum açısından en uygun boyutları verdiği kabul edilen geometrik ve sayısal bir orandır (Akı Abacı ve ark 2020). Çeşitli yüz ölçümleri ile oluşturulan altın oran bazı bilim dalları için önemli yer tutmaktadır. Öte yandan simetri ve asimetri araştırmaları plastik rekonstruktif ve estetik cerrahi, antropoloji ve ortodonti gibi pek çok bilim alanında kullanılmaktadır. Ayrıca güzellik kriterlerinin belirlenmesinde ve güzellik algısının oluşturulmasında önemlidir (Porter ve Olson 2001).

Fonksiyonel ve estetik burun cerrahisinin popülaritesinin artması ile hastaların ve cerrahların operasyonlardan beklentileri artmıştır. Estetik cerrahi yapan hekimlerin sayısının giderek yükselmesi ile sekonder cerrahi gerektiren olguların da sayısı da artmıştır. Sekonder cerrahi ikinci kez rinoplasti ile ifade edilebilir. Buna revizyon rinoplasti de denilmektedir. Yani ilk rinoplasti sonrası hasta ya da hekim veya her ikisinin birden memnun olmadığı bir sonuç ile karşılaşıldığında gerekli görülen düzeltmeler için gerçekleştirilen operasyondur (Atalay Erdoğan ve ark 2012).

1.2. Beden, Sağlık ve Estetik İlişkisi

Bu kısımda beden, sağlık ve estetik kavramları ele alınmaktadır. Ancak bu kavramlar açıklanırken çoğu zaman hastalık kavramının da geçtiği görülmektedir. Bu sebeple hastalık kavramının da tanımlanmasında fayda vardır. Hastalık Türkçe’de tek bir kavram ile ifade edilirken İngilizce literatürde disease, illness ve sickness gibi farklı kelimelerle ifade edilmektedir. Disease insan vücudundaki organlar ya da sistemlerle ilgili patolojik bir durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu durum nesnel olarak gözlemlenebilen ve ölçülebilen bulgularla sağlık profesyonellerince kabul edilmiş ve tanımlanmış bir hastalıktır. Illness bireyin hissettiği ve yorumlayarak ifade ettiği öznel

bir rahatsızlık durumudur. Bu durum öznel olduğundan kişiden kişiye değişebildiği gibi birey ve hekim arasında da farklılık gösterebilir. Yani birey kendisini rahatsız hissederken hekim tarafından hastalık tanısı konmayabilir. Tam tersi birey kendisini iyi hissederken hekim tarafından hastalık tanısı konulan durumlar yaşanabilir. Sickness ise çevre, toplum, sosyal rol ve statü ile ilgilidir. Hasta bireyin çevresindekilerden beklediği davranış ve yaklaşım ya da toplumun hasta bireyden beklentileri bu kavram ile ele alınır (Boyd 2000, Sur 2013). Burada bireylerin estetik cerrahiye başvurma konusundaki rahatsızlık ya da hastalık durumları değerlendirildiğinde ise şöyle yorumlanabilir. Burun konusunda da disease kavramıyla ifade edilebilecek olan durum nesnel olarak; burun tıkanıklığı, sağlıklı ya da yeteri düzeyde nefes almayı engelleyici burun yapısı, doğuştan ya da travma sonrası ortaya çıkan şekil bozuklukları olabilir. İllness bireysel açıdan, nefes alamamak ya da burnun görünümünden rahatsız olmaktır. Sickness ise toplumsal ya da çevresel açıdan sağlıklı olarak kabul gören burun yapısının ya da görünümünün dışında kalan durum olarak yorumlanabilir.

Beden sosyolojisi, temel olarak insan bedeninin toplumsal doğası, bedenın toplumsal olarak üretilmesi, bedenın toplumsal temsili ve dile getirimleri ile beden, toplum ve kültür arasındaki karmaşık ilişkileri inceleyen bir daldır. Bedenin özelliklerinin toplamı o kişinin kimliğini oluşturur. Öyle ki jest ve mimikten ten rengine kadar birçok özellik kimlik hakkında önemli fikirler ortaya koyar. Beden bazen bireyin hangi coğrafyadan geldiğini belirtecek güçtedir (Cirhinlioğlu 2012). İnsan bedeni toplum içinde sürekli müdahalelerle karşı karşıya kalır. İlaç, röntgen, ameliyat gibi her türlü tıbbi müdahale, cinsel ilişki, tecavüz, gebelik, spor, açlık grevi, süslenme ve vücut bakımı, estetik müdahaleler, kıyafet, diyet, rejim, hadım, iğdiş etme, dövme, sünnet, fazla yemek, dini emir ve yasaklar çerçevesinde bedeni etkileyen durumlar bedene müdahale kapsamındadır (Okumuş 2009).

Önceleri beden içsel bir anlayışla tanımlanıyordu. Oysa günümüzde beden dışsal yanı ile gündemdedir. Neredeyse tüm toplumlarda güzel/atletik bir bedene sahip olmak belki de Batı kültürünün etkisi ile hâkim beden anlayışı haline gelmiştir. Buna karşı Orta Çağ'a ait bazı resimlerde kadın bedeninin şişman olmasının daha gözde olduğu görülmektedir (Cirhinlioğlu 2012). Yine modern öncesi dönemde iri, dolgun ve güçlü kadınlar daha gözdeydi. Çünkü bir kadının tarlada çalışabiliyor olması tarım

ve hayvancılıkla gereken işleri yapabilmesi için gereken vücut yapısı buydu (Tekin 2018). Günümüzde şişmanlık kişisel kontrolün yokluğunun göstergesi olarak yaygın bir biçimde ahlaken kınanmaktadır (Turner 2017). Bauman ise şişmanlığın insan iradesi ile değiştirilebilir bir durum olduğundan söz eder. Bunu boy ve kilo karşılaştırmasıyla ele alarak insanın boyunun değiştirilemeyen, doğa tarafından belirlenen bir özellik olduğunu ve toplumun bunu kabul ettiğini ifade eder. Boyun tersine bedenın genişliğı insanın elindedir. İnsanın kilosu düzenlenebilir (Bauman 2018). Anoreksiya hastalığı kişinin çok zayıf olmasına rağmen kendisini hâlâ şişman zannederek yeme içmeden uzak durup aşırı zayıf halde sağlığını bozması anlamına gelen hastalıktır. Bulimiya ise aşırı yemek yedikten sonra kilo almamak amacıyla bilerek istifra etme davranışıdır. Bu iki rahatsızlık insanın bedeni üzerindeki tasarrufunun geldiğı noktayı gösteren iki önemli hastalıktır (Tecim 2018). Batı'nın kadın güzelliğine ilişkin imgelerinin dünyanın geri kalanına yayılması, bu hastalıkların da dünyaya yayılmasını beraberinde getirmiştir. Amerika Bileşik Devletleri başta olmak üzere Japonya, Tayvan, Çin, Filipinler, Hindistan ve Pakistan, Hong Kong ve Singapur'da özellikle zengin kadınlar arasında beslenme bozuklukları kaynaklı hastalıklar görülmektedir (Giddens 2013).

Günümüzde beden birçok konu ya da işlevin ortak noktası haline gelmiştir. Sağlık, perhiz, tedavi kültürü, gençlik, zarıflık, erillik/dışılık, bedenle ilgili bakımlar, rejimler, arzu söylemi gibi birçok unsur direkt olarak bedenle ilgilidir. Beden bu ahlaki ve ideolojik işlevde ruhun yerini almış durumdadır. Yüzyıllar boyunca insanlar bedene sahip olmadıklarına etmeye çalışıldı, günümüzde ise sistemli olarak insanları bedenleri olduğuna ikna etmekte ısrar ediliyor (Baudrillard 2017). Öyle ki bazı düşünörlere göre post-modern dönem olarak nitelendirilen günümüzde hastalık kavramından çok tüketim ve sağlık kavramına doğru kültürel bir geçiş olmaktadır. Batı kültürü ve post modernizm genç kalmayı ve bunun bir değer olduğunu anlatmaktadır. Yaşlanmak demek hem fiziksel hem de ruhsal olarak bir çöküştür. Bu durum kabul edilemez. Bu mantık yaşlıların, gençlerin kültürüne ortak olmaları ve kendi dönemlerini reddetmeleri ile sonuçlanmıştır (Cırhinlioğlu 2012).

Günümüzde beden, kapitalist mantık içinde özel mülkiyetin konusudur ve modern öncesi bedenden farklı olarak artık bedenın sahibirne ona iyi bakma sorumluluğı yüklenmektedir. Medikal teknolojiadaki gelişmelerle ve post-modern

sağlık anlayışıyla birlikte günümüzde beden artık hastalığın konusu olmaktan ziyade bireysel kimliğin yeniden inşa edilmesinin odağındadır. Bu durumda beden insanın sağlıklı görünmek için çaba sarf etmek zorunda olduğu yöne doğru yol almaktadır (Tekin 2016).

Günümüzde tıp bilimi erken modern çağın tıbbından oldukça farklılaşmıştır. Jean Baudrillard'a göre tüketim toplumunda sağlığın bedenle ilişkisi hayatta kalmaya bağlı bir buyruk değil, daha ziyade statüye bağlı toplumsal bir buyruktur. Sağlık temel bir değerden daha çok bir değer yüklemidir. Sağlık değer yüklemenin gizemli sisteminde doğrudan doğruya güzelliğe eklenen formdur. Başka bir deyişle, beden bir kültür varlığı gibi çekip çevrilir, düzenlenir, sayısız toplumsal statü göstergelerinden biri olarak güdümlenir (Baudrillard 2017). Foucault'a göre de beden gitgide olduğu gibi kabul edilen bir şey olmaktan çıkıp yaratılmak zorunda olan bir şeye dönüşmüştür (Foucault 1988). Bir düşünceye göre ise estetik cerrahinin amaçlarından biri sağlık ve güzelliği bağdaştırmaktır (Edmonds 2013). Bu noktada estetik, sağlık ve güzellik kesişmektedir. Beden ise bu kavramların anlam kazandığı ve görünür kılındığı bir nesnedir.

Baudrillard'a göre bedenin sağlıkla olan ilişkisi araçsal bir temsile dolaylanmaktadır. Bu durumda sağlık prestij sebebi sayılarak bir statü zorunluluğu haline gelir. Bu noktada rekabetçi mantığın içine dahil olur ve potansiyel olarak sınırsız bir tıbbi, cerrahi ve ilaçla ilgili hizmet talebine dönüşür (Baudrillard 2017). Sağlık artık tüketilen bir hizmet ve insanların idealize edilen bedene ulaşmak için parayla satın aldığı bir meta haline gelmiştir (Sarı ve Atılgan 2012).

Günümüzde bedenlerin, daha çok kadın bedeninin daha fazla görünür hale gelmesi, estetik cerrahinin hızla ilerleme kaydetmesinin temel sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Birey bedenini sergiler hale geldikçe estetik operasyonlara zemin hazırlanır. Böylece yağ aldırma, göğüs büyütme, botoks, saç ekimi, burun estetiği gibi birçok estetik operasyon gerçekleştirilmektedir (Tekin 2016).

Han'a göre yaşanmakta olan çağda beden üretim sürecine doğrudan katılmaktan azledilmiş, estetik ya da sağlık amaçlı optimizasyonun konusu haline gelmiştir. Böylelikle ortopedik müdahale yerini estetik müdahaleye bırakır. Geçmişte tedavi edici olarak kabul edilen ortopedinin yerini estetik cerrahi ve spor salonları

almaktadır (Han 2019). Tıp ve diş hekimliğinin estetik cerrahi ve ortodonti gibi dallarının hastalıkları tedavi etmenin yanı sıra bedeni estetikleştirmeye çalıştıkları söylenebilir. Günümüzde pek çok erkek ve kadın bedenlerinden duydukları rahatsızlıklar nedeniyle estetik cerrahiye başvurmaktadır (Tekin 2016). Estetik operasyonlar, kişiliğin ve bedenin uzlaşmasının bir yolu olarak her geçen gün yaygınlaşmakta, gündelik hayatın sıradan bir durumu haline gelmektedir (Gürler 2018).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) yapmış olduğu sağlık tanımında yer aldığı haliyle sağlık yalnızca hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziken, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir (WHO 2020). Tanımdan anlaşıldığı üzere günümüzde kabul edilen sağlık anlayışına göre bireylerin sağlığı üzerinde hem psikolojik hem fiziksel ve hem de sosyal durum etkilidir. DSÖ'nün sağlığı, bu tanımıyla "biyopsikososyal" açıdan ele aldığını vurgulayan çalışmalar da mevcuttur. Bu açıdan sağlık burada hem biyolojik hem psikolojik hem de sosyal boyutlarıyla ele alınmıştır (Demir 2020). Sağlık, birbirine dayalı fiziksel, psikolojik ve toplumsal yönleri olan çok boyutlu bir olaydır (Capra 1992). Sağlığın bu kapsamda değerlendirilir hale gelmesinde insan bedenini toplumsal ve kültürel bir çerçevede ele alan görüşler etkili olmuştur (Cırhinlioğlu 2012). Sağlık sosyal ve kişisel kaynakları ve fiziksel kapasiteyi öne çıkaran pozitif bir kavramdır (Sağlık Bakanlığı 2011).

DSÖ'nün tanımında yer alan fiziksel sağlık, tıbbi açıdan ölçülebilen sağlık ve hastalık durumuna işarete eder. Sosyal sağlık, bireyin toplumsal rol ve görev performansı açısından ele alındığı durumdur. Ruhsal sağlık ise bireylerin genel mutluluğu şeklinde değerlendirilmektedir. DSÖ'nün sağlık tanımına göre sağlığın nasıl ölçüleceği konusuna eleştirel yaklaşımlar mevcuttur (Hamzaoglu 2002). Özellikle ruhsal yönden tam iyilik halinin nasıl ölçüleceği ve tam iyilik halinin ne olduğu düşüncesi eleştiri almaktadır (Tatar ve Tatar 1997). Öte yandan tanım evrensel olmamakla da eleştirilmektedir. Dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan insanlar için sağlıklı olma durumunun değişkenlik göstereceği ve bu sebeple standart bir sağlık durumunun bulunamayacağı yönünde de fikirler vardır. Ayrıca DSÖ'nün tanımı ile sağlığın basitleştirildiği, dar bir tanıma sığdırıldığı da düşünülmektedir (Larson 1991 akt Somunoğlu 1999). Ancak tüm bu eleştirilere rağmen günümüzde en çok kabul gören ve kullanılan sağlık tanımı yine de DSÖ'nün tanımıdır.

1.2.1. Fiziksel Sağlık

Fiziksel sağlık öncelikle bireyin fiziksel açıdan değerlendirildiğinde, herhangi bir sakatlık durumunun ve semptomun olmadığı, bedeni oluşturan organların ve sistemlerin tam ve düzgün şekilde çalıştığı durum olarak ifade edilebilir. Fiziksel sağlığın tanımlanabilmesi için ayrıca biyolojik sağlık tanımından da yararlanılabilir. Birey biyolojik açıdan değerlendirildiğinde, doku ve hücrelerde yapısal ve fonksiyonel olarak anormal değişikliklerin olmadığı durumlarda fiziksel açıdan sağlıklı olduğu ifade edilebilir (Bolsoy ve Sevil 2006). Sağlığın fiziksel yönüne vurgu yapan tanımlar, hastalığın ortaya çıkma sebebi olarak görülen mikropların insan biyolojisini bozması ve böylece sağlığın bozulması temeline dayanır. Bu durumda hastalık klinik açıdan bulgulanabilen ve neden sonuç ilişkileri kurulabilen bir durumdur. Bu açıdan hastalık, bedenin ölçülebilir biyolojik değişkenlerinin normundan sapmalar olarak ifade edilebilir (Demir 2020).

Başka bir tanıma göre sağlık bir canlının kendi hücresel çekirdeğinde şifreli bütünlüğünü ve kararlılığını korumak yolunda oluşmuş maddesel örgütlenişinin bir bozukluk olmaksızın çalışması ve aynı canlının daha üst düzeyde bir örgütlenişini başarabilmesi sürecidir (Belek ve ark 1998). Bu tanım insan vücudunun bir sistem olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Buna göre insan vücudunda sistemi oluşturan mikro ve makro parçaların biyolojik ve fizyolojik açıdan uyumlu şekilde işlerliği sağlık durumunu ifade etmektedir. Bir diğer anlayışa göre fiziksel sağlık, tıp profesyonelleri tarafından tıbbi test ve deneyler yoluyla test edilerek insan vücudunda herhangi bir biyolojik bozukluğun tespit edilmemesidir (Oskay 1993).

İnsanların fiziksel sağlığının elde edilmesini amaçlayan tedavi biçimleri günümüzde, aşılama, cerrahi operasyonlar, kemoterapi ya da ilaç kullanma gibi insan fiziğine ve biyolojik yapısına direkt olarak etki eden müdahaleler şeklinde gerçekleştirilmektedir (Demir 2020). Bu tezde incelenen şekilde rinoplasti geçirenler için, nefes alamama ve buna bağlı yaşanan sorunlar, burun kemiğinde kırıklık ya da eğrilik olması gibi durumlar fiziksel sağlığı engelleyici durumlar olarak ele alınmıştır.

1.2.2. Ruhsal Sağlık

Ruhsal sağlığın ifade edilebilmesi için öncelikle ruhsal hastalığın ne olduğunun açıklanması gerekli görülür. Ruhsal hastalık kısaca bireyin ruhsal yönüne etki eden

rahatsızlıklar olarak ifade edilebilir. Türkiye Psikiyatri Derneği tarafından ruhsal hastalıklar; bipolar bozukluk, depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu, obsesif-kompulsif bozukluk, sosyal fobir, panik bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, Özgül Hanım fobiler, yeme bozuklukları, erişkin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, uyuşturucu madde ve sigara bağımlılığı olarak ifade edilmektedir (Türkiye Psikiyatri Derneği 2021). Bipolar (duygulanım bozukluğu) ve şizofreni Sağlık Bakanlığı tarafından kronik ruhsal rahatsızlıklar olarak sınıflandırılmıştır (Sağlık Bakanlığı 2021).

Bireyin bedensel görünümüne dayalı ruhsal rahatsızlıklar için tanımlanan bir rahatsızlık ise beden algı bozukluğudur (BAB). Aynı durum vücut dismorfik bozukluğu (VDB) şeklinde de ifade edilebilmektedir. Vücut dismorfik bozukluğu, kişinin kendi vücudunu beğenmemesi ve idealindeki vücuda ulaşma isteği ile başlayan ve giderek patolojik bir durum haline gelen önemli bir psikolojik bozukluktur (Nieuwoudt ve ark 2012). Bu durum temel olarak kişinin zihinsel olarak bedensel görünümündeki önemsiz ya da hiç olmayan kusur veya kusurlarla yoğun olarak uğraşmasıdır. Bu uğraşma kişide önemli derecede huzursuzluk ile günlük sosyal ve iş yaşamındaki insan ilişkilerinde bozulmalara yol açar (Aşkın 2019). Bu ruhsal rahatsızlıkların nedenleri ise özgüven eksikliği, depresyon, yeme bozuklukları ya da obezite olabilmektedir (Gönenir Erbay ve Seçkin 2016). Öyle ki ruhsal rahatsızlıklar birbirini tetikleyici görünmektedir.

Vücut dismorfik bozukluğunun birgoreksiya (kas dismorfisi), anoreksiya nervroza ve bulumiya nervroza gibi hastalıklarla ilişkisi olduğunu belirten çalışmalar da mevcuttur. Birgoreksiya genellikle sporcularda görülen vücut yağ oranını azaltmaya ve kas oranını artırmayı takıntı haline getirmeye yönelik bir tür vücut dismorfik bozukluktur. Aneksiyo nervroza, zayıf bir bedene sahip olma isteği ve şişman bir bedene sahip olmaktan aşırı korkma durumunda beslenme düzeninin bozulması halidir. Bulumiya nervroza ise aşırı yeme isteği ile normalden daha fazla yeme sonrasında hissedilen pişmanlıkla istemli ya da istemsiz şekilde kusma rahatsızlığıdır (Gönenir Erbay ve Seçkin 2016, Devrim ve Bilgiç 2018).

Beden algı bozukluğunun nedenleri arasında düşük benlik saygısı ile erken çocukluk döneminde yaşanan travmalarının olabileceği düşünülmektedir. Bu travmalar, kişi çocukluk çağındayken çevresindeki kişi(ler) tarafından burun, kulak ya

da kafa gibi organlarıyla alay edilme öyküsüyle açığa çıktığı söylenebilir. Ayrıca günümüzde batı kültürüne hâkim şekilde televizyon, gazete ve reklam panolarında gösterilen ideal bedenler de kişilerde kültüre bağlı beden algı bozukluğunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Beden algı bozukluğuna sahip kişilerin en yaygın özellikleri ise utangaçlık, içe dönüklük ve obsesyonel durumları olmasıdır (Aşkın ve Çilli 2002).

Demirbaş'ın 2019 yılında yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre insanların estetik müdahalelere başvurma nedenlerinin; beden algı bozukluğu, benlik saygısı, beden algısı, güzel, genç ve çekici görünme isteği, çeşitli yeme bozuklukları, yaşamdan duyulan memnuniyetsizlik, rekabet duygusu ve toplumda alay konusu olma gibi psikolojik ve sosyo-kültürel faktörler olduğu tespit edilmiştir (Demirbaş 2019).

Literatürde bahsedildiği şekilde beden algı bozukluğu durumu özgüven ile ilişkilidir. Özgüven, insanın kendisine ve yapabileceklerine karşı hissettiği güven ve kendisini sevme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Sarı 2016). Özgüven bireyin kendisini değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan kendisinden duyduğu memnuniyet düzeyi ile ilişkili öznel bir durum olarak da tanımlanabilir (Merey 2010). Özgüveni etkileyen faktörler arasında ilk sırada aile yer almaktadır. Bireyin yaşadığı çevrenin kişinin özgüvenine etki eden en önemli ikinci unsur olduğu söylenebilir. Bir bireyde özgüvenin eksik olmadı kadar gereğinden fazla olduğu durumlar da olumsuz olarak nitelendirilir. Özgüven eksikliği kişinin kendisini herhangi bir konuda sürekli yetersiz görmesine ve kendisini beğenmemesine neden olurken, aşırı özgüven ise kendisine fazla güvenmesi ve sürekli ben bilirim, ben yaparım tavrıyla hareket etmesi kendi yanlışlıklarını görmesini engelleyebilir (Gürsu ve Önce Özokudan 2019).

Özgüven iki ana temele dayalı bir duygudur. Birincisi güç, beceri, başarı sahibir olarak insanların güven hissettiği bir birey olmak; ikincisi ise takdir edilme, saygı görme ve önemli olduğunu hissetme ile ilgilidir. Bu durumda özgüven bireyin hem kendisini nasıl hissettiği hem de toplum ya da sosyal çevre tarafından kendisinin nasıl hissettirildiği ile ilgili bir durumdur (Kasatura 1998).

Özgüven ile ilişkili olarak benlik ve benlik saygısı (özsaygı) kavramlarının ifade edilmesinde de yarar görülür. Benlik, kişinin kendisini algılamasına ve değerlendirmesine dair geliştirdiği görüşler olarak ifade edilebilir. Kısacası benlik,

kişinin kendisi hakkındaki değerlendirmelerinin ve kim olduğuna ilişkin düşüncelerinin tümüdür. Kişinin kendisine duyduğu saygı ve özen ile ilgili hisler ise özsaygı olarak ifade edilebilir (Bilgin 2011).

1.2.3. Sosyal Sağlık

İnsanın toplumsal bir varlık oluşundan hareketle insan sağlığında sosyal sağlık da önemli bir yer tutar. Bir kişinin veya grubun fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik haline ulaşabilmesi için çevresiyle uyumlu yaşaması, çevresine etki edebilmesi, amaçlarını belirleyebilmesi, tanıyabilmesi ve doyum hissetmesi gerekmektedir (Bahar ve Açıl 2014). Sağlık kavramının geniş boyutlu bir kavram olması sağlığın tüm yönlerinin ele alınmasını gerektirir. Öncelikle insan hem toplumu etkileyen hem de toplumdan etkilenen en önemli ve değerli varlıktır. İnsanlar toplumların, toplumsal ahlak, etik, değer, yargı, norm ve inanç sistemleri gibi çeşitli soyut niteliklerinin oluşmasına etki eder (Aytaç ve Kurttaş 2015). Giddens'a göre ise beden toplumdan bağımsız olarak var olan yalnızca fiziksel bir nesne değildir. Bedenin toplumsal bir niteliği söz konusudur. Bedenlerin biyolojik yönü kadar, toplumsal yönü de önemlidir (Giddens 2013). Sağlık-hastalık olgusu üzerinden geliştirilen sosyoloji perspektifinde genel olarak insan bedeni, toplumsal eğilimlere ve sınırlara sahip, toplumsal olarak yapılanmış bir gerçeklik olarak ele alınmak durumundadır (Kaya 2013).

Ayrıca somut açıdan da toplumların ilerlemesini sağlayıcı çeşitli faaliyetlerde bulunarak emek harcarlar. Oluşturulan bu toplumsal ve kültürel değerlerden etkilenen en fazla etkilenen varlık da yine insanın kendisidir (Oskay 1993). Toplumsal bütünlük içerisine dahil olabilen, uyum gösterebilen insanın sosyal açıdan sağlıklı olduğu söylenebilir. Her toplumun özelliklerinin birbirinden farklı olduğu ve hatta toplum içerisinde bile farklı özellikler bulunabildiği bilinmektedir. Bu açıdan her birey ve bireyin sağlık durumu kendi yaşadığı toplumsal unsurlar çerçevesinde ele alınmalıdır. Sosyal sağlık kavramının da bu açıdan genel geçerliği ya da evrenselliği tartışma konusudur (Larson 1991 akt Somunoğlu 1999). Ele alınan toplumun amaçları ve değerleri doğrultusunda kendisini toplumsal amaçlarla bütünleştirmeyi ve o toplumun bir parçası olmayı başarmış bireylerin sosyal sağlık durumlarının iyi olarak ifade edilmesi göreceli olarak doğrudur.

Toplumda inanılan değer yargıları ve benimsenen düşünceler yoluyla da sağlık ve hastalığa yüklenen anlamlar değişiklik göstermektedir. Örneğin bir toplumda zayıf

olmak sağlıklı olmakla eşleştirilirken başka bir toplumda cılızlık, güçsüzlük ve hastalık göstergesi olarak görülebilir (Newman 2013).

Sağlık ve hastalığın sosyal bir durum olarak algılanması ile hasta statüsünü üstlenen kişiden bu statüye ilişkin rollerini yerine getirmesi beklenir. Bireyin hasta olarak nitelendirilmesi için sadece kendisini rahatsız hissetmesi ve bunu kişisel olarak ifade etmesi yeterli görülmez. Bireyin kendisini rahatsız hissetmesi ile birlikte çevredekilerin de bu duruma bağlı olarak kişide bazı fiziksel ve davranışsal olağandışı değişiklikleri fark etmeleri gerekir. Sonrasında rahatsızlıklara bağlı olarak bireyin durumunun profesyonel olarak hekim tarafından muayene ya da tıbbi testler yardımıyla tespit edilerek açıklanması ile kişinin hasta olduğu meşruluk kazanır (Parsons 2001). Bu durumda bireyin hastalık halinin hem kendisine hem sosyal çevreye hem de tıp profesyonellerine dayalı bir durum olduğu ifade edilebilir.

Rinoplasti adaylarının kendilerini herhangi bir sebebe dayalı olarak rahatsız hissetmeleri, toplum tarafından burun estetiğine ihtiyacı olduğu izleminin bir şekilde hissettirilmesi ve kişinin rahatsızlığını hekimin kabul etmesi ile tedavi yoluna gitmesi bireylerin hasta olarak ifade edilmesini sağlamaktadır. Bu durum bir bakıma burun estetiğinin tıbbileştirilmesi sürecini de ifade etmektedir (Bell 1987).

Tıbbın bedene müdahalesi ve şekillendirmesi bazı durumlarda negatif yönüyle ele alınırken Foucault, tıbbın toplumsal rolüne vurgu yaparak bazı durumlarda müdahaleyi toplumsal düzenin sağlanması açısından gerekli görmek gerektiğini ifade etmiştir. Toplumlar karmaşıklaştıkça ve kitleler halinde insanların yaşadığı kentler oluşukça toplumsal düzeni ve iyiliği sağlayıcı kurumlara ihtiyaç duyulmaktadır. Tıp bilimi fiziksel rahatsızlıklar için hastaneler ve ruhsal hastalıklar için akıl hastaneleri kurarak toplum sağlık ve düzenine yarar sağlar (Cockerham ve Scambler 2010).

Illich Sağlık Gaspı adlı eserinde bazı hastalıkların ya da insana zarar verici hataların tıbbın kendisinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu durumu İyatrojenez kavramıyla tanımlar. Kavram Yunanca iatros yani hekim ve genesis kaynaklı anlamlarına gelen kelimelerin bileştirilmesiyle oluşturulmuştur. Hekim kaynaklı tıbbi tedavi ve uygulamalardan kaynaklanan hastalıkları ifade etmek için kullanılmıştır (Polat 2005). Kavram; klinik, sosyal, kültürel ve simgesel iyatrojenez olmak üzere üç temelde ele alınmıştır. Klinik iyatrojenez ağrı, acı, hastalık ya da ölümün tıbbi tedavi

biçimleri, hekimin kullandığı yöntem ya da yetersizlik kaynaklı ortaya çıktığı durumlar için kullanılmaktadır. Sosyal iyatrojenez sağlık politika ve planlamalarının toplumsal sağlığı olumsuz etkileyici şekilde ortaya çıkan çeşitli endüstriyel yapılanmaları desteklemesi anlamında kullanılmaktadır. Bu duruma insana zarar verdiği bilinen bir ilacın yetkili kurumlarca onaylanması ya da sağlık kurumlarının gerektiği kadar insan sağlığını destekleyici şekilde geliştirilmemesi gibi pek çok örnek verilebilir. Kültürel ve simgesel iyatrojenez ise tıp prosedürleri ya da uygulamaları kapsamında insanların sağlık ve hastalık konuları ile ilgili davranış ve düşüncelerinin kısıtlanması olarak ifade edilebilir. Bu durum bireyin herhangi bir hastalık durumunda kendi çarelerini kültürel inanış ve davranışlar yoluyla aramasının önüne geçilmesi, tek doğrunun tıbbi yöntemler olduğunun düşünülmesi ya da düşündürülmesi gibi ifade edilebilir (Illich 2017).

Söz edilen bu durum ve anlayış toplumsal kabul gören burun şekli için ele alınacak olursa, tıp insanların beden şekillerine müdahale etmekte, istenilen ya da kabul gören burun şekline erişmek için çeşitli cerrahi imkanlar sunmaktadır. Kültürel-simgesel iyatrojenez için kişilerin rahatsızlık duyduğu durumlarla sosyal baş etme yolları ellerinden alınmış olmaktadır. Ayrıca klinik iyatrojenez açısından bazı operasyonlar sonucu birey sonuçtan memnun kalmayarak kendisini sağlıksız hissedebilmektedir. Bu durumda bu tez için Illich'in kavramsallaştırmasına göre klinik ve kültürel iyatrojenezin varlığından söz edilebilir.

Bu tezde incelendiği şekliyle rinoplasti geçirenlerin toplumda burunlarından dolayı istemedikleri bakışlara maruz kalmaları, alay edilmeleri, kendilerini toplum içerisinde rahatsız hissetmeleri, toplumdan kendilerini soyutlamaları, toplumsal kabul görülen şekilde güzel olarak nitelendirilmemeleri gibi durumlar sosyal açıdan sağlıksızlık olarak ele alınmıştır.

1.2.4. Bedenin Yeniden İnşası

İnsan bedeni ve bedeni ilgilendiren meselelerin tümü kuşkusuz toplumdan bağımsız değerlendirilemez. Önemli kuramcılardan biri olan Parsons, insan bedenini toplumsal sistemin ve eylemsel çevrenin bir parçası olarak ele almıştır (Parsons 1951). Bedenlerimiz toplumun dışında kendi hallerinde var olan fiziksel şeyler değildir. Bedenler toplumsal deneyimlerimizden etkilendiği ölçüde, ait olduğumuz grupların norm ve değerlerinden de derinden etkilenmektedir (Giddens 2013).

17. yy. dan itibaren iktidar düşüncesinin değişimi öncelikle insana sonrasında ise bedene yansımıştır. Foucault'ya göre önceleri ölümcül iktidar düşüncesi hakimken sonrasında bu düşünce disiplin iktidarı yönünde değişime uğramıştır. Artık iktidarın görevi öldürmek değil, yaşamı düzenlemektir. Yani bu noktada hayatın planlanması ve bedenin özenli kullanımı ön plana çıkmaktadır. Düzenlenmiş bir ortopedi disiplin iktidarının uyguladığı politikalardandır. Özneyi normlardan, emirlerden yasaklardan oluşan bir kurallar bütününe tabir tutarak her türlü sapma ve anormalliği dışlar (Foucault 2013). Normal kabul edilen düzenlenmiş bedene ulaşmak modern dönemin teknolojisiyle bütünleşince kendini gerçekleştirme fırsatı doğar. Modern tıbbi teknoloji, insanların bedensel işlevlerini iyileştirme, organları onarma ve yenileme şeklinde genel olarak bedenin potansiyeli artırılabilir. Jean Baudrillard'a göre bedenin biyolojik olmasının yanı sıra mekanik yönü de vardır. Çünkü günümüzde işlevsizleşen beden organlarının yerini protezler ikame etmektedir (Baudrillard 1998). Ayrıca yaşlanmayla birlikte işlevsizleşen ya da kaybedilen doku ve organların yerine smülakr olanların ikame edilmesi de bu konuya örnek gösterilebilir (Tekin 2016).

Bedenin dinsel kavramlarla tanımlanmasının terk edilerek yerine pozitivist olarak modern tıp kavramları ile açıklanır hale gelmesi günümüzde bedene olan bakış açısını değiştirmiştir. Modern insanın bedeni üzerinde kurmak istediği egemenlik, dinin emirlerini yerine getirmekten çok daha iyi görünmek, toplumda belli bir yer edinmek ve tamamen toplumsallaşma sürecinde edindiği estetik kaygılarla yapılmaktadır. Bu aynı zamanda, çağdaş toplumlararası ortak kültürün bazı özelliklerini de dile getirmektedir (Cirhinlioğlu 2012). Geçmişte beden, kutsal olarak görülüp her türlü müdahale Tanrı'nın işine karışma olarak kabul edilmekteydi. Bugün ise bireyin arzu ettiği ideal beden ölçülerine kavuşabilmesi için diyetten zayıflama kürlerine ve cerrahi müdahalelere kadar bedene her türlü müdahalenin yapılması teşvik edilmekte, idealize edilen genç, sağlıklı, formda ve güzel bir bedene sahip olmak, birey için toplumda itibar ve statü göstergesi olarak gösterilmektedir (Küçükşen 2016). Sekülerleşme, bedeni, kutsal güçlerin söz sahibir olduğu alandan diyet, kozmetik, plastik cerrah, imaj kültürü, tüketim kültürü gibi gerçekliklerin dünyevi alanına taşımaktadır (Okumuş 2009). Estetik cerrahinin, mesleki ilkelerini zedeleyecek şekilde pazarın ve güzellik endüstrisinin bir parçası haline geldiği takdirde tıbbın dışına itileceği yönünde de fikirler mevcuttur (Maio 2007).

Bir diğerk bakış açısına göre ise beden giderek doğadan yani kendi biyolojik ritminden ayrılmaktadır. Öyle ki bedenler makinelerden diyetlere uzanan geniş bir yelpazede bilimin ve teknolojinin istilasına uğramaktadır (Giddens 2013). Öncelikle medya genelde sağlığı özelde ise bedeni, moda ve reklam endüstrisinin araçlarını kullanarak bireyi tüketim gönüllüsüne dönüştürmektedir. İlk olarak reklamlar aracılığıyla kişilerin kendi bedenlerinden memnuniyet duymamaları sağlanmakta, ikinci aşamada güzel, fit, ideal bedenin hangi kriterleri içermesi gerektiği anlatılmakta ve sonrasında ise reklamı yapılan ürün kullanıldığında kişinin bedeninden memnun olacağı, diğerk kişilerin gözünde ideal tip olacağı, sağlıklı ve mutlu yaşayacağı vurgusu yapılmaktadır (Can 2019).

Medya birçok yönüyle insan bedenini şekillendirmekte, bedene yeni roller, yeni biçimler ve tarzlar vermektedir. Beğeniler ve haz yönetimi üzerinden bedenleri sürekli değişime uğratmaktadır. Medya, güzel ve çirkin beden ayrımı yaparak reklamlarda, dizilerde ve filmlerde bedene yönelik olumlu ve olumsuz bakış açıları üretmektedir. Güzel olmak için yapılması gerekenler sıralanmakta ve böylece tüketime kapı aralanmaktadır. Yani medya kıyafet, saç, davranış, beden tarzını ve beğenisini oluşturarak modayı ve popülerliği üreten en önemli araçtır (Tecim 2018).

Sezgin (2011)'e göre günümüzde kozmetik tıbbileştirilmekte hatta tıp kozmetikleştirilmektedir. Yaşlanmamak, genç görünmek, egzersiz yapmak sağlıklı bir beden imajına sahip olmak oldukça önemli unsurlardır. Öyle ki kozmetik girişimler artık genetik, coğrafi ve kişisel özelliklerin hesaba katılmadığı standartlaştırılmış göz, dudak ya da kiloya sahip bedenler oluşturmaktadır. Bu bedenler sürekli standardı yakalamaya çalışan sayısız girişim ve ürüne yüksek bedeller ödemeye hazır bedenlerdir (Sezgin 2011a).

1.3. Tıbbileştirme

Kavramsal olarak tıbbileştirme (medicalization), tıbbi olmayan problemlerin tıbbi problemler gibi nitelendirilmesi veya tıp alanına dahil olmayan olayların bu alana içerildiği süreç olarak ifade edilmektedir (Özcan 2019). Tıbbileştirme, tıp alanı içerisinde olamayan problemlerin, insanların yaşam tarzı değişiklikleriyle birlikte zamanla tıbbi problemler olarak görülmeye başlanması ve tıbbi müdahale gerektiren durumlar olarak algılanmasıyla ilgilidir (Toraman ve Erdem 2016).

Tıbbileştirme kavramının alt yapısını oluşturan düşüncelerin ilk olarak sağlıkla ilgili konulara eleştirel bakış kapsamında geliştiği görülür. Tıbbileştirme kavramı ile ilgili yazına bakıldığında benzer düşüncelerin ilk kez Parsons (1951)'in eserinde yer aldığı görülmektedir. Sağlığa ve sağlık kurumlarına eleştirileriyle tıbbileştirme kavramı ilk kez Freidson (1970), Zola (1972) ve Illich (1974)'in eserlerinde yer almıştır (Conrad (1992). Kavram İngilizce literatürde “medicalization” olarak ifade edilmektedir (Crawford 1980, Conrad 1992). Medikalleşme, tıbbi olmayan sorunların, tıbbi bir sorun olarak tanımlandığı ve tedavi edildiği bir süreçtir. Medikalizasyona örnek olarak; menopoza, alkolizm, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), anoreksi, kısırlık, obezite, uyku bozuklukları ve erektil disfonksiyon (ED) verilebilir (Conrad ve ark 2010).

Medikalizasyon, üç yolla gerçekleşir: kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel. Kavramsal düzeyde, medikalizasyon, bir problemi tanımlamak için tıbbi bir kelime veya model kullanıldığında gerçekleşir. Genellikle tıbbi keşifler mesleğin elit üyelerinin bir bölümü tarafından profesyonel dergilerde yayınlanır. Kurumsal düzeyde, medikalizasyon, profesyoneller bir kuruluşun çalışmalarını meşrulaştırdığında gerçekleşir. Doktor-hasta etkileşimi düzeyinde, medikalizasyon, hekimler bir hastanın şikayetlerini tıbbi sorunlar olarak tanımladığında ve / veya tedavi ettiğinde gerçekleşir (Bell 1987). Bir başka düşünceye göre ise medikalizasyon, artık profesyonel iddialarda bulunanlardan çok ticari ve piyasa çıkarları tarafından yönlendirilmektedir. Biyoteknoloji alanındaki gelişmeler (özellikle ilaç endüstrisi ve genetik), medikalizasyonu yönlendiren temel unsurlardır. Doktorlar tıp alanında en etkin kişiler olmalarına rağmen medikalizasyonda ikincil etken haline gelmişlerdir (Conrad 2005).

Tıbbileştirme, tıbbın önceden tıbbi olarak görülmeyen alanları tıplaştırması ve önceden tıbbi olduğu düşünülmemiş konularda uzman olduğunu iddia ederek tıbbın kapsamını bu alanları da içine alacak şekilde genişletmesi olarak tanımlanmaktadır (Gönç Şavran 2010). Bir başka açıdan Illich'e göre ise tıbbileştirme, yaşam koşulları, sosyal davranış ve sosyal statülerin hekimler tarafından kontrol edilmesidir (Illich 2017). Bedenin hem hastalık hem de ölüm durumunda temel bir değer olarak tıbbileştirilmesi sonucunda bireyler, hekimler ve tıp arasında zorunlu bir bağ ve bağımlılık ilişkisi ortaya çıkmıştır (Nazlı 2009). Öte yandan yaşam koşulu, kişisel

gelişim uzmanlığı gibi son dönemde ortaya çıkan ve profesyonel görülen meslek dalları ile insanlar kendi günlük yaşantısını denetim altına sokmaya gönüllüdür (Foucault 2011).

Medikal teknolojiadaki gelişmelerle ve tüketim kültürünün etkisiyle bilikte tıp müdahale alanını hastalığın dışına taşıyarak hakimiyet alanını daha da genişletmiştir. Kısırlık problemi, tüp bebek ve organ naklinden estetik cerrahiye ve diyetlere kadar tıp birçok alanda bedene müdahale bulunarak hem yaşamı tıbbileştirmekte hem de estetize etmektedir (Tekin 2016). Öyle ki modern tıpla bilikte doğum, çocukluk, yaşlılık, menapoz, şişmanlık, beslenme gibi süreçler hastalık ya da rahatsızlık olarak görülmektedir (Can 2019). Ayrıca bedene yönelik düşüncedeki bu değişim yeni ticari etkileşimlere kapı aralıyor. Öyle ki dinçlik ve seksilik, çoğaltılacak, pazarlanacak ve sömürülecek yeni ekonomik kaynaklar haline gelmiştir (Han 2019). Bazı estetik tedavilerin terapötik etkisi dışında, tıbbileştirme eleştirmenleri, pazarlama stratejilerini ve sağlık kurumlarını güzellik alanına genişleten daha geniş sosyal süreçleri ortaya çıkardığına değinir.

Öte yandan günümüzde estetik amaçların tıp pratiklerinin meşru bir parçası haline gelmiş olduğu bir gerçekliktir. Günümüz Türkiye'sinde estetik operasyon ve işlemler için Sosyal Güvenlik Sigortasından herhangi bir ödeme alınmamaktadır. Genel sağlık sigortası sistemine sahip birçok ülkede de durum bu şekildedir. Ancak zaman içerisinde bazı estetik cerrahi işlemlerinin fiziksel sağlığın yanı sıra psikolojik ve sosyal sağlık sebebiyle meşrulaşacağı düşünülmektedir. Örneğin Brezilya'da doğum sonrası sarkıklıkları gidermek ve genital bölge estetiği cinsel ve psikolojik sağlık açısından gerekli görülmektedir (Edmonds 2013).

Tıp bilimi bedenin nasıl tehlike sinyalleri gösterdiğini hemen her alanda topluma öğretmektedir. Bu açıdan çeşitli tarama testleri, diyet programları ve belli aralıklarla check-up yaptırmak gibi pratikler icat etmektedir. Hatta çeşitli medya araçlarıyla sanal uyarıcılar ile günlük yaşamın her alanı sağlığın ve tıbbın konusu haline getirmektedir (Tekin 2016).

Sezgin'in sağlık haberleri ile ilgili yapmış olduğu araştırma sonucunda da sağlık konusunun daha çok kozmetik girişim, estetik operasyon, egzersiz gibi yaşam tarzı önerileri içinde yer aldığı ve sağlık söyleminin tıbbileştirilmiş ve

bireyselleştirilmiş biçimde sunulduğu tespit edilmiştir (Sezgin 2011a). Estetik cerrahi alanı, tıbbileştirme üzerine çalışmalar için bir zemin oluşturmaktadır. Estetik cerrahi, tıbbi ihtiyacı artırabileceği ve riskli prosedürleri haklı gösterebileceği için potansiyel olarak tehlikeli olarak da değerlendirilebilmektedir. Çünkü estetik cerrahide sağlık ve estetiği tamamen birbirinden ayırmak zordur (Edmonds 2013). Estetik operasyon ya da müdahale durumu psikolojik ve sosyal sağlığın içerisinde değerlendirilebilir. Ancak burada sağlık durumunu somut olarak ölçmek ve değerlendirmenin zorluğundan kaynaklı bir belirsizlik söz konusudur.

Üreme ve doğum kontrol yöntemleri çerçevesinde kadın bedeni giderek daha fazla tıbbileştirilmiştir. 1960 sonrası üreme ve doğum kontrol yöntemleri ile ilgili geliştirilen devlet politikalarının da tıbbileştirmeye dayanak olduğu söylenebilir (Tekin 2016). Tıbbileşmeyle birlikte farklı uzmanlar devreye girerek birçok tahlil ve tedavi şekilleriyle kadın bedenine daha çok müdahale etmektedirler (Sohn 2013).

Kitle iletişim araçlarında sunulan egzersiz, spor, diyet, vb. programları aslında bu olguların yalnızca sağlık değil ekonomi-politik yönünün de olduğunu gösterir. Televizyon programlarıyla, sağlık ve güzellik dergileriyle nasıl daha iyi olunabileceğini açıklayan yayınlarla insan bedeninin adeta yeniden kurgulandığı söylenebilir. Öte yandan sayıları her geçen gün artan fitness salonları ve yeni inşa edilen konutların fitness salonları ile planlanması sağlığın ve bedenin toplumsal olarak gündelik hayatın içine katıldığının göstergesidir (Tekin 2016). Nitekim gündelik hayatın tıbbileştirilmesi, norm düzeni dışında kalan her şeyin hastalık durumu olarak ele alındığını göstermektedir. Dolayısıyla tıbbileştirmenin mantığında yaşam döngüsü de dahil olmak üzere neredeyse bedensel ve ruhsal her türlü değişim hastalık olarak kodlanmakta ve bu noktadan sonra sapma olarak nitelenen hastalık rolü sosyal kontrol aracına dönüşmektedir (Özcan 2019).

Moynihan ve Cassels (2006) sağlık alanının giderek genişlemesini eleştirel olarak ele alır. Önceleri günlük hayatın doğal iniş çıkışları olarak kabul edilen durumların günümüzde sinir hastalığı olarak görüldüğünü vurgular. Buna göre genel şikayetler korkutucu hastalık olarak ele alınır ve bu sayede daha fazla sayıda insanın “hasta” olarak nitelendirilir. İnsanların hastalık, yaşlanma ve ölüm korkuları ilaç endüstrisine ciddi ekonomik kazanç sağlar (Moynihan ve Cassels 2006). Tıbbi ihtiyaç estetik cerrahi alanında; esenlik, öz saygı, cinsel gerçekleştirme, mutluluk gibi

gerekçelerle görülmektedir (Edmonds 2013). Bu durumda estetik cerrahi alanının tıbbileştirmeye dolaylı ya da dolaysız olarak zemin oluşturduğunu göstermektedir. Tüm düşünürlerden farklı olarak Conrad tıbbileştirmenin yanı sıra sağlıklaştırma kavramını kullanır. Conrad'a göre sağlıklaştırma gündelik yaşamın içinde sağlığı yakalamak ya da sürdürmek için tavsiye edilen pratikleri içerir. Sigara içmemek, düzenli beslenmek, egzersiz yapmak gibi partikler tıbbi terimler aracılığıyla teşvik edilmektedir. Ancak bunlar tam olarak tıbbileştirme sayılmaz ve sağlıklaştırma olarak ifade edilmesi gerekir (Conrad 2007).

1.3.1. Tıbbi Güç ve Sosyal Kontrol

Son dönemde sağlık ve tıp ile ilgili uygulamalar gündelik yaşama nüfuz etmektedir. Foucault, insanın ideal beden imajına kadar, insanın bedeni ve kendisiyle olan ilişkisinin bir boyunduruk altına alındığını ve bunun adeta bir mücadeleye dönüştürüldüğünü vurgular. Ayrıca tıp hegemonyasının yaşamın her alanına ve anına uzandığını belirtir. Günümüzde hangi yiyeceklerin kanser riski taşıdığı, haftada kaç saat spor yapılması gerektiği, günde kaç saat uyumanın ideal olduğu, haftada kaç kez sevişmenin yararlı olduğu gibi gündelik yaşama dair aktivitelerin kitle iletişim araçları aracılığıyla topluma iletildiği görülmektedir (Foucault 2011).

Modern dönemde tıbbın hayatın tüm alanında etkisini gösteren bir politika olarak yol aldığını savunan Illich tıbbın klinik, sosyal ve kültürel yönlerini açıklar. Klinik alan başta olmak üzere tıp uzmanlarının sosyal ve kültürel alana da müdahale ederek gücünü artırdığını savunur. Illich iatrojenez kavramıyla tıp kaynaklı hastalıkları ifade eder. Buna göre sağlıklı olmak yalnızca insan vücudunda hastalıkların olmaması demek değildir. İnsanlar hastalığı yaşamalı, acıyı tecrübe etmeli ve bunlarla başa çıkma yolları aramalıdır. Tıp sosyal ve kültürel alanda insanların sağlık bilgilerini değersizleştirmekte, hastalıkla baş etme yollarını ellerinden almaktadır (Illich 2017).

Tıp bilimi artık sadece hastalıkların tedavisi ile değil, toplum içinde anormal olanın belirtilerini erken yakalama amaçlı epistemoloji ve etiyojoloji çalışmalarını sosyal inceleme ile bileştirmiş ve normal ile anormalin ne olduğunu belirlemede en yetkili merci haline gelmiştir (Özcan 2019). Tıbbi sosyal kontrol kavramını ilk kez kullanan Conrad'a göre tıbbileştirme ve sosyal kontrol arasında bir bağlantı söz konusudur. Conrad'ın iki düzlemde ele aldığı bu bağlantı ilk olarak sekülerleşme bu noktada etkilidir. Tıp bilimi modern toplumlarda din ve inanç sistemiyle baskın ahlaki

ideoloji ve sosyal kontrol kurumu olarak yer deşiştirmiş ve önceleri günah görülen durumlar hastalık olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Diğeri ise tıbbi uzmanlığın değışen statüsü ile ilgilidir. Sağlık ve hastalık olarak tanımlanabilecek durumlar için görüş beyan etme hakkına sahip yetki tıp uzmanındadır ve bu bir anlamda güç ve otoriteyi temsil eder (Conrad 1992).

Öte yandan çeşitli ideolojiler, dinler, hükümetler, sistemler ve bunların araçları (medya, popüler kültür) insan bedenini kontrol etmek ve yönetmek istemiştir (Tecim 2018). Modern tıp bedene hastalık durumlarının dışında da müdahale edebilmektedir. Bunun ilk örneğı aşılama işlemi olabilir. Sonrasında bir okula girmek, askere alınmak, seyahat etmek ve işe girmek gibi toplumsallaşma sürecinin temel olgularından dolayı beden birtakım kontrollerden geçmek durumundadır. Bu kapsamda tıbbileşme devletin desteklediğı bir biçim almıştır. Bu sayede hekimler bedenın yönetilmesinde herkesin başvurmak zorunda olduğı uzmanlar olarak görölmektedir (Tekin 2016). Foucault ise toplumun denetlenmesini sağılayan kurallar bütünüün normlar olduğunu ifade eder. Bu normlar toplumun düzenlenmesinde olduğı kadar disipline edilmeye çalışılan bedene de uygulanabilir (Foucault 2011).

Foucault'nun Hapishanenin Doğışu isimli eserinde açıkladığı Panoptizm kavramı sosyal kontrol açısından tıp ile ilişkilendirilmektedir. Öncelikle Panoptizm, kişisel ve sürekli gözetim biçimi olarak denetim, cezalandırma, ödüllendirme ve ıslah biçimini ifade eder. Yani bireylerin belirlenen kurallara göre dönüştürölmesi ve şekillendirilmesi temeline dayanan bir iktidar modelini ifade eder (Foucault 2015). Foucault Panoptizmin gerçekteşme örneğı olarak hapishaneyi ele almıştır. Tıp kurumu da panoptizm kavramı kapsamında ele alınabilir. Sürekli çeşitli tıbbi testlere tabir tutulan ve reçetelere uyması gerektiğı belirtilen insanlar için doktorlar sosyal kontrol sağılamaktadır. Gündelik yaşamın her anı panoptikon ütopyasındaki gibi görünmeden görebilen tıbbileştirmenin gücü altındadır. Neyin sağılıklı neyin sağılıksız olduğunun sürekli olarak hatırlatılması iktidarın sürekliliğini ve otomatik işleyişini göstermektedir. Tıbbi sosyal kontrol, toplumsal bedene kesintisiz bir şekilde nüfuz eden panoptikon olarak disiplinci iktidar tekniklerinin yoğunlaştığı bir model ifade eder hale gelmektedir (Özcan 2019).

Tıbbi güç ve sosyal kontrol kapsamında temel düşüncelere sahip olan Zola tıbbi, gerçekte ve doğıruyu sadece kendisi bilen, ahlaki ve dini açıdan tarafsız olan,

sağlık ve hastalık konusunda günlük yaşamın çoğunluğunu kapsama alanının içine çekmiş ve son karar verme yetkisine sahip olan tek kurum olarak değerlendirmektedir. Buna göre tıp artık sadece hastalıklarla değil gündelik yaşamın pratikleriyle de ilgilenmektedir. Ayrıca bazı teknik prosedürlerin kontrolü yalnızca tıbbi uzmanlara aittir. Reçete yazma, ameliyat etme gibi işlemlerin yalnızca tıp uzmanları tarafından gerçekleştirilebilir olması mesleği ayrıcalıklı hale getirmektedir. Öte yandan doktorlar inceleme ve tedavi etme amaçlı olarak insan bedenine müdahalede bulunmaya tek yetkili uzmanlar olarak görülmektedir (Zola 1994). Herhangi bir hasta tıp kurumuna başvurmakla aynı zamanda bedeni üzerinde birtakım uygulamaların yapılmasını da kabul etmiş sayılır. Öte yandan hastalık durumu söz konusu olduğunda mahremiyetin askıya alınması gerektiğine yönelik karşılıklı rıza aslında toplumca üzerinde uzlaşılan istisnai bir meseledir (Tekin 2016).

Bu tezin konusu açısından tıbbi güç ve sosyal kontrol kavramı değerlendirildiğinde ise birkaç noktaya değinilmesi gerekir. Öncelikle rinoplasti isteği ile hekimlere başvuran hastalara uygulanacak olan işlemlere karar verme yetkisi kuşkuşuz hekimlerindir. Yani insan bedeninde gerçekleştirilecek olan değişim konusunda son kararı hekim vermektedir. Ayrıca operasyon aşamasında her türlü yetki tıbbi bilgiye sahip olan hekimlerdedir. Operasyon sırasında burnun yapılandırılmasında ve burna son şeklinin verilmesinde en önemli özne yine hekimlerdir. Kısacası bireyler kendi bedenlerinde değişiklik planlamak ya gerçekleştirmek konusunda hekimlerin kararlarına uymak durumundadırlar.

Türk toplumunda bilgiye ve eğitime atfedilen önem ve gösterilen saygı gereği durumun yukarıda ifade edildiği gibi olması sıra dışı bir durum değildir. Burada eleştirilmek istenen nokta estetik cerrahi alanına yönelik olarak tıbbın sağlık ve tedavi amacından öte bedenlerin şekillendirilmesinin bir sektör haline getirilmesi ve bunun üzerinden kazanç elde edilmesidir.

1.3.2. Sağlıkın Ticarileşmesi / Metalaşması

Türkiye’de haksız rekabet, kamu sağlığını tehdit etme ve yanlış yönlendirme gibi gerekçelere dayalı olarak sağlık alanında reklam ve tanıtım faaliyetleri bazı yasal düzenlemelerle sınırlandırılmıştır. Sağlık ve sağlık hizmetleri, toplumda yaşayan bireylerin en temel yaşamsal haklarının başında yer almaktadır. Bu hak ticari amaç güden reklam ve tanıtım faaliyetlerinden uzak tutulması yetkili kurumlarca gerekli

görülür. Çünkü sağlık konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan bireyler için ticari kaygı güden reklamlar sağlığı tehdit edici hale gelebilir (Gençyürek Erdoğan 2020).

Ülkemizde sağlık alanında reklam yasağına dair ilk yasal düzenleme Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanuna dayanır. Bu kanunun 24. Maddesinde “İcrayı sanat eden tabirpler hasta kabul ettikleri mahal ile muayene saatlerini ve ihtisaslarını bildiren ilanlar tertibirne mezun olup diğer suretlerle ilan, reklam ve saire yapmaları memnudur” ifadesi yer almaktadır (Resmî Gazete 1928). İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu’nun 13. maddesi (1928), Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 280. maddesi (1930), Türk Tabibler Birliği Kanunu’nun 28. Maddesi (1953), Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 16. maddesi (1995) gibi pek çok kanun maddesi sağlık alanında reklam kısıtlamaları ve düzenlemelerine ilişkindir (TBMM 2021).

Ayrıca ülkemizde öncelikle hekimlerin haklarını korumak ile sağlığı korumayı ve geliştirmeyi hedef edinmiş olan Türk Tabirpler Biliği’nin Hekimlik Mesleğine Dair Etik Kuralları belirttiği yönetmeliğin 11. maddesi de hekimlerin sağlık alanında reklam yapmalarının yasak olduğunu belirten bir nitelik taşır (TTB 1999). Öte yandan Sağlık Bakanlığı’nın Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelikte yer alan 5. maddede sağlık meslek mensupları ile sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensupları yanıltıcı, talep artırıcı ve kendilerini övücü tanıtım yapamaz, kampanya düzenleyemez ve hiçbir şekilde reklam yapamaz ifadesi yer almaktadır (Resmi Gazete 2014).

Görülmektedir ki ülkemizde sağlığın pazarlama reklam alanında yer alması istenmemekte ve çeşitli kanun maddeleri ile bu durumun önüne geçilmesi istenmektedir. Ancak günümüzde giderek ticarileşme özellikleri gösteren sağlık alanındaki resmi kısıtlamaların denetimsiz olduğu anlaşılmaktadır.

Moynihan ve Cassels’in (2006) orijinal adı Selling Sickness olan, Satılık Hastalıklar adıyla Türkçe’leştirilen kitabında sağlığın ticarileşmesi çeşitli konu başlıkları ile ele alınmıştır. Kitapta özellikle ilaç şirketlerinin pazarlama amacı güderek profesyonel hekimlerle anlaşarak hastalık ürettiklerini buna bağlı ilaçları satmak için anlaşmalar yaptıkları, aynı şekilde ünlü kişilerle anlaşma yaparak üretilen ilaç tarzı

ürünlerin reklamının yapıldığı gibi konular hem açıklanmış hem de eleştirel bir dille ifade edilmiştir. Öte yandan kitapta sağlık endüstrisi tarafından normal görülen tansiyon ve kolesterol gibi hayati önemi olan değer aralıklarının genişletilerek daha fazla sayıda hasta elde ettikleri ifade edilmektedir. Kitapta vurgulanan bir diğer önemli konu ise sosyal hayatın dengeleri gereğince bireyde oluşan ruhsal değişimlere psikolojik rahatsızlık tanısı koyularak yeni hastalar ve hastalıklar ortaya çıkarılarak bireylerin bu hastalıklara yönelik ilaç tüketimine yöneltilmeleridir (Moynihan ve Cassels 2006).

Uluslararası düzeyde insan hakları kapsamında ulusal düzeyde ise sağlık hakkı kapsamında pek çok yasal düzenleme bulunmasına rağmen günümüzde sağlık alanı üzerinden pazarlama yoluyla ticaret yapıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumun aktörleri olarak sağlık profesyonelleri, ilaç şirketleri ve medya ön plana çıkmaktadır. Ayrıca giderek daha karmaşık, daha maliyetli hale gelen biyomedikal araştırmalarına ve tıp teknolojilerine elbette ancak zengin kapitalist ülkeler kaynak ayırabiliyor (Panitch ve Leys 2014). Bu açıdan yaklaşıldığında da sağlığın tüketilen bir metaya dönüşmesinin yanı sıra araştırma faaliyetlerinin de maliyetlerinin giderek yükselen ve metalaşan bir alana dönüştüğü görülmektedir.

Son yıllarda medya sağlık/hastalık konularına geniş yer ayırmaktadır. Haber bültenlerinde, televizyonlardaki sağlık programlarında, pek çok gazete ve dergide sağlıkla ilgili köşe yazıları yayınlanmaktadır. Ancak genellikle buralarda işlenen konuların daha çok güzellik, yaşlanmaya karşı önlem, diyet, zayıflık, şişmanlık gibi konular olduğu ve sağlığın tüketim boyutunun vurgulandığı görülmektedir (Küçükşen 2016). Sağlık ve tüketim ilişkisinin tesis edilmesinde en fazla etkiye sahip gücü medya oluşturmaktadır. Bir meta haline getirilen sağlık, medya araçları ile reklam yapılarak pazarlanmaktadır. Ayrıca tıbbın temsilcilerinin medya fenomenine dönüşmesi, sağlığın tüketilmesine destek sağlamaktadır. Hastaneler, hekimler, ilaçlar, estetik cerrahi operasyonları, ameliyatlara kozmetikler, spor aletleri, tıbbi cihazlar ve daha birçok sağlık hizmeti reklamlarda ve pazarlama şirketlerinde temel öge haline gelmektedir (Can 2019).

Öte yandan günümüzde estetik cerrahlar ile hastaları arasındaki ilişkinin bilinen hasta hekim ilişkisinden çok giderek artan bir şekilde bir tüketici ile hizmet sağlayıcı arasındaki bir alışverişe dönüştüğü belirtilmektedir (Adams 2013).

1.3.3. Medya

Medya yasama yürütme ve yargıdan sonra demokratik unsurların 4. gücü olarak bilinmektedir. Medya kitlelere mesajlar göndererek onları olaylarda haberdar eden, halkın bilgilendirilmesinde, eğitilmesinde ve toplumsal sorunlar üzerinde tartışma platformları yaratabilen gazete, dergi, televizyon, radyo, internet gibi kitle iletişimini sağlayan araçların tümüne verilen isimdir (Türk 2013). Medya, kişilerin duygu, düşünce, tutum, kanaat, bilgi ve davranışları üzerinde ciddi oranda etkileme gücüne sahiptir. Bu etkileme sadece bireyleri değil, toplumsal grupları ve kurumları olmak üzere tüm toplumu etkileme gücüne sahiptir. Kısacası hem bireylerin hem de toplumun kültürel anlamda medyanın etkileme alanı içerisinde olduğu söylenebilir (Arslan 2004). Medya hem bir iletişim aracı hem de bir sosyalizasyon yani toplumsallaştırma aracıdır. Kültürel üretim sisteminin önemli bir ögesi sayılan medya, kültürü geniş halk kitlelerine yaymak, öğretmek ve öğretilenlerin içselleştirilmesini sağlamak gibi görevler de üstlenmiştir (Scannel 1992). Bir başka yönüyle medya reklamlar ve çeşitli pazarlama stratejileri aracılığıyla haklı tüketicilere dönüştürmektedir (Featherstone 199).

Medyanın özellikle çocuklar ve gençler üzerinde toplumsal kültür, beden algısı, yaşam tarzı gibi pek çok konuda önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Beden imajı/algısı/imesi kavramlarıyla ifade edilen bireyin kendi bedeni hakkında duygu ve düşünceleridir. Bu kavram psikolojik açıdan kişinin kendisi, sosyolojik açıdan ise kişilik ve sosyallik durumları ile ilgilidir (Eşiyok Sönmez ve Özgen 2017). Bireyin kendi bedeni hakkındaki olumlu düşüncelere sahip olması ise olumlu beden algısı olarak kavramsallaştırılmıştır. Bedenin değerlendirilmesi için günümüzde vücut kitle indeksi adında cinsiyete ve yaşa göre değişiklik gösteren çeşitli kriterlere göre hesaplanmış ölçüler bulunmaktadır. Bu tabloya göre birey kendisinin normal görülen standartlara uyup uymadığı çıkarımında bulunabilir. Öte yandan bu tablo günümüzde diyetisyenler ya da spor hocaları tarafından da danışanlarını değerlendirmelerinde kullanılır. Bu tablo bazılarına göre kişilerin ölçülerinin uygun olduğu durumda olumlu beden algısına sahip olmaları ile yorumlanırken bazı düşüncelere göre ise bireylerin bedenine müdahale edilmesine dayanak olan, herkesin aynı kriterlere uyması için zorlandığı, beden üzerinde denetimi artırıcı etkisi olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Kuruoğlu 2018). Bu tablonun gerek medya yoluyla topluma iletilmesi ve gerekse

profesyonellerin hastaları bu tabloya uygun olmaları yönünde çaba göstermelerinin ifade edilmesi ile yaygın ve bilinir hale geldiği görülmektedir.

Güzellik ve sağlık dergileri, yerel televizyon haber programları ve internet, kozmetik ürünlerle ilgili tüketiciyi bilgilendirici ya da yönlendirici içeriklerle doludur. Operasyon için cerrah nasıl seçilirken hangi estetik uygulamaların daha iyi olduğu noktasına kadar bilgiler medyada yer alabilmektedir. Böylece potansiyel hastalar oluşturulmaktadır. Ayrıca Amerika’da Extreme Makeover (2002–2005), Fox’s The Swan (2004–2005), MTV’ler I Want a Famous Face (2004) ve Discovery Channel’in Plastik Cerrahisi: Önce ve Sonra (2002–2005) gibi televizyon programları ile bireylerin estetik cerrahi ile dönüşümleri medyatik hale getirilmektedir (Abate 2010). Ayrıca sağlık konularının ayrıntılı şekilde ele alındığı ve hatta direkt olarak sağlık adıyla sunulan medya araçlarından biri de dergilerdir. Metzl ve Kirkland (2017) Amerika’ya yönelik olarak bu konudan şöyle bahsetmektedir.

“Health, Healthy Living, Men’s Health ve Women’s Health gibi yüksek tirajlı yayınlar gazete bayilerinin sağlık temalı dergileri arasında yer alır. Sağlığın dış görünüşle sıkı sıkıya bağlantılı olduğu ve sonuçta ona göre tanımlandığı yolundaki yaygın varsayımın bu yayınlarca da savunulduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz dergiler genelde sağlıklı görünümün bir dizi normu somutlaştırdığı mesajını ön plana çıkarırlar. Health’in yakın dönemdeki bir sayısı, okurlarına ‘güzelleşmek’ için ayak parmaklarına estetik ameliyat yaptırmayı mı, yoksa selülit azaltmak üzere popo gerdirmeyi mi düşüneceklerini soruyor. Dergi ‘bedene uygun blucin’, ‘iyi bir gün geçirmenin sırları’ ve ‘kusursuz sütyen arayışı’ gibi konular üzerine görüş belirtirken, okurlarını gizli ipuçlarını açıklayarak ve kilo vermenin ardından sağlıklarının nasıl değiştiğini göstermek için, önceki ve sonraki fotoğraflarını göndererek, kilo verme hikayelerini paylaşmaya çağırıyor” (Metzl ve Kirkland (2017).

Burada mevzu Amerika olsa da küreselleşen dünya için Türkiye’de de benzer durumların görüldüğü ve yaygınlaştığı bir gerçektir. Dergilerde yapılan bu tarz yayınlarla sağlığın beden sel görünümüne indirgendiği anlaşılmaktadır. Bazı bedenler cazip gösterilerek sağlıklı nitelendirmeye tabir tutulurken bazı bedenler istenmeyen olarak nitelendirilmektedir.

Öte yandan medyada gerçekleştirilen güzellik yarışmaları ve defileler yoluyla da topluma hangi bedenin güzel sayıldığı ve nasıl bir bedene sahip olunması gerektiği konusunda mesajlar vermesi söz konusudur. Magazin ve şov programları da benzer etkiyi gerçekleştiren diğer araçlardır (Alankuş 2009). Çeşitli kitle iletişim araçları üzerinden yayınlanan programlar üzerinden modern benden imajı üretilerek bireylerin

beden algıları şekillendirilmektedir. Özellikle gençlerin ve ergen yaşta olanların kendilerine rol model aldıkları dönemlerde bu tarz beden görüntülerine maruz kalmaları, ideal gördükleri bedene ulaşma yolunda çeşitli emek sarf etmelerine ya da bu emeği sarf edecek imkânı olmayanların ise beden algı bozukluğu gibi çeşitli psikolojik sıkıntılarla karşılaşmalarına yol açmaktadır (Şensoy 2014).

Bu yapı, beraberinde toplumsal sıkıntılara ve psikolojik hastalıklara yol açmaktadır. Özellikle bireylerin ergenlik döneminde kendilerine rol model aradığı zamanlarda bu tarz figürlerle karşılaşılıyor olması ve bunların birer özentisi amaç olarak karşılıklarına çıkması oldukça üzücü bir seçenektir (Can 2008).

Kendi beden imajını oluşturmak isteyen kişiler tüketime yönelerek daha fazla ürün satın almakta, daha fazla maddiyat harcamaktadır. Böylece insan bedeni tüketimin ve popüler kültürün tahakkümü altına girmiş olmaktadır. Popüler kültürün bir ögesi olarak popüler bedene ulaşma yolunda tüketime yönelen insanlar aslında içine girmiş oldukları tüketim girdabının bir kölesi olduklarının farkına varamazlar (Ayvaz 2018). Günümüzde yeme bozuklukları, egoizm, narsizm gibi psikolojik rahatsızlıkların ve bedene müdahale yoluyla yapılan değişikliklerin, bedene metal takma davranışının, “cross dress” kavramıyla ifade edilen erkeklerin kıyafet ve makyaj yoluyla kadın görünümünü alması gibi çeşitli durumların ortaya çıkmasının nedeni, medya ve popüler kültür aracılığıyla ortaya çıkan beden algı bozuklukları olduğu düşünülmektedir. Tüm bu durumların toplumsal sorunlara yol açmaktadır (Tecim 2010).

Medya, insanların medyada gösterilen modeller gibi olunması yönünde bir güdülenme ya da bir baskı oluşturma yoluyla insanların cerrahi ya da cerrahi dışı bedensel müdahalelere başvurmasına yol açmaktadır (Chopan ve ark 2019). Medyada özellikle kadın programlarının, show programlarının ve magazin programlarının estetik cerrahiyi cazip hale getirdiği yönünde görüşler bulunmaktadır (Sarwer ve Crerand 2004, Crockett ve ark 2007).

1.3.4. Sosyal Medya

Sosyal medya, sosyal ağ kavramıyla da ifade edilmektedir. Sosyal ağ bir grup insan arasındaki ilişkiler bütünüdür (Wasserman ve Faust 1994). Burada sosyal ağ kavramının facebook ve instagram gibi günümüzde kullanılan sosyal

ağlardan daha eski bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal medya üzerine sık kullanılan tanımlardan biri şöyledir sosyal medya, kullanıcıların kısmen veya tamamen açık olan bir profil oluşturarak, ilişkide oldukları insanlar listesi hazırladıkları, sergiledikleri, paylaştıkları ve diğer kullanıcıların profil ve ilişkilerini gözlemleyebildikleri sanal ortamlardır (Boyd ve Ellison 2007).

Öncelikle çağımızda sosyal medya en az klasik medya araçları (radyo, televizyon, gazete vb.) kadar kullanılır hale gelmiştir. Popüler kültürün yayılmasında ve tüketim kültürünün oluşturulmasında etkili araçlardan biri haline gelmiştir. Günümüzde sosyal medya hesapları üzerinden sağlık ile ilgili pek çok paylaşım yapıldığı bilinmektedir (Kara 2013). Bu paylaşımlar bazen bilgilendirme bazen ise pazarlama, tanıtım ve reklam gibi amaçlarla gerçekleştirilebilmektedir. Öte yandan paylaşımların kaynağı da çeşitlilik göstermektedir. Bireylerin yanı sıra sağlık profesyonellerinin, fenomen denilen sosyal medya ünlülerinin ve özellikle youtubeda video paylaşan infuluencerların takipçilerini etkilemede önemli oldukları bilinmektedir (Tecim 2010).

Sosyal medya ve özellikle instagram ile başlayan kendi fotoğrafını çekerek paylaşma ve bu fotoğraflarda estetik görünme çılgınlığı özellikle ergenlik çağındaki gençleri estetik cerrahiye yöneltmektedir. Ayrıca giderek yaygınlaşan estetik modasıyla günümüzde her yaştan ve her cinsten insanın estetik operasyona başvurmasına sebep olmaktadır (Türk ve Bayrakçı 2020).

Sosyal medya tüketim kültürünün oluşmasını ve yaygınlaşmasını sağlayan medya araçlarından biridir. Günümüzde tükettikçe var olan birey artık ürün ve hizmet tüketmenin yanı sıra kendi bedenini tüketir hale gelmiştir. Sosyal medyada fotoğraf paylaşma isteği ile mahremiyet kapsamında değerlendirilen çeşitli kültürel değerler yok olmakta ya da değişime uğramaktadır. Önceleri ayıp, günah, mahrem gibi özellikler atfedilen kişisel ve kültürel değerler günümüzde önemini yitirmiş hatta tam tersi bir hal almıştır. Kişiler sosyal medyada kendi fotoğraflarını kendi isteği ile paylaşarak görünüme açmakta ve bu yolla değer kazanır olmuştur (Güz ve Şahin 2018).

Tüketim kültürü ve medya ile sağlık anlayışı ve toplumun sağlık olgusuna yüklediği anlamlar da değişiklik göstermektedir. Sosyal medya da bu araçlardan

biridir. Toplumda değişen sağlık anlayışından biri de güzel ve estetik görünmenin sağlıklı olmak ile ilişkilendirilmesidir. Bu anlayışa dayalı olarak yapılan sosyal medya paylaşımları bireylerin estetiğe ve güzelliğe dair tüketim unsurlarını sağlıklı olmak anlayışıyla gerçekleştirmelerine sebep olmaktadır (Altıntaş 2015, Dinler 2020).

Demirdaş'ın 2019 yılında yapmış olduğu çalışmada insanlarda beden algısı oluşturma noktasında sosyal medyanın etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demirdaş 2019). Gençyürek Erdoğan'ın 2020 yılında yapmış olduğu çalışmanın sonucuna göre ise estetik cerrahi hekimlerinin instagram hesapları üzerinden rinoplasti geçiren hastalarının öncesi ve sonrası fotoğraflarını paylaşarak, rinoplastiye özendirici ifadeler kullandıkları tespit edilmiştir (Gençyürek Erdoğan 2020).

Tezin kavramsal bilgilerinin yer aldığı birinci bölümünde öncelikle estetik ve güzellik kavramları açıklanmış, estetik cerrahi ve özelinde rinoplasti hakkında bilgi verilmiştir. Devamında beden, sağlık ve estetik kavramlarının birbirleriyle olan bağlantıları açıklanmıştır. Son olarak tıbbileştirme kavramına ve bu kavramın ilişkili olduğu bazı alt başlıklara yer verilmiştir. Bundan sonra tezin ikinci bölümü olan yöntem kısmına yer verilecektir.

2. YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Araştırmanın önemi ve gerekçesi, amacı, araştırma modeli ve deseni, katılımcıları, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırma öncesi pilot uygulama, görüşme ortamı, araştırma verilerinin değerlendirilmesi, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği ile araştırmanın sınırları başlıkları yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Bilimsel olarak hastalıkların temelinde yalnız fiziki ve biyolojik nedenlerin değil, toplumsal ve kültürel nedenlerin de bulunduğu bilinmektedir. Kişilerin inançları, kültürleri, yaşam koşulları, ekonomik durumları sağlık ve hastalık durumlarını etkilemektedir (Can 2019). Bu araştırma da sağlık ve hastalığın toplumsal nedenleri temeline dayanmaktadır. Bedenin görünümünün sağlık ya da hastalık olarak algılanma biçimleri ve bedenin şekillendirilmesinde etkili olan toplumsal faktörler irdelenmek hedeflenmiştir.

Son dönemde küreselleşmeden, popüler kültür ve medyaya kadar pek çok unsurun etkisi ile sağlık algısında ve beden imajında değişiklikler yaşanmaktadır. Özen (1994) de çalışmasında beden imajındaki değişikliklerin, sağlık ve hastalık ilişkisine etki eden sosyo-kültürel dinamiklerden biri olduğunu ifade eder. Beden imajında ise genellikle kadınlar arasında zayıflık, uzunluk gibi bedeninin şekline ilişkin düşünceler, kozmetikler ve estetik cerrahinin etkili olduğu vurgulanır (Özen 1994). Estetik cerrahi alanının temel amacı, öncelikle iyileştirmek ve güzelleştirmektir. Çeşitli medya araçları ve tüketim kültürü insanlar üzerinde önemli değişikliklerin tetikleyicisi ya da yol göstericisi olabilmektedir. Medyada bazı rol modellerin beden ölçüleri ya da görünüşleri ideal güzellik ölçütleri olarak sunulması toplumdaki diğer insanlarda ideale ulaşma isteği oluşturmaktadır. Kısırtılmış olan tüketim alışkanlıkları insanları imaj (dış görünüş) müşterisi haline getirmektedir. Kişiler kendi görünüşlerinden memnuniyet duymak ve iyi hissetmek için bedenlerini yeniden şekillendirme talebiyle plastik-rekonstrüktif-estetik cerrahi birimlerine başvurmaktadır (Körpe 2017). Görünüşün önemli hale geldiği günümüzde insanlarda “dismorfobir” gibi rahatsızlıklar da ortaya çıkabilmektedir (Spear 2010). Dismorfobir insanların normal görünmelerine karşın diğer insanlar tarafından kusurlu ya da çirkin görüldüklerini düşünmeleridir (Altıntaş 2015). Bu ve benzeri rahatsızlık durumlarında

bireyler estetik cerrahiye bir çözüm yolu olarak görmekte ve estetik cerrahi alanına olan talep giderek artmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu sağlık tanımında yer aldığı şekliyle “sağlık, yalnızca hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziken, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir” (WHO 2020). Buradaki “fiziken, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” ifadesi pek çok unsurun sağlık alanında bulunmasına olanak tanıyan geniş bir ifadedir. Bu sayede “tam iyilik hali” kapsamında ele alınabilen birçok etken sağlık kapsamına dahil olabilmektedir.

Ayrıca 20. yüzyılda hastalıkların tedavisinden ziyade hastalıktan korunmak ve sağlıklı yaşamak önem kazanmıştır. “Sağlık” insanların yaşam tarzından bedenlerine kadar birçok alanı etkilemiştir. Bu durumda hem gündelik yaşam pratikleri sağlık odaklı hale gelmiş hem de insan bedeninin dış görünümü sağlık odaklı hale gelmiştir. Öyle ki genç, bakımlı ve zinde görünen bedenler sağlıklı olarak değerlendirilmektedir. Bireyselleşen bu sağlık anlayışı ile beden estetik görünümü de önem verilen bir durumdur. Post modern dönemde bedenlerinin görüntüsüyle bireysel kimlik kazanan insanlar için estetik bir bedene sahip olmak sağlıklı olmak ile bağdaştırılmaktadır (Tekin 2016). Değişen sağlık algısı ile sağlık alanının genişlemesi ve bu durumda da sağlık harcamalarının artması söz konusudur. Öncelikle sağlık algısı; bireyin kendi sağlığı hakkındaki düşünce, duygu, yargı ve beklentilerini kapsayan bir örüntüdür. Kısacası bireyin kendi sağlığını değerlendirmesidir (Diamond ve ark 2007). Sağlık algısı, bireylerin sağlık davranışları ve sağlık sorumlulukları ile yakından ilişkilidir (Altay ve ark 2016, Yalınzoğlu Çaka ve ark 2017). Kendisini sağlıklı hissetmek için çeşitli yollara başvuran hastalar ekonomik varlık ya da gelirlerinin bir kısmını sağlık harcamalarına ayırmak durumundadır. Estetik cerrahi işlemlerinin ve tedavi masraflarının Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmadığı bilinmektedir. Bu sebeple estetik cerrahi işlemlerinde bireyler masrafları üstlenmek durumundadır.

Estetik cerrahi dahil olmak üzere birçok sağlık hizmeti sunumunda bireyler masrafları cepten ödemek durumundadır. Sağlık harcamalarını kontrol edebilmek ve gerekli önlemleri almak için sağlık sistemi planlanırken politika yapıcılarının cepten sağlık harcaması yapılmasını etkileyen faktörleri bilmeleri gereklidir. Cepten yapılan sağlık harcamaları, sağlık hizmeti kullanımında ortaya çıkan maliyetlerin kişinin kendisi ya da ailesi tarafından karşılanmasıdır (Şentürk 2019). Cepten yapılan sağlık

ödemeleri ile sağlık hizmetlerinin yapılmasına kişilerin talep, beklenti ve değer yargıları doğrudan yansır (Tengilimoğlu ve ark 2018). Sağlık sisteminin performansının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi açısından cepten yapılan sağlık ödemelerini etkileyen olası etkenlerin neler olduğunun bilinmesi önemlidir (Bora Başara ve Şahin 2008). Hizmet kullanıcıları açısından bakıldığında kronik ya da tedavisi zor kanser türleri gibi bazı hastalıklarda bireyleri ekonomik açıdan yıpratıcı faktörlerin belirlenmesi için gereklidir. Hizmet sunucuları için ise toplumun ihtiyaç duyduğu hizmetlerin yönetilmesi açısından önemlidir. Bu gerekse çok talep gören hizmetlerin sunucularının artırılması, gerekse ödeme sistemine dahil edilmesi ve gerekse de taleplerin doğru yönetilmesi şeklinde olabilir.

Sağlık yönetimi; birey ve toplumların sağlıklarını korumak ve geliştirmek amacıyla sağlık hizmetleri üretimi için maddi ve beşeri kaynakların planlanması, örgütlenmesi, harekete geçirilmesi ve denetlenmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Tengilimoğlu ve ark 2018). Dolayısıyla sağlık yönetimi alanı sağlığı iyileştirmeyi hedefleyen pek çok alan ve konuyu kapsar niteliktedir. Bu tez ise sağlık yönetiminde sağlığın sosyal tarafında konumlanmış bulunmaktadır. Öyle ki sağlığın sosyal belirleyicileri; davranış, çevre, kalıtım ve sağlık hizmetleridir. Sosyo-ekonomik durum ve sosyo-kültürel çevre insanların sağlığını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkileyen faktörlerdendir.

Sağlık ve hastalık kavramları toplum tarafından benimsenen kültür çerçevesinde anlamlandırılır. Bu ve buna bağlı gerçeklikleri çeşitli araştırmalarla ortaya çıkarma görevi sağlık sosyologlarındandır. Sağlığı ilgilendiren toplumsal olguların araştırılması ve raporlanması öncelikle sağlık politika belirleyicilerine ve sağlık hizmeti sunucularına yol gösterici olabilir. Böylece sağlık politikaları ve hizmetleri ile ilgili yapılan çalışmalarda verimlilik artabilir. Sağlığın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi açısından politika yapımcıların doğru kararı vermesi önem arz eder. Bu açıdan sağlık hizmeti sunucularının, hastaların kültürü yaşam tarzı, inancı gibi konularda bilgi sahibir olmaları ve durum değerlendirmesi yaparak hareket etmeleri sağlığa değer katacaktır (Özen 1994).

Estetik cerrahi alanı bilindiği üzere 20. yüzyılın sonlarından beri gündemde ve güncelliğini koruyan, giderek çeşitlenen ve yükselen bir alandır (Thorne 2016, Dean ve ark 2018). Sağlığın bireyselleşmesi ve bedeninin görünümünün sağlık ya da

sağlıksızlık olarak değerlendirilir olması geçmişten günümüze değişen sağlık algısının bir kanıtıdır (Beyazyüz ve Göka 2011). Bir düşünceye göre estetik cerrahi, sağlığı ve güzelliği bileştirmektedir. Bu mantığa dayanarak güzellik bir şifa aracı olurken, tersine çirkinlik bir hastalık haline gelmektedir (Edmonds 2013). Sağlık formunda olan bu değişim sağlık hizmetlerinin sürdürülmesi ve yönetilmesini de etkilemektedir. Sağlıkta insan kaynakları planlamasından, araştırma geliştirme alanlarının planlanmasına ve yönetilmesine kadar birçok noktaya etki eder (Tengilimoğlu ve ark 2018). Bu sebeple sağlık hizmetlerinin kullanımına doğrudan ya da dolaylı açıdan etki eden her türlü sosyal unsur araştırılmaya değer görülür. Bu tez de incelenmek istenen rinoplasti özelinde estetik cerrahiye etki eden sosyal etmenlerin belirlenmesi ve değerlendirilmesidir.

Toplum sağlığının korunması ve iyileştirilmesi, hastalıkların tedavi edilmesi sağlık hizmeti sunan kurum ve kuruluşların temel hedefleri arasındadır. Sağlık hizmeti sunan kurumların kalite ve başarısını değerlendirmenin yollarından biri de hasta memnuniyetidir. Hastalara gerekli hizmet alanlarını oluşturmak ve tedavi imkanı sunmak için ise toplumun sağlık ihtiyacının, kültürünün ve ekonomik yapısının bilinmesi gerekir. Bu sebeple sağlık hizmetlerinde memnuniyeti sağlamak, toplumun sağlık ihtiyacını karşılamak, sağlık hizmet planlaması yapmak ve bu hizmetleri başarılı şekilde yönetmek üzere bireylerin sağlık hizmeti kullanım durumlarının değerlendirilmesi önemlidir (Bakar Tamer 2017).

Görünüşü değiştirmeye yönelik girişimlerin bireylerde duygu durumu beden algısı, sosyal yaşantı ve ruh sağlığı gibi unsurlar üzerinde olumlu yönde etkileri bulunduğu söylenebilir. Ancak operasyon sonrasında ortaya çıkan sonuç, umulandan farklı olduğunda bireylerde fobik tepkiler de gözlenebilmektedir (Pasnau 2002). Bu durumda birey ve toplum sağlığı açısından estetik operasyon kararlarının ve gereklilik durumlarının iyi değerlendirilmesi ve yönetilmesi önem arz etmektedir. Kuşkusuz geniş çaplı bir sağlık hizmetini tek bir çalışma üzerinden değerlendirmek çok zordur. Bu çalışmada bireylerin estetik cerrahi alanında rinoplasti operasyonu taleplerini ve bunu etkileyen sosyal faktörlerin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma alanının daraltılması ile derinlemesine bilgi ve yorumlama fırsatı kazanılmıştır.

Bu tezin konusunun belirlenmesi aşamasında ilgili alanyazın taranmış olup;

- ✓ Türkiye’de sağlık yönetimi alanında estetik cerrahi ve rinoplasti üzerine yapılan çalışmanın bulunmadığı,
- ✓ Tıbbileştirme kavramını burun estetiği ile bağdaştıran detaylı bir çalışmanın bulunmadığı,
- ✓ Sağlık yönetimi alanında yazılan tezlerin çoğunluğunda nicel yöntemin benimsenmiş olduğu,
- ✓ Sağlık yönetimi ve sağlık sosyolojisi alanlarında gerçekleştirilen interdisipliner çalışmaların sayıca az olduğu, bulgulanmıştır.

Bu çalışmanın ise;

- ✓ Rinoplastiye etki eden faktörlerin tespit edilmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanması ile bu alan kapsamında yer alan sağlık hizmetlerini şekillendiren sağlık politikalarına katkıda bulunacağı,
- ✓ Güncel hayat vesilesiyle birçok insan tarafından çeşitli şekillerde bilinen ancak bilimsel temellere dayalı olarak araştırılmamış bir konunun bilimsel geçerlilik kazanacağı,
- ✓ Rinoplasti hastalarının deneyimleri yoluyla beklenti, talep ya memnuniyet gibi durumlarının açıklık kazanacağı,
- ✓ Estetik cerrahların mesleki tecrübeleriyle alan hakkında derinlemesine bilgi elde edileceği,
- ✓ Türkiye’de sağlık yönetimi ve sağlık sosyolojisi alanında tıbbileştirme temeline dayalı olarak rinoplasti operasyonlarının incelenmesi ile özgün bir araştırma olacağı düşünülmektedir.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bireyleri rinoplasti operasyonuna yönlendiren sosyal faktörleri belirlemek ve burun estetiği ile tıbbileştirme arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın odak noktaları:

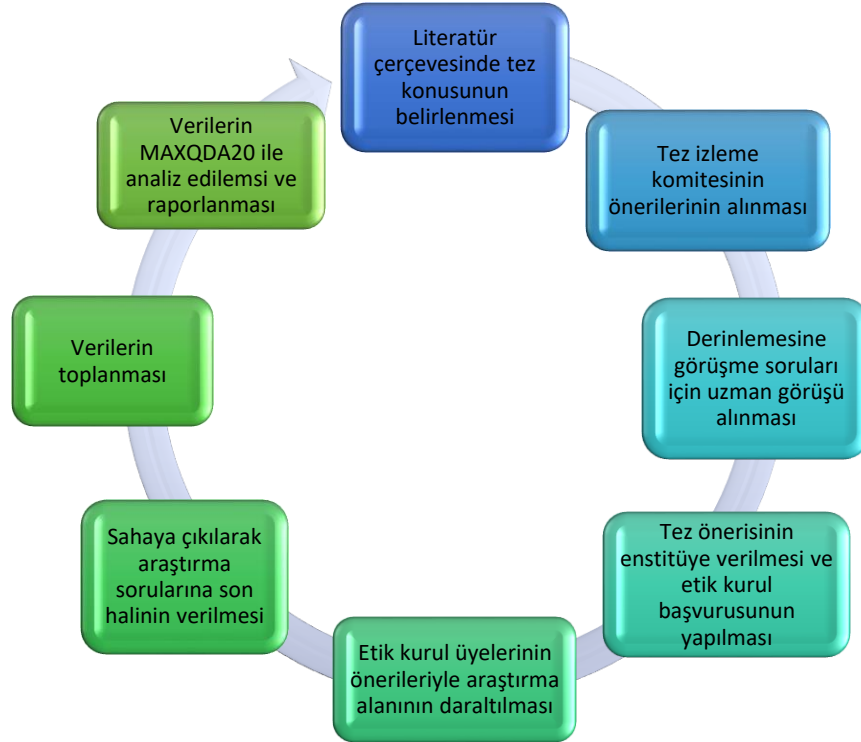
- ✓ Günümüzde burun güzelliği anlayışının açıklanması,

- ✓ İnsan burnunun yeniden inşasının irdelenmesi,
- ✓ Bireyleri rinoplasti operasyonlarına yönelten toplumsal etmenlerin neler olduğunun anlaşılması ve açıklanması,
- ✓ Burun estetiği ile tıbbileştirme arasında nasıl bir ilişki olduğunun çözümlenmesi,
- ✓ Burun estetiği alanındaki tıbbi gücün sosyal kontrol aracı olarak kullanımının irdelenmesidir.

Bu araştırma öncelikle bireyleri rinoplasti operasyonuna yönelten sebepleri ortaya koymayı hedeflediği için sosyal açıdan, burun estetiğinin tıbbi açıdan gerekliliğinin irdelenmesi bakımından ise sağlık alanı açısından önem arz etmektedir. Ayrıca yeni bir alan olan sağlık sosyolojisi bilim dalına alan araştırması yapılarak elde edilmiş bir çalışma olarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3. Araştırma Süreci

Araştırmanın sürecinin genel bir özeti aşağıdaki şekil yardımıyla ifade edilmektedir.

Şekil 2.1. Araştırma Süreci

Bu araştırmaya ilham veren ilk unsur öncelikle toplumda giderek artan sayılarda gerçekleştirilen estetik operasyonların göze çarpmasıdır. Hem sosyal yaşantıda hem kitle iletişim araçlarında estetik ve güzellik konuları fazlaca yer kaplamaktadır. Öncelikle bu araştırmada bireyleri estetik operasyona yönlendiren sebepler ile estetik ve güzellik öğelerinin tıp bilimi içerisinde yer alması ile tıbbileştirilmesi irdelenmek istenmiştir. Bu amaçla araştırmanın planlanması sürecinde öncelikle tüm estetik operasyonların araştırılması hedeflenmiştir. Bu şekilde araştırma sürecine başlanmış olup tez izleme komitesi'nin ve Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu üyelerinin önerileri ile araştırma alanı daraltılmıştır. Sadece bireylerin yüz bölgesinde gerçekleştirilen estetik operasyonlar araştırma kapsamına alınmaya karar verilmiştir.

Araştırma öncesinde teorik bilgi ile pratik bilginin karşılaştırılması amacıyla uzman görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu konuda Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği İç Anadolu Bölge Temsilcisi Doç. Dr. Osman AKDAğ'dan yardım alınmıştır. Doç. Dr. Osman AKDAğ'ın ifadelerine göre yüz bölgesindeki operasyonlar da kendi içinde çok geniştir. Verilerin toplanmasında ve analizinde bir standart oluşturulabilmesi için çalışma alanının daha da daraltılması gerekli görülmüştür. Buna göre araştırma alanı için en uygun görülen estetik operasyon burun estetiğidir. Çünkü hem estetik cerrahi alan açısından burun estetiği, diğer organların estetiğine oranla daha ciddi ve önemli görülür, hem de burun, yüz bölgesinde göze en fazla hitap eden ve görüntüyü en fazla etkileyen organdır. Uzel (1982)'in belirttiğine göre de burun, insan güzelliği konusunda önemli rol oynar. Bu sebeple yüzün diğer kısımlarından daha fazla düzeltilmeye ve şekillendirilmeye gereksinim göstermektedir. Bu kanaatle çalışmada yalnızca rinoplasti/burun estetiği operasyonuna odaklanmaya karar verilmiştir. Ayrıca burun estetiği operasyonunun fazla talep görmesi hem Dünya hem de Türkiye'de ayrı bir çalışma alanı olarak kabul görmesi de etkili olmuştur. Böylece araştırmanın alanı daralmış netleştirilmiştir.

Nitel araştırma yönteminin özelliklerinden biri olan esneklik bu araştırmada alanın daraltılmasına imkân vermiştir. Nitel araştırmaların özünde araştırmanın kurgusunda değişiklikler yapma, araştırma tasarımıından uygulanmasına kadar birçok noktada yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirme olanakları bulunur (Neuman 2012).

2.4. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma niteliksel bir araştırmadır. Nitel yöntemin tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden biri, estetik burun ameliyatlarını etkileyen sosyal etmenlerin niceliksel yöntemlerle tespit edilemeyecek olmasıdır. Ayrıca araştırma alanı için uygun bir ölçeğin henüz literatürde bulunmaması ve konunun çok değişkenli bir yapıya sahip olduğu düşüncesiyle nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılması uygun görülmüştür. Bireye ve topluma özgü unsurlar genellikle bireyin kişisel algı ve düşüncelerini dikkate almayı gerektirir (Berg ve Lune 2015). İnsanların duyguları, motivasyonları, sembollere yükledikleri anlamlar, bireylerin ve grupların değişen hayatlarıyla ilgilidir. Bu unsurlar onların davranışsal rutinlerini ve deneyimlerini etkileyebilir. Bu unsurların çoğunu direkt olarak gözlemlemek ve objektif olarak ölçmek güçtür.

Nitel araştırma, sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Nitel araştırmalar sosyal olaylarla ilgili nicel araştırma yöntemlerine göre daha derinlemesine bilgi sağlarlar (Büyüköztürk ve ark 2014). Nitel araştırmalar çok sayıda yöntem ve kaynak kullanılarak, insan deneyimlerine ilişkin sözlü ve yazılı anlatımları ya da kayıtları incelerler (Punch 2005). Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir (Karataş 2015).

Bir başka açıdan nitel araştırma sosyal ya da beşerî bir probleme bireylerin veya grupların attığı anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Creswell 2013). Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık ve ark 2010).

Araştırma deseni olarak olgubilim tercih edilmiştir. Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır (Büyüköztürk ve ark 2014). Olgubilim kavramının bazı kaynaklarda fenomenoloji olarak da ifade edildiği görülmektedir. Buna göre fenomenoloji gündelik dünyanın inşa edildiği gerçekliği sorgulanmayan bilgileri betimlemeye ve aktarmaya çalışır. Fenomenoloji olaylar ve betimlemeleri değerlendirerek bir anlam kazanan bağlam içinde konumlandırır (Turner 2017).

Olgubilim desenini kullanan çalışmaların amacı, insanların belli bir olgu ya da gerçeğin belirli bir yönünü tecrübe etme, yorumlama, anlama ya da kavramsallaştırmada kullandıkları farklı yolları tanımlamaktadır. Bu yolla belirli bir olgu üzerinde anlayışlar ortaya çıkarılır ve bu anlayışlar kavramsal kategorilere göre sınıflandırılır (Çepni 2007). Olgubilim deseninin temel dayanağı; kişisel bilgi, öznellik ve kişisel bakış açısı ile yorumlamaktır (Lester 1999). Bu desen araştırmacı ile katılımcılar arasında dinamik bir etkileşim sürecinin yaşandığı bir analiz türü olarak diğer desenlerden farklılaşır (Özdemir 2010). Olgubilim çalışmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler veya gruplardır (Büyüköztürk ve ark 2014).

Olgubilim araştırmaları, nitel araştırmaların doğasına uygun olarak, net ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymamakla birlikte, bir olgunun daha iyi tanınmasını ve anlaşılmasını sağlayabilecek sonuçlar, örnekler, açıklamalar sunabilir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Bu araştırmada rinoplasti/ burun estetiği operasyonu geçiren ve bu tür operasyonları gerçekleştiren kişilerin deneyimleri ve bakış açıları yoluyla, günümüz toplumunda estetik yaptırma deneyimlerine ve bu olgunun sosyal/kişisel belirleyicileri ile ilgili ayrıntılı bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örneklemeden yararlanılmıştır. Araştırmanın temel amacını ve araştırma sorularının cevabını en iyi şekilde karşılayacak katılımcılara ve dokümanlara ulaşabilmek için amaca yönelik çalışma grubu oluşturulmuştur. Olasılıklı olmayan modeli olarak da nitelendirilen amaca yönelik örneklem oluşturma yönteminde, evrende var olan tüm bireylerin örnekleme yer alması konusunda eşit fırsata sahip olduğu tesadüfi (seçkisiz) bir yaklaşım sergilenmemektedir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Bu kapsamda çalışma grubu için belirlenen ölçütlere uyan her birey araştırmaya katılmak için eşit fırsata sahiptir.

Öncelikle bu araştırmanın çalışma grubunu iki farklı grup oluşturmaktadır. Birinci grup için belirlenen ölçütler;

- ✓ Konya ilinde yaşıyor olmak,
- ✓ Rinoplasti/burun estetiği operasyonu geçirmiş olmak,
- ✓ Operasyon sonrası 6 ay ile 3 yıl aralığındaki zaman diliminde bulunmak,

- ✓ 18 ve üstü yetişkin olmak.

Bu zaman aralığı, operasyonun etkilerinin bireyler üzerinde görüldüğü en etkili zamanlar olması düşüncesi ile gerekli görülmüştür. Hastaların durumuna ve kişisel özelliklere göre iyileşme süreleri farklılık göstermekle birlikte bu zaman dilimi belirlenmesinde genel durum baz alınmıştır. Operasyon sonrası oluşan şişlik ve morlukların ortadan kalkarak buruna verilen şeklin oturmuş olması açısından alt sınır 6 ay olarak belirlenmiştir. Cerrahi müdahale geçirmiş burunlar yaklaşık 6-8 haftada normal hacmini alırlar. Ancak bazı durumlarda infiltratif şişlikler burun sırtında aylarca kalabilmektedir (Uzel 1982). Bu sebeple 6 aylık bir sürenin geçmiş olması uygun görülmüştür. Diğer yandan operasyon üzerinden geçen süre arttıkça elde edilen deneyimlerin unutulması ihtimali gözetilerek üst sınır 3 yıl olarak belirlenmiştir. Bu sınırlar araştırma öncesi gerçekleştirilen ön görüşmede 3 estetik cerrahın ve tez izleme komitesi üyelerinin görüşü doğrultusunda belirlenmiştir.

İkinci grup için belirlenen ölçütler;

- ✓ Konya ilinde sağlık kurumlarında plastik rekonstrüktif ve estetik cerrahi uzmanı olarak rinoplasti operasyonları gerçekleştiren hekim olmak,
- ✓ En az 5 yıllık estetik cerrahi deneyimine sahip olmak.

Bu araştırmada veri toplanma süreci veri doygunluğuna erişilinceye kadar devam etmiştir. Veri doygunluğu, genellikle veriler tekrar etmeye başladığında ve artık yeni bir bilgiye ulaşılamadığında sağlanır. Nitel yöntem ve olgubilim desenine dayalı araştırmalarda nicele oranla daha az sayıda kişi üzerinde araştırma gerçekleştirilir. Örneklem grubunun az sayıda kişiden oluşmasının en önemli nedeni araştırmacının incelenen olay ya da duruma ilişkin derinliğine bir analiz yapmak istemesidir (Özdemir 2010).

2.4.2. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Gerekli olan verilerin toplanması için derinlemesine görüşme yöntemi uygun bulunmuştur. Derinlemesine görüşme, nitel araştırmada temel veri toplama araçlarından biridir. İnsanların gerçeğe ilişkin algılarına, anlamlarına tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine vakıf olmanın iyi bir yoludur (Punch 2005). Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk

ve ark 2014). Bu yöntem kişilerin deneyimleri, tutumları, görüşleri, şikayetleri, duyguları ve inançları hakkında bilgi toplamak için etkilidir (Sevecan ve Çilingiroğlu 2007). Derinlemesine görüşme, her iki tarafında etkileşimde bulunduğu, karşılıklı çaba ile bilginin ve anlamın üretildiği bir süreçtir (Hostein ve Gubrium 2004).

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu benimsenmiştir. Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır (Patton 1987). Bu görüşme formu araştırma ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiştir. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir ya da yanıtlanmış soruların tekrarlanmasına gerek görmeyerek bazı soruları atlayabilir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Yarı yapılandırılmış (yarı standartlaştırılmış) görüşme tekniğinde araştırmacı tarafından önceden hazırlanan sorular üzerinde yanıtlayıcının ve sorgulayıcının birlikte yeniden düzeltme ve düzenleme hakkı vardır (Sönmez ve AlacaPınar Hanım 2013).

Görüşme formunun hazırlanmasında belirginlik, tarafsızlık, anlaşılabilirlik, gibi bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak doğru soruların hazırlanması için tez danışmanının ve nitel araştırma konusunda uzmanların önerileri dikkate alınmıştır. Soru formlarına EK C ve EK D de yer verilmiştir.

2.4.3. Araştırma Öncesi Pilot Uygulama

Araştırmanın tasarlanması sürecinde belirlenen çerçevede pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamalara bazen ön araştırma da denilmektedir. Pilot uygulamada amaç, araştırmanın veri kalitesinin artırılmasıdır. Bu amaçla veri toplama aracında yer alan soruların açık ve anlaşılır olup olmadığı değerlendirilir. Araştırma alanı ile ilgili gözlem gerçekleştirilir. Ayrıca araştırma kapsamında eksik görülen noktaların eklenmesi ya da gereksiz olduğu düşünülenlerin çıkarılması sağlanır (Altunışık 2008). Bu doğrultuda üç estetik cerrah ve bir rinoplasti operasyonu geçiren hasta ile pilot uygulama gerçekleştirilmiş olup klinik ortamı gözlemlenmiştir. Pilot uygulama sonrası araştırma sorularında yer alan bazı ifadeler değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca pilot uygulama esnasında bazı sıra dışı bilgiler elde edilmiştir. Bunlar;

- ✓ Estetik cerrahiye başvuran hastalar arasında operasyon masraflarını kredi kartı, banka kredisi ya da senet ile ödemeyi teklif eden hastaların bulunduğu,
- ✓ Bazı kanser hastalarının ve uzun yaşam beklentisi bulunmayanların da estetik operasyon talebinde bulunduğu ve
- ✓ Bazı hastaların aile üyelerinin bilgisi ve onayı olmadan estetik operasyon gerçekleştirdiğidir.

Bu bilgiler çerçevesinde estetik operasyon ve ekonomik gelir arasındaki ilişki incelenmeye değer görülür. Öyle ki estetik görünüme erişmek günümüz dünyasında yaşayan insanlar tarafından fiziksel bir ihtiyaç kadar önemli görülmektedir. Öte yandan estetik görünümün yaşam beklentisi ya da ciddi hastalıkların dahi önüne geçebildiği anlaşılmaktadır. Diğer bir husus ise kültür ve aile yapısı/ilişkileri konusundadır. Türk kültüründe genellikle insan hayatını ilgilendiren önemli kararların aile üyeleri ile birlikte alınması söz konusudur. Ancak estetik operasyon yaptırmak isteyenlerin aile üyelerinden habersiz ya da onaysız hareket etmeleri karşılaşılabilen bir durumdur.

2.4.4. Görüşme Ortamı ve Görüşmelere Dair Bilgiler

Derinlemesine görüşme/mülakat tekniği ile veri toplanan nitel araştırmalarda görüşülen ortam önemlidir. Çünkü ortamın hem katılımcı hem de araştırmacı üzerinde bazı olumlu ya da olumsuz etkileri olabilmektedir. Örneğin ortamın kalabalık, gürültülü ya da karanlık olması görüşmeyi olumsuz etkileyebilir (Tekin 2006). Öte yandan sosyal araştırmalarda incelenmek istenen olgu ya da olayların doğal ortamlarında incelenmesi ile gerçek bilgiye erişilebileceği düşünülür (Patton 1897, Fetterman 1989). Bu sebeple görüşmelerin gerçekleştirildiği ortamların araştırmayı olumlu etkileyecek özelliklerde olması istenir. Bu araştırmada katılımcılardan görüşme randevusu alınırken ortamın kendilerine uygunluğu değerlendirilmiştir. Ayrıca ses kaydı alınacağından ortamda konu dışı başka sesler olmamasına dikkat edilmiştir.

Katılımcılar önceden araştırma ile ilgili bilgilendirilerek, aydınlatılmış onam formu kendilerine sunulmuştur. Hekim katılımcıların uygun olduklarını belirttikleri zaman diliminde kendi ofislerinde görüşülmüştür. Ofislerinde olmanın avantajları kendi ortamlarında daha rahat hissetmeleri ve kendilerine deneyimlerini hatırlatabilecek çevre içerisinde olmalarıdır. Hastalar ile görüşmeler ise hastalar ile

randevulaşarak araştırmacının ofisinde gerçekleştirilmiştir. Tüm hastalar ile aynı ortamda görüşülmesine dikkat edilmiştir.

Ses kaydı yapılmasına onay veren katılımcılar ile görüşmeler kayıt altına alınmış, onay vermeyenler ile yapılan görüşmeler ise not edilmiştir. Ses kaydı bilgilerin kalıcı olmasına hem katılımcının hem de araştırmacının konuya odaklanmasına imkân vermektedir.

Görüşmeler esnasında katılımcılar sorunları yanıtlarken araştırmacıdan etkilenmemesi için özen gösterilmiştir. Katılımcının görüşlerini kesin şekilde reddedici ya da onaylayıcı jest ve mimiklerden kaçınılmış, katılımcının sözünün kesilmemesine dikkat edilmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması için planlanan görüşmelerin bazılarında zorluklarla da karşılaşmıştır. Bu tezin veri toplama sürecinde koronavirüs pandemisi ortaya çıkmıştır. Koronavirüs hastalığı sebebiyle bazı katılımcılar yüz yüze görüşmeyi kabul etmediği için görüşmeler iptal edilmek durumunda kalmıştır. Bazı katılımcılar ile de görüşme randevusu alındıktan sonra karantina sürecine girmiş olduklarından görüşmeler ertelenmek ya da iptal edilmek durumunda kalmıştır.

2.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Plastik estetik ve rekonstruktif cerrahi alanında uzman hekimlerden 7'si görüşme sırasında ses kaydına izin vermiş, 4'ü vermemiştir. Rinoplasti operasyonu geçirmiş olan bireylerden ise 15'i ses kaydına izin vermiş 2'si vermemiştir. Verilerin değerlendirilmesi aşamasına geçmeden önce görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ve ses kaydına izin vermeyen katılımcılar ile yapılan görüşmelerde alınan notlar düzenlenerek yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirildikten sonra ses kayıtları tekrar dinlenerek yazılan metindeki eksiklikler giderilmiş, hatalı ifadeler düzeltilmiştir. Bu şekilde estetik cerrahlarla yapılan görüşmeler 56 word sayfası, rinoplasti operasyonu geçiren bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler 82 word sayfası olmak üzere toplam 138 sayfalık doküman elde edilmiştir. Daha sonra bu dokümanlar MAXQDA 20 programına aktarılmıştır. Bu program nitel verilerin analizi için gerekli olan kodlamaların yapılmasına, temalar oluşturulmasına, verilerin sınıflandırılmasına imkân veren bir bilgisayar programıdır. Aynı zamanda program verilerin şekiller yoluyla özetlenmesine yardımcı olabilecek görsellikler oluşturulmasına da imkân

sunar. Bu araştırma için program kullanılmadan önce bir danışmanlık firmasından çevrimiçi eğitim alınmıştır.

MAXQDA 20 programına aktarılmış olan yazılı metinler üzerinde kodlamalar ve temalandırma işlemleri yapılmıştır. Analizin ilk aşaması kodlamalardan oluşmaktadır. Kodlama niteliksel çözümleme için verilerdeki düzenlilikleri keşfetmeye yönelik olarak yapılır ve sonraki adımlar için temel oluşturur (Punch 2005). Kodlama süreci, elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, karşılaştırmayı, kavramsallaştırmayı ve ilişkilendirmeyi gerektirir (Straus ve Corbin 1990). İçerik üzerinde belli kavramsallaştırmalar ve kodlamalar yapıldıktan sonra veriler belli temalar altında toplanır. Tema ya da kategori, kavramların incelenmesi sonucunda birbirleriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılarak bu ilişkilerin daha üst düzey bir tema ile açıklanmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek 2013). Temalar bir araya getirilerek örüntüler tespit edilir ve bu yolla verilerin özetlenmesi mümkündür (Punch 2005). Kodlamalar ve temalar sayesinde araştırma olgusunun nasıl temsil edildiği ortaya konmuş olur. Kodlama ve temalandırma işlemi sonrasında tez danışmanından da yardım alınarak oluşturulmuş temaların kontrolü sağlanmıştır.

Analiz tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından MAXQDA 2020 programında oluşturulan görsellikler tez metninde bulgular kısmına aktarılmıştır. Bu sayede okuyucuya verilerin genel bir özeti sunulmuştur. Daha sonra temalarla ilgili yapılmış kodlamaların yer aldığı katılımcı ifadelerine yer verilerek yorumlanmıştır.

2.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

Bir araştırmanın bilimsel olabilmesi için en önemli noktalardan birisi de geçerlik ve güvenilirlik ölçütleridir. Genel olarak geçerlik araştırma sonuçlarının doğruluğuyla ilgiliyken, güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. Nitel araştırmaya yöneltilen en önemli eleştirilerden birisi özellikle güvenilirlik konusunda nicel araştırmalarda olduğu gibi yaygın olarak kullanılan tanımların yöntemlerin ve testlerin olmayışıdır (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Araştırmanın sonucunda amaca yakınlığı bir sorgulama noktası iken bunun yanı sıra araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir olması inandırıcılığı artırır. Bu araştırma kapsamında, odaklanılan konu, katılımcılar, uzmanlar ve veri kaynakları ile uzun süreli bir etkileşim

gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun belirlenmiş olan katılımcılardan elde edilen veriler analiz edilirken ayrıntılı betimlemelere yer verilmiştir. Nitel çalışmalar güvenilirlik konusunda, çıkarılan sonucun makul ve mantıklı olduğuna okuyucuyu ikna edebilecek detayda betimlemeler sunmayı gerektirir (Merriam 2013). Ayrıca araştırma sonuçlarının tutarlı olmasına ve araştırmacının nesnel bakış açısıyla yansız yaklaşımına özen gösterilmiştir. Maxwell'in (2018) belirttiği üzere nitel araştırmalarda geçerlilik konusunda dikkat edilmesi gereken en önemli iki nokta araştırmacının yansız yaklaşımı ve tepkisel olmamasıdır. Bir araştırmanın geçerliliği konusunda test edilmesini önerdiği hususlar; yoğun ve uzun süreli dahil olma, zengin veri, katılımcı teyidi, müdahale, tutarsız deliller ve karşıt durumlar arama, çeşitleme, sayılar ve karşılaştırmadır (Maxwell 2018). Çalışmada bu kriterlere dikkat edilmekle birlikte temalandırma işlemi birbirinden bağımsız olarak araştırmacı ve danışman tarafından gerçekleştirilmiştir. Sonrasında tez izleme komite üyeleri ile toplantı yapılarak temalar karşılaştırılmıştır. Bu toplantıda alınan kararlar doğrultusunda temalar belirlenmiştir.

2.7. Araştırmanın Sınırları

Bu araştırma;

- ✓ Konya il merkezinde estetik cerrah olarak operasyon uygulayan ve bu araştırmaya katılımcı olmayı kabul etmiş hekimler ile,
- ✓ Konya il merkezinde bulunarak rinoplasti operasyonu geçirdikten sonra 6 ay ile 3 yıllık bir zaman dilimi arasında bulunan ve bu araştırmaya katılımcı olmayı kabul etmiş olan kişiler ile,
- ✓ Katılımcıların görüşme esnasında ifade ettikleri ile,
- ✓ Nitel yöntem ve olgubilim desenine uygun olarak kullanılan veriler ile,
- ✓ Verilerin tematik analiziyle sınırlıdır.

2.8. Katılımcılara Dair Bilgiler

Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla 11 plastik estetik rekonstrüktif cerrahi alanında uzman hekimle ve 17 rinoplasti operasyonu geçirmiş birey ile toplamda 28 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Hekimlerde 9, hastalarda ise 15. görüşmeden sonra bilgilerin tekrarlanmaya başladığı fark edilmiştir. Bu sebeple elde edilen verilerin yeterli doygunluğa eriştiği düşünülerek 28. görüşmeden sonra veri toplama aşaması sonlandırılmıştır. Hekim katılımcılar ile

yapılan görüşmelerin toplam süresi 9 saat 25 dakika 19 saniye, ortalama süresi 51 dakika 24 saniyedir. Rinoplasti hastaları ile yapılan görüşmelerin toplam süresi 12 saat 5 dakika 54 saniye ortalama süresi 42 dakika 42 saniyedir. Tezde yer alan katılımcı isimleri gerçek isimleri değildir. Katılımcılardan görüşme esnasında kendilerini ifade etmek üzere kullanılabilecek isimler sorulmuştur. Bu doğrultuda tez içeriğinde katılımcıların kendileri için kullanılmasını önerdikleri müstear isimler yer almaktadır.

2.8.1. Görüşülen Estetik Cerrahlar ile İlgili Bilgiler

Aşağıda yer alan çizelgede hekim katılımcılara dair tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır. 11 katılımcının 9'u erkek 2'si kadındır. Genel olarak yaşları orta yaş aralığındadır. Katılımcıların 6'sı Operatör Doktor, 2'si Yardımcı Doçent Doktor ve 3'ü Doçent Doktor unvanlarına sahiptir. Hekim katılımcıların 4'ü tıp fakültesi hastanesinde, 3'ü özel hastanede, 2'si şehir hastanesinde ve 2'si özel klinikte görev yapmaktadır. Plastik, estetik ve rekonstrüktif cerrahi alanında uzman olarak çalışma süreleri 5 ile 18 yıl aralığında değişmektedir.

Tablo 2.8.1. Görüşülen Estetik Cerrahlar ile İlgili Bilgiler.

Sayı	İsim	Cinsiyet	Yaş	Ünvan	Çalışılan Sağlık Kurumu	Uzmanlık Yılı
1	Serkan	Erkek	39	Op. Dr.	Şehir Hastanesi	10
2	Akif	Erkek	37	Op. Dr.	Özel Hastane	5
3	Nalan	Kadın	44	Op. Dr.	Özel Hastane	12
4	Bircan	Erkek	40	Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	14
5	Mehmet	Erkek	52	Yrd. Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	18
6	Haldun	Erkek	45	Op. Dr.	Özel Klinik	16
7	Melike	Kadın	43	Doç. Dr.	Özel Klinik	14
8	Orhan	Erkek	41	Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	10
9	Muzaffer	Erkek	43	Yrd. Doç. Dr.	Tıp Fakültesi	10
10	İskender	Erkek	41	Op. Dr.	Özel Hastane	8
11	Oytun	Erkek	35	Op. Dr.	Şehir Hastanesi	5

2.8.2. Rinoplasti Operasyonu Geçiren Katılımcılara Dair Tanımlayıcı Bilgiler

Burun estetiği operasyonu geçirmiş bireyler ile ilgili tanımlayıcı bilgilere aşağıda yer verilmiştir. Katılımcıların 12'i kadın 5'i erkektir. Katılımcıların çoğunluğu üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Geri kalanlar arasında 2 ev hanımı 3 mezun durumunda çalışmakta olan ve 1 üniversite hazırlık öğrencisi bulunmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu 19-25 yaş aralığında olup, 33, 35 ve 41 yaşlarında diğerlerine oranla daha ileri yaşta sayılan üç katılımcı bulunmaktadır.

1. **Nehir Hanım:** 22 yaşında bekar bir kadındır. Tıp fakültesi öğrencisidir. 10.12.2018 tarihinde bir kez rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Bu operasyon özel bir hastanede gerçekleşmiştir. Ailesinin gelirini orta düzey (aylık yaklaşık 6 birn) olarak ifade etmiştir. Babası polis memurudur.
2. **Selçuk Bey:** 33 yaşında yalnız yaşayan bir erkektir. Tıp fakültesi hastanesinde hemşire olarak çalışmaktadır. Lisans mezunudur. 17.10.2019 tarihinde bir kez çalışmakta olduğu hastanede rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Aylık ortalama gelirini yaklaşık 5-6 birn TL olarak ifade etmiştir.
3. **Nilgün Hanım:** 41 yaşında evli 2 çocuk annesi bir kadındır. Lise mezunudur. Ev hanımıdır. 10.06.2019 tarihinde bir kez özel bir hastanede rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailenin yaklaşık aylık geliri 4 birn TL'dir.
4. **İlyas Bey:** 22 yaşında bekar bir erkektir. İstatistik bölümü 3. Sınıf lisans öğrencisidir. 11.07.2018 ve 08.01.2019 tarihlerinde olmak üzere iki kez rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Operasyonları geçirdiği sağlık kurumu tıp fakültesi hastanesidir. Ailesinin aylık ortalama geliri 5-6 birn TL civarındadır.
5. **Ersin Bey:** 21 yaşında bekar bir erkektir. Elektrik elektronik mühendisliği 3. sınıf lisans öğrencisidir. 26.11.2018 tarihinde bir kez rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin aylık geliri yaklaşık 5 birn TL'dir.
6. **Selim Bey:** 25 yaşında bekar bir erkektir. Endüstri mühendisliği 4. Sınıf lisans öğrencisidir. 24.07.2018 ve 15.03.2019 tarihlerinde olmak üzere toplam iki kez rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Bu operasyonlar özel bir klinikte gerçekleştirilmiştir. Ailesinin aylık ortalama gelirini 10 birn TL olarak ifade etmiştir.
7. **Yağmur Hanım:** 24 yaşında bekar bir kadındır. Turizm fakültesinde 4. Sınıf lisans öğrencisidir. 15.10.2019 tarihinde bir kez tıp fakültesi hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 4 birn TL'dir.
8. **Rüya Hanım:** 23 yaşında bekar bir kadındır. Sağlık yönetimi bölümü 3. Sınıf lisans öğrencisidir. 25.11.2019 tarihinde bir kez tıp fakültesi hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Eğitiminden geri kalan zamanda bir emlakçıda çalışmaktadır. Ailesinin aylık ortalama geliri 3 birn TL'dir.
9. **Neslihan Hanım:** 25 yaşında bekar bir kadındır. Tıbbi sekreterlik bölümü ön lisans mezunudur. Bir alışveriş merkezinde satış danışmanı olarak çalışmaktadır. 25.02.2020 tarihinde bir kez özel bir hastanede rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin aylık ortalama gelirini 5 birn TL olarak ifade etmiştir.

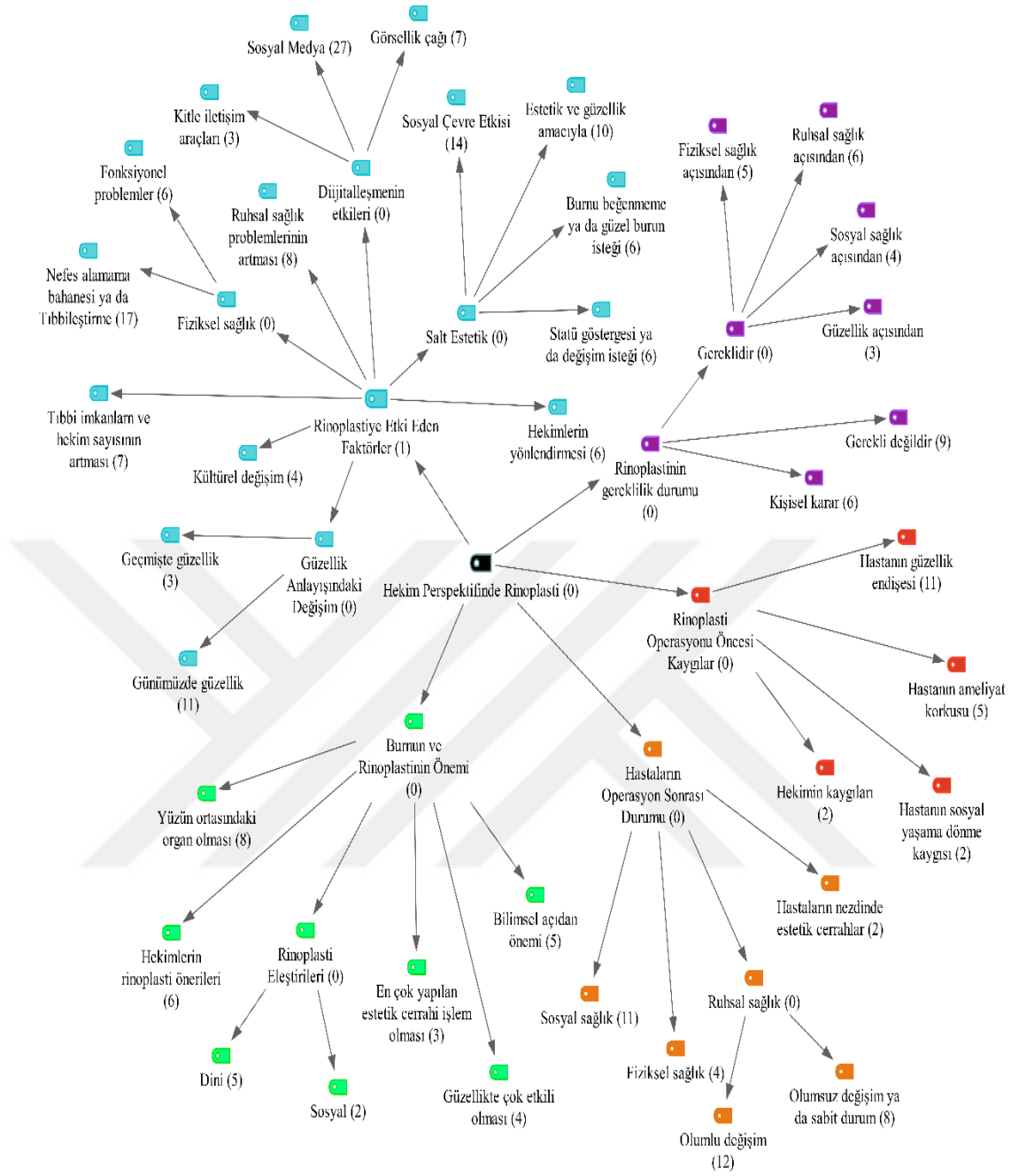
10. **Halenur Hanım:** 20 yaşında evli ve bir çocuk annesi bir kadındır. Lise mezunu ve ev hanımıdır. 18.09.2019 tarihinde bir kez devlet hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailenin aylık geliri yaklaşık 4 bin 500 TL'dir.
11. **Özgül Hanım:** 21 yaşında bekar bir kadındır. Turizm fakültesi turist rehberliği bölümü 4. Sınıf lisans öğrencisidir. 12.09.2019 tarihinde bir kez rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Operasyon geçirilen sağlık kurumu tıp fakültesi hastanesidir. Ailesinin aylık yaklaşık geliri 3 bin 500 TL'dir.
12. **Müberra Hanım:** 21 yaşında bekar bir kadındır. Bir vakıf üniversitesinde uluslararası ticaret bölümü 4. Sınıf lisans öğrencisidir. 17. 07.2018 tarihinde bir kez özel bir hastanede rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin aylık ortalama geliri 10 bin TL olarak ifade etmiştir. Babası iş adamıdır.
13. **Dicle Hanım:** 21 yaşında bekar bir kadındır. Bir vakıf üniversitesinde uluslararası ticaret bölümü 4. Sınıf lisans öğrencisidir. 07.08.2018 tarihinde bir kez tıp fakültesi hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin yaklaşık aylık geliri 10 bin TL'dir.
14. **Yağız Bey:** 21 yaşında bekar bir erkektir. Bir vakıf üniversitesinde inşaat mühendisliği 3. sınıf lisans öğrencisidir. 5.11. 2018 ve 12.02.2019 tarihlerinde olmak üzere iki kez rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Operasyon geçirilen sağlık kurumu tıp fakültesi hastanesidir. Ailesinin aylık geliri 5 bin TL civarındadır. Babası esnaftır.
15. **Yasemin Hanım:** 19 yaşında bekar bir kadındır. Üniversite için hazırlık aşamasında bir öğrencidir. 09.10.2019 tarihinde bir kez tıp fakültesi hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin aylık geliri 7 bin TL civarındadır.
16. **Reyhan Hanım:** 23 yaşında bekar bir kadındır. İşletme bölümü 3. Sınıf lisans öğrencisidir. 12.11.2018 tarihinde bir kez devlet hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ailesinin aylık geliri yaklaşık 2 bin 500 TL'dir.
17. **Pınar Hanım:** 35 yaşında bekar bir kadındır. Ancak rinoplasti olduğu sırada evlidir. Öğretmendir. 26.03.2018 ve 02.09.2019 tarihlerinde olmak üzere iki kez Devlet Hastanesinde rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Yaklaşık aylık geliri 5 bin TL'dir.

3. BULGULAR

Bu tezde bulgular bölümü iki ana kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Estetik Cerrahlarla yapılan görüşmelere dair bulgulara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise estetik burun operasyonu geçiren bireylerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

3.1. Estetik Cerrahlarla Yapılan Görüşmelere Dair Bulgular

Hekim katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin kodlanması sonucunda toplam 263 kodlama yapılmıştır. Bu kodlamalardan 5 ana tema ve 26 alt tema ve bu alt temalara bağlı da 22 alt tema elde edilmiştir. Tema ve alt temaların görsel ifadesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Ana temalar “Burnun ve Rinoplastinin Önemi”, “Rinoplastinin Gereklilik Durumu”, “Rinoplastiye Etki Eden Faktörler”, “Operasyon Öncesi Kaygılar” ve “Rinoplasti Hastalarının Operasyon Sonrası Durumları”dır. Her bir temaya ait alt temalara ve bunlara ilişkin katılımcı ifadelere bu bölümün alt başlıklarında yer verilmiştir.

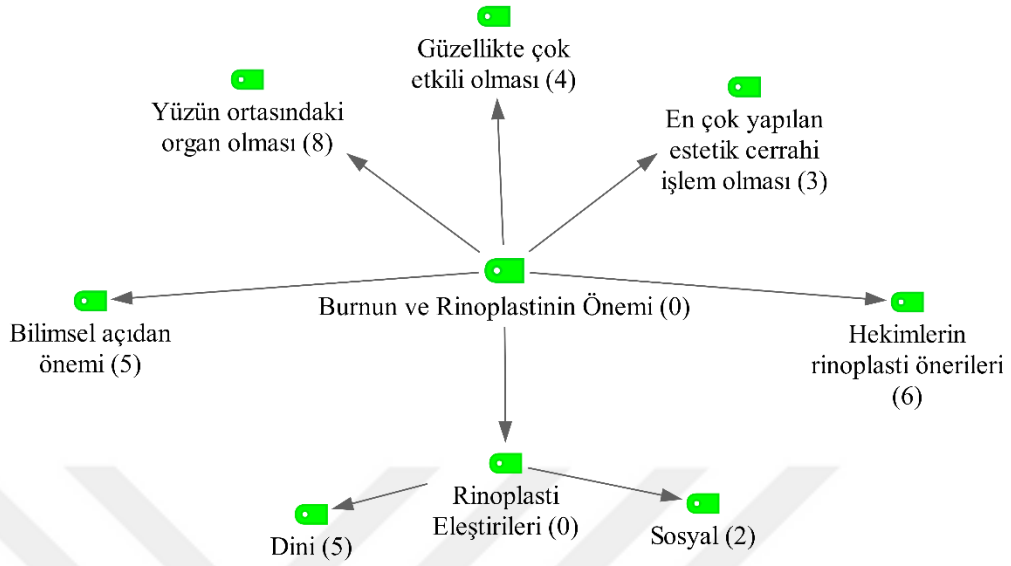

Şekil 3.1. Estetik Cerrahlarla Yapılan Görüşmelerin Tematik Analizine İlişkin MAXMaps Grafiği.

3.1.1. Burnun ve Rinoplastinin Önemi

Burun ve rinoplastinin önemini vurgulayan verilerden oluşturulan tema ve alt temalar aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Buna göre; “Bilimsel açıdan önemi”, “Yüzün ortasındaki organ olması”, “Güzellikte çok etkili olması”, “En çok yapılan estetik cerrahi işlem olması”, “Rinoplasti eleştirileri” ve “Hekimlerin rinoplasti önerileri” temaları yer almaktadır. Rinoplasti eleştirileri teması ise “Dini açıdan” ve

“Sosyal açıdan” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. Paranez içinde belirtilen sayılar o tema ile ilgili kaç adet kodlama yapılmış olduğunu ifade etmektedir.

Şekil 3.1.1. Burnun ve Rinoplastinin Öneme Dair MAXMaps Grafiği.

Bilimsel açıdan önemi

Bu tema altında bir araya getirilen katılımcı ifadelerine göre rinoplasti ciddi bir cerrahi işlemdir. Katılımcılar rinoplasti hastalarının rinoplastiyi basit bir işlem olarak algılamalarını ve bu algının yanlış olduğunu belirtmiştir. Bazı insanların rinoplastiyi makyaj yaptırmak ya da saç kestirmek gibi düşündüğünü belirten katılımcılar, rinoplastinin diğerlerinden farklı olarak cerrahi bir operasyon olduğunu ve geri dönüşme şansı olmadığını belirtmiştir.

“Rinoplasti estetik cerrahinin en zor ve komplike ameliyatıdır. Tıptaki yeri her geçen gün artmaktadır” (Bircan Bey).

“Genel anlamda estetik cerrahi özelde ise rinoplasti son yıllarda önem kazanıyor ama bence hak ettiği değere henüz ulaşmış değil. Aslında bilimsel açıdan da bence ilerleyen yıllarda gelişme gösterecek” (Melike Hanım).

“Hasta ameliyattan sonra ben beğenmedim dediği zaman geriye dönme şansımız yok. Daha güzelleştirilebilir revizyonlar yapılır ama ilk haline dönme şansımız yoktur” (Nalan Hanım).

“İnsanlar bunu ciddi bir ameliyat gibi görmüyorlar. Geliyorlar sanki bir makyaj yaptırıyormuş gibi hissediyorlar. Ama aslında bunlar ciddi ameliyatlardır yani. Komplikasyonu da oluyor o yüzden birazcık tıbbın sıkıntılı alanı” (Mehmet Bey).

“Kuafore gitmek gibi bir şey olarak görüyorlar ama sıkıntı şu ya da farklılık şu kuaforede beğenmediği bir saç modeli elde etse bir şekilde geri döner ameliyatlara böyle değil bunu hem bizler tam anlatmıyoruz anlatamıyoruz oturup bak kardeşim bu bir ameliyat bunun geri dönüşü yok bunun kötüsü de var senin o Instagramda gördüğün gibi böyle fabrikadan basar gibi tak tak tak tak burunlar çıkmıyor bu bir ameliyat bak burnun senin istemediğin şekilde de olabilir bizler bunu yeterince söylemiyoruz farklı kaygılarla söylediğimiz hastalar da inanın duymak istemiyorlar” (İskender Bey).

Yüzün ortasındaki organ olması

Burnun ve rinoplastinin önemi temasının alt temalarından biri de burnun yüzün ortasındaki organ olmasıdır. Katılımcılar genel olarak bu konuda burnun insan görünümünde çok önemli bir etkiye sahip olduğuna değinmiştir.

“Burun insan yüzünün ortasında kimliği belirleyen en önemli anatomik yapıdır” (Orhan Bey).

“Yüzün ortasında olduğu için direkt görüntüyü etkilediği için insanların en çok yaptırdığı estetik ameliyat” (Mehmet Bey).

“E tabir burunda yüzü etkileyen en çok görünür olan organ o yüzden önemli. Rinoplastiye olan talep bu yüzden arttı diye düşünüyorum” (Melike Hanım).

“Burun yüzün tam ortasında görümümü önemli derecede etkileyen bir organdır” (Haldun Bey).

“Hastaya ilk bakıldığında burun dikkati çeker. Burun yüzün ortasında olduğu için görüntüyü çok etkiler. Burunla ilgili ayrı bir alt dal da var” (Oytun Bey).

“Öncelikle burun yüzün en ortasında bulunan en önemli organıdır”. (Serkan Bey).

Diğer katılımcılar ise burnun görüntüsünün yüzü önemli derecede etkilediğine değinmekle beraber değişiminin de çok önemli olduğunu, yüz ifadesini değiştirdiğini ve rinoplastinin geriye dönüşsüz olduğunu vurgulamıştır.

“Çünkü burun yüzün tam ortasında olan bir organdır. Değişimi tüm yüz ifadesini değiştirir ve geriye dönüşsüzdür” (Nalan Hanım).

“Aynaya baktığınızda vesikalık fotoğrafınız değişicek. Minik bir değişiklik de olsa onu siz fark edeceksiniz ama zihniniz anlamlandıramayabilir” (Muzafer Bey).

Güzellikte çok etkili olması

Katılımcılardan Orhan ve Haldun Bey insan burnunun güzellik açısından çok etkili ve önemli bir organ olduğunu aşağıdaki sözlerle ifade etmiştir.

“Burnunun şekli direkt yüzün güzelliği ile ilgilidir. Hasta kanserliyen bile burun ameliyatı olmak isteyen, estetik ameliyatı olmak isteyen hastalar var. Yani hayatının geri kalanında da güzel burunla yaşamak istiyorum diyebiliyor. Ömrünün ne kadar olacağını bilmesine rağmen onu istiyö. Burun olayı estetik ameliyatların özeti gibi. Tamamını yansıtıyor bence. En çok yapılan estetik prosüdürdür aynı zamanda. Hem Türkiye’de öyle hem dünyada öyle” (Orhan Bey).

“Burun yüzün tam ortasında görümümü önemli derecede etkileyen bir organdır. Sağlıklı bir burun solunum açısından fonksiyonel, görünüm açısından estetik bir görüntüye sahip, sağlıklı nefes alabilen bir burundur. Kişinin aynada görüntüsü güzel ve düzgün görünen bir burnun olması önemlidir” (Haldun Bey).

En çok yapılan estetik cerrahi işlem olması

Serkan Bey “rinoplasti en sık yapılan bir ameliyat” ifadesini kullanmıştır. Burada sık yapılması ve yaygın olması da önemini vurgulayan bir diğer alt tema olarak ele alınmıştır. Akif Bey ve Nalan Hanım da rinoplastinin hem erkeklerde hem de kadınlarda olmak üzere en fazla yapılan estetik cerrahi operasyon olduğundan söz etmiştir.

“Rinoplasti en çok yapılan cerrahi işlem. Yani bizim en azından erkek ve kadın ortalaması aldığımız zaman en çok talep edilen estetik işlem kesinlikle. Onun dışında zaten kadınlarda meme ameliyatı diye ikinci sıraya geçiyor. Birincisi sırada da rinoplasti ameliyatı geliyor. Estetik cerrahi içerisinde birinci sırada en önde olan” (Akif Bey).

“Rinoplasti hem kadınlarda hem erkekler arasında en çok yapılan ameliyatlardan biridir. İkinci sırada meme büyütme gelmektedir. Ama Türkiye’de en çok yapılan estetik ameliyat rinoplastidir. En çok bize bu nedenle başvurmaktadır hastalar. Özellikle küçük yaş grubunda genç yaş grubunda daha fazladır bu” (Nalan Hanım).

Hekimlerin rinoplastiye dair önerileri

Katılımcılardan Nalan Hanım rinoplasti konusunda hastalara doğal burunların yapılması gerektiğini savunmaktadır. Popüler olan 3K (kavisli, kalkık, küçük) adı verilen burun modelinin herkese yakışmadığını bu sebeple uç noktalardan ziyade doğal burunların tercih edilmesi gerektiğini önermiştir.

“Kesinlikle 18 yaşından sonra vücudunu tanımış akli başında bireyler olması gerekiyor. Bir de doğal burunlar yapmak lazım. Çok anormal uç noktalara kaçmamak gerekiyor. 3K burunlar diyor gençler arasında bunlar çok moda yani kavisli kalkık küçük burunlar tercih ediliyor. Biz hastaya burada onu gösteriyoruz şematize ediyoruz. Sence bu mu bu mu hasta 3k diyor ama bakıyor buradaki çizimlerde 3k burun ona hiç yakışmıyor doğal olan burun yakışıyor fikrini değiştiriyor. Teknolojiyle artık her şeyin ön izlemesi de mümkün” (Nalan Hanım).

İskender bey ise rinoplasti özelinde tüm estetik işlemlere değinmiştir. İnsanların estetik taleplerinin giderek arttığını ancak her hastanın talep ettiği işlem için uygun olmadığını vurgulamıştır. Bu sebeple hekimlerin hastaları doğru yönlendirmesi gerektiğini ve gerekli olan hastaya rinoplasti gibi estetik işlemlerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekilde mutlu hastalar ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir. Bu konuda görev yalnızca hekimlerde değil toplumun bilinçlendirilmesinde ve yönlendirilmesinde etkisi olabilecek herkesin ya da kurumun bu konuda sorumlu olduğunu vurgulamıştır.

“Şimdi şöyle sadece rinoplasti özelinde konuşcaz ama onu tabi ki bir yere koycaz. Estetik operasyonlar plastik cerrahide aşırı önemli fakat günümüzde bunun dengesi aşırı derecede kaymış vaziyette. Yani benim şahsi düşüncem yaptığımız atıyorum 10 tane vakadan 1’i 2’si estetik olması gerekirken diğer 8 tanesi bizim rekonsrüktif dediğimiz yeniden yapılandırma diyebileceğimiz uı ameliyat olması gerekir. Yani benim kafamda biraz böyle oturuyor bu iş fakat günümüzde çok aşırı farklı yerlere gitti. Halkın talebi estetik talebi çok arttı bunun sebeplerini zaten ayrıca konuşuruz şimdi onlara girmiyim...Benim için rinoplastinin önemi şu uygun hastaya yapılması lazım o zaman gerçekten mutlu hasta elde etme ihtimaliniz olur yeri vardır...Hekim olarak hekimin karşısındakini doğru yönlendirmesi gerek. Mutlaka para kazanmak için bazı şeyler yapılıyor ama burada o şeyi tamamen para yönüne kaydırmaması hastasını mutlaka gözetmesi gerekiyor hekim tarafında doğru bilgilendirme doğru tanıtım....Hasta tarafında aslında burada bence en zordaki kısım hasta onun başına ne geldiğinin belki farkında bile değil neyin neden istediğini bile tam bilemiyor bazen çoğunlukla burada toplum üzerinde eğitici ve etkileyici rolü olan herkesin yani bu tanınmış kişiden tutun tanınmış sosyal medya hesabı televizyon programı filmler diziler kanal sahipleri ve devletin kendisi bütün bunların bu etkisi şöyle düşün halk aslında küçük bir çocuk siz o çocuğu nasıl yönlendirirseniz onları doğru olarak algılıyor. Çocuğunuza iyi bakmanız lazım onu doğru yönlendirmeniz lazım. Böyle yapmazsanız vaziyet bu olur. Yani sorumluluk sahibi insanların bu sorumluluğu bilerek doğru kullanması lazım” (İskender Bey).

Oytun Bey ise başka bir açıdan yaklaşarak hastaları estetik cerrahların gelir kaynağı olarak ifade etmiş ve hekimlerin maddi gelir elde edebilmesi için insanların rinoplasti yaptırmaları gerektiğini ifade etmiştir.

“İnsanlar rinoplasti yaptırmalı çünkü doktorlar para kazanmalı. Doktorlar açısından maddi açıdan bakıldığında insanlar estetik yaptırmalı çünkü bu bir gelir kaynağı” (Oytun Bey).

Rinoplasti eleştirileri

Bu tema rinoplastiye operasyonuna ve rinoplasti hastalarına yönelik olarak gerçekleştirilen eleştirilerin burna verilen önemden kaynakladığı düşünüldüğü için bu başlık altında ele alınmıştır. Eleştiriler “Sosyal Açıdan” ve “Dini Açıdan” olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

Sosyal açıdan

Katılımcılardan biri sosyokültürel düzey açısından bireylerin rinoplasti taleplerini farklı şekillerde ifade ettiklerine değinmiştir. Rinoplasti ile sosyal çevre tarafından yadırganacağını düşünen insanların bu taleplerini fiziksel sağlık sorunu gibi farklı gerekçelere dayandırdıkları bilinmektedir.

“Sağlık problemi varmış gibi gösterip aslında rinoplasti olmaya çalışan belli bir kesim var bu da sosyo-kültürel düzeyi alt seviyede olan bir kesim çünkü toplum baskısı var...mesela dolgu yapıyorlar hocam azcık kalksın diyor çok kalkmasın çünkü çevrem anlarsa tepki gösterirler ben hocayım bunu yapanda bir hoca çünkü çevre baskısı çok fazla var” (Nalan Hanım).

Dini açıdan

Bir diğer eleştiri ise Türk toplumunun dini geleneklerinden kaynaklanan burnun kutsallığı ile ilgilidir. Burnunu yeniden şekillendirmek isteyen insanların günah olur mu gibi düşünceleri olduğu ya da günah olmaması açısından rinoplasti talebini sağlık problemine dayandırmak gibi bir çıkış yolu buldukları ifade edilmiştir. Bir de gençlerin ailelerinin rinoplastiye rıza göstermeme gerekçelerinden birini bunun Allah’ın özenerek yarattığı organlardan biri olmasıdır.

“Eğer burun ameliyatlarının hiçbir riski olmasaydı bir kadına niye saçlarınızı sarıya boyatıyorsunuz demekten aslında hiçbir farkı yok. Ama bu bir cerrahi işlem olduğu için günümüz şartlarında günümüz

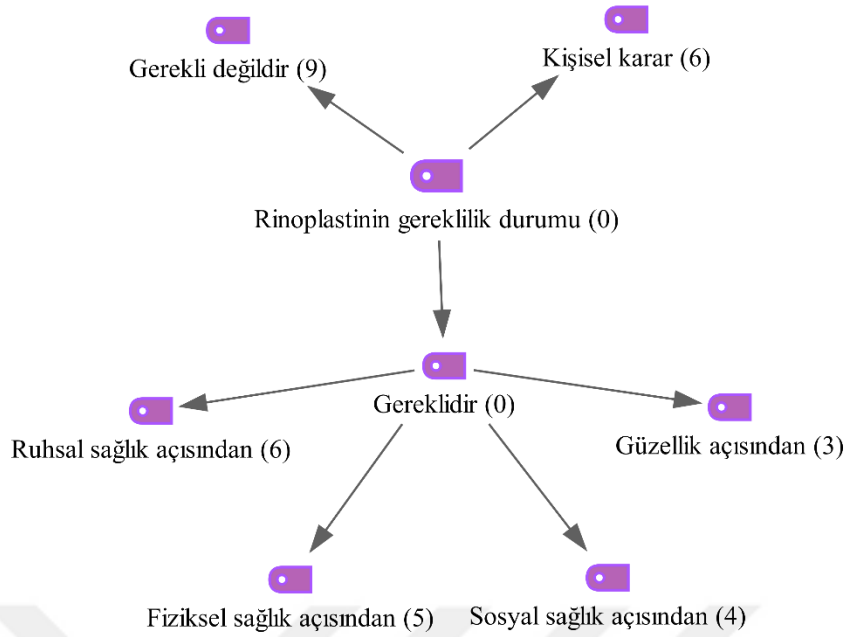
çağında bunun getirdiği risklerden dolayı belki yani insan bedeni kutsal niye buna cerrahi işlem yapılıyor denebilir...Bunda en büyük neden kültürel baskı, dini şeyler, bunu kendi kendine acaba günah olur mu olmaz mı gibilerinden düşünüyor. O yüzden nefes alamıyorum diyor bu yalanı kendi kendilerine de söyleyebiliyor hastalar”(Orhan Bey).

“Genelde aile çevresi çok rıza göstermiyor. Ama bu şeye göre de değişiyor, coğrafi olarak da farklılık gösteriyor, orta Anadolu biraz daha ya ne gerek var Allah’ın yarattığını bozma...Bazı aile bireylerinin ne gerek var işte Allah’ın yarattığını bozdurma caizdir değildir. Bazen bize soruyor hastalar rahatlamak için, diyoruz ki biz ameliyatı yaparız gerisini bilmeyiz” (Muzaffer Bey).

“Hani burun şöyle bir inanış vardır burun Allah’ın yarattığı en son organdır burnuna dokunursan günaha girersin tarzında. Bu tarz hastalardan duyduğumuz budur. Bize gelir sorarlar burnum değişirse günah olur mu. Onun muhatabı ben değilim onun muhatabı camideki hoca. Ona sor günahsa senin sevapsa da senin ben sadece yapan sana yardımcı olan kişiyim derim vicdan azabı çekiyorlar” (Nalan Hanım).

3.1.2. Rinoplastinin Gereklik Durumu

Rinoplasti operasyonlarının gereklikleri ile ilgili konuda oluşturulan temalar aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Buna göre Rinoplastinin Gereklik Durumu “Rinoplasti gerekli değildir”, Rinoplasti kişisel bir karardır” ve “Rinoplasti gereklidir” temalarında incelenmiştir. “Rinoplasti gereklidir” teması “Ruhsal sağlık açısından”, Fiziksel sağlık açısından” Sosyal sağlık açısından” ve “Güzellik açısından” olmak üzere dört alt temaya ayrılmıştır.

Şekil 3.1.2. Rinoplastinin Gereklilik Durumuna İlişkin MAXMaps Grafiği.

Rinoplasti gerekli değildir

Bu tema altında bir araya getirilen katılımcı görüşlerine göre rinoplastinin hangi durumlarda gerekli olmadığı ifade edilmektedir. İnsanların hayatlarındaki başka problemleri burunlarının şekline bağlayarak sebep burunlarının kötü olmasınıymış gibi yaklaşan hastaların rinoplasti sonucunda da sorunlarının düzelmeyeceğini bu sebeple bu tür hastalara rinoplastinin gerekli olmadığını ifade eden katılımcılar vardır.

“Ama bazı insanlar var ki aslında burnunda çok bir sıkıntı yok. Sadece kabullenilmek için demin bahsettiğim altta yatan problemleri çözmek için ameliyat oluyorlar. Onların olmaması ya da olmalarının bir faydası yok” (Bircan Bey).

“Ama kişinin gayet normal bir burnu varken ben sadece biraz daha güzel bir burnum olmasını istiyorum demek tıbbi bir gerekçe değildir” (Orhan Bey).

Kişinin burnunun şeklinin bozuk oluşu kişide herhangi bir problem oluşturmuyorsa bu durumda da rinoplasti gerekli görülmemektedir.

“Rinoplasti kişiye özel bir şeydir, kişiye bağlı bir şey mesela bazı insanların burnu hakikaten çok kötü, kocaman bir burnu var ve büyük bir kemeri var ama adam o kadar kendine özgüvenli ki dünyanın en iyi burnu zannediyor o burnu ona estetik ameliyatı yapmaya gerek yok...İnsanların fonksiyonel olarak nefes alabiliyorsa, burnunun şeklinden sosyal ve psikolojik olarak rahatsız olmuyorsa gerek yok rinoplastiye” (Mehmet Bey).

“Yakışma diye bir şey var bazı insana mesela burnunun kemeri mükemmel yakışıyor o insana çok yakışıyor. Görüyorsunuz diyorsunuz ki ya kesinlikle bu kemer burada durmalı yani...hani hasta geliyor dudak dolgusu istiyor bizden. Hani bakıyoruz dudak hacmi gayet yeterli ne dudak dolgusuna ne gerek var ki” (Akif Bey).

İskender Bey ise estetik işlemlerin hiçbir zaman gereklilik oluşturmadığını ifade etmiştir. Katılımcının bu konudaki ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Yani şimdi estetik için gereklidir inanın zor bir kelime estetiğin hiç birişi gerekli değildir. Yani bu hastanın kişinin iradesiyle karar vermesi gereken bir şey. Ben hiçbir hastaya sana şu rinoplasti sana gereklidir demem. Ben derim ki kitabi olarak ben sana rinoplasti yapabilirim derim. Bu burna baktığımız zaman rinoplasti ameliyatı yapabilirim ama karar senin derim çünkü estetik gereklilik değildir. Benim gözümde en azından...lütfen tekrar altını çiziyorum estetik bence gereklilik oluşturmaz...Bireyler rinoplasti operasyonu hem yaptırmalı hem yaptırmamalıdır. Neden hastalarım ben şunu çok söylerim gelir çok küçük şikayetler bana söyler bir söylerim derim ki bunu sadece siz mi fark ediyorsunuz çevrenizde fark eden kimler var cevap hemen hemen hep aynıdır kimse fark etmiyordur bende derim o zaman böyle bir şey yoktur zaten bakın derim insan vücudunda hiçbir zaman simetri olmaz her zaman asimetri olur insan burnu ya da kulağı ya da gözü kaşı hiçbir zaman mükemmel güzellikte olmaz bu ancak seçilmiş bireylerde görürsünüz bunu çok nadirdir. Ve bunu sadece siz fark ediyorsanız bu yanlış bir endikasyon bunu yapmamamız gerekiyor” (İskender Bey).

Rinoplasti kişisel bir karardır

Bu temada katılımcılar genel olarak rinoplastinin kişisel bir karar olduğuna değinmişler ve özellikle hemen hepsinin hastalara rinoplasti ihtiyacı ya da yaptırması gerektiği konusunda bir yönlendirme yapmadıklarını vurgulamışlardır. Bireyin rinoplasti ihtiyacının olduğunun estetik cerrah tarafından belirtildiğinde kişinin psikolojisinin olumsuz etkileyeceği ifade edilmiştir. Bu konudaki katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Kişilerin rinoplasti yaptırması benim kanaatimce tamamen hastanın kendi özgür iradesiyle karar vermesi gereken bir durum. Şimdiye kadar hiçbir hastaya estetik ameliyatları için yönlendirmedim. Sadece bilgilendirdim. Bana fikrimi sorarsa önce hastanın ne istediğini anlamaya çalıştım. Her zaman fikrimi en son söyledim. Rinoplasti yaptırma durumu kişinin kendi kararına bağlı. Yaptırmalı ya da yaptırmamalı gibi bir durum söz konusu değil. Mesleki deformasyon vardır insanların yüzüne ya da vücuduna baktığımızda yüzünde ben olabilir, kulakları kepçe olabilir, burnunun şekli bize göre gayri muntazam olabilir. Biz mesleki deformasyonla bunu görürüz. Ama belki kişisel olarak karşımdakine asla ya “sana burun ameliyatı yapalım,

kulak ameliyatı yapalım”, diye bir şey söylemedim, söylememde. Bu benim tercihim. Bunu söyleyen meslektaşlarımız var. Ben asla söylemedim. Muayeneye gelen hasta “ben ameliyat olmalı mıyım? olmamalı mıyım?” dediğinde ise hastaya cevabım şudur: Ben hastaya komplikasyonları anlatırım, ameliyattan sonraki süreci anlatırım. Mesela burun ameliyatında şişliği morluğu anlatırım. Olabilecek sıkıntıları, ikinci ameliyat ihtimalini anlatırım. En sonunda derim ki bunları anlattıktan sonra “siz bu sıkıntılara göğüs gerebilecekseniz bu ameliyatı olun. Yoksa tekrar düşünün ya da başka hekimle konuşun”...Fiziksel açıdan yani fonksiyonel açıdan nefes alma problemi varsa o zaman ameliyata yüreklendirmek belki söz konusu olabilir. Ama onun dışında her türkü karar yine hastanıdır. Orda da şöyle bir cümle kurarım bu standarttır. “Ne kadar nefes alma problemi yaşadığınızı en iyi siz bilirsiniz. Yeter artık ben buna dayanamıyorum, ne olacaksa olsun noktasındaysanız. Zaten ameliyat zamanı gelmiş demektir. O kararı yine siz vericeksiniz” diye söylerim. Kabaca bizim şeyimiz budur” (Muzaffer Bey).

“Mesela burada prensiptir hasta girer kapıdan ben hastaya asla senin bu sıkıntın var bundan mı ameliyat olucan demem. Dememek gerekiyor çünkü sonuç olarak o insanın belki öyle bir algısı yoktu siz hekim olarak ona yönlendirmiş olursunuz. O zaman o insanı hiç olmadık bir duruma sokmuş olursunuz. Belki hastanın başka bir talebi vardır. Öyle söylemek hastaya zarar verir. Size de zarar verir çünkü o hasta belki hiç düşünmediği bir şeyden ameliyat olmak ister. Ya da siz o insanın psikolojisini bir şekilde olumsuz etkilemiş olursunuz. Ya senin de burnun kötü ya bu burunla nasıl geziyorsun der gibi oluyor” (Akif Bey).

“Hastalar görüşmeye geldiklerinde ben hiç söylemem gerekli gördüğüm bozukluğu falan kendisinin belirtmesini beklerim rahatsızlığını. Yönlendirmem, kendisi söyleyince yorum yaparım, açıklarım değerlendiririm. Operasyonda neler yapabileceğimi tarif ederim beklentisiyle uyumlu mu diye bakarım” (Haldun Bey).

“Biz hastaya ben bir doktor olarak hiçbir zaman hastaya evet sen rinoplasti olmalısın demem. Çoğu hasta bu şekilde gelir “Benim nefes alma problemim yok burnum bu şekilde sizce yaptırmalı mıyım?”. “Sizce yaptırmalı mıyım?” sorusu yanlış bir sorudur aslında neye göre yapılmalı neye göre yapılmamalı ben bir plastik cerrah olarak rinoplasti ihtiyacım var ama yaptırmadım. Aynaya baktığımda kendimle özgüvenim varsa yaptırmıyorum. Sosyal medya benim için ikinci planda ben başka şeylerle ön plandayım hani bu kişiye göre değişmektedir. Ben gençlere özellikle şunu söylüyorum burnun estetik olarak bizim bildiğimiz temel kriterler vardır. O kriterler olarak burnunuz estetik olarak güzel mi evet ya da hayır güzel değil o zaman ameliyat olmalı mısınız karar size bağlı” (Nalan Hanım).

“Rinoplasti isteğe bağlı bir durumdur. Tıbbi gerekliliği çok düşüktür” (Serkan Bey).

Rinoplasti gereklidir

Rinoplastinin gerekli olduğunu vurgulayan katılımcılara dair ifadeler “Ruhsal Sağlık Açısından”, “Fiziksel Sağlık Açısından”, “Sosyal Sağlık Açısından” ve “Güzellik Açısından” olmak üzere dört alt tema kapsamında ele alınmıştır.

Ruhsal sağlık açısından

Rinoplastinin ruhsal sağlık açısından hangi durumlarda gerekli olduğunu açıklayan ifadelere bu tema altında yer verilmiştir. Bireyin burun şekli psikolojik problemlere yol açtığı durumlarda kişinin ruhsal sağlığı açısından rinoplasti gerekli görülmektedir. Bu konuda katılımcılar özellikle kişinin özsaygısı ve özgüveni için rinoplastiye gerek duyulduğunu vurgulamıştır. Ayrıca bir katılımcı bazı durumlarda fiziksel bir sorun için gerçekleştirilen burun ameliyatları sırasında da burun şeklinin kötü olmaması açısından estetikte yapıldığına değinmiştir. Sağlığın tanımına değinen bir katılımcı sağlık durumunun hem fiziksel hem sosyal hem de ruhsal yönden bir iyilik hali olduğunu ifade etmiştir.

“Sağlık sadece fiziksel bir şey değildir, fizyolojik bir şey de değildir işin ruhsal kısmı da vardır. Eğer bir insan ameliyat olduğunda dış görünüşü değiştiğinde özgüveni artıyorsa bu o insan için gereklidir” (Bircan Bey).

“Ama bazı insanlar var saatlerce aynaya bakıyor minnacık bir tarafı bir milim fark var ve o otobüse binmiyor o yüzden dışarı çıkmıyor fotoğraf çekirtmiyor. Ona o ameliyatı mutlaka yapmak lazım çünkü yoksa kendini hayattan izole ediyor o insan. Yani ne demek istiyorum kişiye bağlı. Rinoplastinin yapılması kişiye bağlı. Ben o yüzden hiçbir hastaya senin burnun kötü ameliyat edelim demiyorum. Hasta ben burnumu beğenmiyorum derse ondan sonra onun üzerinden belirleniyor gidişat” (Mehmet Bey).

“Zamanın getirdiği ihtiyaçlar çünkü geçmişte ihtiyaç olan bugün ihtiyaç olmayabilir. Ya da geçmişte ihtiyaç söz konusu olmayan bir şey günümüzde ihtiyaç olabilir. Artık değişen zamanla estetik cerrahi bir ihtiyaç insanlar için. İnsanların kendine özsaygısı için ve özgüveni için. Bizim estetik cerrahi yaptığımız hastalarda gördüğümüz şey bu. Bir eksikliği tamamlamak adına, hasta vücudunun bir parçasında ya da büyük bir kısmında değişiklik talebiyle bize geldiğinde gerekçesini öğrenmek istiyoruz. Bu gerekçede bunun önemini ortaya koyuyor. Ki biz bunu daha çok hanımlarda ama erkeklerde de estetik işlemler yapılıyor. Rinoplasti her iki gruba da yapıyoruz. Daha çok hanımlarda direkt özgüvene işaret ediyor çok büyük bir kısmında” (Muzaffer Bey).

“Estetik ihtiyaçlar kişide psikiyatrik sorunlara yol aıyorsa, zgven kaybına sebep olarak özel yaşamı ve iş yaşamını etkiliyorsa bence estetik yapılmalıdır” (Haldun Bey).

“Rinoplastinin tıbbi açıdan bir gerekliliği yoktur aslında bu psikolojik olarak gerekliliği vardır. Septum deveüsyonu ameliyatı varsa hastada nefes almakta problem yaşıyorsa sağlık problemi için bu problemi ortadan giderebilmek adına masaya yattığında bazı durumlarda nerebiliyoruz rinoplastiyi ama septum deveüsyonu yoksa hasta kendisi özellikle rinoplasti istiyorsa bunu da kabul edebiliyoruz” (Nalan Hanım).

“Kişiye burnunun şeklinin bozukluğundan dolayı bir mobinge uğruyorsa buna bağlı olarak psikiyatri onayıyla sadece burnunun şeklinin kötü olmasından dolayı sosyal hayatta problemler yaşıyorsa psikiyatrik sorunları yaşıyorsa eğer ve bu hastanın burnunun şeklinin bozukluğu herkes tarafından kabul edilen bir gerekse sadece kişinin kendisi ben sadece burnumdan dolayı aşağılanıyorum diyorsa bunu kabul etmiyoruz. Ama gerçekten burnu kötü ve buna bağlı olarak toplumda bir problem yaşadığını ya da psikiyatrik bir sorun yaşadığını bilirsek tek tıbbi neden bu olabilir. Onun dışında rinoplastinin tıbbi bir nedeni bence yok” (Orhan Bey).

“Yani ama biz sağlığı tanımlarken kişinin beden ve ruhen sağlıklı olması gibi bir tanım var sağlığın gerçek tanımı bu ve sosyal. Eğer kişi sosyal olarak ve ruhen psikiyatrik olarak sağlıklı değilse ve bunu sadece rinoplasti ile zebileceksek bu da tıbbi gerekliliktir diyebilirim” (Orhan Bey).

Fiziksel sağlık açısından

Bu konuda katılımcılar hastanın herhangi bir travma geçirmesi durumunda burnunda kırılma, eğrilme vesaire durumlarında ya da nefes alma problemi olduğu durumlarda operasyon sırasında estetik de uygulandığını ifade etmişlerdir.

“Rinoplastinin gereklilik durumu şu, normalde hasta önceliğiyle hekim önceliği birbirinden farklı olabiliyor bazen. Hasta nceliği hani bazen şekil bozukluğuyla beraber hastada ciddi bir nefes alma, ciddi bir klinik problemi de oluyor bu klinik problemi biz ispatlıyoruz ama bazen hastaya işlem yaptığınız zamanda o kadar majör bir işlem yapacaksınız ki hastada ciddi bir değişim olacak ama o değişimle beraber hani elinizi atmışken çıkan malzemeler hastadan ihtiyaç olan malzemeler estetik görüntü için gerekli olan şeyler hani bazen atacağınız şey, normal nefes alma ameliyatında, estetik ameliyatta bir ihtiyaç olabiliyor, Malzeme olabiliyor, o malzemelerin de ikisinin beraber bir arada hani atılanla kullanılan bir arada beraber kullanılacağı için bazen tıbbi gereklilikle estetik ameliyat birbiriyle akışabiliyor ve buluşabiliyor. Öyle bir durumda biz hastaya bunun gerekliliğini söylüyoruz” (Akif Bey).

“Rinoplastinin tıbbi açıdan bir gerekliliği yoktur aslında bu psikolojik olarak gerekliliği vardır. Septum deveüsyonu ameliyatı varsa hastada nefes almakta problem yaşıyorsa sağlık problemi için bu problemi ortadan giderebilmek adına masaya yattığında bazı durumlarda önerebiliyoruz rinoplastiyi ama septum deveüsyonu yoksa hasta kendisi özellikle rinoplasti istiyorsa bunu da kabul edebiliyoruz” (Nalan Hanım).

“Ne zaman ben gerekli diyorum hastada gerçekten bir deformite var ve ben ameliyatla bu deformiteyi azaltabilirim düzeltebilirim ha ben ona gerekli derim kendi açımdan... Rinoplastinin gereklilik durumu hani travma hastaları olur burun kırılmıştır yamulmuştur mecburen ciddi nefes alma şikayeti vardır ama ben o hastaları daha çok KBB'ye yönlendiririm şekil şikayeti fazla değilse yok derim siz KBB'ye gidin... çok belirgin bir kemeri var burun ucu düşük nefes alması zor içerdeki muayenesinde eğriliği var veya travma geçirmiş kırılmış eğrilmiş vesair ve hastanın da ayakları yere basıyor anlayabiliyor konuşulanları olabilecek ve olamayacak şeyleri bu uygun hastadır yapılmalıdır. Onu söyleyebilirim yani ben bu hastaya söyledim dedim bunu böyle mutlaka yapınız demem ama hak ediyor bu durum isterseniz yapabilirim derim” (İskender Bey).

Sosyal sağlık açısından

Bu temada rinoplastinin sosyal sağlık açısından gerekliliğine değinen katılımcı görüşleri bir araya getirilmiştir. Katılımcı görüşlerine göre kişi burnunun görüntüsünden dolayı sosyal çevresi tarafından yadırganma, yargılanma ya da dışlanma gibi sosyal problemler yaşıyorsa rinoplasti bu noktada gereklilik arz eder. Öte yandan kişi kendi burnunun görüntüsünden dolayı kendisinin toplumda rahatsız hissediyor ve buna bağlı olarak da sosyal yaşamda bunun negatif etkilerini hissediyorsa bu durumda da rinoplasti sosyal sağlık açısından gereklilik arz eder.

“Estetik ve sağlık kesinlikle çok ilişkilidir, bir noktadan sonra aslında bir gerekliliktir, örneğin kişi görüntüsünden rahatsız kendisini çevresinde arkadaş ortamında iyi hissetmiyor güzel bulmuyor diyelim, estetik onun için bir tedavidir bir çözümdür bence, iyi olunca kendini iyi hissedecekse burnunun görüntüsünü değiştirince mutlu oluyorsa bu bence gereklidir. Yani bence rinoplasti hepsi değil ama bu herkes için geçerli olmayabilir ama fizyolojik ya da psikolojik boyutta kişinin yaşamında sorun oluşturuyorsa burnu estetik ameliyat bence bir sağlık gerekliliğidir” (Melike Hanım).

“Rinoplastide kişinin kendisine bakış açısı önemlidir. Kişi çok kafaya takıyorsa her aynaya baktığında direkt burnu gözüne geliyorsa burnunu kafaya takmışsa bu bir de hastalık belirtisidir. Dismorfik bozukluk diyoruz gerçekten bariz bir deformite varsa çok uzunsa burnu ağızına kadar giricekse bu tepkilere neden oluyorsa ilk topluma girdiğinde

direkt hastaya burnunu soruyorlarsa bu tabiri ki hastayı etkiler ve yapılması gerekiyor. Ama ufak tefek değişiklikler varsa ister yaptırır ister yaptırmaz kendisine kalmış. Çok bariz deforme olan burunlara nefes alma problemi olmasa bile biz bile öneriyoruz. Yaptırsan daha iyi olur çünkü toplum tarafından daha çok kabul görürsün. İş imkanın artar. Kabullenmen artar toplum içerisinde” (Nalan Hanım).

“Sosyal olarak, burnun şekli çok bozuktur, deformedir o zaman etrafında alay konusu olabilir. Ki bu genç yaşlarda daha çoktur. Beylerde daha az görüyoruz ama genç kızlarda daha fazla. Sosyal uyumu bozacak bir dalga konusu olacaksa, o zaman sosyal olarak da rinoplasti gereklidir” (Muzaffer Bey).

Öte yandan Orhan Bey estetik görünmenin ve güzelliğin sosyal hayatın her alanında avantajlı olduğunu ifade etmiştir.

“Kişiye burnunun şeklinin bozukluğundan dolayı bir mobinge uğruyorsa buna bağlı olarak psikiyatri onayıyla sadece burnunun şeklinin kötü olmasından dolayı sosyal hayatta problemler yaşıyorsa psikiyatrik sorunları yaşıyorsa eğer ve bu hastanın burnunun şeklinin bozukluğu herkes tarafından kabul edilen bir gerçekse sadece kişinin kendisi ben sadece burnumdan dolayı aşağılanıyorum diyorsa bunu kabul etmiyoruz. Ama gerçekten burnu kötü ve buna bağlı olarak toplumda bir problem yaşadığını ya da psikiyatrik bir sorun yaşadığını bilirsek tek tıbbi neden bu olabilir. Onun dışında rinoplastinin tıbbi bir nedeni bence yok...Yani ama biz sağlığı tanımlarken kişinin beden ve ruhen sağlıklı olması gibi bir tanım var sağlığın gerçek tanımı bu ve sosyal. Eğer kişi sosyal olarak ve ruhen psikiyatrik olarak sağlıklı değilse ve bunu sadece rinoplasti ile çözebileceksek bu da tıbbi gerekliliktir diyebilirim” (Orhan Bey).

Güzellik açısından

Bazı katılımcılar rinoplastinin bazı durumlarda güzellik açısından gerekli olduğunu ifade etmiştir. Yüzün organlarının birbirine uyumu ve oranı açısından rinoplasti yapıldığında daha iyi olacağı vurgulanmıştır.

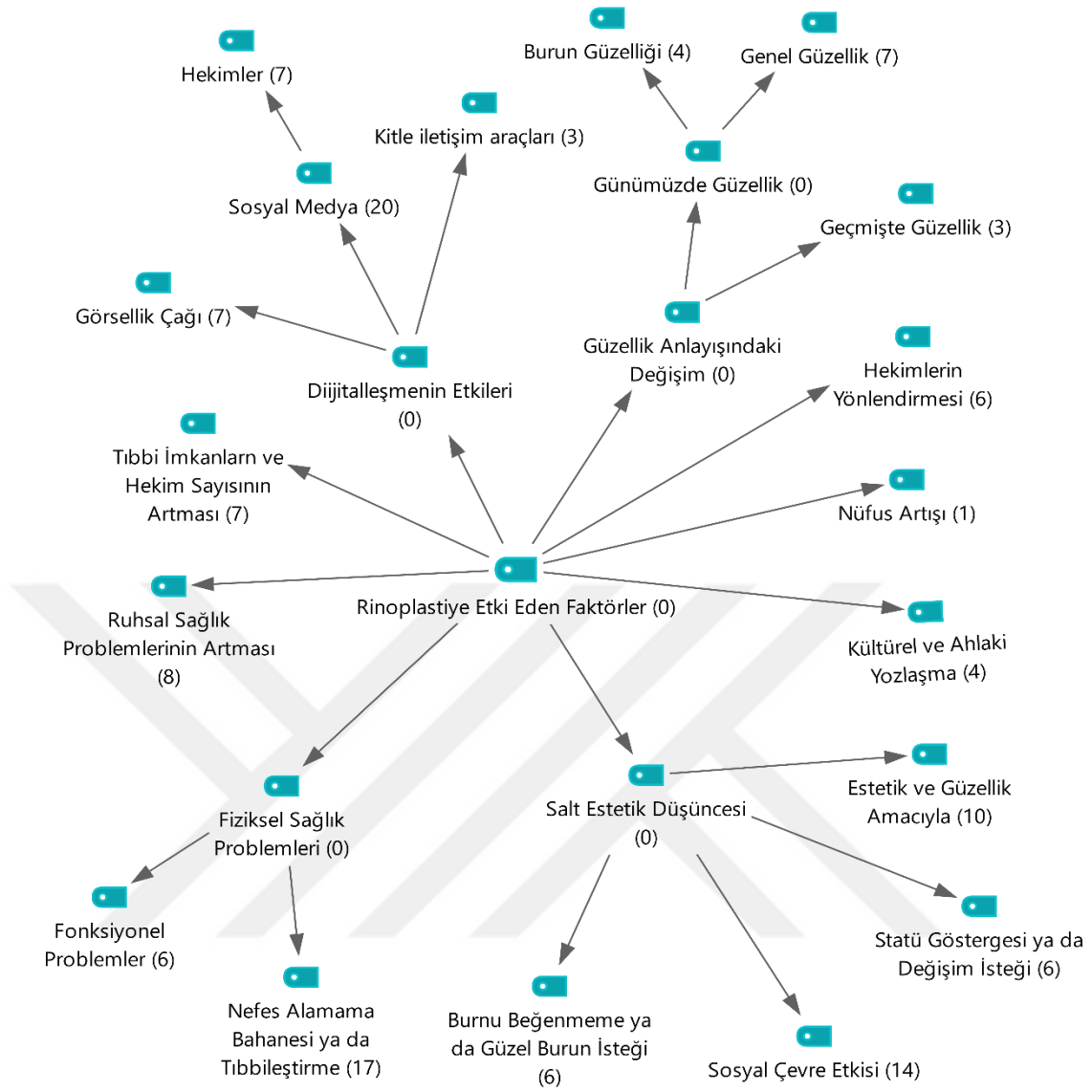
“Ama hasta bazen oluyor dudağı çok aşırı küçük güzel görünmüyor diyoruz ki hatta burnunu yaparken dudak dolgusu da yapalım sana diyoruz. Çünkü burunla dudak arasındaki o ilişkiyi daha böyle uyumlu hale getirelim diyoruz. O yüzden hani hastanın güzelliği elbette ki salt bir güzellik yoktur. Hani altın oran diye bir şey söylüyoruz. Herkese işte yüzün burunla ya da işte çeneyle olan ilişkisi belli oranlar. Evet bunları korumak her zaman iyidir. Bunlar ameliyat yapacağınız hastalarda öyledir ama o insanın o burnu o insana yakışıyorsa güzel görünüyorsa hoş görünüyorsa o insanı niye başka bir insana çevirmeye gerek var ki. O insan bundan mutluydu... bazı insana da bakıyorsunuz diyorsunuz ki ya “bu hastanın mutlaka burun ameliyatı olması lazım, mutlaka buna

yapalım” çünkü hastanın beklentisi dışında sizin de o değişimi çok rahat öngörebiliyorsunuz” (Akif Bey).

“Şimdi şöyle rinoplasti yaptıran hastaların %30 u diyebilirim gerçekten ihtiyacı olan gerçekten burnu çok eğri düşük çirkin, yüzü güzel ama burnunda çok ciddi bir deformitesi var. Bunların yaptırması bence şart zaten. Yaptırmaları kendileri için de iyi olur” (Bircan Bey).

3.1.3. Rinoplastiye Etki Eden Faktörler

“Rinoplastiye Etki Eden Faktörler” ana teması bu tezin temel noktasını oluşturmaktadır. Bu ana tema altında “Ruhsal sağlık problemlerinin artması”, Kültürel ve ahlaki yozlaşma”, “Estetik cerrahi hekimlerinin yönlendirmeleri”, “Nüfus artışı”, “Tıbbi imkanların ve hekim sayısının artması”, “Güzellik anlayışındaki değişim”, “Fiziksel sağlık problemleri”, “Salt estetik düşüncesi” ve “Dijitalleşmenin etkileri” olmak üzere 9 tema yer almaktadır. Temalardan bazıları alt temalara ayrılmıştır. Bunlara ilgili başlıklar altında yer verilmiştir. Bu başlıkta incelenen temalara ait şekil aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.1.3. Rinoplastiye Etki Eden Faktörlere İlişkin MAXMaps Grafiği.

Ruhsal sağlık problemlerinin artması

Katılımcılar burada genel olarak rinoplasti talebiyle gelen hastaların çoğunluğunun vücut algı bozukluğunun bulunduğunu ifade etmiştir. Bu temada bireylerin psikolojik problemlerinin olması rinoplastiye etki eden sosyal bir faktör olarak ele alınmıştır. Bu hastaların yaşamlarında bulunan herhangi bir sorunu vücutlarındaki bir kusura bağladıklarını, operasyon sonucunda da çözülmeyen sorun sebebiyle estetik cerrahları suçladıkları ifade edilmiştir. Ayrıca bu hastaların rinoplasti taleplerinde ne istediklerini tam bilmedikleri için de operasyon sonrasında mutlu olmadıkları belirtilmiştir. Bu konuda katılımcıların kendi ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Ruhsal olarak bu biraz tartışmalı. Tüm estetik cerrahi ameliyatlarında %40 a yakın, küçükte olsa bir vücut algı bozukluğu dediğimiz bir şey var. Ya da vücut dismorfik bozukluğu diğer adı. Bunların bulunduğu yani veya ağır derecelerde başka problemler de olabilir. %40 aslında psikiyatrik problemler olabiliyor. Bu hastalar genelde güven açısından, kendi iç dengeleri, psikiyatri dengeleri açısından çok sağlıklı bireyler olmayabilir” (Orhan Bey).

“Şimdi şöyle hastaların çoğunluğunda vücut algı bozukluğu var, vücut dismorfik bozuklukları var ama bunun farkında değiller... burada ayırım yapmak zaten en önemli nokta bazılarının da aile ile ya da eşiyle sorunu oluyor ve burnunu yaptırtınca düzeleceğini sanıyor. Yani estetik yaptıran hastaların net yarısında mutlaka altta bir psikolojik bir şey var. Bunları ayırt etmek psikiyatristlerin işi ama tabiri ki mesleki tecrübeyle ayırt etmeye çalışıyoruz ama ne kadar ayırt etmeye çalışırsanız çalışın arada hata yaparak ameliyat etmemeniz gereken aslında psikolojik problemleri olan hastalar oluyor. Tabir o hastalar da bize problem olarak geri dönüyor. Böyle hastalar ne istediğini bilmiyor. Mesela önce diyor ki doğal olsun diyo, doğal yapıyorsunuz sonra diyor ki ya ben bu kadar doğal istemiyordum işte estetik görünsün diyor. Estetik görünen bir şey yaptığınızda ya ben bunu da istemiyorum diyor. Çünkü ne istediğini bilmiyor” (Bircan Bey).

“Bazı vücut algı bozuklukları psikiyatrik sıkıntılı olan bir hasta grubu da var” (Muzaffer Bey).

“Psikiyatrik vakalarla karşılaşıyoruz çok fazla. Aslında hastaların psikiyatrik konsültasyonla gelmeleri gerekir. Psikolojik açıdan estetik isteyenler oluyor. Farklı bir sebepten ya da sebebi bilinmeyen şekilde psikolojisi bozuk oluyor hastanın ama bunu burnundaki çok küçük fark edilmeyecek kadar basit bir noktaya bağlıyor ve orasını düzelttirmek istiyor falan” (Haldun Bey).

“Son zamanlarda ben 3 sene kadar özel muayenehane hekimliği yaptım fakat çok içler acısı bir şekilde şunları görüyorum hiçbir bur, burnunda hiçbir problemi olmayan gerçekten olmayan fotoğrafını çekip örnek burundur diyebileceğim insanlar geliyorlar “Ben mutsuzum”, “Neden? “Burnumu beğenmiyorum”, “Neden?” belli değil gösteremiyor bile, gösteremiyor bile “Ben memnun değilim”... Şimdi burada başka bir şey devreye giriyor toplumun eğitimsizliği toplumun eğitimsizliği ortaokul lise üniversite diplomasının olmamasından bahsetmiyorum ben toplumdaki özellikle genç bireyler ayakları yere basan bireyler değil hayal dünyasında yaşıyorlar. O dizilerdeki lüksün içinde olan hiç hayat kaygısı olmayan insanlar var ya muhtemelen kendilerini öyle zannediyorlar. Ve gerçekçilikle bağları yok gerçekle yani kötü şeyler ben anlattığım zaman anlamak istemiyor onu duymak ta istemiyor, olduğu zamanda zaten kabullenmek istemiyor hayır suç yine bende değil sen anlatmamıştın’a dönüyor. Aslında bu ciddi bir psikiyatrik bozukluk bence” (İskender Bey).

Katılımcılardan Mehmet Bey bazı hastaların burunlarının normalden çok daha fazla küçültülmesi gibi talepleri olduğunu belirtmiştir.

“Hatta diyor ki bazı hastalar çok küçült diyor benim burnumu çok küçült diyor. Nefes alamazsın diyorum önemli değil diyor çok küçült benim burnumu diyor” (Mehmet Bey).

Kültürel ve ahlaki yozlaşma

Rinoplastiye etki eden bir diğer etmen ise kültürel ve ahlaki yozlaşma teması olarak ele alınmıştır. İskender Bey, hekimlerin estetik işlemleri reklamlararak topluma duyurmaları sonucu halkın estetik talebinin arttığını ifade etmiştir. Bu noktada insanların eğitim ve kültür düzeyinin de burada önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca kitle iletişim araçları yayınları aracılığıyla da toplumun kültürel açıdan değiştiğini ve insanların tüketime yöneldiğini ve mutluluğu tüketerek aradıklarını ifade etmiştir. İnsanlara ve topluma faydalı olmak gibi eski kültürel değerlerin yerini bireyselliğin ve görselliğin aldığına değinmiştir. Bu noktada çıkar gruplarının hakim olduğunu ve hatta hekimlerin de bu konuda topluma faydalı bir rol oynamadıkları da ifade edilmiştir. Katılımcının bu temada değerlendirilen ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Bir doktorumuzun bir isimle reklamladığı hastalar bunu öğrendikten sonra talep etmeye başlıyorlar neden çünkü bu konuda bilgisi yeterince yok ama nedir janjanlı bir reklam şu bu görüyor ve bizim halkımızın kültür seviyesi çok düşük yani kendisi zaten biliyoruz hiç okuma araştırma şeyi hiç yoktur böyle bir yerde gördü mü kusura bakmayın ben şuna benzetim bu durumu kaval çalan birisinin peşinden giden koyun gibidir genel olarak. Janjanlı bir şey gördüğü anda gider... Mesela bizim dizilerimize bakın bizim dizilerimize baktığınız aman şunu görürsünüz o eski aile değerlerimizi ortaya çıkartan süper baba ekmek teknesi işte milli değerlerden bahseden diziler yok. Şuandaki dizilerde tamamen işte lüks yatlar katlar villalar orda sadece bir erkek kadın ilişkisi hiçbir başka hayat mücadelesi yok tamam hiçbir şey yok ve sürekli kumpaslar alttan şey yapmalar aldatmalar şimdi bunun yanında birde şeyleri ekleyin gündüz saatlerinde özellikle ev kadınlarının açıp izlediği kadın programları var şu sorun güya sorun çözüyorlar birisi kaçırılmış birisi öldürülmüş müge anlının programı gibi, sürekli bu programlara maruz bırakıyorsunuz insanları bu yetmiyor gelinim olur musun, ondan sonra şey şu moda programları bunlara dikkat ettiğiniz zaman normaldeki Türk örf ve adetlerinin tam tersine yer alan insanlara birbirine nasıl küfredersin nasıl laf sokarsın nasıl gruplaşırsın insanları nasıl alaşağı edersini deyimlerine böyle veriliyor, tamam mı estetikte bunun bir parçası bu şekilde yoğrulmuş beyinler zaten aslında ben bunun parasal

kısımında çok durduğumda aslında hazır geliyor bana hazırlanmış yoğrulmuş bir şekilde geliyor bende ona ya sana şunu sıkalım şunu yapalım ben nefret ederim ben sıkma tabirinden de ben bunu dediğim zaman zaten olay alıyor gidiyor... İnsanlar ne ararlar mutluluk ararlar huzur ve mutluluk ararlar. Günümüzde insanlar bunu nerede bulurlar telefon araba işte sosyal medyaya konulmuş muhteşem fotoğraflar şurada yedim bunu içtim bunu aldım bunu ettimler falan popülerlik toplumda hani bilgisel anlamda değil ama hani giyindiğiyle yaptığıyla şöyle popüler insan olmak sık iş değiştirme, yeni insanlar hani yeni insanlarda bulunan mutluluk öyle düşünebilirsiniz ki çok geçici bir şeydir o ve görüntü peki niye bunda buluyorlar yanlış yönlendirildikleri için kasıtlı olarak. İçinde bulundukları ortam kasıtlı olarak böyle oluşturuluyor yani başka insanlara yardım etme sevgi paylaşma bilgi öğrenme kendini geliştirme başka insanlara faydalı şeyler yapma farkında mısınız bu saydıklarımın hemen hepsi bedavadır, bedavadır bu ne demek kimseye para kazandırmıyorsunuz anlatabiliyor muyum, ticari değeri yok o yüzden bunları zaten mümkünse bilmeyin iki madem bunun formülünü çözdük çıkalım sokağa bas bas bağıralım “bakın kardeşler siz kandırılıyorsunuz” işe yaramaz çok nadiren işe yarar neden insanlar her zaman ilkel güdülerinin peşinden gitmeyi yeğ tutarlar diğerleri hep ilkel güdülerini okşar sever beğenilmek gibi güce sahip olmak gibi tamam mı ilkel güdüye çok zor karşı koyarsınız onun için çok ciddi bir eğitim gerekir kökten bir eğitim gerekir. Kökten ailesel bir eğitim yalan söylememin yanlış olduğu insanlara bir şeyler vermenin doğru olduğu paylaşmanın iyilik yapmanın kökten ailesel eğitim üstüne toplumsal eğitim televizyonlarla şunla bunla üstüne bireysel eğitim ben böyle olmam gerekiyor günümüze bakın hiçbirisi yok hiçbirisi yok. Ha şimdi bu konu uzun o zaman hiç mi savaş vermicez hayır her zaman bildiğimiz doğruları bildiğimiz şekilde söyleyicez niye benim düsturum bu ben bunu yapıcım o da bunu yapıcak böyle böyle böyle yaygınlaşıcak... Genel olarak işte demin dediğim 2/5 lik oran aslında birazcık bunu gösteriyor geneli ameliyata uygun değildir. Yani u eğer burada ben genele uygun değil derken şöyle söylüyorum hastayı tamamen tıbbi açıdan yani tamamen tıbbi derken yani şimdi bakın birde şunu da değerlendirir insan ister istemez ya bu ters birşey olsa bir komplikasyon oldu istemediğiniz bir sonuç ortaya çıktı bu hasta acaba nasıl bir tepki verir bir kişi eğer o hastadan bu anlamda çekinmiyorsa baktı ki biraz böyle şey gördü tıfil gördü ya ben ses çıkarmaz yapar geçer ameliyatı kötü olsa da bir şey olmıcak yapabilir ya bu insan doğası lütfen şey olarak düşünmeyin ben öyle düşünürdüm eskiden çok anladım yani hiç öyle bir şey yok yani işte doktor polis öğretmen falan filan yani şimdi sokaktaki insanın profiline bakın onu tutun doktor yapın mühendis hemşire polis yani o kadar” (İskender Bey).

Estetik cerrahi hekimlerinin yönlendirmeleri

Rinoplastiye etki eden sosyal etmenlerden biri olarak da hekimlerin hastaları yönlendirmeleri olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar tarafından hekimlerin hastaları doğru ya da yanlış yönlendirmelerinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bireyin

sağlık durumunu değerlendiren bir kişi olarak hekimin sorumluluğu önemlidir. İskender Bey'in ifadelerine göre estetik cerrahlar arasında hastaları hem doğru yönlendiren hekimlerin hem de yanlış yönlendiren hekimlerin bulunduğu ifade edilmiştir. Ancak bu yönlendirmelerin gün geçtikçe daha fazla rinoplasti operasyonunun yapıldığı yönünde ilerlediği de belirtilmiştir. Hekimlerin rinoplasti yapmaya gün geçtikçe daha meyilli oldukları hastaların da bu yönde olduğu söylenmiştir. Maddi kazanç kaygısı olan hekimlerin daha fazla operasyon yapmaya çalıştıkları ve hatta hastalara kendileri operasyon önerdikleri de belirtilenler arasındadır.

“Hekimin kesinlikle bu konularda mutlaka yönlendirici olması lazım. Hekim bu işin şefiye mutlaka bunu uygun bir şekilde yönlendirmesi lazım ama şu bir gerçek hastayı burada ameliyat ihtiyacı olmadığına ikna etseniz dahi mutlaka hasta bunu yaptıracak bir hekim buluyor. Sonuçta dışarda maddi kaygısı vesairesi olan hekimler de var onlar eninde sonunda bunu bir şekilde ameliyata alıyorlar ve bu hastalarla ne yazık ki ömür boyu uğraşıyorlar” (Akif Bey).

“Şimdi söyle ben aslına bakarsanız bu konuda ya ben çok böyle biraz çok uç ve nadir örneklerden bir tanesiyim. Nadir demeyelim ama az diyelim. Çünkü estetikle uğraşan hekimlerin geneli de yani şey çok bol bol estetik yapıyorlar. Bu ameliyat ne kadar gerekli ne kadar gereksiz üstüne düşünmek iyice azalmaya başladı. Şimdi bu o kadar geniş bir spektrum ki, şöyle söylim ben size bu spektrumun bir ucunda ben hiç estetik yapmam diyen plastik cerrahlar var, ben sadece gerekli olduğu zaman yani ona katı şeyler çerçevesinde ne zaman gereklidir sadece şekil bozukluğunun çok fazla olması yetmez kişinin ruhsal yapısını da biz görüşmede olabildiğince değerlendirmeye çalışırız. Hani stabil mi gerekçi mi ayakları yere basıyor mu beklentileri ne düzeyde he bunu da bileştirdik bu kişi gerçekçi bir kişi riskleri anlıyor olabilecek kötü şeyleri anlıyor ve gerçekten de müdahale edilmesi gereken, hani müdahale edince daha doğrusu daha güzel bir şekil ortaya çıkartabileceğimiz bir burun var. Amenna diyip yola çıkanlar var. Ha bundan sonra işler değişmeye başlıyor. Bundan sonra hekimler yani bu benim şahsi fikrim doğrudur yanlıştır bilmiyorum ama hekimler biraz para gözetme derecelerine bağlı olarak eğer hani sadece para odaklı düşünüyorsa gel kardeş süper olur harika olur diyerek kapıdan giren herkesi ameliyat etmeye çalışıyorlar veya hastanın aklında olmasa da ameliyat öneriyorlar. Bunu da yapalım şunu da yapalım uçalım kaçalım modu yerleşmiş oluyor. Veya bu ikisinin ortasında kalan yani endikasyon dediğimiz ameliyatın gerekliliği ve biraz daha ortada hekimler var ya ne aşırı katı ne de sürekli para gözünde dolar da çakmıyor ama özelde çalıştığı için bir miktar daha endikasyonlarını gevşetmiş yapılabilir olabilir tarzında insanlar var. Spektrum çok geniş. Fakat ne yazık ki gün geçtikçe bu spektrum şeye doğru kayıyor hani yapalım gibi kayıyor... şimdi çok vahşi bir piyasa yani insanlar

para kazanmak istiyorlar para kazanırken de karşısındaki insanın algılarını yönetiyorlar, yani sana şu da lazım şunu da yapalım botoks yapalım bak dolgun eksik u hani öyle bir paket gelmişken bir paket program çıkartıyorlar u bu sadece doktorlar vesaire gibi bu hizmeti veren insanlarla da ilgili değil bu baktığınız zaman dünyanın zaten en önemli problemi son bilmiyorum artık 20 yılda mı bilemiyorum algı yönetimi. Piyasa şöyle işliyor tüm alanlarda önce ihtiyaç yarat sonra malı sat üstüne işliyor dünya estetik piyasası da böyle mesela çok güzel örnekler var Hollywood yanağı diye bir ameliyat var bu daha önceden bilinen hiçbir ekstra hekimlerimizden biri buna bir takma isim buldu yoksa bu çok eskiden beri bilinen bir ameliyat o kadar çok bu popüler hale geldi ki bunun başka bir örneği örümcek ağı, örümcek ağı uygulaması da normalde çok eskiden beri olan ama bir doktorumuzun bir isimle reklamlaştırdığı hastalar bunu öğrendikten sonra talep etmeye başlıyorlar neden çünkü bu konuda bilgisi yeterince yok ama nedir janjanlı bir reklam şu bu görüyor ve bizim halkımızın kültür seviyesi çok düşük yani kendisi zaten biliyoruz hiç okuma araştırma şeyi hiç yoktur böyle bir yerde gördü mü kusura bakmayın ben şuna benzeticeyim bu durumu kaval çalan birisinin peşinden giden koyun gibidir genel olarak. Janjanlı bir şey gördüğü anda gider... Estetik alanında hekimler arasında çok fazla rekabet var. Çizgi her zaman sorumluluk yönünde olmalı ben bir hekimim hastanın bilemeyeceği şeyleri ben bilirim o yüzden o yanlış yöne gitse bile onu doğru yöne yöneltmek benim görevimdir. Yani bir hekim hasta neyi talep ederse etsin hekimin çizgisinin yönünün bu olması gerekiyor ama budur değildir çok tartışabiliriz. ... mesela doktor olabiliyor onu da duydum ben burnu çok güzel ben burun ameliyatı olmaya niye dedim hiçbir şey yok dedim bana dedi ki zamanında bir doktor senin burnun çok kötü gel ameliyat yapalım dedi dedi ben o zamandan sonra kafaya taktım. Bilinçaltında kalıyor... Çözüm için de bir öneride bulunmak lazım. Hekim olarak hekimin karşısındakini doğru yönlendirmesi gerek. Mutlaka para kazanmak için bazı şeyler yapılıyor ama burada o şeyi tamamen para yönüne kaydırmaması hastasını mutlaka gözetmesi gerekiyor hekim tarafında doğru bilgilendirme doğru tanıtım” (İskender Bey).

Nüfus artışı

Diğer katılımcılardan farklı olarak Muzaffer Bey rinoplasti artışının sebeplerinden birini nüfus artışı olarak açıklamıştır. Ayrıca rinoplastinin dini açıdan sakıncalı olduğunu düşünen insanların da giderek azalmasıyla rinoplasti yaptırılanlar çoğalmaktadır.

“Genelde estetik özelde ise rinoplasti operasyonları çok fazla yapılıyor ve her geçen gün artıyor. Birkaç sebebi var. Mesela biz kampüsteyiz öğrenci sayısı artıyor, hem tıp öğrencisi hem tıp dışı üniversite öğrencileri olarak. Konya’da çok ciddi bir Konya’lı olmayan bir nüfus var, hem öğrenci olarak hem çalışan olarak. Popülasyon artışına bağlı olarak rinoplasti sayıları artıyor. Dünya görüşü çok farklı hasta

grupları var ama genelde Orta Anadolu muhafazakarı Konya popülasyonu onun için endişeleri var. Her geçen gün “Bu caiz mi?” sorusu azalıyor. Daha az duymaya başlıyoruz. Ya o grup vazgeçiyor ya da artık bu soruyu sormaktan vazgeçiyorlar” (Muzaffer Bey).

Tıbbi imkanların ve hekim sayısının artması

Tıbbi imkanların ve hekim sayısının artması da rinoplastiye etki eden sosyal faktörlerden biri olarak değerlendirilmiştir. Bu tema altında bir araya getirilen katılımcı ifadelerine göre rinoplastinin yaygınlaşma sebepleri arasında rinoplastinin fazla komplike bir operasyon olmaması dolayısıyla birçok ilde ve birçok sağlık kurumunda gerçekleştirilebilen bir operasyon olmasıdır. Bir diğer etken ise bu operasyonu gerçekleştiren hekim sayısının giderek artmasıdır. Bir diğer neden ise rinoplastinin herkese hitap eden herkesin yaptırabileceği bir operasyon olmasıdır.

“Artık tıbbi ulaşılabilirlik imkanlar konusunda da rinoplastiyi Türkiye’nin her yerinde yaptırabilirsiniz. Hakkâri de dahil buna yani Türkiye’nin en doğusundan en batısına kadar yaptırmanız mümkün. Çünkü çok komplike bir şey değil, prosedür değil. Birçok yerde yapan hekim var” (Orhan Bey).

“Rinoplastinin yaygınlaşmasının birkaç sebebi var. Bir tanesi sosyal medya bu en yeni olanı. Ondan bir önceki aşama da bu ameliyatı yapacak hekim sayısının artmış olması. Plastik cerrahların sayısı her geçen gün artıyor” (Muzaffer Bey).

“Herkes her kesime hitap ediyor yani rinoplasti. Bu yüzden de herkesin ulaşabildiği bir hizmet artık bu. Yaygın, doktor sayıları da sürekli artıyor, imkanlar geniş yani” (Oytun Bey).

İskender Bey ve Haldun Bey ise Estetik cerrah olmayan hekimlerin de rinoplasti ya da estetik işlemler yaptıklarını ifade etmiştir. Öncelikle uzmanlık alanı kulak burun boğaz ya da göz olan hekimlerin, diş hekimlerinin ve hatta kadın hastalıkları ve doğum alanındaki hekimlerin dahi estetik alanıyla ilgilendikleri belirtilmiştir.

“Sadece bu bizlerle de ilgili değil. Şu anda estetik işiyle herkes ilgilenmeye çalışıyor ama kim olursa yani mesela KBB’cilerin bir kısmı kendilerine yüz plastik cerrahı diye bir unvan uydurdular tamamen uydurmadır bu gerçek bir unvan değildir. Böyle bir unvan yok Türkiye’de çünkü böyle bir unvan uydurdular. Bize genel plastik cerrah diyorlar kendileri onlar da yüz plastik cerrahıymış falan gibi onlar saldırıyorlar bir yandan, göz doktorlarının bir kısmı saldırıyor. Göz kapağı yapıcaz şunu bunu yapıcaz falan diye botoks dolgu deseniz zaten onu ooo onu kuaförler yapıyor bırakın doktoru diş hekimini falan. Ama

bunun resmiyetine bakarsanız Türkiye’de şu anda cildiye doktorları ve plastik cerrahlar haricinde sadece eskiden sertifikasını almış medikal estetik hekimleri artık verilmiyor çünkü onların yetkisi var. Bu gruplar harici bu saydığım isimler harici kimsenin yetkisi yok botoks dolgu yapmaya” (İskender Bey).

“Günümüzde branş dışı hekimler de estetik operasyon yapıyorlar. Sadece estetik cerrahların bildiği ve yapması gereken operasyon bunlar. Ekonomik getirisi iyi diye kadın doğumcu bile estetik yapar oldu günümüzde” (Haldun Bey).

Serkan Bey ise bir başka açıdan rinoplasti ücretlerinin herkesin ödeyebileceği bir seviyeye indiğini belirtmiştir. Serkan Bey’e göre hastane ve hekim sayıları arttıkça fiyatlar azalmış, hastaların tedaviye ulaşmaları kolaylaşmıştır. Bu sebeple rinoplasti operasyonu geçiren kişi sayısı artmaktadır.

“Ekonomik açıdan bakıldığında özelde 10.000 devlette 2.000 tı rinoplasti ücretleri. Yani eskiden hastane azdı hekim sayısı azdı. Günümüzde tıbbi imkanlar çoğaldı fiyatlar azaldı, ulaşılabilirlik erişebilirlik arttı. Şöyle de denilebilir; estetik cerrah sayısı arttıkça ameliyat sayısı da orantılı olarak artıyor. Bu da rinoplastiye başvuran hastaların taleplerinin karşılanmasına, daha fazla rinoplasti yapılmasına zemin oluşturuyor” (Serkan Bey).

Güzellik anlayışındaki değişim

“Güzellik anlayışındaki değişim” alt teması “Günümüzde güzellik” ve “Geçmişte güzellik” olmak üzere iki alt temaya daha ayrılmıştır.

Günümüzde güzellik

“Günümüzde Güzellik” teması da kendi içinde “Genel güzellik” ve “Burun güzelliği” alt temalarına ayrılmıştır.

Genel güzellik

Orhan Bey’in ifadelerine göre güzellik günümüzde önemli bir öğedir. Güzelliğe ve imaja göre belirlenen sosyal statüler vardır ve güzel olmak sosyal hayatta avantaj sağlar. Bunu fark eden insanlar da iyi bir imaj oluşturmak için güzel olamaya çalışırlar.

“Bir sınıfta güzel çocuk varsa öğretmeninin gözünde diğer çocuklardan bir sıfır önde olacak. O güzel çocuğun ismini ilk öğrenicek öğretmen. Hatta bunu doğuma bile çekebiliriz. Küvezde on tane bebek olsa en güzel bebekle hemşire biraz daha fazla ilgilenenecektir. Bu insanlığın

doğası gereği böyle bir şey. İlerde de öyle güzel olursanız daha fazla arkadaş çevreniz olucak, daha fazla eş seçebilme imkanınız olucak, daha yakışıklıysanız daha fazla kız arkadaşınız olabilecek, evlenirken daha zengin bireyleri tercih edebileceksiniz. Seçeneğiniz fazla olucak. Bu böyle devam ediyor. İmaj her şey. İş hayatında öyle, meslek hayatında da evlilikte de. Bunu artık insanlar fark etti. Bu bence onlarca yıl devam edecek bir şey. Kolay kolay biteceğini de zannetmiyorum. İmaj şu anda her şey. Yaşamdan çok daha önde” (Orhan Bey).

İskender Bey ise medyanın ve toplum üzerinde etkin rolü olan grupların insanlardaki güzellik algısını değiştirdiğini ifade etmiştir. Çeşitli medya araçlarında gösterilen modeller ile toplumun beğenisi toplandığı ve henüz karakteri ya da kişiliği tam oturmamış genç bireylerin bu görüntülere maruz kaldıklarında onlar gibi olmak istediklerini ifade etmiştir.

“Yani bundan 5 yıl önce kimse bu ameliyatı talep etmezken artık sürekli Hollywood yanağı yapıyor musunuz telefonları geliyor. Niye kimse bilmiyor tamam çünkü piyasa kendi talebini oluşturuyor. Bu talebi yalnız sadece doktorlar oluşturmuyor bu çok büyük bir piyasa bu talep bütün gördüğünüz sosyal medya filimler yazılı basılı yayın vesaire vesaire hepsinin oluşturduğu bir piyasa çünkü herkes bundan ekmek yiyor. Yani makyaj malzemesinden tutun kıyafetlerden tutun zayıflama ürünleridir falan düşünün yani hani bir kadına hitap edebilecek her şey. Şimdi burada taaaa bu şeyin ucu siz sürekli sosyal medyada filmlerde çıkarttığınız kadın portresi sürekli sürekli sürekli aynı portre yani Amerikan filmlerine Hollywood sinemasına dikkat edin yanaklar dışarı fırlamış dudaklar dışarı fırlamış burun yapılmış süper böyle hani ama yakın bir makyaj böyle 10 metre öteden bakarsınız, sürekli bunlara maruz kalan genç bir beyni düşünün yani daha doğruyla yanlış çok iyi ayırt edemeyen bir beyne sürekli bunları empoze ediyorsunuz nereyi açarsa bunlar var yani bu onun doğal olur bu onun normali olur ve ona ulaşmaya çalışır. Hedefi olur. Şimdi genç kızlar genç erkekler veya insanlara yani gençte olması şart değil bunun farkında değiller bu yüzden de sürekli beyinlerinde böyle bir şey olmalı bu olmalı” (İskender Bey).

Nalan Hanım’ın ifadelerine göre ise estetik giderek yaygınlaşmakta, sağlıklı olmaktan öte güzel olmak daha ön plana çıkmaktadır.

“Estetik alanı giderek herkesin yaptırdığı bir uygulama haline gelecek gibi görünüyor. Neredeyse o hale geliyoruz. Herkes birbirine benzemeye başladı. Sağlıklı olmak geri plandayken güzel olmak ön plana çıkıyor” (Nalan Hanım).

Akif Bey estetik ve güzellik algısının zamanla değiştiğini tekdüze hale geldiğini ifade etmiştir. Organların görüntüsünün standartlaşmaya doğru gittiğini ve normal diye belirtilebilen bir kalıp yokken bile herkesin normal standartlara uyma durumuna getirildiğini ifade etmiştir. Mehmet Bey de herkesin aynı yüz şeklinde olmayı istemek gibi estetik talepleri olduğunu ifade etmiştir.

“Estetik algısı zaman içerisinde estetiğin ya da güzelliğin algılanışı çok farklı şekilde algılanabiliyor yani...Artık ilgi dikkat görselle estetikle, öyle insanlar var ki mesela kepçe kulakları var m kemmek yakışıyor. Çok da güzel görünüyor o insanlar hani biz niye bu görseli değiştirelim ki o insanı niye normal hani böyle bir de normal ne normal ne mesela. Ve o insanı siz tek bir insana benzeterek ya da bir şekle benzeterek disney prensesi ya da işte efendim bilmemne burnu bilmem ne kulağı vesaire falan filan böyle bir şey yok” (Akif Bey).

“Bazen biz bile yetişemiyoruz yani. Mesela burun artık oturdu, hemen hemen nasıl şekil istedikleri insanların belli ama bu sefer dudaklar değişiyor, yanaklar değişiyor, kimisi dudağını kocaman istiyor yanakları dolgun istiyor ya da çökük istiyor. Böyle garip bir yüz şekline doğru herkesin aynı yüz şekline doğru bir gidiş var” (Mehmet Bey).

Bircan Bey başka bir açıdan insanlara empoze edilen bir güzellik algısı olduğunu ifade etmiştir. Emperyalist sistemin insanlara dayattığı bir uygulama olarak kız çocuklarının k  k yaşlarda Barbie bebeklerle oynaması kız çocuklarında güzellik algısı oluşturmaktadır. İlerleyen yaşlarda ise genç kızların Barbie bebeğe benzeme çabaları olduğunu belirtmiştir.

“Birincisi insanlara empoze edilen bir güzellik algısı var. Yani düşünün çocuklara işte 3 yaşında 5 yaşından itibaren Barbie bebeklerle oynuyorlar. Barbie bebekle oynadığı zaman o Barbie bebekler nasıl, belleri ince, ne derler ona vücutları düzgün muntazam uzun bacaklı, dudakları büyük burunları k  k gözleri büyük, tipler saçları uzun uzun kızlar. Genç kızlar 18 olduğu zaman hatta işte ergenlikten sonra 14-15 ten sonra Barbie olmaya çalışıyorlar. şimdi bu emperyalist sistemin insanlara dayattığı bir şey. şimdi birinci nokta bu” (Bircan Bey).

Burun güzelliği

Orhan Bey günümüzde kabul gören bir burun şekli olduğunu kavisli yuvarlak hatlı ve ucu kalkık burunların güzel kabul edildiğini ifade etmiştir. Bu değişen burun güzelliğine göre de insanların burunlarının şekli değiştirme yoluna gittikleri görülmektedir. Ayrıca günümüzde Batı genetiğinde var olan burun şeklinin kabul

gördüğünü de belirtmiştir. Batı medeniyeti Dünya genelinde baskın bir kültür olduğundan diğer medeniyetlerin onlara benzemeye çalıştığı düşünülmektedir.

“Güzellik anlayışının da tabir günümüze onu getirmesinden dolayı daha kavisli burunlar daha yuvarlak hatlı burunlar daha ucu halk deyimiyle biraz daha kalkık olan burunlar daha güzel kabul ediliyor. Bundan dolayı en önemli neden bu olduğunu düşünüyorum...Anglo-sakson kökenli ya da Batı tipi burun tipi daha güzel geliyor insanlara...Aynı şekilde etnik rinoplastiler var yani kişinin burnu diyelim Zenci burnu. Öyle burnu olsun istemiyor ya da Asya’lı burnu var basık burun. Onu istemiyor daha Batı’lı gözükmek için. Bunun için olanlarda var...Birde hani medeniyetin bize dayattığı bir şey. Şu anda Batı Medeniyeti daha baskın bir kültür olduğu için bizim hayatımızda onların güzellik anlayışı da bizim güzellik anlayışımız oluyor. Ama onlarda anatomik olarak mümkünken bizde değil. Biz de onu anatomik olarak değiştirmek istiyoruz. Bizlerde ve Doğu’da daha fazla oluyor burun ameliyatı Batı’ya göre. Dünyada en fazla ameliyatın olduğu ülke İran’dır. İran dini bir rejimle yönetiliyor. Kapalı bir rejim olmasına rağmen rinoplasti çok fazladır. Serbesttir orda. Dini de nasıl algıladığınızla ilgili bir şey. Oradaki dini anlayış rinoplastinin günah olmadığını hatta sevap olduğunu söylediği için o bölgede rinoplasti son derece yaygındır. Burun ameliyatı olmayan kişiler bile doğuştan burnu güzel olan insanlar bile ben burun ameliyatı oldum diye sokakta bandajla gezdikleri bilinmektedir. Bir ayet ya da hadise dayandırılarak Allah güzeli sever gibi bir ayet, hadis neyse. Buna bağlı olarak insanların orda herkesin burnunun ameliyat olduğunu biliyorum. Çok ünlü plastik cerrahlar var burun üzerine İran’da da çok var” (Orhan Bey).

Geçmişte Güzellik

Orhan Bey’in ifadelerine göre güzellik anlayışı zaman içerisinde değişiklik göstermektedir. Önceki asırda kemerli burunların güzel kabul edildiği bilinmektedir.

“Dönemsel olarak burnun şeklinin çağlara göre güzellik anlayışında yeri değişiyor. Daha kemerli burunlar yüz yıl önce kemerli burunlar güzel kabul edilirken...”(Orhan Bey).

Akif Bey ise güzellik algısının geçmiş zamanlardan itibaren tüm insanlarda var olduğu ancak ilerleyen zamanla birlikte form değiştirdiğini belirtmiştir. Estetik işlemlerin de değişen güzellik anlayışıyla birlikte şekil aldığını belirtmiştir. Dolgun yanaklı olmak geçen zaman içerisinde daha makbulken şimdi zayıf olmanın makbul olduğunu, estetik işlemlerin de bu yönde yapıldığını ifade etmiştir. Akif Bey’in fikirlerinden hareketle rinoplasti için benzer bir fikir yürütülebilir. Günümüzde makbul olan burun şeklinin insanların rinoplasti yaptırmalarına sebep oluşturduğu söylenebilir.

“Bu duygu insanlara ta tarih öncesi çağlarda bile vardı. Hani bugün Mısır Piramitleri’ndeki insanların orda yaşayan işte Firavun’ların ya da onların karılarının şunların bunların o güzellik algısı şey algısı onlarda da vardı. Hiç insanoğlu ta ilk doğduğu anda vardı. Hz. Havva’da da vardı yani, vardı bu güzellik algısı ama form değiştirdi. Bir şekilde yansıtma durumu değişti. Ama eninde sonunda bu vardı yani. Mutlaka bu algı vardı. Ben yakın zamanda insanların güzelliğe olan algısı arttığını falan düşünmüyorum yani kesinlikle düşünmüyorum. Her zaman vardı. Sadece form değiştirmiş oldu...Hani güzellik algısı zaman içerisinde insanlarda hani eskiden tombul yanaklı olmak çok popülermiş, şimdi tam tersinene üçgen yüz daha zayıf daha böyle çene hatları belirgin. Aslında eskiden hiç istemediğimiz şey. İnsanlar eskiden doldururken yağla dolguyla şimdi boşaltmaya çalışıyoruz onları almaya çalışıyoruz onları. Hani şimdi eskiden verdiğimizizi şimdi geri çekmeye başladık. Şimdi böyle bir zaman ama belki bir zaman sonra yine farklı bir boyuta gelecek. Bazı yerler dolacak bazı yerler boşalacak bu şekilde yani” (Akif Bey).

Fiziksel sağlık problemleri

“Fiziksel sağlık problemleri” teması “Fonksiyonel problemler” ve “Nefes alamama bahanesi ya da tıbbileştirme” şeklinde iki alt temaya ayrıştırılmıştır.

Fonksiyonel problemler

Bu tema kapsamındaki ifadelere göre bireylerin rinoplasti yaptırma sebeplerinden biri fonksiyonel problemlerdir. Ancak katılımcılara göre fonksiyonel bir problem için estetik cerrahlara başvuran hasta oranının 1/10 ya da %10 gibi düşük bir oran olduğu ifade edilmiştir. Fonksiyonel problemler kaza, travma ya da darbe sonucu burun kırılması veya nefes almayı engelleyici herhangi bir durum olarak ifade edilmiştir.

“Semptomla gelen hasta oranı 1/10 yani 9 hasta estetik amaçlı geliyor 1’i semptom şikayetiyle denilebilir” (Serkan Bey).

“Tabir bunun fonksiyonel nedenleri de vardır, nefes alamıyordur işte tıkanıktır, kaza geçirmiştir, bir darbe almıştır burnunda bir şekil bozukluğu vardır. Genellikle bundan dolayı yaparız ama hiçbir şey olmadan da bunların hiçbirisi olmadan da en çok yapılan estetik cerrahi operasyonudur rinoplasti... Burun ameliyatı için gelen hastaların çok azı %10’u fa lan sağlık problemi ile geliyor” (Mehmet Bey).

“Ama mesela onun dışında daha geçmişte travma geçirmiş o bölgeye darbe almış insanlar daha sonraki dönemde bu travmanın yan etkilerini olumsuz etkilerini gidermek için de bize başvurabiliyorlar. Normal zamanda burun ameliyatı adayı olmayan bir insan o travma sonrası burun ameliyatı adayı olabiliyor. Öyle bir durum var. Hani öyle bir

durumda da zaten biz hastaya yardımcı olmaya çalışıyoruz. Hani o bizim açımızdan gerçek bir endikasyon. Çünkü o hastalar burun kırığıyla geldiği zamanda biz onların burun kırıklarını düzeltiyoruz o esnada estetik burun ameliyatı yapmıyoruz. Çünkü sonuçta travma esnasında hani bu şey gibi yani evin içerisinde yangın var siz içerde eşyalarınızı toplamaya çalışıyorsunuz. Yani bunun gibi bir şey. O yüzden travma esnasında biz hastayı öncelikli olarak nefes almasını açık hale getirmeye çalışıyoruz, ama hastanın burnunda şekil bozukluğu olacağını takip eden dönemde biliyoruz. Bunu hastaya söylüyoruz hastada geç dönemde bize burun ameliyatı için bir daha başvuruyor” (Akif Bey).

“Bezen rinoplasti ameliyatları bir nefes alma veya diğer burun problemlerinin sonucu olarak da yapılabilir... Bazen de burunda mecburen bir estetik işlem yapılması gerekebilir. Bu da nasıl olabilir. Kişinin nefes alma ile ilgili şikayetleri düzeltilirken bu nefes alma şikayeti sonunda bu işlem yapılırken burna da yeni bir şekil verilmesi gerekebilir” (Orhan Bey).

Nefes alamama bahanesi ya da tubbileştirme

Orhan Bey’in bu temada kategorileştirilen ifadelerine göre insanların rinoplasti taleplerinin temel nedeni burunlarını beğenmemeleridir. Hastaların nefes alamama ile ilgili şikayetlerinin ise sadece bir bahane olduğunu açıklamıştır. Sosyal baskılar nedeniyle estetik isteklerini açıklayamayan kişilerin “nefes alamadığım için ameliyat olmam gerekti” diyebilmeleri için bahane oluşturdıkları görülmektedir.

“Burunlarını beğenmeme, temel neden bu. Nefes alma ile ilgili sorunlarını söyleseler de hastalar bununla ilgili genelde geliş nedeni ya da bahane sosyal baskılar nedeniyle ben nefes alamıyordum da ondan ameliyat oldum demek için gelen hasta çok. Ama biz muayenemizde yapılan tetkiklerde nefes alması ile ilgili problemi olamadığı halde ben nefes alma ile ilgili ameliyat olmaya geldim diyen var. Nefes alma ile ilgili sorundan dolayı geldim dedikten sonra ameliyat sonrası nefesle ilgili hiçbir şey söylemeyen birçok hastamız var. Yani ameliyatı öyle olacam oluyorum dese de onu unutup o bir bahanesi oluyor... Nefes alamayla ilgili hastalara şunu soruyoruz “Biz sadece nefesini düzeltsek yeter mi?” Dediğimiz zaman “hayır yapmışken onu da yapalım” gibi bir ifade kullanılır. Hemen hemen bu olur” (Orhan Bey).

Bircan Bey’de Orhan Bey ile benzer düşüncelere sahiptir. Rinoplasti için estetik cerraha başvuran hastaların neredeyse hepsinin “nefes alamıyorum, oksijensiz kalıyorum” gibi ifadeler kullandığından ve tomografi sonuçlarında görülen eğriliklerle de ailelerin daha kolay ikna edildiğinden söz etmiştir. Ancak bu eğrilik insanların %95’inde doğal olarak olabilir. Ancak herkes de nefes problemi oluşturmaz.

“Rinoplastiye gelen hastalar aşağı yukarı hepsi “nefes alamıyorum, oksijensiz kalıyorum” gibi ifadeler kullanıyorlar aşağı yukarı hepsi kullanıyor. Ama bu sadece bahane. Yani biz muayene ettiğimizde tabiri ki eğrilikleri görebiliyoruz ama insanların zaten %95’inin burnu eğridir. Sizininki de eğridir benimki de eğridir. Sadece bizim bu burnumuzdaki eğrilik bizim hayat kalitemizi, nefes almamızı değiştiriyor mu değiştirmiyor mu buna bakmak lazım ameliyat yaparken. Eğer ki sizin nefes kalitenizi değiştirmiyorsa, bir şekilde nefes alıyorsanız çok ciddi bir tıkanıklığınız yoksa siz septominasti yani, fonksiyonel bir burun ameliyatı olmak zorunda değilsiniz. Ama bunu bahane ederek rinoplasti olmaya gelebilirsiniz. Bu bir grup hasta diğer bir grup ta da aslında ailesinin rinoplasti olmasını istemediği ama bakın benim burnumda nefesimde problem var deyip aileyi ikna etmek için gelenler. E tomografi çektiğinizde zaten insanlarda eğrilik olacağı için eğrilik olduğunu görüyoruz. Bu seferde hasta ailesini daha rahat ikna ediyö” (Bircan Bey).

Mehmet Bey ise özellikle gençlerin nefes alamıyorum diyerek plastik cerrahiye başvurduklarından amaçlarının rinoplasti olduğunu anlaşıldığını ifade etmiştir.

“Nefes alamıyorum diye başvuran ancak altta yatan sebep estetik kaygı olan hastalar da var... Özellikle genç ergenlerde şekli bozuk diye gelmiyor nefes alamıyorum diye geliyor ama plastik cerrahiye geliyor, ne isticeğini biz anlıyoruz zaten” (Mehmet Bey).

Muzaffer Bey ise nefes alma problemini bahane eden hastalar ile açıkça estetik olmak istiyorum diyen hastaların %50-50 olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca nefes alma bahanesiyle rinoplasti olmak isteyen hasta grubunun ailelerine karşı hekimlerle iş birliği yapmak istediklerini ancak hekimlerin bunu reddettiklerini belirtmiştir.

“Nefes problemi var mı yok. Bu noktada da ikincil problemler üretiyor hastalar. Zaten nefes alamıyorum, burnum tıkalı, ağzım açık uyuyorum falan gibi. Bu noktaları çok iyi irdeliyoruz ki hastaların gerçekten nefes problemi var mı yok mu anlamaya çalışıyoruz... Bulduğumuz coğrafyada tabiri bu İstanbul’daki hasta popülasyonu da biraz böyleydi “ben zaten nefes alamıyorum ameliyat olmuşken bunu da yaptırayım” bu %50’lik hasta grubu... Bir kısmı da diyor ki “nefes alma problemim var ama benim esas gerekçem o değil ben görüntüsü düzelsin istiyorum”. Yarı yarıya diyebiliriz. Eskiden nefes alma problemi çok daha fazlaydı. 10 yıllık uzmanlık tecrübemle söylüyorum, artık nefes alma gerekçesi bazı mahalle baskısı diyebiliriz... “Mecburdum nefes alamıyordum ağzım kuruyordu” böyle bazen işbirliği talep eden hastalar oluyor onlara da çok sıcak bakmıyoruz açıkçası. “Nefes problemi var değil mi hocam?” ya da ameliyat sonrası yanındakiler hasta henüz uyuyorken bilinci tam yerinde değilken kendine gelememişken bu soruları soruyorlar bizde mümkün mertebe cevap vermemeye çalışıyoruz. Çünkü o sorunun muhatabı ben değilim. Bu

insanlar reşit insanlar, sadece kozmetik amaçla reşit olmayan birisine burun ameliyatı yapmıyoruz” (Muzaffer Bey).

Akif Bey bu konudaki sözlerinde nefes almayı bahane eden hasta grubunun aile yapısının tutucu bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Tutucu ailelerde estetik taleplerinin sağlık problemlerinin altına gizlendiğini ifade etmiştir. Nalan Hanım da Akif Bey’in ifadelerine benzer şekilde “nefes alamıyorum” diye gelen hasta grubunun sosyo-kültürel düzeyi düşük olduğunu ifade etmiştir. Toplum baskısının ve dini inanış burada etkilidir.

“Hastaların bize başvuru durumları hastaların ailesel yapısıyla alakalı, ailesel yapısı tutucu, biraz daha bu konularda hassasiyeti olan ailelerde burnumda kemik vardı burnumda kıkırdak vardı onu ameliyat oldum yoksa benim hiç estetikle işim olmaz tarzı şeyler söylüyorlar hani bu bizim için tabir biz biliyoruz hastaların hangi niyetle geldiklerini az biraz biliyoruz ailelerle beraberinde olan insanlarda daha çok vurgu nefes almaya da burundaki ciddi bir probleme, kozmetik problem değil de daha böyle nefes almayla ilgili hayatını etkileyen şeylerle ilgili talepleri oluyor. Ama bire bir de geldiklerinde “hocam ben estetik ameliyatı olmak istiyorum”. Hani bu söylemi de kesinlikle hastanın ailesiyle vesairesiyle olan fiziksel çevresiyle olan ilişkisine bakıyor” (Akif Bey).

“Şöyle rinoplasti olmak isteyen hastalar belli bir kesimde sosyo-kültürel düzeyi daha düşük olan yerlerden gelen hastalarda nefes alamıyorum şikayetiyle gelirler muayene yaparız aslında havayolu tamamen açık çok rahat nefes alıyor ama anneyi ve babayı bu şekilde kandırıyorlar. Nefes alamadım hocam o yüzden hani biz anlıyoruz aslında öyle değil ama hocam estetik olmak istiyorum ama ailem öyle olduğunu bilsin tamam hani istediğine göre bazen yapıyoruz. Sağlık problemi varmış gibi gösterip aslında rinoplasti olmaya çalışan belli bir kesim var bu da sosyo-kültürel düzeyi alt seviyede olan bir kesim çünkü toplum baskısı var hani burun şöyle bir inanış vardır burun Allah’ın yarattığı en son organdır burnuna dokunursan günaha girersin tarzında. Bu tarz hastalardan duyduğumuz budur... Fiziksel yakınmayla başvurup aslında rinoplasti isteyen çok hastamız var... alt seviyede olan insanlar da dediğim gibi hani nefes alamıyorum problemiyle septum develüasyonu aslında rinoplasti istemektedirler” (Nalan Hanım).

Oytun Bey’de hastaları iki gruba ayırarak estetik için ve nefes alamıyorum bahanesiyle gelen hasta grubu olarak ifade etmiştir. Nefes alamayan ancak estetik düşüncesi olmayan hastaların zaten Kulak Burun Boğaz bölümüne başvurduklarını ifade etmiştir.

“Hastalar genellikle nefes alamıyorum bahanesiyle gelir. Bunlardan bir kısmında nefes problemi oluyor bazılarında olmuyor. Fiziksel muayenede bakıyoruz bir sorun yok. Gerçekten sadece nefes problemi olanlar zaten direkt KBB’ye gidiyorlar, bize gelmiyorlar. Nefes almayı engelleyici bir eğrilik yamukluk falan varsa zaten operasyon sırasında hem içini hem dışını düzeltiyoruz... Hastaları başvuru gerekçelerine göre iki gruba ayırabiliriz. Birinci grup nefes alamıyorum diye gelenler, ikinci grup estetik amaçlı gelenlerdir” (Oytun Bey).

“3/10 oranında da nefes alamıyorum diyip aslında fiziki muayenede sorun olmadığını gördüğümüz estetik amaç güden hastalarımız oluyor” (Serkan Bey).

“Genç kızlar ailelerini kandırmak için kullanırlar. “Nefes alamıyorum nefesim çok kötü” der ailesini getirtir dike benim önüme valla ben muayenesini yaparım bir bakarım ki nefeste bir şey yok aileye de çatır çatır söylerim gerçeği söylerim bakın durum bu bu bu yapılacak bir şey varsa söylerim karar sizin derim. O şekilde benim önüme çıkardılar daha çok” (İskender Bey).

Salt estetik düşüncesi

“Salt estetik düşüncesi” teması “Estetik ve güzellik amacıyla”, “Burnu beğenmeme ya da güzel burun isteği”, “Statü göstergesi ya da değişim isteği” ve “Sosyal çevre etkisi” olmak üzere dört alt temada ele alınmıştır.

Estetik ve güzellik amacıyla

Burada katılımcılar hastaların rinoplasti talebiyle ya da burun ile ilgili şikayetlerle estetik cerrahiye başvurma durumları ile ilgili fikir beyan etmişlerdir. Bir grup katılımcı hastaların çoğunluğunun direkt olarak estetik amacıyla başvurduklarını ifade ederken bir grup katılımcı ise “estetik için geldim” diye açıkça ifade eden hasta oranının oldukça düşük olduğunu ifade etmiştir. Bu görüş farklılıklarının sağlık kurumu farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Özel bir kliniğe başvuran hastalar açıkça niyetini ve isteğini ifade ederken, devlet ya da üniversite hastanesine başvuran hastaların çoğunluğunun semptom şikayetlerini ön planda tuttuğu anlaşılmaktadır.

“Bir burnun hiçbir nefes alma ile ilgili ya da diğer fonksiyonel açıdan bir problemi yokken de salt estetik amaçlı da insanların burun şekli değiştirilebilir... Ama rinoplasti eğer kişinin isteği var burnunu sırf estetik amaçlı düzelttirme görüntüsünü düzelttirmek istiyorsa bu yaptırabilir. Bunda hiçbir mahsur yok... Birey olarak kendini kanıtlamış özgür bireylerde “hayır ben sadece estetik amaçla bunu olmak istiyorum” diyebilen hasta grubu var ama az” (Orhan Bey).

“Hastalar bize genellikle estetik amaçlı başvuruyorlar” (Bircan Bey).

“Plastik cerrahiye geliş nedenleri zaten estetik düşüncesidir. Eğer nefes alamama varsa bizden daha çok kulak burun boğaza gidiyorlar bu hastalar ama estetik kaygı varsa mutlaka bize geliyorlar” (Mehmet Bey).

“Başvuran hastaların %99’u estetik amaçla başvurmaktadır. Solunumla ilgili sıkıntılar olduğunda da operasyon sırasında düzeltilmektedir” (Haldun Bey).

“Hastaları başvuru gerekçelerine göre iki gruba ayırabiliriz. Birinci grup nefes alamıyorum diye gelenler, ikinci grup estetik amaçlı gelenlerdir” (Oytun Bey).

“Semptomla gelen hasta oranı 1/10 yani 9 hasta estetik amaçlı geliyor 1’i semptom şikayetiyle denilebilir” (Serkan Bey).

“Şimdi biz plastik cerrahide hem şekil hem de nefes açısından işlemler yaparız, yani sadece şekli yapıp nefesi bırakıp çıkmıyoruz ikisine de işlem yapıyoruz. Fakat tabiri ki hastanın bize gelme amacı daha çok şekil. Şekilden muzdarip oluyorlar, önemi şurada benim için ya da doğru kısmı bence şu gerçekten burnu deforme olan bir kişi özellikle genç bir birey ve sosyal olarak sıkıntı yaşıyor yani doğal olarak erkek de olsa bayan da olsa kendine güven problemi beğenilmeme sosyal sıkıntılara yol açıyor. O yüzden bu tip hastalarda doğru seçilmiş hastalardaki doğru seçilmiş ne demek şekil bozukluğunun çok belirgin olduğu hastalarda yapıldığı zaman ve düzgün sonuçlandığı zaman gerçekten çok efektif sonuçlar alıyoruz o hastaların öncesi sonrası fotoğraflarda zaten bakışları değişir... Hastaların çoğunluğu çok büyük bir çoğunluğu şekilden rahatsızdır zaten sadece nefesten rahatsızsa bana gelmez” (İskender Bey).

Burnu beğenmeme ya da güzel burun isteği

Bu temada yer alan ifadelerle göre bir grup hasta burnunun şeklini beğenmediği ve daha güzel bir burna sahip olmak istediği için estetik cerrahlara başvurmaktadır. İlginç olarak Oytun Bey bazı ebeveynlerin kızlarını estetik cerrahiye güzelleşmesi ve evlenmesi amacıyla getirdiklerini ifade etmiştir.

“İnsanlar genellikle bize burnumu sevmiyorum diyerek geliyorlar. Burnumun şeklini sevmiyorum daha güzel bir burnum olsun istiyorum en çok başvuru sebebi bu... Rinoplasti en çok yapılan ameliyattır, bizim en çok yaptığımız ameliyat, nedeni şu insanların daha çok görsel olarak burunlarını beğenmemesinden dolayı yaparız en sık” (Mehmet Bey).

“Diğer %50 lik ben zaten burnumu sevmiyorum, kemerini sevmiyorum, eğriliğini sevmiyorum, biraz daha kalkık olsun istiyorum kavisli istiyorum gibi gerekçelerle geliyor. Bir kısmı da diyor ki nefes alma

problemim var ama benim esas gerekçem o değil ben görüntüsü düzelsin istiyorum. Yarı yarıya diyebiliriz... Hastalar “burnumu beğenmiyorum” “hayatıma yeni bir başlangıç yapmak istiyorum” “hep bunu istiyordum ama çocukların belli bir yaşa gelmesini bekledim” ya da “hocam hep istedim ama ekonomik olarak şimdi fırsat oldu” “istiyordum ama eşimi razı edemiyordum, eşim şimdi razı oldu” gibi şeyler söyleyebiliyorlar. Ne kadar hasta varsa o kadar sebep var. Gruplamak biraz zor” (Muzaffer Bey).

“Aynaya bakınca burnum kötü geliyor diyenler var... Güzelleşmek için gelen hastalar da var. Mesela babalar kızlarını getiriyor burnunu güzelleşsin de evlensin diye” (Oytun Bey).

Statü göstergesi ya da değişim isteği

Rinoplastiye etki eden sosyal etmenlerden biri de statü ya da değişim isteği olarak ele alınmıştır. Bu temada bir araya getirilen katılımcı ifadelerine göre bazı hastalar için rinoplasti statü artışı ya da hayatında yenilik olması amacıyla yapılmaktadır. Daha yüksek statüde bir kişi ile evlenme ya da hayatın değişeceği düşüncesi burada etkilidir. Muzaffer Bey yenilik düşüncesinin özellikle 40’lı yaşlardaki kadınlarda görüldüğünü ifade etmiştir.

“İnsanlar yeni bir hayata başlıcayağını düşünebilir burnunun değiştirerek. Belki bu yanlış ama bu da etkili” (Orhan Bey).

“Önemli olan toplum tarafından kabul edilmek istiyor kabullenilmek istiyor. Kabul edilmeme nedeni aslında burnu değil. Kabul edilmeme nedeni kendisi yani bu onun huyu olabilir karakteri olabilir zekası olabilir davranışları olabilir herhangi bir şey olabilir, biz onu bilemeyiz. Yani insanlar bir estetik ameliyat yaptırdıklarında sosyal statülerinin değişmesini istiyor. Buda mümkün değil değişmeyince cerraha problemleri hasta olarak geliyorlar... Gelen hastaların bir kısmı genç kız anneleri getiriyor. Niye getiriyor burnunu yaptırayım kız güzelleşsin kısmeti açılsın ya da kısmeti daha iyi olsun. Askeri ücretli çalışan bir koca adayı yerine işte memur bir aday olsun ya da öğretmen olsun işte ne bileyim falan falan yani sosyal statüsü biraz daha yüksek olsun diye bir bakış açısı var insanlarda bu birincisi. İkincisi tabiri ki estetik yaptırdığı zaman hepsi hasta olmadığı için kendine güveni özgüveni arttığı için hastaların özgüven artmasına bağlı olarak hastaların davranışları da değişiyor ve sosyal statüsü yine yükselebiliyor” (Bircan Bey).

“Bir de küçük bir hasta grubu medeni durum değişikliği olan bireylerde 40’lı yaşlarda ameliyat söz konusu olabilir. Yeni bir başlangıcın miladı sayar bazı hastalar. Bunu da bizim iyi süzmemiz gerekir. Ben hep sorarım hastalara “bu ameliyattan ne bekliyorsunuz”? hasta derse ki ya ben işte arkadaşlığım var onu ileri götürmek istiyorum ya da eşim parterim beni beğenmiyor. Bu çok tehlikelidir. Ameliyatın sonucu

partneri ya da eşi onu beğenirse ameliyat iyidir, beğenmezse ameliyat kötüdür noktasına varır. Bu ameliyatlara yapmamak daha iyidir. Hem hasta için hem hekim için. Özellikle hekim için. Diğer türlü hasta yok hocam ben yeni bir başlangıç için kendimi daha iyi hissetmek için, bu ameliyatı bir özgüven vesilesiyle bu ameliyatı kendim için oluyorum derse bunda hiçbir tereddüte gerek yoktur. Bu hasta için doğru karar ameliyattır... Hastalar “burnumu beğenmiyorum” “hayatıma yeni bir başlangıç yapmak istiyorum” “... gibi şeyler söyleyebiliyorlar... 40 yaş üstü hayatında değişiklik yapmak isteyen hanımlar olur genelde” (Muzaffer Bey).

Sosyal çevre etkisi

Bu temada sosyal çevrenin insanların rinoplasti operasyonu geçirmesindeki etkileri ele alınmıştır. Katılımcılar bu temada özellikle arkadaş tavsiyesinin ve yorumlarının çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Orhan Bey’e göre rinoplasti olan bir kişideki olumlu değişimi gözlemleyen diğer insanlar da rinoplasti olmak istemektedir.

“Sosyal çevre de önemli eğer bir arkadaşınız rinoplasti ameliyatı olmuş ondaki pozitif değişimi diğer kişi görebiliyorsa o da isteyebiliyor... En çok hasta kaynağı, arkadaşından duyma, tavsiye üzerine” (Orhan Bey).

“Rinoplastiye medya, sosyal medya, arkadaş çevresi, ünlüler, birine benzeme isteği çok etki ediyor” (Mehmet Bey).

“Hastaların çoğunluğu arkadaşım burun estetiği operasyonu geçirdi, burnundan memnun bu yüzden bende olmak istiyorum diyenler çok fazla var... Arkadaşı dalga geçtiği için gelenler var... etrafındaki insanlar yorum yapıyor, beğenince başka hastalar soruyor o da bize getiriyor, zincir halinde bir hasta silsilesi oluyor” (Oytun Bey).

“Çevreden arkadaştan arkadaşta duyuluyor yaygınlaşıyor rinoplasti” (Serkan Bey).

Muzaffer Bey’e göre de rinoplastide arkadaş tavsiyesi önemli bir etkidir. Aynı hekim tarafından ameliyat edilmiş bir hastanın tavsiyesi yeni hastalar ortaya çıkarmada çok etkilidir.

“Bu çevre, sosyal medya gibi unsurlar, kişiyi hekimin önüne getiriyor... ameliyat olup arkadaşını ikna etmeye çalışanlar oluyor, “Sende ol” diye... Küçük bir hasta grubu mevcut fiziksel mekana bakar. Ama büyük bir çoğunluk kimin ameliyat edeceğine bakar. Yani bıçağı kimin tutacağına bakar. Onun için de yine en güvenilir yöntem hasta için birisinin tavsiyesidir. Mümkünse o doktora ameliyat olmuş birisinin tavsiyesidir. O zaman isterseniz metruk bir binada ameliyat edin (abartarak söylüyorum) hasta çok önemsemez. Ağızdan ağıza pazarlama gibi. Bu çok etkilidir. Bu hasta grubu çok teslim olarak gelir” (Muzaffer Bey).

Haldun Bey ve Nalan Hanım ise diğer katılımcılardan farklı olarak çevrenin kişinin bedeni hakkındaki olumsuz yorumlarının da kişiyi estetik cerrahın önüne getiren bir etken olduğunu ifade etmiştir.

“Örneğin eşi kendisinden 10 yaş küçük olan bir kadın yüz germe ameliyatı için yaklaşık 5 yıl boyunca günde 5 er tl biriktirerek operasyon talebiyle buraya geldi. Çevresindeki insanlar eşinden çok yaşlı görünüyorsun dedikleri için kadın böyle bir çabaya girmiş ve kafasına koymuş bu ameliyatı olacağım diye” (Haldun Bey).

“Birde gençler arasında hadi git sen burnunu yaptır sen çeneni yaptır bir doktor gibi birbirlerine öneride de bulunmaya başladılar maalesef. Artık insanların birbirine tahammülü kalmadı. Mesela ben sizi görüyorum diyorum ki hadi gel bir botox yaptır kırışıklığın var. Sen beni görüyorsun diyorsun bak burnun ne kadar kötü hani güzel yerleri görmüyoruz artık çirkin yerleri görüyoruz. Herkes aynı olmak zorunda birbirimize karşı toleransımız da azaldı” (Nalan Hanım).

İskender Bey’in ifadelerine göre çevrenin yaptığı olumsuz yorumlar da bireyleri rinoplastiye yönelten sebepler arasındadır. Arkadaş çevresinde kişinin burnuyla alay edilmesi ya da geçmişte yapılmış olumsuz eleştiriler de kişilerin bilinçaltında kalabilmektedir.

“Arkadaş çevresi, sosyal medya rinoplastiye etki eden faktörlerdir. İnsanlar arasında bu bir artık bak şu telefonum var gibi bak şunu yaptırdım bunu yaptırdım davaları söz konusu oluyor... Erkeklerde daha çok gördüm ama kadınlarda da gördüm biz zaman birileri onun burnunu beğenmemiş tamam mı bu bir kız olabiliyor erkek için mesela doktor olabiliyor onu da duydum ben burnu çok güzel ben burun ameliyatı olmaya niye dedim hiçbir şey yok dedim bana dedi ki zamanında bir doktor senin burnun çok kötü gel ameliyat yapalım dedi dedi ben o zamandan sonra kafaya taktım. Bilinçaltında kalıyor bunu çevresindeki birileri ya alay ediyor burnuyla bazen eşi oluyor inanın evli oluyor eşi oluyor o eziklikle geliyor ama bunun oranı çok değil daha az” (İskender Bey).

Dijitalleşmenin etkileri

“Dijitalleşmenin etkileri” teması “Kitle iletişim araçları”, “Görsellik çağı” ve “Sosyal medya” alt temalarından oluşmaktadır. Ayrıca “Sosyal medya” alt temasının da altında “Hekimler” teması yer almaktadır.

Kitle iletişim araçları

İskender Bey bu konudaki ifadelerinde insanların kitle iletişim araçlarında gösterilen programlardan etkilendiğini açıklamıştır. Amerikan filmi popülaritesi ya da

son dönem Türk dizilerinde işlenen lüks hayatların insanları etkilediğine değinmiştir. Sürekli bu görüntülere maruz kalan kişilerde bir süre sonra oradaki aktörlere benzeme isteği ya da onlar gibi olmak, onlar gibi yaşamak arzusu ile dolduklarını ifade etmiştir. Ancak bu durumun yanlış olduğunu ve toplumu yönlendirmede etkisi olabilecek herkesin sorumluluk alarak toplumun ahlaki değerlerini güçlendirici yenilikler yapmaları gerektiğini de çözüm olarak ifade etmiştir.

“... Şimdi burda taaaa bu şeyin ucu siz sürekli sosyal medyada filmlerde çıkarttığınız kadın portresi sürekli sürekli sürekli aynı portre yani Amerikan filmlerine Hollywood sinemasına dikkat edin yanaklar dışarı fırlamış dudaklar dışarı fırlamış burun yapılmış süper böyle hani ama yakın bir makyaj böyle 10 metre öteden bakarsınız, sürekli bunlara maruz kalan genç bir beyni düşünün yani daha doğruyla yanlış çok iyi ayırt edemeyen bir beyne sürekli bunları empoze ediyorsunuz nereyi açarsa bunlar var yani bu onun doğal olur bu onun normali olur ve ona ulaşmaya çalışır. Hedefi olur. Şimdi genç kızlar genç erkekler veya insanlara yani gençte olması şart değil bunun farkında değiller bu yüzden de sürekli beyinlerinde böyle bir şey olmalı bu olmalı bu olmalıyla. Mesela bizim dizilerimize bakın bizim dizilerimize baktığınız zaman şunu görürsünüz o eski aile değerlerimizi ortaya çıkartan süper baba ekmek teknesi işte milli değerlerden bahseden diziler yok. Şuandaki dizilerde tamamen işte lüks yatlar katlar villalar orda sadece bir erkek kadın ilişkisi hiçbir başka hayat mücadelesi yok tamam hiçbir şey yok ve sürekli kumpaslar alttan şey yapmalar aldatmalar şimdi bunun yanında birde şeyleri ekleyin gündüz saatlerinde özellikle ev kadınlarının açıp izlediği kadın programları var şu sorun güya sorun çözüyorlar birisi kaçırılmış birisi öldürülmüş müge anlının programı gibi, sürekli bu programlara maruz bırakılıyorsunuz insanları bu yetmiyor gelinim olur musun, ondan sonra şey şu moda programları bunlara dikkat ettiğiniz zaman normaldeki Türk örf ve adetlerinin tam tersine yer alan insanlara birbirine nasıl küfredersin Bey nasıl laf sokarsın nasıl gruplaşırsın insanları nasıl alaşağı edersin Beyi deyimlerine böyle veriliyor, tamam mı estetikte bunun bir parçası bu şekilde yoğrulmuş beyinler... Hasta tarafında aslında burda bence en zordaki kısım hasta onun başına ne geldiğinin belki farkında bile değil neyin neden istediğini bile tam bilemiyor bazen çoğunlukla burda toplum üzerinde eğitici ve etkileyici rolü olan herkesin yani bu tanınmış kişiden tutun tanınmış sosyal medya hesabı televizyon programı filmler diziler kanal sahipleri ve devletin kendisi bütün bunların bu etkisi şöyle düşün halk aslında küçük bir çocuk siz o çocuğu nasıl yönlendirirseniz onları doğru olarak algılıyor. Çocuğunuza iyi bakmanız lazım onu doğru yönlendirmeniz lazım. Böyle yapmazsanız vaziyet bu olur. Yani sorumluluk sahibi insanların bu sorumluluğu bilerek doğru kullanması

Görsellik çağı

Katılımcılardan Orhan Bey yaşadığımız dönemin görselliğin ve imajın ön planda olduğu bir dönem olduğunu ifade etmiştir. Görüntünün ve imajın önemli olması dolayısıyla insanların bedenlerinin dış görünüşüne de önem verdiklerini bu sebeple estetik taleplerinin arttığını ifade etmiştir.

“Bir de çağımız gerçekten görsellik çağı. Yani kişinin imajı kendi kişiliğinden daha önde. Bu imajı da eğer korumasında rinoplasti ameliyatı faydalı olacaksa ameliyat olmasının nedenlerinden biri bence o... Çağımızda güzellik anlayışı her şeyin önünde. Görüntü her şeyin önünde. İnsanlık tarihinde hiçbir zaman böyle bir şey olmamış ama şu anda imajınız her şey. Bu giyim kuşamda da böyle saç modelinizde de takılarınız da böyle. Yüzünüzde de öyle. Kişiler artık bedenlerini değiştirebileceklerinin farkına vardı. Bunu yaşamlarına yansıtıyorlar. İmaj her şeyden önemli” (Orhan Bey).

Katılımcılardan Melike Hanım’da Orhan Bey’e benzer şekilde estetiğin modern dönemle birlikte değişen yaşam şekillerin bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Görselliğin ve sosyal medyada fotoğraf paylaşmak gibi durumların da yaygınlaşması ile bedenın görünüşünün önemi artmıştır.

“Yaşam tarzı ve alışkanlıklar bedenın değişimini etkileyen faktörlerdir. Şöyle ki günümüzde artık giderek modernleşen bir dönemdeyiz, öyle eski çağlardaki gibi fiziksel ihtiyaçlar zaruri ihtiyaçlar hayatı idame ettirmek için gerekli olanlar yani o dönemlerde değiliz, çağ devir değişiyor insanlık artık bu sorunların bir kısmını aştı bir kısmında zorluk çeken insanlarla rahat yaşayan insanlar da ayrılmış durumda aslında. İşte bu artık zaruri ihtiyaçları karşılamış ve üst aşamaya geçmiş olan toplum için görsellik güzellik sanallık gibi imaj gibi kavramlar ön plana çıkıyor. Bu durum hem yaşamın güncel hayat noktasında etkili hem de insanların bedenlerinde önemli hale geldi. Fotoğraf paylaşmak yaşadığını gezdiğini yaptığını ettiğini paylaşmak insanların bir hayat normali haline geldi yani” (Melike Hanım).

Haldun Bey’in düşüncelerine göre ise sosyal beğeni için insanlar estetik yaptırmaktadır. Karşı cinsin beğenisi de bu noktada önemlidir. Erkekler burun estetiği yaptırdıklarında kızlar tarafından beğenileceklerini ve seviceceklerini düşünmektedir. Kızlar için de aynı düşünce geçerlidir.

“Beden algısı ön plana çıktığı için, sosyal beğeni için insanlar estetik yaptırtıyorlar. Sanatçıların ünlülerin geçirdiği operasyon talebiyle geliyor insanlar. “şu”nun yaptırdığı gibi olsun diyorlar. Kızlar burunlarını yaptırtınca erkekler tarafından beğenileceklerini seviceceklerini düşünüyorlar” (Haldun Bey).

Oytun Bey ise hastalarının Selfie çektiklerinde burunlarının güzel görünmemesi sebebiyle rinoplasti yaptırmak istediklerini ifade etmiştir.

“Selfie çekerken burnum iyi görünmüyor bu yüzden rinoplasti istiyorum diyenler var... Örneğin sağ profilden foto çekince güzel çıkmıyor diyenler var” (Oytun Bey)

İskender Bey’in ifadelerine göre insanların düşünce yapısının yüzeyselleşmesi, görselliğe daha fazla önem verilmesine sebep olmaktadır. Estetik ihtiyacının da temel ihtiyaçlardan olan cinsellik ihtiyacından kaynaklandığını karşı cins tarafından beğenilme arzusunun ön plana çıktığını vurgulamıştır. Katılımcı burada Abraham Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine değinmiştir. Maslow’un ihtiyaçlar kuramına göre insan ihtiyaçları belli bir düzen içerisindedir. Fizyolojik ihtiyaçlardan başlayarak, kendini gerçekleştirme ihtiyacına doğru tatmin edildikçe bir sonraki ihtiyaç ön plana çıkar (Kunc 1992). İhtiyaçlar hiyerarşisine aşağıdaki şekilde yer verilmiştir.

Şekil 3.1.4. Abraham Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi. (Mcleod, 2018’den yararlanılarak oluşturulmuştur)

Katılımcının fikirlerine göre fizyolojik ihtiyaçlardan olan cinselliğe dayalı olarak karşı cins tarafından beğenilme ve güçlü görünme gibi ihtiyaçlar insanlarda her

zaman vardır. Estetik ve güzellik konuları da bu ihtiya a yöneliktir. Bu sebeple insanlar esteti e yönelmektedir.

Ayrıca günümüzde insanların mutsuzluk sebeplerini kendilerinin dış görünüşlerine ba ladıkları ancak asıl sebebin bu olmadığını ifade etmiştir.

“Birde çok önemli başka bir şey s ylim şimdi insanlar beyinlerini doldurmayan insanlar ben onlara boş insanlar diyorum. Boş insanlar sürekli görünüşe odaklanırlar. Ben hani biraz tereciye tere satmım yanlış anlaşılmasın şöyle düşünün şimdi insan varlık temel ihtiyaçları var. Bilirsiniz yani boşaltım solunum yemek vesair ve cinsellik bu çok önemli bir şey. Temel ihtiyaçlar her zaman o ihtiyaç gündeme geldiği anda bütün şeyi üst beyin faaliyetlerini biraz baskılar yani hak hukuk işte adalet mesela empati senin de hakkın var falan gibi şeyler baskılanmaya başlar çünkü temel ihtiyaçlar ortaya çıkar neyse şimdi boş olan insanlar yani kendisini bilgisel anlamda ve insanlık anlamında yani görgü kültür hak hukuk anlamında doldurmamış insanlar hep şeye önem vermeye başlarlar temel ihtiyaçlara yani bugün erkeke şey görürsünüz ya parayla güç elde etmeye çalışır ondan sonra veya kasla güç elde etmeye çalışır böyle delicesine kaslar falan filan yapar temel yani hep ilkel güdülerine gider kadınsa erkeke de görünüşüne çok önem vermeye başlar. Kadında bunu ben bir tık daha fazla görüyorum çünkü kadında hani cinsel çekicilik şeyi daha fazla erkeğe göre kadın bunu aşırı derecede ön plana çıkartmaya başlar ve farkında olarak ya da farkında olmadan sürekli görünüşüyle ilgilenir sürekli. Biz şurada hasta kişilerle de karşılaşıyoruz çünkü onlara hasta demek lazım demin burun örneğinde olduğu gibi hiçbir problemi olmasa da bir mutsuz olan iki sürekli bir şey bulan yani atıyorum mutsuz botoks yaptırmaya geldi ya evet yapılabilir yaptık tamam    gün sonra gelir bir şey daha bulur hala mutsuzdur bitmez” ( skender Bey).

Sosyal medya

Bir alt tema olarak sosyal medya bireylerin rinoplasti yaptırmalarında etkili olan en önemli unsurlardandır. Bu konudaki katılımcı ifadeleri diğer alt temalara göre sayıca daha fazladır. Bu temada yer alan ifadelere göre bireylerin sosyal medyada fotoğraf paylaşma, bu fotoğraflarda güzel görünme, fazla beğeni alma, olumlu yorum alma gibi durumları dijitalleşen günümüzde oldukça önemlidir. İnsanların sürekli güzel fotoğraflarını paylaşmaları da diğer insanlarda güzel olma isteği güzel fotoğraf paylaşma isteği uyandırmaktadır. Ayrıca insanların sosyal medyada gördükleri ve rol model olarak benimsedikleri ünlülere benzeme istekleri de rinoplasti operasyonu taleplerine etki eden bir diğer unsurdur. Ayrıca katılımcılar sosyal medyada rinoplasti reklamlarının da yapıldığını insanların bu reklamlardan da etkilendiğini ifade etmektedir. Bu konuda katılımcıların kendi ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Rinoplastinin sayılarının giderek artmasına etki eden en önemli faktör sosyal medyadır... Yeni sosyal medya nedeniyle, facebook instagram vb. bazı rol modelleri görüyorlar ve gördükleri rol modelleri taklit ediyorlar” (Bircan Bey).

“Rinoplastiye medya, sosyal medya arkadaş çevresi, ünlüler, birine benzeme isteği çok etki ediyor... Artık dünya küçük. Herkes her şeyi anında görüyor. Dakikalar sonra bütün dünya bir şeyden haberdar olabiliyor. E gençlerin de takip ettiği bir sürü idolleri var. İşte sosyal medya fenomenleri falan var onlara bakıyorlar ve benim burnumda böyle olsun diyorlar. Artık sosyal medya daha çok belirliyor... Sosyal medyanın bu işi çok fazla reklam etmesinden dolayı olan şeyler” (Mehmet Bey).

“Sosyal medyanın günümüzde çok etki ettiğini görüyoruz. Şöyle diyim, bize doğru fotoğraf açısını ve ışığını hastalar genelde söylüyor. Hocam diyor şuradan çekince güzel buradan çekince kötü diyor. Işık sağımdan gelecek diyor, sol profilim iyi diyor anlatabildim mi? Altan çekince her zaman kötü çıkar yukardan çekmek gerekir, bunlar bizim hastalardan öğrendiklerimiz. Sosyal medya özellikle teenager yaş grubu 16-24 diyelim, artık 24’ün üstü lisans eğitimi bitmiş kabul ediyoruz onlar biraz daha ayakları yere basıyor. Bu teenager grubunda biraz daha fazla bu talepler... Bu çevre, sosyal medya gibi unsurlar, kişiyi hekimin önüne getiriyor... Rinoplastinin yaygınlaşmasının birkaç sebebi var. Bir tanesi sosyal medya bu en yeni olanı. Ondan bir önceki aşama da bu ameliyatı yapacak hekim sayısının artmış olması. Plastik cerrahların sayısı her geçen gün artıyor” (Muzaffer Bey).

“Selfie paylaşmak o fotoğrafın değerlendirilmesi yorumu beğenisi artık insanlar için çok önemli insanlar artık görseelliklerine önem veriyorlar bu yüzden de daha güzel olmak daha çok beğenilmek övgü almak için güzelleşme estetikleşme çabasındalar diye düşünüyorum” (Melike Hanım).

“Estetik operasyonların ve özelde rinoplastinin sosyal medyada cezbedilmesiyle yaygınlaştığını düşünüyorum. İnsanların kendi görüntülerini sergilemeleri, kendilerini olduklarından farklı göstermeye çalışmaları estetiğin yaygınlaşma sebepleridir” (Haldun Bey).

“Sosyal platformlar arttıkça herkes güzel fotoğraflarını paylaştıkça, e o güzel bu güzel kimse çirkin fotoğrafını paylaşmıyor kimse doğal halini paylaşmıyor. Ne olacak ben niye böyleyim bende daha güzel olayım bunun gibi olayım bu kız gibi olayım hiç tanımadığı bir kız artist bile değil artık önceden hani Beren Saat burnu istiyorum lafı geçerliydi ama şimdi bakıyoruz bir doktorun yaptığı güzel bir kızın fotoğrafını getiriyor gösteriyor bunun gibi olmak istiyorum bunun gibi olsun. Olamazsın niye olmazsın yanakların çenen alnın onda farklı sende farklı yüz bir bütündür... En önemlisi medya. Sosyal instagramlar facebooklar onda paylaşılan resimler herkes güzel fotoğrafını paylaştığı için ben neden geri kalıyım düşüncesi” (Nalan Hanım).

“Genellikle ünlülerin ya da doktorların medyada paylaştığı before after fotoğrafları insanları etkiliyor. İnsanlar ünlü güzel kızları görünce kendisinin de ameliyat olunca güzel olacağını düşünüyor. Hasta bize gelirken before after fotosuyla geliyor. Bende böyle burun istiyorum diyor. Medyanın burada çok önemli payı var” (Oytun Bey).

“İnstagrama fotoğraf koymak için, sağdan soldan profil fotoğrafı koymak için geliyor hastalar bize genellikle” (Serkan Bey).

“Sosyal medyada bunun yansıtılması, reklamların yapılması, hani sanki bu da etkili olabilir” (Orhan Bey).

“Arkadaş çevresi, sosyal medya rinoplastiye etki eden faktörlerdir. İnsanlar arasında bu bir artık bak şu telefonum var gibi bak şunu yaptırdım bunu yaptırdım davaları söz konusu oluyor... Şöyle yani geneli yani imkanlarını zorlayarak yaptıranların geneli olması gerekenin kendi burnu değil o sosyal medyadaki filmlerdeki güzel burun olması gereken budur diyerek kendisini eksik gördüğü için geliyor” (İskender Bey).

Diğer katılımcılardan farklı olarak Akif Bey sosyal medya konusunu biraz daha kapsamlı ele almıştır. İfadelerine göre sosyal medyada fotoğraf paylaşmak kişinin diğer insanlar tarafından değerlendirilmeye açık hale gelmesini sağlamaktadır. Burada yapılan yorumlar sayesinde fotoğraftaki kişinin güzel ya da çirkin yönleri ortaya çıkmaktadır. Fotoğraf paylaşan kişi yorumlar sonucunda bireyde yeni fikirler oluşarak yeni estetik taleplerine yönelim gösterebilmektedir. Akif Bey bu durumun dijitalleşen ve küreselleşen çağın bir getirisi olarak değerlendirmiştir. Sosyal medya sayesinde fiziksel uzaklığın anlamını yitirerek herkesin birbirini görebildiği ve değerlendirebildiği bir alan oluşmuştur. Akif Bey’in kendi ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Yani estetik ameliyatlarında medyanın sosyal medyanın ciddi bir şekilde önemi var. Sebebi şu insanlar hani sosyal medyaya fotoğraf koymayı çok seviyorlar ve sosyal medyaya koydukları fotoğraflara aslında en çok kendileri bakıyorlar, whatsapp’ta paylaştıkları durumlara en çok kendileri bakıyorlar. Hani belki gün içerisinde 5-6 kere bakıyorlar durumları nasıl iyi görünmüş müyüm iyi çıkmış mıyım yakın mı. Hele bir de insanların tepkileri ya işte ne kadar güzelsin ne kadar iyi duruyosun vs. vs. olduğu zamanda insanların kendi bedenlerine olan ilgileri de artıyor. Otomatikmen bu seferde handicaplari bulmaya başlıyorlar. Hani sonuçta bazen kendilerinin dikkatini çeken bir şey başka birinin de dikkatini çektiği zaman siz fotoğrafınızı paylaşarak aslında kendinizi insanların değerlendirmesine açık hale getiriyorsunuz. Bu açık hale geldiği zamanda insanların dikkatini çekiyor diyor ki ya senin ya işte burnun vesairesin şüyu buyu derken hani bu bir şey algıda arttığı için bu

noktada talepte buna göre oluyor zaten hastaların en büyük şeyi şu fotoğraf çekilirken burnum çok kötü görünüyor. Çıktığım fotoğraflarda yakından bakıyorum burnum gerçekten çok çirkin duruyor. Ameliyat olmaya bu yüzden karar verdim”. Aslında o insan hiç fotoğraf çekirtmese ya da fotoğraflarla falan çok fazla işi olmasa hiç burnun ameliyatı olmıyacak ama fotoğraflarda çirkin görünmesi ya da burnun istediği şekilde olmaması artı ikinci seçenekte özellikle ameliyat olmuş insanların değişimleri, öncesi sonrası. Instagram bu konuda onlara çok yönlendirici oluyor. Öncesi sonrası değişimlerdeki majör değişimler insanların çok ilgisini çekiyor. Aslına bakarsanız o değişimler aslında daha kolay ameliyatlardır, Teknik olarak bir şeyi daha hafif değiştirmekle bir şeyi daha majör değiştirmek arasındaki zorlukta hafif değişimler daha zordur. Daha çok daha zordur teknik olarak daha uğraştırır hekimi ve iyi bir şeyi daha iyi hale getirmek daha zordur. Kötü bir şeyi iyi hale getirmek çok daha kolaydır. O yüzden hastalarda teknik olarak daha kolay kısımları gördükleri için kendilerindeki ufak problemleri de çok bariz bir şekilde değişeceklerine inanıyorlar bu da yanlış bir algı aslına bakarsanız... Sonuç olarak insanlar ilgi çekmeyi çok seviyorlar. İnsanların ilgisini çekmeyi çok seviyorlar. Hani burda paylaşım yapıyorlar kaç kişi bunu beğenmiş kaç kişi bundan hoşlanmış kaç kişinin dikkatini çekmişim ben insanlar için bu sayılar çok ciddi kıymetli yani o yüzden ilgi çekiyor olmak insanların algısında gözünün önünde olmak insanların hoşuna gidiyor. Aslında bu bakarsanız şey bir duygu değil, yeni bir duygu değil yıllardan beri olan bir şey. Kim olursa olsun biz lise ortaokul çağlarımızda da hani popüler olmak her zaman insanlar için hoş bir şey. O popülerlik şimdi görsel popülerlikte değil de belki sosyal medyada dijital yaşamda oluyor. Aslına bakarsanız mantık yine aynı mantık. İlgi alaka artmadı aslına bakarsanız. Hani göz önünde olunabilirlik arttığı için insanların da böyle bir şeyi yönelimi beklentisi oldu... Ya da biz belki vücudumuzu bedenimizi teşbihte hata olmasın paylaşarak bunları insanların değerlendirmesine açık hale getiriyoruz. Siz bir şirket kuruyorsunuz. Google’a yazıyorsunuz şirketinizin adını vesairesini insanların değerlendirmesine açıyorsunuz. Bu zaman içerisinde beğenenler beğenmeyenler hoşlanmayanlar işte gıcık olanlar vesaire vesaire bir sürü insan yorumu geliyor ve o bir puan oluşuyor. Yani düşünebiliyor musunuz siz hiçbir şekilde tartışmaya açık değildiniz. Kendi başınıza bir şekilde bir hayat sürüyordunuz ama onu oraya açarak tartışmaya açık hale getirdiniz. Sizden elbette ki memnun olmayanlar olacak memnun olanlar da olacak hani bir şekilde kendinizi değerlendirmeye almış oluyorsunuz. Şirket olarak aynısını bir kişi olarak düşünün kişi olarak ta kendiniz tartışmaya bir şekilde değerlendirmeye kriterlemeye açık hale getiriyorsunuz” (Akif Bey).

Hekimler

Sosyal Medya temasının altında ele alınan bir alt tema “Hekimler”dir. Sosyal medyada hekim paylaşımları için ayrı bir temaya ihtiyaç duyulmuştur. Toplumun sosyal medya kullanımı ve paylaşımlarının yanı sıra hekimlerin de sosyal medya

paylaşımları rinoplasti üzerinde etkili bir unsurdur. Bazı katılımcılar estetik cerrahların sosyal medya hesaplarında rinoplasti operasyonu geçiren güzel hastalarının fotoğraflarını paylaştıklarını bu sayede diğer insanlar üzerinde beğeni ve rinoplasti isteği uyandırdıklarından söz etmiştir. Bircan Bey'in ifadelerine göre hekimler sosyal medyayı pazarlama stratejisi olarak kullanıyorlar. Hatta hekimler hastalarının fotoğraflarını photoshop ile güzelleştirerek bu paylaşımları yapmaktadır. Bu fotoğraflara bakarak beğenen insanlar da yeni rinoplasti hastalarını oluşturmaktadır.

“İkinci noktaysa ne yazık ki hekimlerde var kabahat. Hekimler sosyal medyayı pazarlama stratejisi olarak kullanıyorlar pazarlama aracı. Napiyo pohotoshoplu fotoğrafları koyuyor oraya bakın en iyi hekim benim en çok ben ameliyat yapıyorum en güzel sonucu ben veririm reklam yapıyorlar ve bu yaptıkları reklamla daha çok hasta değil müşteri kazanmaya çalışıyorlar. O yüzden onların yaptıkları aslında yapamadıkları güzel burunlar pohotoshoplu koydukları fotoğraflar. Bu pohotoshoplu fotoğraflara bakan insanlar aa bu çok güzel bende böyle olurum diyor. Böyle olurum dediği zaman daha çok hasta gidiyor ona. Daha çok hasta gittiği zaman daha çok para kazanıyor bu tamamen bir çember halinde arz ve talep arasında bir bağlantı var” (Bircan Bey).

“Sosyal medya da tıp profesyonellerinin yaptığı bir şey bakın biz bu işi iyi yapıyoruz. Çok da korkulacak bir şey yok, çok da pahalı bir iş değil gibi farklı hekimlerin farklı yola çıkış noktaları var bu sebepten daha bilinir oluyor. Bizim mesela öğrenci arkadaşlarımıza derslerde soruyoruz. Plastik cerrahlar ne yapar. En bilinir olan kozmetik işlemler estetik cerrahi işlemler, niye sosyal medyada yazılı basında görsel basında sürekli var yani günün hemen her saatindeki sağlık programlarından birinde estetik işlem kozmetik işlemlerle ilgili konuşan birisini bulabilirsiniz” (Muzaffer Bey).

Akif Bey bu konuda bazı hekimlerin sadece rinoplasti operasyonu sonucu güzel olan hastalarının fotoğraflarını paylaştıklarını ifade etmiştir. Olumsuz durumların paylaşımlara dahil edilmediğini ancak kendisinin her durumdaki hasta fotoğrafını olumsuz örneklerin de görülebilmesi açısından paylaştığını ifade etmiştir.

“Birde hekim paylaşımlarına bakın genellikle hep en iyi hastalarını paylaşırlar. Hekimler tüm hastalarını paylaşmazlar. Ben mümkün olduğunda iyi kötü tüm hastalarımı paylaşıyorum paylaşmaya çalışıyorum. Hani olumsuz örnek olacak hastaları da hastalar bilsin ki yarın öbür gün ya hocam işte sen şöyle diyordun bak böyle oldu falan olmasın diye olumlu olumsuz her türlü durumu görsün isterim ama hekim arkadaşlar da hani bu özellikle instagramın yanlış yönlendirmesi bu 10 hastayı ameliyat ediyorsunuz ikisini paylaşıyorsunuz diğer 8 hasta ortalama. O zaman kalan %20 gerçeği yansıtmıyor ki. İşte siz bunları istatistik yapacaksınız istatistikte çoğunluk bütünlük bir şekilde

sizin için ağırlık basacak. He ben burda kendi hastalarım 20-30 yaş ama çoğu hasta 50 yaş ve üzeriyse sizin bu istatistiğiniz 55 ve üzeri çıkacak o yüzden hasta beklentisinin mutlaka kendi beklentinizle ya da o fotoğrafla gerçekte çok bütünleşmiceğini ya da ameliyat öncesi fotoğrafının makyajsız olması, ameliyat sonrası makyajlı olması böyle ışık açısı vesaire bir sürü faktör var. Ben hiç burun ameliyatı yapmadan da iyi makyajla çok güzel burun yapılabilir çok rahat halledilebilir hani siz bunu birbiriyle kıyaslayabilmek için ikisiyle de aynı koşullarda aynı şartlarda olması lazım. Biz instagramdaki bir paylaşımda bilim beklemediğimiz için ya da bilimsel bir sonuç gibi düşünmediğimiz için burda hastalar yanılıyor, o yüzden diyoruz hani o her şeyi unutulmuş gerçeklik burda. Bu şekilde bir gerçeklik var ona göre kıyaslayın diyoruz” (Akif Bey).

Haldun Bey’in ifadelerine göre ise hekimlerin sosyal medyada veya internette hastalarının fotoğraflarını paylaşımları yönetmeliğe aykırı bir durumdur. Ancak İl Sağlık Müdürlüğü’nün bu konuda gerekli denetimleri yapmadığını da vurgulamıştır. Bilindiği üzere ülkemizde sağlık alanında reklam yasağı vardır. Bu konuda "Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği’nin 5. maddesinin 3 bendinde "Reklamlar, hastaların tedavi öncesi ve sonrasına ait ifade ya da görüntüler içeremez” ifadesi yer almaktadır (Resmi Gazete, 2015).

Bu sebeple katılımcı hastalarının fotoğraflarını paylaşmamakta ve paylaşılmasını da doğru bulmamaktadır. Bu durumun ayrıca hekimlik mesleğinin itibarını zedeleyen bir durum olduğunu ifade etmiştir. Hatta mesleği değersizleştiren hekimler için “maymun doktorlar” ifadesini kullanmıştır.

“En çok da maymun doktorlar yüzünden artıyor, her şeyi instagramda paylaşıyorlar, öncesi sonrası fotoğrafları. Hastalar da takip edip bakıyorlar biz de güzel olalım diye doktoru aramaya başlıyorlar. Öncesi sonrası fotoğraf paylaşmak yönetmeliğe aykırı aslında yasak ama denetimi yok ceza verilmiyor il sağlık müdürlüğü bu konuda yaptırım uygulamıyor. Şimdi sıkıntı yok ama çok fazla estetik yaptırmaktan ya da estetiği işin ehli insanların yapmamasından kaynaklı sıkıntılar birkaç yıl sonra ortaya çıkacak o zaman hastalar şikâyetle bulunacak ama iş işten geçmiş olacak. Müşteri kazanmak için doktorlar sürekli paylaşım yapıyorlar, hastalar da kaniyor. Ben hiç paylaşım yapmam yasak zaten ama hastam var çok şükür bana yurt dışından bile hasta gelir. O çok müşteri kazanan maymun doktorların akibeti çok değil 5-10 yıl sonra belli olacak. Hekimlik mesleğinin bir itibarı vardı, ben bu yüzden doktor oldum. Sokakta bir doktor görse insanlar parmakla gösterilirdi saygı duyulurdu. Şimdi bu maymun doktorlar yüzünden mesleğin ne itibarı kaldı ne saygınlığı. Sıradan bir meslek oldu. Hep bu daha çok para kazanayım müşteri kazanayım diye hastalarla içli dışlı konuşmalar paylaşımlar yüzünden” (Haldun Bey).

Nalan Hanım da hekimlerin sosyal medyada “hasta avı”na çıktıklarını ifade etmiştir. Hep güzel hastalarının fotoğraflarının paylaşılmasına hatta simülasyon programlarıyla görseller üzerinde oynama yaparak paylaşım yaptıklarını eleştirel ifadelerle açıklamıştır. Ayrıca hastaların büyük çoğunluğunun da hekimlerini sanal ortamdan seçmelerinin yanlış bir durum olduğunu ifade etmiştir. Hastaların da hekimlerin yaptığı paylaşımların doğruluğunu sorgulamadan inanmalarını eleştirmiştir. Sanal ortamların gerçeği yansıtmadığını bu sebeple hastaların mağdur olabileceklerine değinmiştir.

“Birde insanlar şuna çok güveniyor. Bugün yazıttım benden bu hastanede ameliyat olmak istedi ücreti pahalı olduğu için devlet hastanesine yönlendirdim kabul etmedi hocam siz çok iyisiniz bir doktoru önerir misiniz bir doktoru önerdim o doktorun sayfasına girmiş bakmış evet iyi ama randevu alamamış başka bir doktordan almış neymiş efendim o doktorun hiç paylaşımı yokmuş. O yüzden tedirginmiş. Hocam diyor sizde olamadım siz bunu önerdiniz ama bu randevu verdi iki gün sonra ameliyat olucam iptal etmeli miyim...Yani sosyal medya doktorluğu başladı bu hiç hoş bir şey diil. Dedim ya hiçbir doktor kendi kötü fotoğrafını oraya koymaz hastasının. Benim şu ameliyatı yaptım çok kötü oldu diye paylaşmaz. Herkes en güzel kızları paylaşıyor. Yani tüm güzel kızlar o doktorlara mı geliyor biraz düşünseler aslında. Maalesef sosyal medyaya da aslında bu kadar çok güvenmemek lazım ama hastalarımızın büyük bir kısmı doktorlarını sosyal seçiyor...Normalde sosyal medyada öncesi sonrası fotoğraf paylaşmak yasak ama hala devam ediliyor. Bizde koyuyoruz bazen mecburen çünkü hasta istiyor. Ben çoğunlukla hastalara şunu diyorum buyrun gelin poliklinikte ben size bire bir göstereyim. Gelip gördüklerinde tamam çok güzel olmuş bende olayım. Hayır bir dur düşün bende sana en güzel fotoğraflarımı göstermiş olabilirim ama hiç düşünmeden direkt tamam diyorlar...Çoğu meslektaşım maalesef hani simülasyon programı koyuyor o resimlerle oynamalar yapıyor hastalar da bunu gerçek sanıyor. Bu tamamen hasta avı yani sosyal medyada hasta avı” (Nalan Hanım).

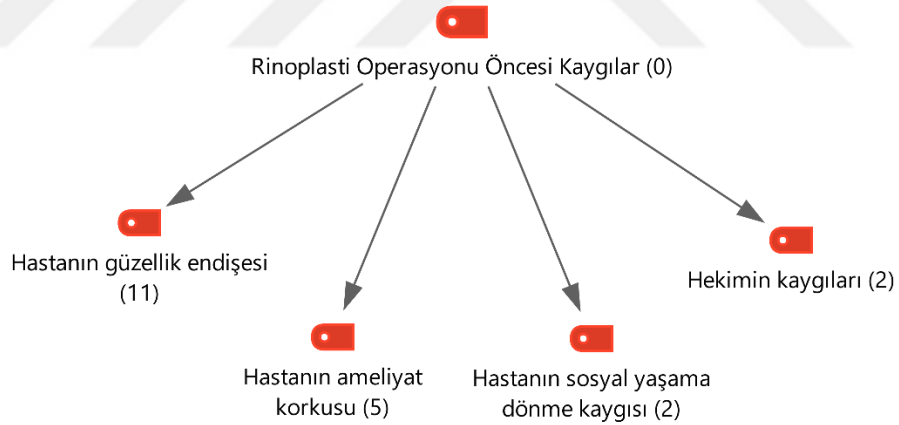
“Genellikle ünlülerin ya da doktorların medyada paylaştığı before after fotoğrafları insanları etkiliyor” (Oytun Bey).

İskender Bey bir hekim için kötü olan bir hastasının fotoğrafını paylaşmanın kolay olmadığını ifade etmiştir. İskender Bey’e göre “Bu kötü burnu ben yaptım” dercesine paylaşmak hekim için çok zordur ancak paylaşım yapılıyorsa hem iyi hem kötü sonuçlanan operasyonlardan paylaşım yapılması gerekir. Ayrıca İskender Bey sosyal medyada estetik burunların fabrikadan çıkar gibi çok kolay bir şekilde oluyormuşçasına yanlış bir algı oluşturulduğuna değinmiştir.

“İnstagrama koyulan fotoğraflardan hastada oluşan algı ya bakın şöyle inanın bende ameliyatlarımdaki kötü sonuçları son dönemde göstermeye başladım bu kişi içinde kolay olmuyor yani benim beğenmediğim bir işlemi aha bak ben bunu yaptım demek gerçekten çok zor. Çünkü yani şöyle düşünün sizde yaptığınız şeyleri göstermek istiyorsunuz doğal olarak en güzellerini seçip koyuyorsunuz onuda inanın yani ben bu hastayı bir kandırıyım bile yok işin içinde fakat ben bu şeyleri gördükçe hastaların düştüğü yanlışları gördükçe hı demedim ben bunu konuşarak derdimi anlatamıyorum. Kötü olan fotoğrafları açıp bak bu da olabilir, ama bunu nasıl anlatıyorum atıyorum ben 100 ameliyat yaptım iki tanesinde oldu 98’inde olmadı ama olmaz diyemem bak buda aklında bulunsun. İ fakat burda şeyi mutlaka söylemek lazım işte sosyal medya instagram facebook fotoğraflarında tam tersi bir algı yaratılıyor böyle fabrikadan çıkar gibi tık tık tık hepimiz böyle olucaksınız algısı yaratılıyor, hastalarda koşa koşa gidiyorlar sanki ben bunu şeye benzetiyorum çanta almak gibi parasını verdim aldım bu burundan istiyorum gibi bu da çok büyük bir hata” (İskender Bey).

3.1.4. Operasyon Öncesi Kaygılar

“Operasyon Öncesi Kaygılar” teması “Hastanın güzellik endişesi”, “Hastanın ameliyat korkusu”, “Hastanın sosyal yaşama dönme kaygısı” ve “Hekimin kaygıları” alt temalarında değerlendirilmiştir. Bu temaya ilişkin şekil aşağıda gösterildiği gibidir.

Şekil 3.1.5. Operasyon Öncesi Kaygılara İlişkin MAXMaps Grafiği.

Hastanın güzellik endişesi

Bu temadaki katılımcı ifadelerine göre rinoplasti operasyonu öncesi hastaların en önemli kaygıları istedikleri güzel ve estetik burna sahip olup olamayacaklarıdır. Hastalar tarafından anestezi ya da ameliyatla ilgili diğer komplikasyonlardan ziyade burnun nasıl bir şekil alacağı daha önemli görülmektedir. Hekimlerden güzel ya da istedikleri burna sahip olacaklarının garantisini ya da sözünü isteyen hastalar için katılımcılar bu konuda garanti vermelerinin mümkün olmadığını ifade etmiştir.

“En büyük ikinci kaygıları da burunlarının daha kötü olması. “Burnum daha kötü olur mu?”. “Yapılan işlem sonrasında bir komplikasyon çıkar mı?” korkuları da ikincisi. Bize kadar gelebilmiş bir kişi kafasında ameliyat olma kararı vardır” (Orhan Bey).

“En çok endişe ettikleri şey istedikleri burna ulaşip ulaşamıcaıkları. Endişeleri daha çok hayati olması anestezi komplikasyonları ya da nefes alma ile ilgili bir problem ya da hani olası problemler değil. Estetik olarak benim istediğim burun olacak mı olucak mı en çok korkulan bu” (Bircan Bey).

““Güzel olacak değil mi hocam?” en sık karşılaştığımız soru bu. Hastalar evet güzel oldu yüzüne yakışır bir burun oldu, tam istediğin gibi oldu, cümlelerini duymak istiyorlar. Bir başka nokta da beklentilerini ameliyat öncesinde net ifade edemeyince bu soruların sayısı artıyor... En önemli kaygı güzel olacak mı kusursuza ulaşmak, param boşa gider mi değil. Sonuç ne olursa olsun güzel olsun. Öncesinden daha iyi olsun değil” (Muzaffer Bey).

“Operasyon öncesindeki en büyük kaygı özellikle morluklar, istediğim şekli bulcak mı bulmıcağı mı... hastalar kaygıları mutlaka oluyor. İstediğim sonucu elde edebilecek miyim. Ya da daha kötü olur mu ki ihtimal var mı var. Daha kötü de olabilir. Ama hani burda hekim hastanın elindeki malzemeye göre hastaya bir sonuç öngörmesi lazım. Bu sonucu öngördüğü zamanda genellikle sorun olmuyor ama hastalar ne olursa olsun hastanın aklında olanla şeyin aklında olan, hani klasik örnek gösterilir ya çocukların önüne anneler yemek koyuyorlar çocuğun yiyeceği birde annenin çocuğun yiyebileceğini düşündüğü dağ kadar fark var kocaman tabak koyuyorsa çocuğun yiyeceği ufacık bir şey belki hani hekimin beklentisiyle hastadan hastanın hekimden beklentisi aynı o yemek tabağındaki bakış açısı farklılığı gibi o yüzden mucize bekleniyor ne yazık ki buda hani hastaların o yüzden çoğu hayal kırıklığına uğruyor burun ameliyatlarında o yüzden çok ciddi bir hayal kırıklıkları var” (Akif Bey).

“Hastaların operasyon öncesi kaygıları arasında en fazla karşılaştığımız “acaba kötü olur mu” düşüncesi oluyor. Ayrıca medyaya yansıyan estetik operasyonlar hakkında çıkan olumsuz haberlerde hastalarda kaygıya yol açıyor. Acaba istediğim burna sahip olamaz mıyım diye endişe ediyorlar” (Haldun Bey).

“Hastaların en önemli kaygıları burunlarının şekli oluyor ameliyattan sonra nasıl olucam güzel mi olucam istediğim gibi mi olacak tam benim kafamdaki gibi mi olucak. Çok istiyorum bu ameliyatı ama çok da korkuyorum ya olmazsa evet ya olmazsa hiçbir zaman garanti vermeyiz her ameliyat bir risktir” (Nalan Hanım).

“Hastalar genellikle şeyde kaygı duyuyorlar bana acaba beğenmediğim bir şekil olur mu ki” (İskender Bey).

“Hastaların ameliyat öncesi kaygıları çeşitli şekillerde olabiliyor. Genellikle entelektüel düzeyi yüksek olan hastalar daha kaygılı oluyor. Yüzüne uygun bir burun olacak mı endişesi taşıyorlar” (Oytun Bey).

Serkan Bey’in sözlerine göre ise hastaların kaygılarından biri de “burun şekli tekrar bozulur mu?” düşüncesidir.

“Hastalarımızın kaygıları arasında “burun ucum düşer mi? Şekli tekrar bozulur mu?” Diye soranlar oluyor” (Serkan Bey).

Hastanın ameliyat korkusu

Bircan Bey bu konuda “çok az bir kısımda ağrıdan ve kanamadan korkuyor” ifadesini kullanmıştır. Serkan Bey ise “ameliyat sırasında ölüm korkusu yaşayanlar oluyor” diye bahsetmiştir. Diğer katılımcılara göre ise rinoplasti hastalarının en büyük korkusu ve kaygısı ameliyata bağlı korkulardır. Ancak bazı katılımcılara göre ise bu korku ikinci planda yer alır. Katılımcıların ifadelerine göre hastaların ameliyata bağlı korkuları arasında anestezi almaktan korkmak, ölmekten korkmak, operasyon sonrası acı hissetmek, kanama olması ve tampon çıkarılırken acı hissetmek yer almaktadır. İskender Bey’e göre hastalar rinoplasti sürecinde hastalar geçici olan konularda endişe etmektedirler.

“Rinoplasti hastalarının en büyük kaygıları bir ameliyat olma kaygısı. En büyük korkuları anestezi alma, ameliyathanede bulunma, sağlıklı oldukları halde hastanede yatma korkuları, bunu göze alıyorlar (Orhan Bey).

Anestezi korkusu olanlar oluyor. Böyle hastalara sakinleştirici ilaç veriyoruz” (Oytun Bey).

“Acımasından çok korkuyorum ağrıdan çok korkuyorum tampon çıkarken çok acıcağ buna korkuyorum ameliyatın kendisinden korkuyorum yani o geçici yaşacağı şeylerden korkuyorlar yani o acıda geçicek tamponun çıkması da öyle büyük problem değil. Ben gerçekçi korkuları olan kişilerle çok karşılaşmıyorum ama yani bunu çok hafife aldığım için söylemiyorum o kişi o ameliyatı bilmiyor bilinmezlikten gelen bir korku var bu doğal bu doğal ama mantığını yeterince çalıştırmıyor çünkü sonucunda ne olacağını kimse ona garanti etmiyor bunu bana çok fazla sormazlar yani hani ya ne olur ya beğenmediğim bir şey çıkarsa nolucak çok nadirdir sormazlar asıl kaygıları hep şeydir işte budur ne kadar süre acım sürer ne kadar süre şişlik olucak tampon çıkarken acır mı bunun üstüne yoğunlaşırlar” (İskender Bey).

Hastanın sosyal yaşama dönme kaygısı

Rinoplasti hastalarının bir başka kaygısı sosyal yaşama dönme kaygısı temasında ele alınmıştır. Bircan Bey hastaların sosyal yaşama dönebilecekleri zamanı sorguladıklarını ifade ederken, Haldun Bey covid 19 pandemisinin yaşandığı dönemde maske kullanımının sosyal yaşama ve iş yaşamına dönme kaygısını azaltarak insanların maske ile burnu gizleyebildiklerini bu sebeple rinoplasti taleplerinin de bu dönemde artmış olduğunu ifade etmiştir.

“İkinci korkulan da “sosyal yaşama ne zaman dönebilirim”. İşte “şişicek moraracak ne zaman ben normal halime dönebilirim” (Bircan Bey).

“Covid 19 döneminde maske takılan günlerde operasyon talepleri artıyor. Maske ile burun ve dudak görünmediği için normal zamanda rahatsızlık duydukları iyileşme süresi sıkıntıları kalmıyor. Maskeyle gizlenebiliyor. Buda talepler artıran bir unsur” (Haldun Bey).

Hekimin kaygıları

Bu temada hekimlerin kaygıları ele alınmıştır. Katılımcıların ifadelerine göre rinoplasti hastalarının yanı sıra operasyon öncesi estetik cerrahların da bazı kaygıları olabilmektedir. Burada en önemli nokta hastaların beklentilerinin hekim tarafından karşılanıp karşılanamayacağı ya da hastanın operasyon sonrasında kendisini mutlu hissedip hissetmeyeceği noktasında hekim kaygı duyabilmektedir. Öte yandan Akif Bey hastaların burun yapılarıyla ilgili ciddi değişikliklerden ziyade minimal değişiklik taleplerinin daha zor olduğunu ifade etmiştir.

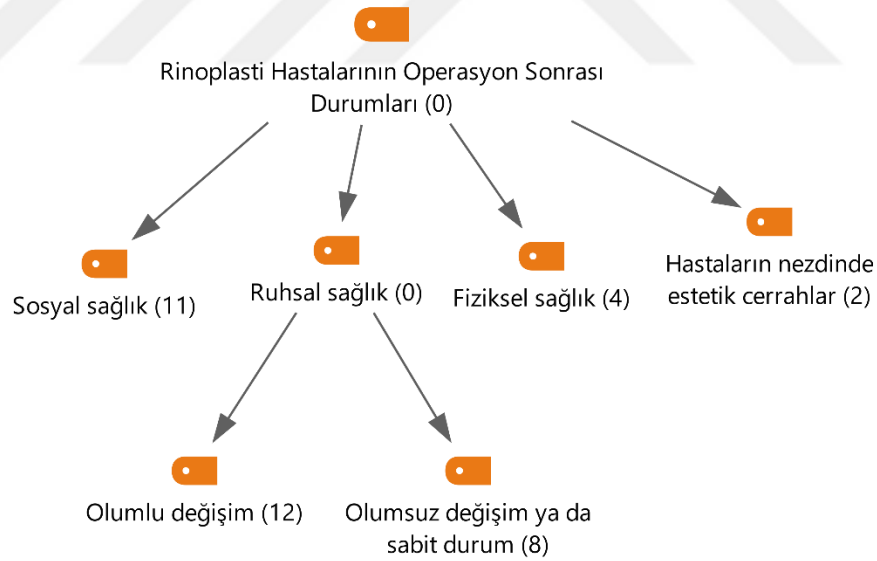
“Hekimin de kaygıları oluyor şimdi hekim gördüğü malzemeyi bir şekilde iyi olup olmucağına karar verebilir. Ya da en azından tahmin edebilir, ama hastaların talepleriyle hekimin kafasındaki şeyler sonuçlar bazen tutmayabiliyor. O yüzden hekim bu konuda hastaya elde edeceği sonuçla ilgili bir tahminde bulunabilir. Çünkü insanlar geliyor kocaman burun derisi çok aşırı kalın zaten hekimi çok zorlucak hasta travmatize olmuş bir burun hastanın talebi burdan çıktıktan sonra böyle ultra güzel bir burun olması. Hayır değil sonuçta mesafe kat edebilmek için hastanın burnunun da çok hani en azından şekil bozukluğu olan hastanın travmatize olmamış yani daha geçmişte bir darbe almamış olması lazım. Hasta geliyor kırıkta kırılmış kemik kırılmış hani geçmişte çok ciddi travması var enfeksiyon vesaire geçirmiş burun derisi kalın yapısal olarak sürekli yağlanmaya meyilli bir cildi var bu hastaların ameliyatları diğer hastalarinki gibi olmuyor. Ama hasta geliyor burun kemeri var burun ucu düşmüş bu hasaları dönüştürmek daha kolay ama travma öyküsü olan insanlar biraz daha

zor ya da geçmişte burun ameliyatı geçirmiş ya da nefes alma ameliyatı geçirmiş insanlar ameliyatları diğer hastalara göre çok daha zor” (Akif Bey).

“Şunu söyleriz hastaya bizden kaynaklı sebepler var sizden kaynaklı sebepler var. Bizler şekil veririz kemiği kırarız kıkırdağa şekil veririz burun oluştururuz ama o burnu örten bir de deri var. Derinin kalitesi sana bağlı ben onu değiştiremem. Bir de yara iyileşmesi var o sana bağlı değiştiremem. Şimdi hastanın kafasındaki burun şekli nasıldır. Hastaların bazıları şey yapıyor fotoğraf görteriyor bu burnu istiyorum diyor. Şunu söylüyoruz o burnu alalım sana koyalım hiç yakışmaz. Şu çok güzel lan burnu bu çok güzel olan kadına koyalım yakışmaz niye çünkü yüz bir bütündür. Bir altın oran var bunu bozmamamız lazım. Açıklama yapınca hastalar bunu kabul ediyor” (Nalan Hanım).

3.1.5. Rinoplasti Hastalarının Operasyon Sonrası Durumları

“Rinoplasti Hastalarının Operasyon Sonrası Durumları” ana teması “Sosyal sağlık”, “Ruhsal sağlık”, “Fiziksel sağlık” ve “Hastaların nezdinde estetik cerrahlar” alt temalarına ayrılmıştır. “Ruhsal sağlık” teması da “Olumlu değişim” ve “Olumsuz değişim ya da sabit durum” alt temalarında ele alınmıştır. Bu ana tema ve alt temaların görsel ifadesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 3.1.6. Rinoplasti Hastalarının Operasyon Sonrası Durumlarına İlişkin MAXMaps Grafiği.

Sosyal sağlık

Katılımcılardan Orhan Bey, Bircan Bey ve Melike Hanım rinoplasti operasyonu sonrasında hastaların daha mutlu olduklarını ifade etmiştir. Bireyin çekiciliğinin artması ile birlikte çevreden gelen ilgi ve olumlu tepkiler hastaların mutlu

olmalarına, sosyal yaşamlarının iyileşmesine ve hatta kısa sürede evlenmelerine vesile olur.

“Sosyal sağlık açısından daha rahat olacak, bir kere çekiciliği artıcak. Erkek veya kadın fark etmez. Çekiciliği artıcaktır. Hızla ona ilgi artacağı için mutlu olacaktır. Eğer hasta bunun farkında ise yani ben burun ameliyatı yaptırdıktan sonra insanlar benim üzerime daha çok ilgili diye düşünüyorsa bunu fark edebilir. Bazen de fark edemeyen hastalar var ama genelde sosyal açıdan eğer ameliyat başarılı geçmişse çok mutlu olurlar bu hastalar... Çok mutlu olabilirler. Evlenme oranları çok hızlı değişir. Bu ameliyattan sonra çok hızlı evlenir kişiler. Beğenilmeden dolayı, şimdiye kadar hiç karşılaşmadıkları iltifatla karşılaştıkları için çok hızlı evlenirler. Sosyal açıdan faydası olur muhakkak” (Orhan Bey).

“Sosyal açıdan daha mutlu oluyorlar. Daha çok selfie çekiyorlar daha çok paylaşım yapıyorlar” (Bircan Bey).

“Operasyon sonrası hastalarımın daha mutlu hayata karşı daha pozitif olduklarını gözlemliyorum. Sosyal hayatları daha iyi oluyor” (Melike Hanım).

Mehmet Bey operasyon sonrası hastaları ile görüşmeleri sırasında deneyimlediklerinden söz etmiştir. Operasyon öncesi bireyde çirkin olduğunu düşündürücü bir sebep varsa bu hastaların operasyon sonrasında daha mutlu olduklarını ifade etmiştir.

“Hastalarla ameliyat sonrası görüştüğümde değişikliklerini, görüyorum. Şöyle bir şey varsa özellikle bayanlar için sen çirkinsin imajı varsa, biri bunu ısrarla buna söylemişse öyle hissettirmişse. Mesela eşi mesela sevgilisi böyle hissettirmişse ameliyattan sonra onlar uçuyorlar yani. Ciddi farklar oluyor” (Mehmet Bey).

Muzaffer Bey operasyon sonrasında hastaların sosyal sağlığının çevreye bağlı olduğunu ifade etmiştir. Hastanın sosyal çevresinden gelen ilk tepkilerin hastanın operasyonu hakkında olumlu ya da olumsuz düşünmesine yön verecek nitelikte olduğundan söz etmiştir. Bu sebeple hastaların sosyal çevreden gelen yorumlardan ziyade kendi fikirlerinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu açıdan sosyal sağlık konusunda çevre etkili bir unsurdur.

“Birde sosyal çevrenin ameliyattan sonraki problemi var. Şöyle ki; “ameliyat oldun ama bir şey değişmedi”. Bu da çok tehlikeli hasta neyi istediğini biliyorsa etrafın ne dediği önemli değil. Biz diyoruz ki ilk bir ay etrafa kulaklarınızı kapatın. Çünkü burunda bir değişiklik olacak, ne

olduğunu siz de anlayamıcaksınız... İyi mi kötü mü?, arada kaldığınızda etrafa kulak vereceksiniz. Arkadaşlarınız eş dost akraba dicesek ki “iyi olmuş, iyi ki ameliyat olmuş, güzel olmuş”. O zaman dicesiniz ki “benim ameliyatım güzel oldu”. Ama bu sizin fikriniz olmıcak, Terside doğru. “Ya öncesi daha iyiydi niye ameliyat oldun” denirse “benim ameliyatım kötü oldu” diye düşünöcek hasta ve onu biz değıştöremeyiz o noktadan sonra” (Muzaffer Bey).

Haldun Bey ve Oytun Bey ise bu konuda operasyon sonrası hastaların sosyal hayatta başarılı ve mutlu, bireysel anlamda özgüveni yüksek insanlar haline geldiklerinden söz etmiştir. Kendini ifade edebilen insanların sosyalliklerinin arttığı da ifade edilmiştir.

“Hastalar operasyon sonrası güler yüzlü, işinde başarılı, evlilik hayatında mutlu insanlar olmaktadır. Operasyon öncesinde kendini ifade edemeyen hastalar sonrasında özgüvenli ve mutlu şekilde kendilerini ifade edebiliyorlar” (Haldun Bey).

“Rinoplasti hastalarında ameliyat sonrası özgüven artıyor sosyalleşiyorlar ve kısa süre sonra çoğunun evlendiğini gözlemliyoruz... Ameliyat sonrası hastalarla 1 hafta, 1 ay, 1 yıl sonra gibi aralıklarla kontrol muayenelerinde görüşüyoruz. Bu sürede hastaların yeni burunlarına adapte olduklarını her açıdan değıştiklerini gözlemliyoruz. Daha önce çevreye çıkamayan çekingen insanlar çevreye çıkıyor, etrafındaki insanlar yorum yapıyor, beğenince başka hastalar soruyor o da bize getiriyor, zincir halinde bir hasta silsilesi oluyor... Hastaların sosyal yaşamında önemli değışiklikler oluyor. Ameliyat sonrası kısa sürede evleniyorlar. Özgüveni artan insanlar daha girişken kendini ifade edebilen kişilere dönüşüyor, bu da sosyalliklerini artırıyor” (Oytun Bey).

Ruhsal Sağlık

“Ruhsal Sağlık” teması da “Olumlu değışim” ve “Olumsuz değışim ya da sabit durum” alt temalarında ele alınmıştır. Bu ana tema ve alt temaların görsel ifadesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Olumlu değışim

Rinoplasti hastalarının operasyon sonrasında ruhsal açıdan olumlu değışim gösterdiği durumlar bu temada ele alınmıştır. Orhan Bey’in ifadelerine göre rinoplasti hastaları operasyon sonrasında özgüveni yüksek insanlar haline geldiklerini ifade etmiştir.

“Birçok örneğini gördüm. Çok silik gelip çok havalı giden hasta çok. Çok ezik gelip, benle bile iletişimi zorken ameliyat sonrası son derece

özgüvenli manken gibi poliklinikte yürüyen hastaları gördüm. Sadece burnuyla yaşama yeniden bağlanmış hastalar da gördüm. Bizim hedefimiz bu değil ama hastada oluşturduğu etki bazen bu olabiliyor” (Orhan Bey).

Bircan Bey’e göre en fazla dikkat çeken organın değişimi bireyde de önemli değişikliklere sebep olmaktadır. Ruhsal açıdan problemli olmayan hastaların daha mutlu olduğunu ifade etmiştir.

“Yüzün ortasındaki en çok dikkat çeken organı değiştirdiğiniz zaman tabiri ki hem fiziksel hem ruhsal hem de sosyal olarak hasta kendini daha mutlu hissetcek... Ruhsal açıdan eğer problemli bir hasta değilse daha mutlu oluyor” (Bircan Bey).

Muzaffer bey en fazla özgüven artışının genç kız hasta grubunda gözlemlediğini ifade etmiştir. Bu durumu operasyon sonrası kontrol görüşmelerinde hastaların giyim tarzından makyajına kadar pek çok değişim ile fark ettiklerini ifade etmiştir. Özgüveni artmış olan insanların duygu durumlarının da iyi olduğu bilinmektedir.

“Rinoplasti operasyonu sonrasında hastaların fiziksel olarak özgüvenleri artıyor, özellikle işte bu 18-24 yaş grubu kadın hastalarda özgüven artışını biz görüyoruz. Hasta kontrollere geldiğinde bu özgüvenin getirdiği işaretleri biz yüzünde kaşında makyajında giyim tarzında görebiliyoruz. Daha özenli daha bakımlı oluyorlar, Tamamı diil ama bir kısmı böyle evet diyoruz bu hasta ameliyattan umduğunu bulmuş. Zaten bu hastalar çok kontrole gelmiyorlar, sorun yoksa genelde bizim hastalarımız çok bize selam vermez. Sorun varsa kapımızdan ayrılmazlar. Özellikle estetik hasta grubu. Bireysel geri dönüşleri böyle görebiliriz... Ruhsal olarak düşündüğümüzde ikisi birbiriyle ilişkili, özgüven geldiğinde zaten duygu durum halleri de iyi oluyor” (Muzaffer Bey).

Melike Hanım da sağlığın tanımına vurgu yaparak rinoplastinin her açıdan gerekli olduğunu ifade etmiştir. Hastalarının operasyon sonrasında ruh sağlığı açısından iyi duruma geldiklerini belirtmiştir.

“Sağlık biliyorsunuz ki sadece bedenle alakalı bir durum değildir, ruhla ve psikolojiyle de ilgilidir. Bireylerin hem bedensel hem de ruh sağlığı açısından estetik yaptırımları gerektiğini düşünüyorum. Hastalarımı baktığımda öncelikle estetik operasyonun kendilerinin ruh sağlıkları açısından iyi geldiğini gözlemliyorum” (Melike Hanım).

“Hastalar operasyon sonrası güler yüzlü, işinde başarılı, evlilik hayatında mutlu insanlar olmaktadır. Operasyon öncesinde kendini

ifade edemeyen hastalar sonrasında özgüvenli ve mutlu şekilde kendilerini ifade edebiliyorlar” (Haldun Bey).

“Ameliyattan sonra büyük bir kesimi daha mutlu olmaktadır. Evet sonuç istedikleri gibi olmaktadır” (Nalan Hanım).

“Ameliyat sonrası özgüvenleri artıyor... Fiziksel tedavi 1/10 oranında oluyor ancak ameliyat sonrası ruhsal, psikolojik etkiler daha fazla görülüyor... Ameliyat sonrası ise hastalarda özgüven artışı oluyor bu hem ruhsal hem de sosyal açıdan yaşantılarını etkiliyor. Mutlu oluyorlar” (Serkan Bey).

İskender Bey operasyon sonrası ruhsal açıdan mutlu bireyler olması için hastaların iyi seçilmiş olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Gerçekten şekil bozukluğu olan ve ihtiyacı olan hastalarda rinoplasti operasyonu sonrasında önemli değişiklikler gözlemlediğini açıklamıştır. Bu konuda katılımcının kendi ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

“O yüzden bu tip hastalarda doğru seçilmiş hastalardaki doğru seçilmiş ne demek şekil bozukluğunun çok belirgin olduğu hastalarda yapıldığı zaman ve düzgün sonuçlandığı zaman gerçekten çok efektif sonuçlar alıyoruz o hastaların öncesi sonrası fotoğraflarda zaten bakışları değişir. Böyle sönük gözünü kaçıran hiç göz teması kurmayan kişiler böyle gözleri paylayarak bakmaya başlarlar ve onlar için bu ameliyat çok önemli” (İskender Bey).

Olumsuz değişim ya da sabit durum

Bu temada rinoplasti sonucu hastaların ruhsal durumlarında bir değişiklik olmadığı ya da olumsuz yönde bir değişiklik yaşandığı durumlar ele alınmıştır. Bircan Bey operasyon öncesinde psikolojik problemleri olan hastaların operasyon sonrasında da sorunlarını geçirdikleri operasyon nedeniyle oluştuğuna inandıklarını ifade etmiştir. Öyle ki bazı hastalar yaşamındaki tüm problemleri burunları ile alakalı durumlara bağlayabilmektedir.

Ama benim bahsettiğim kısım patolojik olarak psikiyatrik problemleri olan hastalarda bu değişmez. Zaten hastanın kafası kırık yüzü ne kadar güzel olursa olsun. Yani siz şurada otururken ben size bağırıp çağırmaya başlasam dünyanın en yakışıklı adamı da olsam deli mi bu yapıyor dersin yani mantık budur... problemli bir hastaysa bu sefer hayatının bütün problemlerini oraya bağlıyor. Yani aslında kendi problemsiz bir hastada burnu kötü olduğu için problemleri varmış gibi davranıyor. Böylece onun arkasına sığınıyor ameliyatın arkasına sığınıyor aslında ameliyat öncesi de problemliydi” (Bircan Bey).

Mehmet Bey rinoplasti operasyonu sonrasında tam olarak ne istediğini bilmeyen sonuçtan memnun olmayan ve kendi istediğini ifade edemeyen insanlarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Rinoplasti hastalarının bir kısmının ruhsal açıdan sıkıntı olduğuna değinmiştir. Estetik cerrahlar bu sebeple zorluklar yaşamaktadır.

“Şimdi bizim hastalarımızın çoğunun zaten psikolojileri normal değildir. Çok estetik kaygısı oluyor bir kısmının bir kısmı da diyor ki daha güzel olsun yeter diyor, bir kısmı ne yaparsan yap beğenmiyor. Çünkü onun beyninde başka bir şey var. Çok güzel bir burun oldu mesela mükemmel burnu harika, diyor ki “ben böyle istemiyordum”, “ne istiyordun?” “Böyle istemiyordum”. Önceki halini gösteriyorsun. Diyor ki güzel ama ben bunu istemiyordum. Hastalarımız biraz sıkıntılı bir grup. Bir kalp hastasını yaşatırsın sana derki teşekkür ederim bana bu yeter der ama bizim durum öyle değildir. En çok zaten mahkemeye giden dava açılan alandır tıpta plastik cerrahi. Şükür benim fazla yok bir tane vardı benim hayatım boyunca ama yüzlerce davası olan arkadaşlarımız var” (Mehmet Bey).

Muzaffer Bey’de beden algı bozukluğu olan hastaların operasyon sonrasında da ruhsal açıdan iyi olmadığını ifade etmiştir. Katılımcının kendi ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

“Beden algı bozukluğu varsa onlarda çok mutlu olma durumu az, çok sınırlı yani hasta hekim ilişkisi çok kuvvetliyse o zaman belki hekimi onu ikna edebiliyor ama onun dışında ne dersiniz diyin zor. “Tamam hocam” diyor “öncesinden daha iyi kabul ediyorum ama benim istediğim bu değil” diyor. Ruhsal olarak bir dinginliğe ulaşmıyor. Tatmin noktasına ulaşmıyor... “Hocam nefesim rahat ama şeklinden mutsuzum şekline bir şey yapalım mı?” bu da çok makul hasta ne istediğini net ifade ediyor ve sorun belli. Hastanın söylediğini bizde görüyorsak problem anlamında o noktada problem yok. Hasta bir şey söylüyor ve biz onu fark edemiyorsak orda problem var. Birinci ameliyattan tatmin olmayıp 4.5. ameliyatı olan hastalar bile var” (Muzaffer Bey).

Nalan hanım da vücut dismorfik bozukluğu olan hastaların ameliyat sonrasında çok küçük bir noktaya bile takılarak hekim ile görüşmeye defalarca geldiklerini ifade etmiştir. Ancak bu tarz hastaların sayısı olarak oldukça az olduğunu da vurgulamıştır.

“Çok çok küçük bir kesim vücut dismorfik bozukluğu dediğimiz hastalık grubu vardır. Beden algı bozukluğu bazen ayırt edemiyoruz bu hastaları çok küçük bir eğrilik kalıyor aynanın karşısına geçip geçip buna bakıyor ya da yok öyle bir şey ama aynanın karşısında beyinde o yer ettiği için öyle görüyor. Ve sürekli gelip gidip aşındırıyorlar ama çok küçük bir kesim bu... genellikle ameliyattan sonra yüz güldürücü olmakta” (Nalan Hanım).

İskender Bey mutsuz hastaların operasyon sonrasında da hayatındaki bütün mutsuzluğu burunlarına ve hekimlere bağladıklarından söz etmiştir.

“...yani ortada bir sıkıntı yok mutsuz hasta çok doğal çok doğal çünkü kişiler şeyin farkında değiller. Mutsuzluğun kaynağının burnu olduğunu düşünüyor ona yoğunlaşıyor ameliyattan sonra bir şekilde istediği burnu elde edemezse de şuna geliyoruz hayatımdaki bütün mutsuzluğun sebebi sensin. Bunu kelime kelime böyle söylemez ama öyle derki “aman ben rezil oldum çok kötü vaziyetteyim dışarı çıkamıyorum kimsenin suratına bakamıyorum” falan ve yaşadığı bütün sıkıntıyı gelip orda dökmeye çalışır. Niye sensin suçlusu yani hayatı boyunca kendi verdiği kararlar kendi gösterdiği çaba değil tamam mı bilinçaltından insanlar bunu çok görmek istemiyorlar bir de işin bu kısmı var” (İskender Bey).

Fiziksel sağlık

Bircan Bey ve Muzaffer Bey operasyon sonrasında hastaların fiziksel sağlıklarına kavuştuklarından söz etmiştir.

“Fiziksel açıdan hepsi kavuşuyor bir şekilde iyileşiyor yani her şekilde fiziksel açıdan kavuşuyor” (Bircan Bey).

Muzaffer Bey fonksiyonel problemleri olan hastaların genellikle sorunlarının çözüldüğünü nadiren ikinci ameliyat gerektiğini ifade etmiştir.

“Ama diğer hastalarda evet oldu hocam güzel nefesimi rahat alıyorum ama bir grupta diyor ki hem nefes hem görüntü problemi olan. Hocam nefesim rahat ama şeklinden mutsuzum şekline bir şey yapalım mı... Nefes alma problemi olanların büyük bir kısmının sorunu çözülür. Çözülmeyenler de olabilir. Genelde ikinci ameliyata adaydır aynı zamanda nefes problemi olanlar. Sorunun ne olduğunu bulup problemi çözmeye yönelmek doğrudur. Nefes problemi olan hastalar daha sıkıntılıdır. Gerçek anlamda da fonksiyonel problemleri vardır. Onlar için genelde fonksiyon odaklı konuşuruz. Öncelikle nefes aldıralım ve tabiri ki görüntüye de düzeltelim ama daha muntazam zor nefes alan bir burun sizin için uygun değil diyoruz ama ikisini gözetmek zorundayız. İşimiz gereği” (Muzaffer Bey).

Serkan Bey ise fiziksel sorunlar ile başvuran hastaların 1/10 oranında olduğunu bu sebeple operasyon sonrası ruhsal ve psikolojik etkilerin daha fazla görüldüğünü ifade etmiştir.

“Fiziksel tedavi 1/10 oranında oluyor ancak ameliyat sonrası ruhsal, psikolojik etkiler daha fazla görülüyor” (Serkan Bey).

Hastaların nezdinde estetik cerrahlar

Operasyon sonrasında bazı hastaların hekimleri hakkında yorum yaptıkları bulgulanmıştır. Orhan Bey'in ifadelerine göre operasyon sonrası olumlu yönde değişim gösteren bireylerin hekimlerini övdüklerini ifade etmiştir. Bir hastasının kendisi için “benim hayatıma dokunan insan” olarak tabir ettiğini ifade etmiştir.

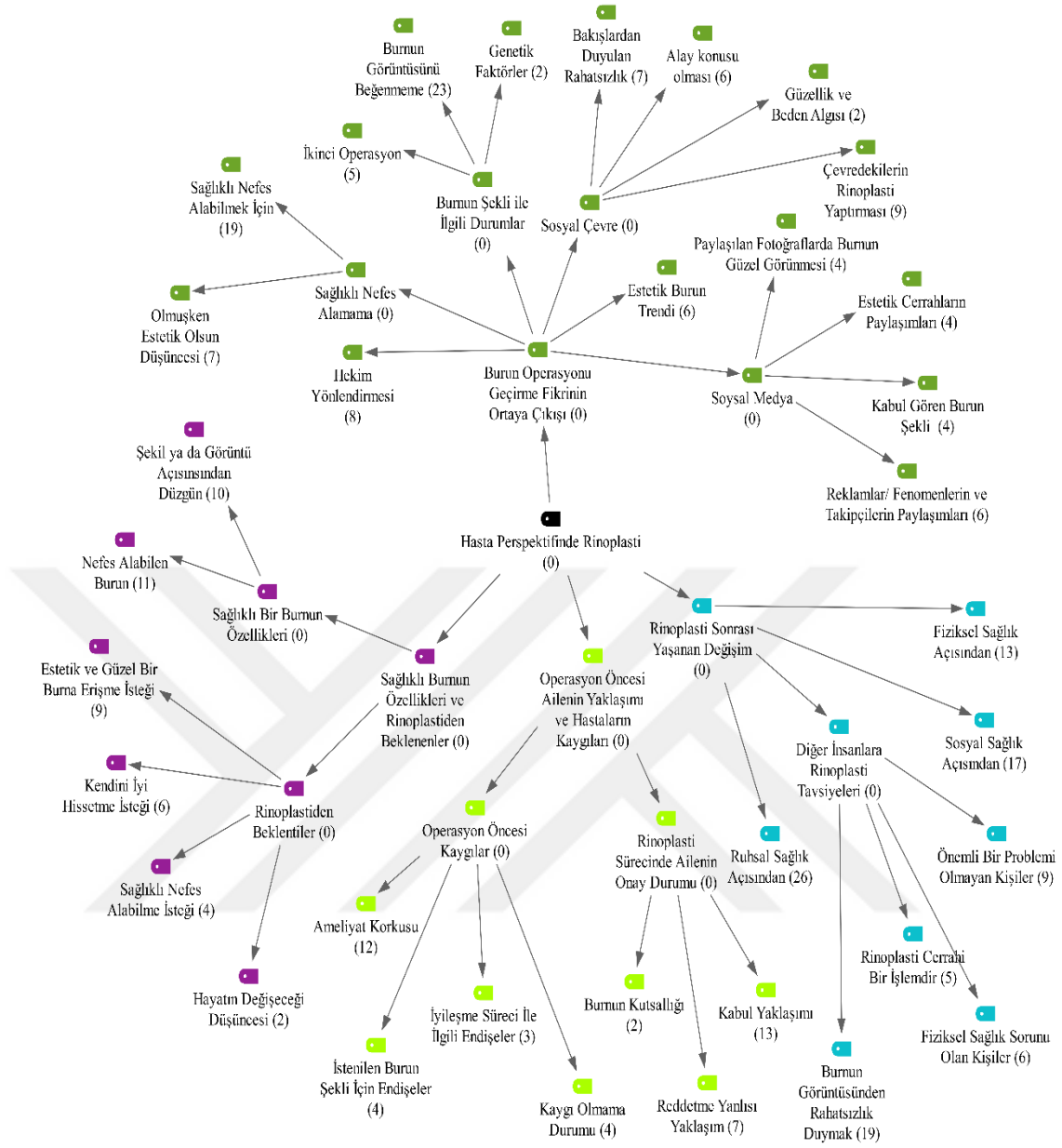
“İnanılmaz bize kontrollerinde övgüyle bahsederler. Teşekkür ederler çok mutlu olduklarını hayatlarının değiştiğini, gibi böyle inanılmaz ifadeler kullanırlar. “Benim hayatıma dokunan insan” demişti bir hasta bana yani bu kadar değişik şeyler söyleyebiliyorlar” (Orhan Bey).

İskender Bey ise başka bir açıdan olumsuzluk yaşayan hastaların da sebebini hekimler olarak görüklerini ifade etmiştir.

“Ameliyattan sonra bir şekilde istediği burnu elde edemezse de şuna geliyoruz hayatımdaki bütün mutsuzluğun sebebi sensin. Bunu kelime kelime böyle söylemez ama öyle derki aman ben rezil oldum çok kötü vaziyetteyim dışarı çıkamıyorum kimsenin suratına bakamıyorum falan ve yaşadığı bütün sıkıntıyı gelip orda dökmeye çalışır. Niye sensin suçlusu yani hayatı boyunca kendi verdiği kararlar kendi gösterdiği çaba değil tamam mı bilinçaltından insanlar bunu çok görmek istemiyorlar bir de işin bu kısmı var” (İskender Bey).

3.2. Rinoplasti Operasyonu Geçiren Bireylerle Yapılan Görüşmelere Dair Bulgular

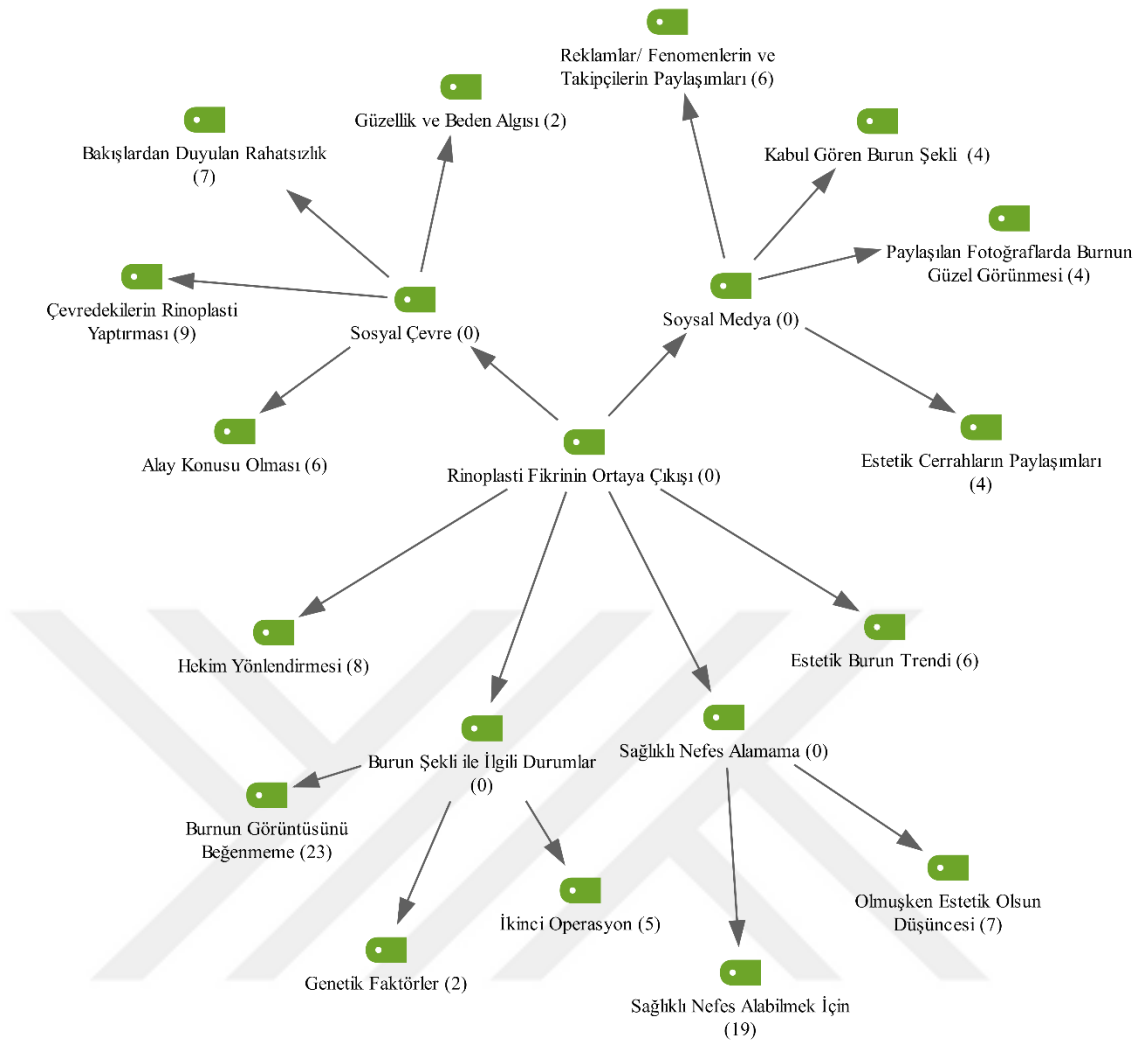
Rinoplasti operasyonu geçirmiş katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin kodlanması sonucunda toplam 364 kodlama yapılmıştır. Bu kodlamalardan 4 ana tema ve 16 alt tema ve bu alt temalara bağlı da 28 alt tema elde edilmiştir. Tema ve alt temaların görsel ifadesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Ana temalar “Rinoplasti fikrinin ortaya çıkışı”, “Sağlıklı bir burnun özellikleri ve rinoplastiden beklentiler”, “Operasyon öncesi ailenin yaklaşımı ve hastaların kaygıları” ve “Rinoplasti sonrası yaşanan değişiklikler”dir. Her bir temaya ait alt temalara ve bunlara ilişkin katılımcı ifadelere bu bölümün alt başlıklarında yer verilmiştir.

Şekil 3.2.1. Rinoplasti Operasyonu Geçirmiş Bireylerle Yapılan Görüşmelerin Tematik Analizine İlişkin MAXMaps Grafiği.

3.2.1. Rinoplasti Fikrinin Ortaya Çıkışı

“Rinoplasti Fikrinin Ortaya Çıkışı” ana teması “Estetik burun trendi”, “Burun şekli ile ilgili durumlar”, “Sağlıklı nefes alamama”, “Sosyal çevre”, “Hekim yönlendirmesi” ve “Sosyal medya” alt temalarına ayrılmıştır. Bu başlık altında ele alınan ana ve alt temalara ilişkin görsel aşağıdaki şekilde verilmiştir. Alt temalara ilişkin katılımcı ifadeleri ve yorumları ilgili başlıklar kapsamında ele alınmıştır.

Şekil 3.2.2. Rinoplasti Fikrinin Oluşmasına Etki Eden Unsurlara İlişkin MAXMaps Grafiği.

Estetik burun trendi

Bu tema altında bir araya gelen ifadelerle göre katılımcılar genel olarak rinoplastinin bir trend ya da popülerite haline gelerek yaygınlaştığını savunmaktadır. Dicle Hanım toplumun güzellik algısının değiştiğini ve tekdüze hale geldiğini, beğenilen burunların küçük ve okka burun olduğunu böyle burna sahip olmayan insanların ise burun şekillerini değiştirme ihtiyacı duyduklarını açıklamıştır. Ayrıca burun ameliyatlarının bir statü göstergesi sayıldığını ancak bunun yanlış bir düşünce olduğunu belirtmiştir.

“Birazcık ta toplumun güzellik algısı bence şu sorunu şu en başta toplumun güzellik algısı tek düzeye indi diye düşünüyorum. Tek düzeye inmek nedir işte küçük okka burun işte şişik dudaklar falan fılana döndüğü için insanlar burnu çok kötü değilse bile buna tekdüze güzellik

algısına uymak için yaptırıyor. Buna da karşıyım aslında ama yine şunu savuncam o insan kendisini öyle mutlu hissetcekse bence onu da yaptırmalı evet yani başta çoğu kişi bunu özentilikle onunla bununla da yapıyor ama başta insanın kendisini mutlu hissetmesiyle alakalı...Popülerite aslında evet doğru tanım tamamen popülerite hani şey şimdi çünkü burun ameliyatı olan insanlar statü aldığını düşünüyor ya da işte insanların şeyleri vardır gelir durumundan kaynaklı seviye vardır bu toplum olarak her toplum öyledir yani sosyalist bir ülke olmadığımız sürece de öyle olacak. Bu “burun ameliyatı mı oldun”, “evet”, “aa o zaman senin şu statün var” çok yanlış bence” (Dicle Hanım).

Katılımcılardan Yasemin Hanım de sosyal çevrenin etkisinin önemli olduğunu, rinoplasti olan insan sayısı arttıkça diğerlerine rinoplasti olmaları konusunda bir etki gösterdiğini belirtmiştir. Bu durumu özentilikle ifade eden Yasemin Hanım aynı zamanda kendisi ile barışık insanlar olması açısından rinoplasti operasyonlarını gerekli görmektedir.

“Sosyal çevreden etkilenen çok oluyor sosyal çevre çok önemli moral çok önemli morluklardan dolayı, bence dışarının lafına bakılardan bu operasyon yapılması çok şey değil, öyle yaygınlaşıyor ama bence doğru değil kişi kendisini öyle seviyorsa eğer hani ben burnum yamuktu ama ben kendimi gayet çok seviyordum gayet te memnundum ama insan da niye böyle bir şeye kapılıyor anlamıyorum ya o yaptırmış ben de yaptırıcım gibi buda biraz özentiliğine gidiyor ama insanlar kendini nasıl beğeniyorsa bence yaptırması en mantıklı kendisiyle barışık olcaksa eğer” (Yasemin Hanım).

Müberra Hanım ise günümüzde rinoplastinin çok fazla görünür olduğuna vurgu yapmıştır. Önceleri operasyon geçirdiğini insanlar daha çok gizleme yolunu tercih ederken günümüzde bu durumu aşık etmek daha yaygındır. Burada rinoplastinin görünürlüğü yaygınlaşmasına etki eden bir unsur olarak ele alınmıştır.

“Nefes alamamasından öte estetik boyutundan baktığım zaman karşıya hani aynaya baktığın zaman insan bir bir şeyine bakıp mutsuz olduğu zaman hani orda bir şey kendini kötü hissetme durumu olduğu zaman bu durum oluşuyor bence. Ya benim zamanımda bu kadar yaygın değildi açıkçası rinoplasti zaten benden sonra öyle söyliyim benim dönemimden sonra hani aşırı bir yaygınlaştı hani eskiden herkes o kadar saklayarak gizleyerek hani olsa bile söylemiyordu. Öyle bir durum vardı ama şimdi daha göstere göstere yapılan bir durum haline geldi en basiti buna bende dahilim hani eski burnuma göre çok farklı olduğu için burnumu paylaşabiliyorum hani evet yaptırdım şeklinde böyle bir durum” (Müberra Hanım).

Özgül Hanım ve Selçuk Bey ise rinoplasti operasyonu geçiren bireylerin fotoğraf paylaşımları ile durumun normalleştiğini ifade etmiştir. Bu normalleşme süreci ise daha fazla insanın rinoplasti talep etmesine sebep olmaktadır.

“Çok normalleşti fotoğraf paylaşmakta ameliyat olmakta belki bu yüzden garip gelmedi herkes olduğu için çok normalleştiği için istemişte olabilirim. Çünkü daha öncesinde geçen yıl yaza kadar böyle bir isteğim yoktu” (Özgül Hanım).

“Şimdi şöyle bir şey de var yani estetik modası mı diyim akımı mı diyim öyle bir şey yaygınlık var yani o yüzden de biraz insanlar arasında yaygınlaşıyor” (Selçuk Bey).

Burnun şekli ile ilgili durumlar

“Burnun Şekli ile İlgili Durumlar” alt teması da kendi içinde “İkinci operasyon”, “Burnun görüntüsünü beğenmeme” ve “Genetik faktörler” alt temalarına ayrılmıştır.

İkinci operasyon

Bu alt temada burun şekli nedeniyle ikinci kez rinoplasti operasyonu geçiren katılımcıların ifadelerine yer verilmiştir. Katılımcılardan Yağız Bey’in ifadelerine göre kendisi burun ameliyatı sonrası şekil problemi nedeniyle ikinci ve üçüncü operasyonu geçirmiştir. Anlatılarından anlaşılacağı üzere kendisi ilk operasyonunu nefes alma problemi nedeniyle olmuştur. Daha sonra burun ucu düştüğü için rinoplasti olmuş ancak şeklinden tekrar memnun olmayarak üçüncü operasyonu geçirmiştir.

“Doktorun bir tanesi isim verdim sonradan kestigi zaman kıkırdak desteği bitti ve burnum az daha öne eğildi benim nefes almam düzeldi ama eğildi bu sefer eğikliğinden kaynaklı sıkıntı oldu nefes almama dair mesela burnunun şöyle önünü eğdiğin zaman nefesi kısıılır. Daralıyor artı bir de şekli iyice öne düştü destek olmadığı için o yüzden geçen sene bir karar verdim baya aklımdaydı zaten...Şurada hafif bir abes bir şişlik oluşmuştu ben hissetmişim zaten kesin bu inmez herhalde diye neyse bekliyelim dedik zaten pandemi süreci falan da girdi muayeneye gidemedim. Pandemi süreci geçti neyse 6-7 ay geçtikten sonra muayeneye başladılar gittim neyse baktı Zekeriya Hoca dedi burada bir şey kalmış bir de solda hafif bir çöküklük oluşmuştu benim şurada dedi baştan yapalım bir daha ameliyat ol dedi istersen olduk ikinci ameliyatımızı yani bu hocaya bağlı bir şey değil...ilkinde olduk ilkinde benim çok hoşuma gitmedi önceki halim hiç benim şu anki halime benzemiyor zaten, ilk ameliyattan sonra bir şişlik kaldı sonra geçmedi

ben tekrar ameliyat istedim işte. 6 ay bir sene arasında geçebilir dedi bekledim geçmedi işte ikinci ameliyatı olduk” (Yağız Bey).

İlyas Bey’in ifadelerine göre ise kendisi ilk rinoplasti operasyonu sonucu burnun hava yolu ile alakalı kısmın aşırı küçültülmesinden kaynaklı bir nefes problemi sebebiyle ikinci rinoplasti operasyonunu geçirmiştir.

“İşte ikinci ameliyat olma sebebim de şey nefes alamıyordum tam burayı daraltmışlardı işte bir de sinüzit mi varmış bir şeylermiş onun için geceleri tam nefes alamıyorum tıkanıyor yine onun için ikinci ameliyatı olmuştum ondan dolayı yani” (İlyas Bey).

Pınar Hanım’ın ifadelerine göre de rinoplasti operasyonu sırasında ortaya fark edilen bir sağlık probleminin plansızlığı ile düzgün tedavi edilememesi kaynaklı oluşan şekil bozukluğu sebebiyle ikinci rinoplasti operasyonu geçirmiştir. Ancak burada dikkati çeken nokta şudur ki, Yağız Bey’in ve Pınar Hanım’ın sözlerinde ikinci operasyon gerekmesi sebebiyle hekimi suçlayıcı hiçbir ifade olmayıp hatta bu durumun hekimden kaynaklı değil kendilerinden kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir.

“İkinci operasyonu niye oldum işte daha önce sadece estetik kaygıyla gitmiştim ama ameliyat esnasında doktor kanallara giremeyince çok dar olduğunu ve bunun bana sıkıntı verceğini bilince tabir bana sormadan ben uyuduğum için o kanalları kırdılar doğal olarak daha önceden planlanmış bir şey değildi o kanalların kırılması bir tarafta çöküntü oluştu o kırılan yerde hani doktorun da o anda karar verdiği bir şeydi o çöküntü oluştuğu için tekrar bir doku enjekte edildi çöküntüyü giderme yani amaç” (Pınar Hanım).

Burnun görüntüsünü beğenmeme

Katılımcıların çoğunluğunu rinoplasti geçirmelerinin sebebini burunlarının görüntüsünü beğenmemeleri olarak belirtmiştir. Katılımcılardan İlyas Bey ve Nilgün Hanım burunlarının kemikli bir yapısı olduğunu ve bu yüzden burunlarını beğenmedikleri için rinoplasti operasyonu geçirdiklerini belirtmiştir.

“Yani insanlar bence görüntülerini sevmiyor olabilirler, çok büyük görünen ya da kemikli yapıya sahip burunlar oluyor öyle burunları olabilir o yüzden rahatsız olabilirler şahsen benim öyleydi burnumun üst tarafında kemik çıkıntısı vardı ve bence bana göre büyüktü burnum kendime bakınca beğenemiyordum burnumu...benim burnum dışarıdan bakınca üst kısmı çıkıntılı kemikli duruyordu o kemikli görüntüyü sevmiyordum o yüzden hep rahatsızdım aslında eskiden beri” (Nilgün Hanım).

“Benim rinoplasti olma sebebim burnumun üst kısmında kemik olmasıydı burnumun büyük oluşunu sevmiyordum insanların büyük çoğunluğu da bence büyük burun sevmediği için oluyor... Yani benim büyük bir sebebimi düşünürsek kemik yani bence insanlar da onun için rinoplasti yaptırıyorlar...Ben ilk başta önceliğim benim nefes alabilmek değildi aslında nefeste alabiliyordum ama yani şeyde benim burnumda kemik var ve ben beğenmiyordum” (İlyas Bey).

Selim Bey ise burnunun büyümeye başladığını ergenlikten itibaren fark ettiğini ve büyük olmasını sevmediğini, bunu görüntü kirliliği olarak gördüğünü ifade etmiştir. Burnunun büyük olması sebebiyle fotoğraf çekmekte zorlandığını, fotoğraf çekmek istemediğini ifade etmiştir. Fotoğraf çekmeye çalışırken ışığın geliş yönünü ve burnunun gölgesini bile hesaba kattığını belirtmiştir. Hatta operasyondan önce burnunu olabildiğince gizlemeye çalıştığını söylemiştir.

“Yani bunun birden fazla sebebi olabilir şahsi yaptırma sebebim nefes sorunum ve görüntü kendimce görüntü kirliliği olarak yorumladığım bir görüntü vardı kendi burnum için estetik amaç güderek yaptırdım yani nefes alamamak biraz daha bahanesi oldu. Ben yani rinoplastinin tamamen estetik kaygısı olduğunu düşünüyorum...İlk ameliyatımı bunu yıllardır istiyordum zaten ergenlikten itibaren burnum büyümeye başladı benim beğenmiceğim bir burun oluşmaya başladı yani aynada falan fotoğraf çekerken de hakeza öyle yani bir süredir öyleydi ilk fırsat bulduğumda da yaptırdım...daha çok fotoğraflarda güzel çıkmama, insanlar bana demedi de burnun kötü falan diye ya ben kendi kendime takıntı haline getirip insanlardan etkilenmeden ben kendi kendime yaptım diyebilirim...Yani ameliyattan önce resmen burnumu saklamaya çalışıyordum fotoğraflarda ışık şu açıdan geliyor burda gölgesi oluyor falan diye her açıdan fotoğraf çekinmiyordum böyle şeyleri hatırlıyorum ve gerçekte aynaya baktığınızda o kadar dikkat çekmese bile fotoğraf çekerken kameranın tam ortada tam burun odaklı olmasından dolayı farklı gösteriyor o da insanın moralini iki kat bozuyo” (Selim Bey).

Katılardan Yağmur Hanım da burnunda “büyük kemer” olarak ifade ettiği görüntüyü beğenmediğini açıklamıştır. Aynaya bakmak istemediğini burnunun görüntüsünü takıntı haline getirdiği için özgüveni olmadığını ifade etmiştir.

“Benim hep estetik kaygıydı büyük bir kemer vardı burnumda karşıdan değil ama profilden hiç kendimi beğenmemeye başlıyordum sürekli olarak bunu takıntı haline getirmeye başlamıştım ve hayattan zevk almamaya başlamıştım. Kendime aynada bakmak bile istemiyordum. Özgüvenim yoktu bunun üzerine düşündüm belki hani sebep bu değildi ama beni o an için en rahatsız eden şey oydu ve iyi ki de yaptırdım diyorum yani kendimi daha çok sevmeye başladım özgüvenim yerine geldi” (Yağmur Hanım).

Dicle Hanım insanların çoğunluğunun burunlarının şekli dolayısıyla rinoplasti yaptırdığını vurgulayarak kendisinin de burnunun şeklinden rahatsızlık duyduğu için rinoplasti geçirdiğini belirtmiştir. Dicle Hanım'a göre görselliğe önem veren bir toplum olduğu için sağlık problemleri ikinci planda kalıyor.

“Bence insanların rinoplasti yaptırmalarında görsel kısım daha ağır basıyor tabiri ki sağlıksal kısmı da var ama bana göre görsellik daha ön planda. Benim de sağlık sorunum vardı ama bana soracak olsaydınız sağlık sorunuyla yaşırdım düzgün olsaydı burnum görsel amaçla yaptırmayı daha çok istedim, insanlar da bunun için yaptırıyor erkeği kadını cinsiyeti fark etmeksizin mutlaka görselliğe bir önem veren toplumuz yani...ben nefes alamam da sağlık problemim olsa da bununla yaşırdım ama kendimi iyi hissetmediğim için bununla yaşayamadım” (Dicle Hanım).

“Bence insanlar bence burun estetiği yaptıranlar şöyle ikiye ayrılсын diye düşünüyorum ben, bir kesim tamamen görüntüye hitap ediyö” (Müberra Hanım).

Reyhan Hanım, Neslihan Hanım ve Özgöl Hanım de insanların burunlarının görüntüsünü beğenmemeleri sebebiyle burun estetiği yaptırdıklarını belirtmiştir. Özgöl Hanım burnunun görüntüsünün önden ve yandan farklı olduğunu ve bundan rahatsızlık duyduğu için operasyon geçirdiğini belirtmiştir.

“Ben nefes alamadığım ve burnumun görüntüsünden rahatsız olduğum için burun estetiği yaptırdım başka bir sebebi yok” (Reyhan Hanım).

“Görünüş olarak şu anki nesil için bence görünüş olarak eskiden öyle değil ama şu an görünüş olarak insanlar rinoplasti yaptırıyorlar...belki önden bakıldığı zaman beğenilen biriydim ama önden bakıldığı zamanla yandan bakıldığı zaman çok farklı biri olarak görünüyordum o beni çok rahatsız ediyordur” (Özgöl Hanım).

“İnsanların beğenmediği bir şey olduğunda bence burun estetiği yaptırırlar diye düşünüyorum benim şahsen öyleydi” (Neslihan Hanım).

Katılımcılardan Rüya Hanım akrabalarının geçirdiği rinoplasti operasyon görüntü amaçlı olduğunu belirtirken anlatısının başka bir kısmında kendisinin nefes alma problemi sebebiyle operasyon geçirdiğini belirtmiştir.

“Benim kuzenim dış görünüşe çok önem veren birisi kız olan o ve onun kardeşi de aynı şekilde çok bakımlı o yüzden rinoplasti oldular ya burnunu zaten sevmiyordu, oda üniversiteden mezun olunca olmuştu kendi hocasına aynı şekilde abim de öyle yani kuzenim olan oda

akdenizde olmuştı dış görünüş sadece kendini beğenme arzusu tatmin etmek için oldular” (Rüya Hanım).

Yasemin Hanım rinoplasti operasyonu geçirmeye karar verdiği süreçten bahsederken kendisinin kısa sürede ciddi kilo vermesinden kaynaklı olarak burnunun yüzüne göre büyük duran bir görüntüsünün oluştuğunu ve bundan rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Yasemin Hanım ayrıca insanların nefes alamama gerekçesiyle rinoplasti yaptırmalarının bir bahane olduğunu belirtmiştir.

“Görüntü bozukluğu bilmiyorum ya bu şey nerden geldi bana bilmiyorum öncelerden pek hani kafama takmıyordum ama şey yapmıştım eylül ayında biraz baya bir zayıfladım zayıfladıktan sonra yüzümde kemiklerim ön plana çıktı ondan sonra burnum çok gözüme çarpmaya başladı daha öncesinde hiç böyle burnumdan rahatsız olmuşluğum yoktu. Biraz rahatsızlandım işte zayıflayınca yüzümdeki kemikler ortaya çıkmaya başladı bu sefer burnumdan rahatsız oldum yani öylelikle gelişti yani öncesinde bir şey yoktu...sadece kendime aynadan baktığımda da pek rahatsız olmuyordum çünkü yüzüme yıllardır öyle benim birde burnum sonradan olmuş galiba öyle yamulmuş çünkü galiba kırılmış ve yanlış kaynamış galiba hani dediğim gibi zayıfladıktan sonra dikkat çekiyor bence insan burnu durduk yere öyle pek dikkat çekmez çünkü zayıfladıktan sonra yüz hatlarımız biraz daha ortaya çıkınca dediğim gibi işte ondan sonra rahatsız oluyorsun yüzünden hani çünkü yüzündeki etler tamamen gidiyor ve sadece burun olarak kaldım ortada orası zayıflamıyor orası böyle dümdüz kalınca ister istemez öyle şey yaptım estetik ameliyatıma öyle karar vermiştim...İnsanların nefes alamıyorum demesi bu işin bahanesi, bende hiç tıkanıklık falan yoktu ben baya böyle zayıflayınca geldim burda Zekeriya hocaya hocam ben ameliyat olacağım dedim hoca zaten böyle bir şey bekliyormuş ya ben sana bunu demiştim zaten falan filan dedi işte oturduk ameliyat gününü aldık işte bir hafta öncesinden geldim burun şeyini ayarladık bir gün öncesinden yattım oldum öbür gün çıktım” (Yasemin Hanım).

Pınar Hanım da Yasemin Hanım’ın ifadelerine benzer şekilde insanların sağlık sorunlarını bahane ettiklerini belirtmiştir. Kendi rinoplasti operasyonu geçirme sebebini burun görüntüsünü ve kemikli yapısını beğenmemesi olarak belirtmiştir.

“İnsanlar hep sağlık sorunlarını bahane ederler ama genelde dış görünümle alakalı kesinlikle hani kendilerinde aynaya baktıklarında iyi hissetmedikleri için benimki öyleydi ve çevremdeki yaptıran birçok kişinin de aynı şekilde öyledir yani estetik kaygı...Benim hep estetik kaygıydı büyük bir kemer vardı burnumda karşıdan değil ama profilden hiç kendimi beğenmemeye başlıyordum sürekli olarak bunu takıntı haline getirmeye başlamıştım ve hayattan zevk almamaya başlamıştım. Kendime aynada bakmak bile istemiyordum. Öz güvenim yoktu bunun üzerine düşündüm belki hani sebep bu değildi ama beni o an için en

rahatsız eden şey oydu ve iyi ki de yaptırdım diyorum yani kendimi daha çok sevmeye başladım özgüvenim yerine geldi” (Pınar Hanım).

Genetik Faktörler

Katılımcılardan Yağmur Hanım ve Neslihan Hanım burunlarının görüntüsünün genetik faktörlerden kaynaklandığını belirtmiştir. Yağmur Hanım annesinin Gürcü olması nedeniyle burun ucunun aşağıya doğru düşük olduğunu ve kendisinin bu görüntüyü sevmeyişiğini belirtmiştir. Neslihan Hanım ise “benim babamın burnu da aynı büyüklüğü ona çekmişim” sözlerini ifade etmiştir.

“Benim annem Gürcü olduğu için burun ucu hafif aşağı doğru oluyor Karadenizli olmamasına rağmen. Annem Batum’lu o yüzden burun ucumda bir aşağı doğru iniklik vardı ama kemer falan yoktu fotoğraf yan profil verdiğim zaman çok çok kötü duruyordu. Şu an bile mesela şu an burnum estetikli olmasına rağmen gözle görülenden burnum farklı oluyor” (Yağmur Hanım).

Sağlıklı nefes alamama

“Sağlıklı nefes alamama” teması “Sağlıklı nefes alabilmek için” ve “Olmuşken estetik olsun düşüncesi” alt temalarında ele alınmıştır.

Sağlıklı nefes alabilmek için

Bu tema da bir araya getirilen katılımcı ifadeleri sayıca fazladır. Katılımcıların birçoğu nefes problemi sebebiyle rinoplasti geçirdiğini belirtmiştir. Selim Beyin bu konudaki ifadesi “şahsi yaptırma sebebim nefes sorunum ve görüntü” dür. Katılımcı ifadeleri genel olarak incelendiğinde sağlıklı nefes alamama, geceleri ağız açık uyuma, yorgun uyanma gibi problemler yaşandığı anlaşılmaktadır. Katılımcılardan Nehir Hanım ve Ersin Bey nefes problemi yaşadıkları sırada üniversite sınavına hazırlık sürecinde olduklarını bu sebeple de durumun kendilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

Açıkçası insanın kendisini iyi hissetmesi ve aynı zamanda sağlıklı da bir ilişkisi olduğunu düşünüyorum çünkü ben yaptırmaya karar verdiğimde yani açıkçası estetik diye gitmemiştim nefes almakta zorlandığım için gitmiştim...Nefes alamadığım için allerji de çok fazla gelişmeye başlamıştı ve o sıralarda sınavıma yani üniversite sınavıma yaklaşık bir ay falan kalmıştı yani sağlık problemlerim gittikçe artmaya başlamıştı...zaten nefes alamamak uyurken özellikle çok yorgun kalkmak benim için çok kötüydü hiç dinlenemiyordum (Nehir Hanım).

“Aslında ben ilk başta şeydi burnumda bir rahatsızlık vardı devlete o yüzden gitmiştim zaten estetik gibi bir planım yoktu burnumun bir tarafı kapalıydı diğer tarafı da tıkanıyordu zaman nefes alamıyordum o yüzden gitmiştim...Rahatsızlığımdan dolayı oldum ilk başta zaten sınav tempomu da kötü etkiliyordu lise sona yaklaştığımdan dolayı çalışmam gerekiyordu falan uyuduğumda rahat uyumam gerekiyordu falan hani bu uyuma sorunu oluşturuyordu bende nefes alamıyordum falan böyle kuruluk oluyordu uykumda şey olunca ben artık dedim hani olmak zorundayım. Normalde ben hani hastaneden korkan biriyim iğne falan olmaktan da kaçırım normal şartlarda ama öyle olunca biraz zorunluluk oldu daha sonra dediğim gibi ilerledi yani estetik o şekilde oldu. 18’den küçük olunca biraz çekiniyordum” (Ersin Bey).

“Yani bence insanlar nefes alamadıkları için sağlık problemleri için ve burunlarını yaptırırlar genellikle...şahsen benim geceleri nefes almamda sorun vardı o yüzden oldum...Ben sağlıklı nefes alamadığımı düşünüyordum gerçekten de öyleymiş yani ameliyattan sonra iyileştikten sonra bunu daha iyi anladım gerçekten ben nefes alamıyormuşum meğer hiç” (Selçuk Bey).

Diğer katılımcılardan farklı olarak İlyas Bey görüntü için rinoplasti geçirdikten sonra burun kanallarının daraltılması sonucu nefes problemi yaşayarak ikinci kez rinoplasti operasyonu geçirdiğini belirtmiştir.

“Ama benim bir de nefes alamama şikayetim vardı zaten ikinci ameliyatı onun için olmuşum...hala burnumun şekli çok düzgün değil ama yine de beğeniyorum çok kötü değil eskisine nazaran. İşte ikinci ameliyat olma sebepim de şey nefes alamıyordum tam burayı daraltmışlardı işte bir de sinüzit mi varmış bir şeylermiş onun için geceleri tam nefes alamıyorum tıkanıyor yine onun için ikinci ameliyatı olmuşum ondan dolayı yani” (İlyas Bey).

Diğer katılımcıların ifadelerinden anlaşılacağı üzere rinoplasti gerekçeleri burun kemiği eğriliği, kıkırdak yamukluğu ve burun kemiği kırıklığı gibi sebeplerle nefes problemi yaşamalarıdır.

“Benim burnumda sorun vardı ama içinde dışta bir şey yoktu nefes alamıyordum burun etlerim çok büyüktü ilk başta aslında ben estetik için değil de sağlık için başvurmuşum” (Yağmur Hanım).

“Şöyle anlatayım ben aslında şöyle ben lisedeyken nefes almamda sıkıntı vardı burnumda kıkırdak yamukluğu vardı bende sol tarafımda” (Yağz Bey).

“Sağlıkla burun estetiği arasında bir ilişki var bence benim burun ameliyatımda bu sebepten dolayı oldu birazda burnumun iç kemikleri eğriydi ve üstteki kemerden kaynaklı eğriliyormuş ve hani nefes alabilmem içinde o kemerin gitmesi gerekiyordu yani sağlığım için

mecburen yaptırmak zorunda kaldım. Kemiğimin eğriliği doğuşandı” (Reyhan Hanım).

“Evet şey daha önce çok hissetmiyordum kırık olduğunu beni açıkçası ilk olarak görüntüsünden dolayı burun estetiği olmak için gittim normalde bir doktora. Doktor dedi ki burnun daha önceden darbe almış normalde estetik operasyonlarda ücret ödeyerek ameliyat oluyorsun ama darbe aldığı için bir sağlık problemi olduğu için estetiğe de ücret almıyorlar bunu öğrendikten sonra gittim ben doktora burnumda darbe oluştuğunu orda öğrendim yani normalde estetik olmak için gitmiştim. Darbe olduğunu muayene edince öğrendim o şekilde fark edildi. Bir de şeydi zor nefes alıyordum sebebini bilmiyordum çok zor nefes alıyordum horlamam vardı, bir ara otobüste horlamıştım o yüzden çok rahatsız oldum ya geceleri çok zorlanıyordum nefes alırken ağzım açık uyuyordum uı ağzımı açık uyuduğum için rahatsız oluyordum su falan akıyordu insanın ağzı açık olunca, bunlar beni rahatsız ediyordu yani o yüzden kontrol amaçlı gitmiştim ama estetik olmak başlıca sebebiydi” (Özgül Hanım).

“Bir sağlık sorunu vardır nefes alma gibi onun için yaptırabilir...Benim burun kemiğimde eğrilik vardı çok daralıyordum onun için gittim oda hem de burnum çok yamuk duruyordu şu kemiğim çok yamuktu burnumda çok yamuk duruyordu onun için gittiğimde doktorum eğri olduğu için nefes alma yolları dıkanmış artık birde et şişmiş içinde nefes alma yolları dıkanmış iyice ameliyat dedi doktor ameliyat oldum bir süre rahatlayamamıştım baya bir sprey kullandım oda sprey kullandığım için doktorun verdiği tarihin dışına çıkmışım ama sonra çok rahatladım şimdi tekrardan eğrilik başlamış burnumda tekrar et büyümesi olmuş tekrar ameliyat olmam lazım işte çocuktan dolayı olamadım ama ilerleyen zamanlarda tekrar olucam...Burnumun görüntüsü eğri olduğunda sosyal açıdan rahatsız oluyordum buda beni sağlığını etkileyen bir durumdu nefes almam da etkileyen bir durumdu. İşte yani hem beni nefes alamam rahatsız ediyordu hem de inşaların bakışı beni rahatsız ediyordu ikisi de bana göre aynı rahatsızlık ikisi de beni çok rahatsız etti” (Halenur Hanım).

“Bence genel olarak güzellik estetik görünüş açısından ama benim nefes alma problemim vardı burnum çok kırıktı çok yamulmuş iç kemiğim uı sağ burun deliğimi kullanamıyordum nerdeyse oldum hafif de estetik girdi yani kırık olunca düzelme oldu” (Rüya Hanım).

Olmuşken estetik olsun düşüncesi

Bu tema altında ele alınan katılımcı ifadelerine göre fiziksel sağlık sorunu sebebiyle operasyon geçiren hastaların aynı operasyonda estetik te yapılması düşüncesiyle hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Bu noktada bazı hastaların operasyon ile ilgili niyetlerini gizlemeleri sebebiyle tam bir ayrıma gidilmesi zor görünmektedir. İlgili katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Doktor bana kesinlikle ameliyata ihtiyacın var ameliyat olmazsan nefes alamazsın dediği için mecbur olmak zorunda kaldım hani olmuşken de estetik açıdan da düzeltilmesini istedim” (Nehir Hanım).

“Şahsen benim geceleri nefes almamda sorun vardı o yüzden oldum olmuşken de ameliyat estetik te yaptırdım ama sadece estetik için yaptıranlar da var yani biliyorum çevremde de var böyle yaptıranlar...Nefes problemim vardı evet bu şekilden de kaynaklanabildiği için şeklinin de düzeltilmesi gerektiği için ameliyat sırasında plastik cerrahide oldum” (Selçuk Bey).

“Bir kesimde kendimi söylüyorum sağlık problemi olup hem sağlık problemimi çözüyüm hem de oda aradan çıksın adı altında yapıldığı düşünüyorum” (Müberra Hanım).

“Ben sağlık sorunu için gitmiştim hem para verip hem acı çekmişken estetik te olayım düşüncesiyle oldum ben” (Özgül Hanım).

“Bence genel olarak güzellik estetik görünüş açısından ama benim nefes alma problemim vardı burnum çok kırık çok yamulmuş iç kemiğim. Sağ burun deliğimi kullanamıyordum nerdeyse oldum hafif de estetik girdi yani kırık olunca düzelme oldu...Sağ deliğimdeki burun kemiğim sol tarafa doğru yapışmış deliğim kapandığı için o kemiği açarken de şu şeyi düzeltmek zorunda kaldılar o yüzden yani” (Rüya Hanım).

Sosyal çevre

“Sosyal çevre” teması “Güzellik ve beden algısı”, “Bakışlardan duyulan rahatsızlık”, “Çevredekilerin rinoplasti yaptırması” ve “Alay konusu olması” alt temalarında ele alınmıştır.

Güzellik ve beden algısı

Katılımcılardan Yağız Bey’in ifadelerine göre güzellik ve beden algısı kalabalık bir kette yaşayan birey ile kırsal alanda yalnız yaşayan bir birey arasında farklılık göstermektedir. Yağız Bey’e göre güzel olmak ya da bedeninin görüntüsüne dikkat etmek toplumsal yaşamın gerekliliklerinden biridir. Bedenin görüntüsünün kişinin sosyal yaşamını ve iş yaşamını etkilediği gibi özgüveni de önemli derecede etkilediğini belirtmiştir. Bireylerin bu sebeplerle bedenlerinin düzgün ya da güzel olmasının bir gereklilik olabileceğini ifade etmiştir.

“Etkili olan şey toplum şimdi köyde tek başına yaşayan bir insan estetik ameliyatı olmaz anladınız mı hanımıyla veya kocasıyla tek başına yaşayan bir insan estetik ameliyatı olmaz bunun hiçbir şey yok ha bu

şey de değil şöyle de söyylim şimdi karşı cinsten kaynaklanan bir şey değil bu şimdi ben erkeğim bir şey saklamama gerek yok kızlar iyi görcek diye de olmadım ben yani veyahutta bir bayan erkekler iyi baksın diye de olmadık ben toplumda kendim aynama baktığım zaman elimin yüzümün düzgün olduğunu gördüğüm zaman Allah daha kötü şeyler vermesin inş. ama elim yüzüm düzgün olduğunu gördüğüm zaman benim iş hayatımı da etkiliyor bu baktığımız zaman çalışma hayatımı da etkiliyor konuşma tarzımı dahi etkiliyor bu, özgüven her şeyden önemlidir bu bir insanın hiçbir şey olmasın elinde ne malı ne mülkü özgüveni olsun sadece bir insanın yapamayacağı hiçbir şey yoktur ben buna inanıyorum. Zaten özgüven olduğu zaman cesaretle gelir. Dediğim gibi toplumun etkisi 100 de 90 benim için benim görüşüm bu” (Yağız Bey).

Müberra Hanım ise sosyal medyanın insanlarda güzellik algısı oluşturduğunu ve daha sonra estetiğin bir bağımlılık haline geldiğini ifade etmiştir.

“Estetik bir bağımlılık ve başka düşündüğüm operasyonlar da var bu özellikle söyledim ya az önce bu sosyal medyanın bize dayattığı güzellik algıları diye belki biliyorsunuzdur Bella Hadid, Gigi Halid mankenler böyle kaşlar böyle ondan sonra sexi sexi bir bakışlar bişektomi ameliyatı javline dediğimiz çene bunlara bayılıyorum” (Müberra Hanım).

Bakışlardan duyulan rahatsızlık

Katılımcılardan İlyas Bey, Reyhan Hanım ve Halenur Hanım sosyal çevrelerindeki insanların ve arkadaşlarının burunlarına bakışlarından rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Katılımcılar, insanlar burunlarının şekli ile ilgili söz etmeseler dahi bakışlardan hissedilen o durumun kişide rahatsızlık hissi uyandırdığını ve bunun için rinoplasti talep ettiklerini belirtmiştir.

“Bence insanlar garip bakıyor dışardan burnu kötü olunca insanın o yüzden bence insanlar rinoplasti yaptırabilir. Yapılabilir diye düşünüyorum çünkü bende öyle yaşadım garip bakılıyordu burnuma kemiğine falan onun için insanlar öyle düşünebilir çok şey yapmıyorum yadırgamıyorum insanları... Benim arkadaş çevrem genelde yani arkadaş yaşadığım kişiler falan hani şey oluyor bazen burnunla dalga geçmeseler de burnuma baktıklarında bir şey olduğunu hissediyorum sosyal çevremden şey oluyordum rahatsız oluyordum açıkçası bu birinci sebep” (İlyas Bey).

“İnsanlar bana yargılar gibi bakıyorlardı böyle kınar gibi ameliyattan önce şimdi daha rahatım” (Reyhan Hanım).

“İnsanlar bence rahatsız olduğu için çevreden arkadaş çevresi mesela veya okula gidiyorsa okul çevresinde ondan insana bakış açısından

rahatsız olur rinoplasti yaptırabilir...en çoğunluklu rahatsız olduğu için milletten çevreden o yönden rahatsız olduğu için yaptırıyordur...Çevrenin bakışları insanı rahatsız ediyö bende yaşadığım için biliyorum bakışlarından...Burnumun görüntüsü eğri olduğunda sosyal açıdan rahatsız oluyordum buda beni sağlığını etkileyen bir durumdu nefes almam da etkileyen bir durumdu. İşte yani hem beni nefes alamamam rahatsız ediyordu hem de inşaların bakışı beni rahatsız ediyordu ikisi de bana göre aynı rahatsızlık ikisi de beni çok rahatsız etti...Nefes alma problemi olmasa bile burun yalnız görsellik olarak düşünöldüğünde işte o insanların bakış açısı rahatsız ettiği için yaptırırdım o bakışlardan rahatsız olduğum için yaptırırdım. Çünkü hem lise döneminde sin yeni bir ortama alışıyor sun yeni arkadaşlar herkese bakıyor sun hani böyle bir sende öyle burun varsa birde benim öyleydi 5 kişilik bir arkadaş grubum vardı bir benim burnum böyle çıkıntılıydı eğriydi beni çok rahatsız etti yaptırırdım yani sağlık sorunun olmasa da yaptırırdım” (Halenur Hanım).

Çevredekilerin rinoplasti yaptırması

Bu tema altında çevredeki insanların rinoplasti yaptırmalarının diğ er insanlarda da rinoplasti fikrinin oluşmasına etki ettiğine vurgu yapan katılımcı görüşleri ele alınmıştır. Selçuk Bey çevresinde rinoplasti olan tanıdıklarının memnun kalmış olmaları sebebiyle rinoplastiye karar verdiğini belirtmiştir.

Yani burun ameliyatı olan birkaç tanıdığım vardı memnunnardı ameliyattan sonra yani birinin sıkıntıları olmuştu ama onun kendisi kaynaklıydı sanırım. Onlar işte yaptırıp memnun olunca mantıklı buldum (Selçuk Bey).

İlyas Bey, rinoplasti ameliyatının gerekçesini belirtirken çevresindeki insanların rinoplasti olmalarına değ inmiştir. Bu durumun kendisini etkilediğini belirtmiştir.

“...ikinci sebepte hani herkes ameliyat oluyor zaten hani biliyorsunuz çok ameliyat olan insan oluyor bende görüyordum onun için bende olmak istemişim. Ya birinci sebep ama şey arkadaş çevrem sosyal çevrem” (İlyas Bey).

Yağmur Hanım da çevresindeki insanların rinoplasti konusundaki önerilerinin kendisini büyük oranda etkilediğini ifade etmiştir. Bu konuda sosyal medyaya güvenilmezken çevredeki insanların daha güvenilir olduğunu vurgulamıştır.

“Çevre tavsiyesi %99 çünkü 3 arkadaşım daha yaptırdı bir arkadaşımın yengesi yaptırdı ve aşırı doğal bir burun olduğu için bende istedim. Sosyal medyadan ziyade çevredekiler daha etkili. Sosyal

medyada biliyorsunuz her şey biraz abartılıyor ya o yüzden çevremde gördüğüm insanlardan bire bir etkilenecek”(Yağmur Hanım).

Yağız Bey ise hala kızlarının burun ameliyatı olmalarını kendisine öncü bir durum olduğunu ifade etmiştir.

“Birde halakızlarım olunca bir öncü oldu dedim bende mi oliyim öyle bir olma ihtiyacı duyduk” (Yağız Bey).

Müberra Hanım’ın ifadelerine göre de rinoplasti yaptıran insanların geneli gençlerden oluşuyor ve gençlerin birbirinden görerek rinoplasti yaptırmasıyla yaygınlaşıyor. Katılımcının ifadelerine göre artık insanlar hekimlerden birbirlerinin burnunun aynısından yapılmasını talep ediyorlar.

“Gençler daha fazla rinoplasti yaptırıyor hepimiz birbirimizden görüp yapıyoruz bence son bir senede özellikle insanlardan görüp yapmak hatta “şunun burnunun aynısından istiyorum” gibi taleplerle doktora gidiyor insanlar. Doktorum bana söylemişti “şu burundan istiyorum diye gelenler var” demişti. “Öyle bir isteğin var mı?” dedi bana benim dediğim şey “hayır” dedim “benim kibar yüzüme uygun bir burun olsun böyle biraz küçük olsun” dedim “gerisini size bırakıyorum” dedim. “Estetikli gibi gözüksün gözükmesin onlarla ilgilenmiyorum kibar ve güzel gözüksün” dedim” (Müberra Hanım).

Katılımcılardan Özgül Hanım de çevresindeki insanların burnunun genellikle düzgün olması sebebiyle kendi burnunun görüntüsünden rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir.

“Ya ne bilim çevremdeki insanların burnu genelde düzgün hani bir kaç kişi dışında çevremdeki insanların burnu genelde düzgün ya hani yeni nesilde de de çok sık ameliyat oluyor böyle gördükçe bir heves oldu ya görünüşte güzel oldu hani en azından bu çıkıntı gitsin diyordum rahatsız etmesin yandan baya bir belli oluyordu çünkü önden pek bir sorunu yoktu ama yandan kötü duruyordu bence...Sosyal medya zaten çok hani takip ettiğim kişiler arasında falan çok estetik olanlar vardı hoşuma gidiyordu çevremdeki insanlardan da olan vardı zaten bilgileri onlardan almıştım o şekilde etkili oldu bende” (Özgül Hanım).

Yasemin Hanım’ın ifadelerine göre de kendisi burun ameliyatı olan bir arkadaşından etkilenmiş ve sonrasında kendisi de rinoplasti olmaya karar vermiştir.

“Sosyal medyada da tabiri ki reklamlarda gördüm yaptıran arkadaşlarım da oldu ama hani ne bileyim hiç gerek duyamıyordum öncesinde bana yansımıyordu uzak hissediyordum ama göre göre alışıyor insan az da olsa etkileniyor. Benim arkadaşım vardı burnu benim en azından şöyleydi onun burnunda bir de çöküntü vardı baya

bir karga gibiydi mesela o ameliyat olduktan sonra onun burnunu gördüm ya dedim ki bununki böyle olduysa acaba yaptırsam nasıl olur ki düşüncesine kapıldım...genellikle böyle burun ameliyatı olanlarda sosyal çevrenin daha çok şeyi oluyor bence etkisi oluyor” (Yasemin Hanım).

Alay konusu olması

Bu tema altında yer alan ifadelere göre katılımcılar burunlarının aileleri, tanıdıkları ya da arkadaşları tarafından alay konusu haline gelmesi sebebiyle rinoplasti istemişlerdir.

“Ben ilk başta önceliğim benim nefes alabilmek değildi aslında nefeste alabiliyordum ama yani şeyde benim burnumda kemik var ve ben beğenmiyordum etrafımdaki insanlar da benle dalga geçiyordu içten içe sinir oluyor insan önceliğim benim burnumun düzgün bir görüntüsü olsun işte kemiği gitsin mantığıydı e bunun yanında da nefes te alırım diye düşünüyordum ilk ameliyatımdan sonra” (İlyas Bey).

Yağız Bey kendi burnu ile ilgili alay edilme sürecini aşağıdaki sözleriyle açıklamıştır. Özellikle toplum içinde espri ya da alay konusu olduğunda bu durumun kişide özgüven kaybına sebep olduğunu ve bilinçaltına yerleştiğini ifade etmiştir. Sonrasında kendisi buna bağlı olarak rinoplasti arayışına ve araştırmasına girdiğini belirtmiştir.

“Görüntü insanın şeyine bağlı bir şey şimdi yani yanlış anlamayın da insanın çevresine bağlı bir şeydir bu insanın burun estetiği olma isteği. Bu insanın çevresine bağlı yani nasıl çevresine bağlı bir şey bunu açıkça söyleyeyim yani benim bir mesela ben alınmam ben çok şaka kaldıran bir insanım Allah’a şükür geçmişte bizim sıkıntılarımız da oldu şaka yapılan şeyler de oldu ama bu burun olduğu zaman mesela bir insana özgüven kaybı oluyor bu kim yani estetik olanların 100 de 100 ü böyledir özgüven kaybı olduğu için yaparlar yani zorunlu bir ihtiyaç olmadığı müddetçe mesela ne oluyor amcan görüyor mesela bir şey söylüyor dalga geçiyor dalga geçme demiyeyim de şaka yapıyor bir espri o senin ağrına gidiyor tek yapsa bir şey yok ama mesela bir kaç kişinin yanında yaptığı zaman ağrına gidiyor mesela biri bir şey dediği zaman ağrına gidiyor kafaya takıyorsun, ameliyat olmuyorsun ama kafaya takıyorsun onlar birikiyor birikiyor hepsi ondan sonra burun estetik ameliyatı diyorsun Allah Allah düzeltsek nasıl olur diyorsun sağa sola araştırıyorsun falan bakıyorsun şöyle estetik olanlara filan diyorsun benim burnumda böyle olsa nasıl olur falan öyle bir karar veriyorsun...Ben normalde burun ameliyatı yaptıracak insan da değilim aslında ama dediğim gibi bir kaç böyle bir olay oldu beni etkileyecek ondan dolayı yaptırdım yoksa ben halimden memnundum

ama bir kaç beni üzülecek olay oldu üzülecek kelimeler söylendiği için benim aklıma geldi” (Yağız Bey).

Reyhan Hanım ve Halenur Hanım ise arkadaş ortamında burunları ile ilgili yapılan şakalardan ya da dalga geçilmesinden hoşlanmadıkları için rinoplasti istediklerini ve operasyon geçirdiklerini belirtmiştir.

“Evet hocam zaten küçüklüğümden beri yani birkaç arkadaşımın böyle dalga konusu olmuştu o yüzden küçüklüğümden beri istiyordum ama nefes almamda buna etki etti yani” (Reyhan Hanım).

“Lise dönemimdeydim mesela arkadaşlarımın bakış tarzı dalga geçmesi ondan dolayı da çok şey oldum böyle kendime özgüvenimi yitirdim nefes almıyorum zaten biryandan onun sıkıntısını çekiyorum bir yandan arkadaşlarımın dalgasını çekiyorum kendime özgüvenimi yitirince yani sağlıklı bir burun istediğimi fark ettim yani onun için hastaneye gittim karar verdim” (Halenur Hanım).

Neslihan Hanım ise alay ya espri konusu olma durumunun aile içinde yaşandığını dile getirmiştir. Bu durum rinoplasti operasyonu fikrine etki eden bir unsur olmuştur.

“Ailemde de şey benim burnumun büyüklüğüyle ilgili dalga şeyi muhabbeti vardı babamda demişti hatta şey burnunu da küçültürüz falan diye” (Neslihan Hanım).

Hekim yönlendirmesi

Bu tema altında katılımcıların rinoplasti kararlarında hekimlerin tavsiyelerinin ya da yorumlarının etkili olduğu durumlar bir araya getirilmiştir. Ersin Bey anlatısında fiziksel sağlık problemi sebebiyle gittiği sağlık kurumunda hekimin kendisine estetik önerdiğinden bahsetmiştir.

“O doktor bana söyledi sen burnundan memnun musun tarzında işte yanlardan küçültsek biraz da kaldırsak beğenir misin dedi yani bende öyle diyince mantıklı buldum...direkt rahatsızlıktan dolayı çözüm odaklı gittiğim için doktorun önerileri doğrultusunda ilerledim yani bu ameliyatta düzelir dedi ondan sonra estetik önerdi bende onayladım yani o şekilde oldu” (Ersin Bey).

Yağız Bey da daha önce nefes alamama problemi için geçirdiği operasyon sonrasında yaşadığı burun şekil bozukluğu için hekime başvurduğu sırada hekimin kendisine rinoplasti önerdiğini belirtmiştir.

“Ben internetten de araştırdım benim eski bu kıkırdağı alan düşen doktora gittim hocam dedim bakın düştü iyice estetik yap o zaman falan diyor dedim yapamaz mısınız ya ben çok şey yapmayayım falan diyor kendine özgüveni yok kime gideyim dedim kimi tavsiye edersin Zekeriya tosun var dedi git bir sor araçtır dedi” (Yağız Bey).

“Hastaneye gitmiştim doktorun yönlendirmesiyle estetik de oldum. Şöyle oldu ben ilk önce KBB’ye gitmiştim o beni plastik cerrahiye yönlendirmişti. Hani plastik cerrahı ikisini birlikte yapabilir dedi o beni oraya yönlendirdi hani o doktorun yönlendirmesiyle gittim” (Reyhan Hanım).

Katılımcılardan Dicle Hanım kendisinin rinoplasti kararı aldığında henüz ortaokulda olduğunu belirtmiştir. Küçükken diş hekimi olan dayısının burun ameliyatı tavsiyesinde bulunmasının kendisi üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Dicle Hanım rinoplasti olmak için 18 yaşını beklemiş bu süreçte ailesini ikna etmiş, doktor araştırmış ve 18 yaşına girdiğinde de operasyon geçirmiştir.

“Şöyle burun estetiğı kararı aldım ben ortaokula gidiyordum dayım dişçi benim 18 yaşında yaptırırız burnunu demişti bana birazcık herhalde ailemin getirdiğı o şeyde olabilir topluma uygun bir güzellik kalıbı ondan dolayı hani şey demişti hiç unutmuyorum hani fiziğın boyun her şeyin yerinde burnun bozuyor demişti. Tabir dayım da küçük o zamanlar düşünecek olursanız üniversite öğrencisi ben bundan etkilenmiştim ve 18 yaşımı doldurmadan birçok doktorla görüştüm annemi ikna ettim falan” (Dicle Hanım).

Katılımcılardan Neslihan Hanım 18 yaşından önce ani yaşadığı bir nefes problemi sebebiyle doktora gittiğinde doktorun kendisine rinoplasti önerdiğinden söz etmiştir. İfadelerden anlaşılacağı üzere Neslihan Hanım daha sonra nefes ile ilgili bir problem yaşamamış olmasına rağmen ilerleyen yaşında rinoplasti yaptırmıştır.

“Ben 18 yaşından küçükken bir nefes sıkıntısı yaşadım burnumda kemik eğriliğı vardı bana doktorum o zaman demişti hani şey yap 18 yaşından küçüksün 18 yaşından sonra gel o zaman, ailemde de şey benim burnumun büyüklüğüyle ilgili dalga şeyi muhabbeti vardı babamda demişti hatta şey burnunu da küçültürüz falan diye doktor da demişti 18 yaşını doldur ben yaparım sana ameliyatlari falan diye o zamandan vardı 18 yaşında şimdide hafif bir oynama oldu ama çok değıl...18 yaşından önce doktora gittiğimde böyle gece nefesim kesiliyordu otururken televizyon izlerken nefesim kesiliyordu, kış bir ortamdı hatta kış gibiydi öyle babamda o sıralar yoktu köyde miydi neydi hatırlamıyorum böyle korktuk biz hu diye insanın nefesi kesiliyor yani anca annem falan geliyor yani uykusundan kalkıp geliyor şey yapıyor böyle sarstı falan sonra ertesi gün zaten hemen Farabi’ye doktora gittik evimize çok yakın zaten oraya gittik o doktorum kemik eğriliğı var nefes

almanı engeller demişti zaten o zaman ilaç mı vermişti sprej mi vermişti onu kullanmıştım sadece hani 18 yaşından küçük olduğum için ameliyat edemem demişti 18 yaşını doldur ben sana istediğin ameliyatı yaparım demişti öyleydi yani çok şey bir nefes darlığıydı öyleydi yani o sprejden sonra da bir daha hiç yaşamadım yani o olaydan sonra ilaçlar iyi geldi herhalde” (Neslihan Hanım).

Sosyal çevresinde estetik cerrah olan Yasemin Hanım birlikte yemeğe çıktıkları sırada hekimin kendisine rinoplasti önerdiğini ifade etmiştir. Hekimin önerisinin aklına soru işareti getirdiğini belirtmiştir. Rinoplasti operasyonundan sonra da aynı hekimin kendisine çene operasyonu önermekte olduğunu da ifade etmiştir.

“Ben 18 yaşına girmeden önce beraber yemeğe çıkmıştık biz o fark etti aslında ilk başta o söylemişti bana, doktorum söylemişti Zekeriya Tosun işte öncesinde onunla konuştuk bende o zaman şey demiştim hani beni rahatsız etmiyor hocam falan demiştim aklıma soru işareti getirdi ama o hani plastik cerrahı olduğu için onun için şu an mesela benim çenem geride olduğu için hocaya şu anda o da şey yapıyor hani sana çene operasyonu da yapalım falan gibisinden. Ama çene operasyonu düşünmüyorum ama. Burun zayıfladığımdan ötürü oldum çenemden memnunum” (Yasemin Hanım).

Sosyal medya

Bu temada katılımcıların rinoplasti sürecine sosyal medyanın etkileri ele alınmıştır. “Sosyal medya” teması “Kabul gören burun şekli”, “Reklamlar/fenomenlerin ve takipçilerin paylaşımları”, “Estetik cerrahların paylaşımları” ve “Paylaşılan fotoğraflarda burnun güzel görünmesi” alt temalarında incelenmiştir.

Kabul gören burun şekli

Katılımcılardan Müberra Hanım’ın ifadelerine göre sosyal medyada ve özellikle Instagramda yapılan paylaşımların güzellik algısı oluşturmada etkilidir. Bu durumun insanlarda standartlaşmaya doğru giden bir bedene sahip olma isteği oluşturduğunu vurgulamıştır.

“Kesinlikle özellikle sosyal medyanın özellikle biz kadınlara dayattığı öyle söyleyim çok güçlü bir güzellik algıları var işte selülitin olmıcak bacağın şöyle olacak karnın böyle olacak göğsün bu şekilde olacak o kadar çok güzellik algısı var ki kalıplaşmış şimdi hani bir şekil var aslında bu şekilde olcaksın diyor fark ettiyseniz artık insanlar birbirine benziyor herkesin dudağı böyle aynı burnu aynı saçları aynı herkes bir sarıya dönüyor falan bu şekilde ilerliyor çok o yüzden ben etkilendim açıkçası

bunu şey yapamam. Instagram direkt instagram etkiledi beni. Tamamen instagramda dönüyor olay” (Müberra Hanım).

“Birazcık ta toplumun güzellik algısı bence şu sorunu şu en başta toplumun güzellik algısı tek düzeye indi diye düşünüyorum. Tek düzeye inmek nedir işte küçücük okka burun işte şişik dudaklar falan fılana döndüğü için insanlar burnu çok kötü değilse bile buna tekdüze güzellik algısına uymak için yaptırıyor ıı buna da karşıyım aslında ama yine şunu savuncam o insan kendisini öyle mutlu hissetcekse bence onu da yaptırmalı evet yani başta çoğu kişi bunu özentilikle onunla bununla da yapıyor ama başta insanın kendisini mutlu hissetmesiyle alakalı” (Dicle Hanım).

Neslihan Hanım da sosyal medyada yapılan burun güzelliği ile ilgili paylaşımlardan etkilendiğini belirtmiştir.

“Sosyal medyada bazen paylaşımlar oluyor ya işte insan burnu güzelse kendi de güzeldir gibi mesela onlar falan beni etkiliyordu mesela hani diyordum demek ki hani dedim ki önemli bir şey bu burun yani insanlar dikkat ediyor sonuçta yani bende gerek duyunca benim için önemli oldu tabir” (Neslihan Hanım).

Selim Bey’in ifadelerinden anlaşılacağı üzere sosyal medya bireylerin estetik operasyonu geçirmelerinde etkili bir faktördür. Selim Bey sosyal medyada infuencerların ve ünlülerin paylaşımları ile bazı estetik işlemlerin popülerleştiğini ifade etmiştir.

“Toplumumuzda değişen bir güzellik algısı var işte gıdılı erkek olmaz falan gibi mesela twitterın gündeminde her an şey olabilir işte ondan sonra işte ne bilim infulucerlar sosyal medya ünlüleri daha sonra tek operasyonlara başlarlar işte jawline bir dönem öyle artmıştı mesela bu tip şeyler olabilir ondan da etkilenerek aklıma düşebilir yani” (Selim Bey).

Reklamlar/ fenomenlerin ve takipçilerin paylaşımları

Ersin Beyin ifadelerine göre sosyal medyada yapılan estetikle ilgili gösterimler ve reklamlar insanları yönlendirme amacı gütmektedir.

“Bazen sosyal medyada şey olarak çıkıyor reklam olarak karşıma hani böyle eski hali veya sonraki halini gösterip insanları buna yöneltmeye çalışıyorlar herhalde yani bu biraz herhalde algı oluşturmaya çalışıyorlar benim fikrimce yani insanlar kendi görünüşlerinden rahatsız olanlara biraz teşvik amaçlı reklamlar hani bu şekilde gördüm reklamları o yönlendirme tarzı oluyor herhalde” (Ersin Bey).

Dicle Hanım'ın ifadelerine göre sosyal medyada hekimler tarafından rinoplastinin reklamları yapılmaktadır. Burun estetiği ticarete dönmüştür ve doktorlar bu konuda başarılıdır. Katılımcı rinoplastinin bu kadar ticarete dönüşmüş olmasını sağlık amacından sapma olarak değerlendirmektedir. Sağlık alanında diğer uygulamaların ticareti yapılmazken estetik operasyonların reklamının yapılmasını eleştirel bir dil ile ifade etmektedir.

“Doktorlar bir kere artık bunun pazarlamasını bence çok iyi yapıyorlar estetik doktorları artık bunu pazarlıyorlar yani burun estetiği şimdi instagram sayfaları açılıyor burun estetiği rinoplasti de deniliyor bunun adı altında sayfalar açılıyor falan ya bu tamamen ticarete döndü bence başka bir şey değil yani bu şey gibi bir şey normal bir ameliyatın ticareti yapılıyor mu yapılmıyor ama bununki yapılıyor artık yani. Bu kadar değişim dönüşüm bence artık sağlık amacından saptırdı plastik cerrahiyi ben öyle düşünüyorum. Çünkü şu an 10 kişiden benim çevremdeki her 10 kişiden 7 si en az estetik ameliyatlıdır bunun tabiri çevremlerle de alakası vardır belki ekonomik açıdan düzgün insanlardır ama kötü insanlar da tanıdım onlar da yaptıracak yani” (Dicle Hanım).

Yasemin Hanım'ın düşüncesine göre ise sosyal medyada yer alan estetik uzmanlarının reklamları insanları reklamı yapılan uygulamaya yönlendirmektedir.

“Sosyal medyada böyle estetik uzmanlarının reklamları falan oluyor gördükçe iyice insan hani yaptırsam mı yaptırmam mı bir şey içerisinde kalıyoruz tabiri ki ama bilmiyorum yani...Sosyal medyada da tabiri ki reklamlarda gördüm yaptıran arkadaşlarım da oldu ama hani ne bileyim hiç gerek duymuyordum öncesinde bana yansımıyordu uzak hissediyordum ama göre göre alışıyor insan az da olsa etkileniyor. Benim arkadaşım vardı burnu benim en azından şöyleydi onun burnunda bir de çöküntü vardı baya bir karga gibiydi mesela o ameliyat olduktan sonra onun burnunu gördüm ya dedim ki bununki böyle olduysa acaba yaptırsam nasıl olur ki düşüncesine kapıldım” (Yasemin Hanım).

“Yani tabiri ki sosyal medyada takip ettiğim göze hoş gelen modeller tabiri ki var onlardan da esinlendim ama zaten kendi burnumun standart olması gereken bir burun olduğunu düşünmüyordum” (Selim Bey).

Özgül Hanım ise sosyal medyada takip ettiği kişilerden estetik olanların çok fazla olduğunu ve bu kişilerin paylaşımlarının hoşuna gittiğini belirtmiştir.

“Sosyal medya zaten çok hani takip ettiğim kişiler arasında falan çok estetik olanlar vardı hoşuma gidiyordu çevremdeki insanlardan da olan

vardı zaten bilgileri onlardan almıştım o şekilde etkili oldu bende” (Özgül Hanım).

Estetik cerrahların paylaşımları

Katılımcılar arasında Nilgün Hanım’ın ifadelerine göre estetik cerrahların sosyal medya hesaplarından yaptıkları paylaşımlar ve bunların yorumları bireyleri etkilemekte ve rinoplasti fikrinin oluşmasında ya da kararında etkili olmaktadır.

“Doktoru takip etmeye falan başladım instagramdan öyle bakıyordum yaptıklarına paylaşımlarına falan bir süre düşündüm sonra baktım güzel yapıyor güzel yorum alıyor bende eşimle konuştum randevu aldık falan öyle karar verdik gittik artık süreç başladı...paylaştığı fotoğraflarda yaptığı burunların güzel olması iyi yorumlar alması beni etkiledi böyle” (Nilgün Hanım).

Katılımcılardan Dicle Hanım ise estetik cerrahların hastalarını sosyal medya hesaplarından ya da internet sitelerinden öncesi sonrası fotoğraf şeklinde paylaştıklarını ancak bunun hastalar açısından iyi bir durum olmadığını açıklamıştır.

“Birde burun estetiğini o kadar göz önüne sokuyorlar ki tanıdığım ameliyat olanlar var gidiyor mesela yeni burnunu sadece çekip atıyor ve doktoru etiketliyor işte mimarı falan bence bu dalga geçilcek bir şey yani ben hiç burun ameliyatı olmayan biri olsam durup “of ameliyat olmuş çok havalı” demem, “salak mısın bunu niye paylaşıyorsun” derim ki olan biri olarak ta yine paylaşım yaptığımda birisi çok saçma buluyorum yani doktorların yaptığı paylaşımlar dışında insanların göz önüne sokması çok saçma geliyor benim doktorum benim fotoğrafımı çektiğinde yayınlamazsınız dimi dedim eski fotoğrafımı çünkü o yeni eski karşılaştırması yaptığımda ben mutsuz olucam tamam dedi yenisini de paylaşmayın hocam dedim sonra o da şey kimseyi paylaşmadığını bana söyledi instagram üzerinden sadece sitesinde paylaştığını söyledi pek dedim öylelikle kabul ettim insanlar bunu gerçekten birazcık da şeye doğru teknolojik bir çağda olduğumuz için sırf bunun haberini yapmak için de yapıyorlar haber olsun...En basiti biz Konya’da tanınmış bir kaç tanınmış plastik cerrahın sayfasına girip her on gönderimden beşinde yakın arkadaşlarımızı görüyoruz iyi yapmış kötü yapmış diyoruz yani” (Dicle Hanım).

Reyhan Hanım’ın ifadelerinden anlaşılacağı üzere kendi rinoplasti kararında burun estetiği yaptırmış olan kişilerin fotoğrafları etkili olmuştur.

“Burun estetiği yaptırmış insanların fotoğraflarına da bakıyordum tabir baya değişiklik olduğunu görüyordum dedim bende olur öyle diye karar verdim” (Reyhan Hanım).

Paylaşılan fotoğraflarda burnun güzel görünmesi

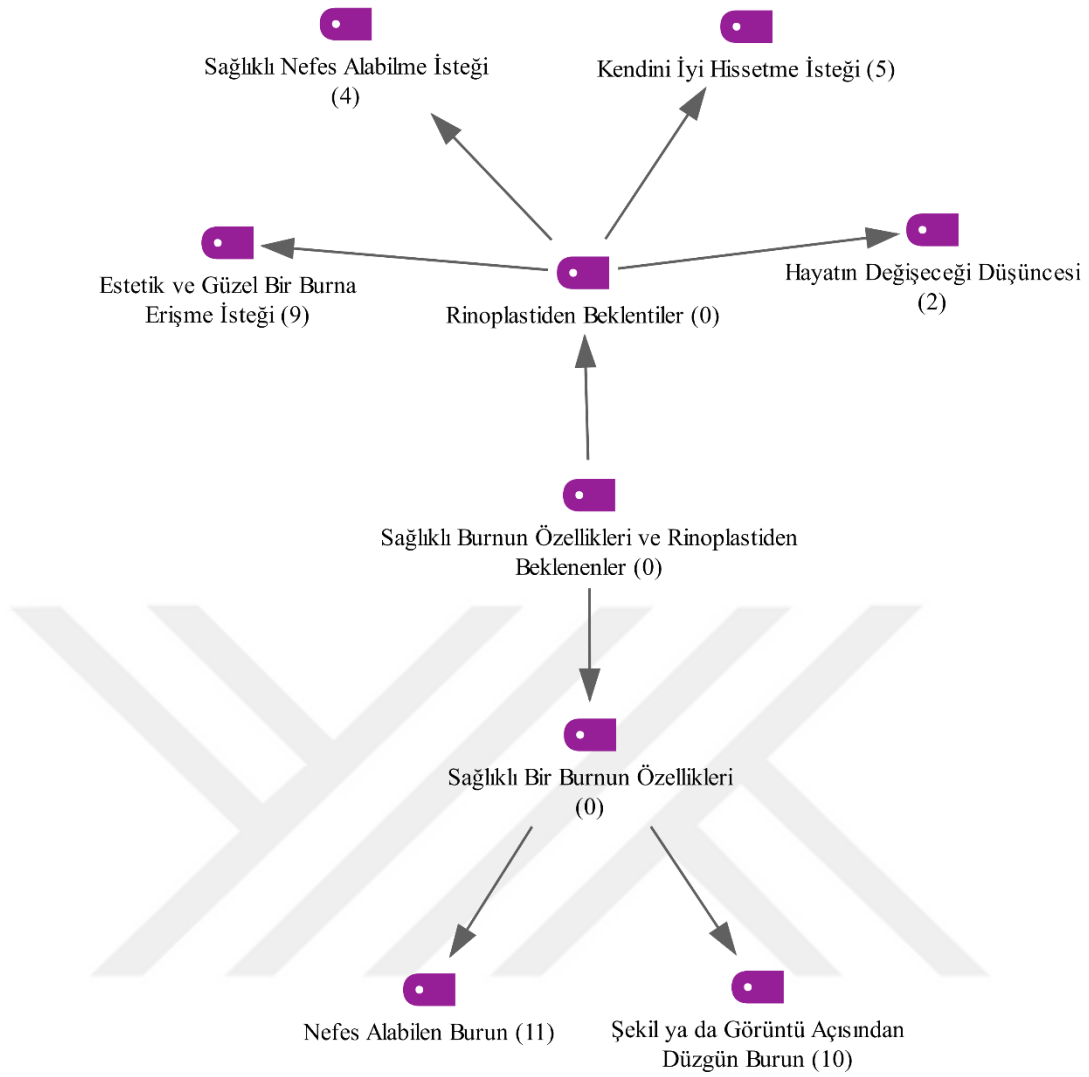
Bu alt temada bireylerin kendi sosyal medya hesaplarında fotoğraf paylaşma durumları ile ilgili ifadeleri bir araya getirilmiştir. Reyhan Hanım ve Özgül Hanım'ın ifadelerine göre sosyal medyada paylaştıkları fotoğraflarda kötü göründüklerini düşünmeleri ve daha güzel görünmek istemeleri rinoplasti kararlarında etkili bir unsur olmuştur.

“Sosyal medyanın da bir etkisi oldu diyebilirim. Evet oldu ya hani biraz insanlar böyle garip hani şey yapıyordu baya büyük görünüyordu çünkü benim burnum ister istemez üzüliyordum bende onun da etkisi oldu. Yani mesela yan profilden falan asla fotoğraf çekinmiyordum şimdi rahatlıkla çekinebiliyorum... fotoğraf çekinme zaten öncelikli yani yaşımızdan dolayı fotoğraf çekinmeye çok meraklıydım hani onu bekliyordum rahat rahat çekinebilicem diye zaten bir de rahat rahat nefes alacağımı da bekliyordum sonrası beni çok mutlu etti açıkçası sonuç” (Reyhan Hanım).

“Kendi fotoğraflarımda ve paylaşımlarımda yalan söylemicem çok düşündüm kötü görünüyorum daha güzel bir burnum olsa daha güzel çıkarım fotoğraflarda diye çok düşündüm. Yandan fotoğraf çekinebilmek gerçekten çok güzel hani gerçekten bu hani bilmiyorum belki ben biraz takıntılı olduğum için de olabilir ama herkes böyle yandan fotoğraf atınca bir güzel geliyor yani ben atmadığım için çok şey oluyordum kötü... Estetik olma isteğimde en önemli etken fotoğraf birincisi onun dışında ya beğenilmek gibi bir kaygım yoktu açıkçası dışardan genelde kendi fikirlerim daha önemli kendim ne karar veriyorsam nasıl görüyorsam kendimi o daha önemli benim için o yüzden dışardan pek tepkiyi düşünmedim ben” (Özgül Hanım).

3.2.2. Sağlıklı Bir Burnun Özellikleri ve Rinoplastiden Beklentiler

“Sağlıklı Bir Burnun Özellikleri ve Rinoplastiden Beklentiler” ana teması “Sağlıklı bir burnun özellikleri” ve “Rinoplastiden beklentiler” alt temalarında incelenmiştir. Bu ana ve alt temalar ile ilgili şekle aşağıda yer verilmiştir. Her bir tema ile ilgili katılımcı ifadeleri ve yorumları alt başlıklarda ele alınmıştır.

Şekil 3.2.3. Sağlıklı Bir Burnun Özellikleri ve Rinoplastiden Beklentilere Dair MAXMaps Grafiği.

Sağlıklı bir burnun özellikleri

“Sağlıklı bir burnun özellikleri” teması “Nefes alabilen burun” ve “Şekil ya da görüntü açısından düzgün burun” alt temalarına ayrılmıştır.

Nefes alabilen burun

Katılımcılar sağlıklı bir burnu tarif ederken özellikle nefes alabilen bir burnun sağlıklı olduğuna değinmiştir. Bu konuda Reyhan Hanım “Öncelikle bir burunla rahat nefes alabilmeliyiz” derken Yağız Bey “Nefes alsın bence burun sağlıklıdır”, Nehir Hanım “Sağlıklı bir insan burnu öncelikle nefes alabilen yani” ifadelerini kullanmıştır. Genel olarak bu temada bir araya getirilen katılımcı ifadelerinde bir burnun nefes alabildiği ölçüde sağlıklı sayılabileceği vurgusu yapıldığı görülmektedir. Ayrıca

Halenur Hanım burunda hırıltı olmaması gerektiğine de değinmiştir. İlyas Bey ise uyurken sağlıklı nefes alabilmek gerektiğine ve günlük hayatı rahatça idame ettirmek gerektiğine değinmiştir. Bu konudaki katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Bir burun nefes alabiliyorsa sağlıklıdır bence görüntü buna dahil değildir. Nefes alsa zaten normal bir burun kemiği şurası düzgünse iki kanal da açık olduğu için nefes alabiliyor kemik yamuk olunca alamıyor” (Rüya Hanım).

“Sağlıklı bir burun nefes alma daralmama hırıltı olmama yani benim burnum çok sızıyordu nefes alırken o olmamak en basiti daralmamak yani sağlıklı bir burun benim için daralmamak” (Halenur Hanım).

“Sağlıklı bir burun için bence öncelikle nefes almasıyla başlar ikincisi de içinde kırık ve benzeri olmamasıdır” (Dicle Hanım).

“İlk başta iyi nefes almak gerekiyor benim mesela diş yapım çok düzgündü ama burnumdan nefes alamadığım için gece uyurken ağzımı sürekli açıyordum bu yüzden diş alttaki dişlerimin alttaki iki tanesi kaydı. İlk başta bence en önemli sağlıklı insan burnu için düzgün nefes almak” (Yağmur Hanım).

“Sağlıklı bir burun bence öncelikle nefes uyuduğun zaman nefes alabilmek. Günlük hayatta uyurken falan nefes alabilmek” (İlyas Bey).

“Bence sağlıklı bir burunla öncelikle nefes alınabilmeli rahatça çünkü nefes almadan insan yaşayamaz” (Nilgün Hanım).

“Sağlık tabiri her şeyden önemlidir nefes almak da sağlıklı olmak için ilk şarttır bence çünkü insan nefes alabiliyorsa yaşayabilir e nefesi de burunla aldığımız için oradan bağlantılıdır. Yani estetik olan burun düzgün ve sağlıklı da olacağı için bence ilgilidir direkt sağlıklı estetik... Sağlıklı bir burun bence öncelikle rahat sağlıklı nefes almalıdır” (Selçuk Bey).

Şekil ya da görüntü açısından düzgün burun

Katılımcılardan bazıları ise sağlıklı bir burnu tarif ederken burnun şekil ya da görüntü açısından düzgün olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konuda Reyhan Hanım “Görünüş olarak ta bence güzel olmalı yani göze hitap etmeli” ifadesini kullanmıştır.

Bence sağlıklı bir insan burnu nasıl diyim bakınca böyle insanı rahatsız etmek kaba değil böyle düzgün şey derler ya hani doğal çok yapılı değil doğal bir burun yani öyle tarif ediyorum. Benim kendi istediğim de o şekildeydi (Neslihan Hanım).

Müberra Hanım'ın ifadelerine göre burnun şekli ile birlikte bireyin nasıl hissettiği de önemlidir. Kişi burnunun şeklinden mutlu ise sağlıklıdır diye düşünülebilir.

“Sağlıklı burun bence insanın kendi bünyesine özellikle benim sağlık bakış açımda mutlaka psikoloji vardır kişi kendini iyi hissediyorsa benim için sağlık demek oluyor aslında görüntüye de hitap ediyor dediğim şey ama psikoloji boyutundan bakarak bunu söylüyorum u kendini iyi hissediyorsa güzel nefes alabiliyorsa o şekilde mutluya bence sağlıklıdır” (Müberra Hanım).

Dicle Hanım sağlıklı bir burnu tarif ederken nefes alabilmeli ve kırığı olmamalı düşüncesine sahipken, kendi rinoplasti gerekçesini yüze uyumlu küçük ve düzgün bir burun istemiş olduğunu belirtmiştir.

“Ben görsel amaçlı yaptırdım ama ben şu an kemikli burunları da çok sağlıklı buluyorum yani illaki okka burun değil de benim istediğim görsellikten kastım daha böyle küçük standart yüze göre yüze uygun bir burundu o yüzden sağlıklı bir burun da bana göre hani şey görüntüsü çok düzgün olmasa da iyi nefes alan ve içinde kırığı olmayan bir burundur kısacası bana göre” (Dicle Hanım).

Yağmur Hanım ise kemersiz, yüze uygun ilk etapta dikkat çekici olmayan bir burnun birey için sağlıklı olduğunu açıklamıştır.

“Yüzüne oturan bir burun olması gerekiyor. Baktığın zaman mesela insanın direkt yüzüne bakınca burnu böyle çok belirgin olmaması gerekiyor insanın yüz yapısına uygun olması gerekiyor çok büyük ya da çok küçük olmamalı ve dediğim gibi kemersiz bir burun ben böyle tarif ediyorum” (Yağmur Hanım).

“Sağlıklı bir burun için ardından tabir insanların kendi beğendiği şekilde neyse öyle bir burundur” (İlyas Bey).

Selim Bey, Nehir Hanım, Selçuk Bey ve Nilgün Hanım'ın ifadelerine göre de bireyin yüze uyumlu burnu olması ve ilk etapta dikkat çekmemesi önemlidir.

“Bence bir insanın suratına baktığımızda ilk olarak burnu göze çarpmıyorsa burnunda estetiklik anlamında herhangi bir bozukluk yoktur diye düşünüyorum tabi nasıl nefes alıyordu nefes kalitesi nasıldır onu bilemeyiz ama görüntü açısından fiziki açıdan böyle diyebilirim” (Selim Bey).

“Yüze yakışan düzgün duran bir burun olmalı. Çünkü sağlıklı hissetmek için insanın mutlu olması kendini iyi hissetmesi de gerekli bir şeydir bence yani benim öyleydi” (Nilgün Hanım).

“Sonrasında ise yüze yakışan düzgün bir şekli olan çok büyük kaba olmayan burundur diyebilirim” (Selçuk Bey).

“Hani görüntü olarak kendiyle nasıl ama barışıkça hani toplumumuzda ve benim de düşündüğüm açıkçası çok aşırı büyük olmayan bir burun kadın için de erkek için de geçerli çok aşırı büyük olmayan estetik açıdan da güzel gözüken çok ta güzel olmasa da ya estetik açıdan göze batmayan bir görüntü” (Nehir Hanım).

Rinoplastiden beklentiler

“Rinoplastiden beklentiler” teması ise “Kendini iyi hissetme isteği”, “Hayatın değişeceği düşüncesi”, Sağlıklı nefes alabilme isteği” ve “Estetik ve güzel bir burna erişme isteği” alt temalarına ayrılmıştır.

Kendini iyi hissetme isteği

Bu tema kapsamında katılımcıların rinoplasti ile kendilerini iyi hissetme isteği duydukları durumlar bir araya getirilmiştir. Bu konuda Nilgün Hanım’ın ifadesi “Ben sadece kendimi iyi hissetmek için” şeklindedir. Mübarra Hanım’ın sözlerinden anlaşıldığı üzere burun yapısının değişikliği ile ilgili başkalarının düşüncesinden ziyade kendi düşüncesi ve hisleri daha önemlidir.

“Burun yapısının değiştirilmesinde başkasının ne düşündüğü asla önemli değildir benim için ben beğeniyor muyum bu benim için önemlidir dediğim gibi eğer kişi kendini eğer huzursuz hissediyorsa o şekilde mutsuz hissediyorsa kesinlikle yaptırmalı açıkçası” (Müberra Hanım).

Halenur Hanım da rinoplasti öncesi etrafındaki insanların burnu ile ilgili konuşmalarından ve burnuna bakışlarından rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir. İnsanlar arasında kendini rahat hissetmek amacıyla rinoplasti operasyonu düşüncesinde olduğunu ifade etmiştir.

“Ameliyattan beklentim insanların benim yüzüme böyle bön bön bakmıyacaklarını düşündüm bir daha öyle ters ters bakıp dalga geçer gibi mesela şey diyorlardı köpek balığı burun öne doğru çıkıntılı olunca köpek balığı burnu var öyle diyorlardı öyle bir tepki bir daha almıcağımı düşündüm. Çok rahattım artık okula giderken kendime bir özgüven gelmişti sonuçta burnum düzeldi artık kimse benle dalga geçemez diye düşünüyordum o yönle ameliyata gittim” (Halenur Hanım).

Katılımcılardan Pınar Hanım, Dicle Hanım ve Yağmur Hanım da kendilerini iyi hissetmek ve özgüven kazanmak amacıyla burun estetiği olmayı istediklerini belirtmiştir.

“Ben hani böyle gerçekten aynaya bakmak istemiyordum hiçbir şeyi kendime yakıştıramıyordum gerçekten hani böyle sürekli mutsuz olmaya başlamıştım, hayattan zevk almıyorsun onu fark ediyordum bir toplumun içerisinde bile bazen böyle öne çıkıp konuşma isteğim olmuyordu yani böyle özgüvenimin yerine geleceğini kendimi iyi hissetceğimi düşündüm ve öyle de oldu yani” (Pınar Hanım).

“Kendimi iyi hissetmek bir gerekçe, evet ama benim gerçekten sağlıksal problemlerim çok fazlaydı içinde küçükken düştüğüm için kırığım da vardı ama nefesimi çok nefes problemim çok yoktu ama yine de sağlık sorunun çoktu ama tabiri ki en başta benim gerekçem kendimi iyi hissetmekti” (Dicle Hanım).

“Bende kendimi daha iyi hissetmek için özgüvenli olmak için yani hem sağlık birinci aşama ikinci aşama da özgüven kazanmak için” (Yağmur Hanım).

Hayatın değişeceği düşüncesi

Dicle Hanım rinoplasti öncesinde operasyona girip çıktıktan sonra kendisi için yeni bir hayat başlayacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Kendisi bu durumu ergenlik dönemi ile bağdaştırarak rinoplasti için çok büyük beklenti içerisine girmiş olduğunu sonradan fark ettiğini belirtmiştir.

“Biraz ergenlik olabilir bu ama bambaşka biri olacağımı düşünüyordum yani dış görünüş olarak çok değişceğimi düşünüyordum tabi ki o sağlık problemimin de iyileşeceğini biliyordum ama dediğim gibi o umurunda değildi pek işte yüzüm şöyle olacak yaptırınca gözüm şöyle olacak burnum şöyle olacak kısmıyla ilgileniyordum ben o yüzden hani şey sanıyordum ameliyata giricem çıkıcam ve yeni bir hayatım başlayacak gibi hissediyordum ve üniversite sınavına girmişim yeni bir üniversiteye gircem tamamen şey düşünüyorum hani hayatım değişiyor alt tarafı aslında bir ameliyat ama ben bunu ergenliğe de bağlıyorum aşırı dünyam değişecek edasıyla girdim ve çıktım öyle söyleyim” (Dicle Hanım).

Halenur Hanım da operasyon sonrası çevredeki insanların ona yaklaşımlarının değişeceğini ve kendisinin özgüven kazanarak rahatça toplum içinde olabileceğini düşünmüştür.

“Ameliyattan beklentim insanların benim yüzüme böyle bön bön bakmıcaklarını düşündüm bir daha öyle ters ters bakıp dalga geçer gibi

mesela şey diyorlardı köpek balığı burun öne doğru çıkıntılı olunca köpek balığı burnu var öyle diyorlardı öyle bir tepki bir daha almıcağımı düşündüm. Çok rahattım artık okula giderken kendime bir özgüven gelmişti sonuçta burnum düzeldi artık kimse benle dalga geçemez diye düşünüyordum o yönle ameliyata gittim” (Halenur Hanım).

Sağlıklı nefes alabilme isteği

Sağlıklı nefes alabilme isteği de rinoplastiden beklentiler temasının altında değerlendirilmiştir. Katılımcılardan Nehir Hanım, Selçuk Bey, Selim Bey ve Rüya Hanım rinoplastiden beklentilerini sağlıklı nefes almak olarak açıklamışlardır. Rüya Hanım ve Nehir Hanım nefes problemini ön plana çıkarırken, Selim Bey ve Selçuk Bey öncelikle beklentilerinin görünüşün düzelmesi olduğunu ancak küçük bir oranla da nefes kalitesinin artmasını beklediklerini ifade etmiştir.

“Öncelikle nefes alabilmeyi yani daha rahat uyurken daha rahat iyi uyumuş daha dinlenerek kalkmış olmayı ya da ne bileyim merdiven çıkarken yorulmamayı nefes nefese kalmamayı hayal ediyordum” (Nehir Hanım).

“Rahat nefes almak için ve biraz da şeklinin düzelmesini bekliyordum açıkçası ameliyattan beklediğim gibi de oldu, biraz uzun sürdü ama iyileşmesi şişliği falan o zaman da biraz endişelendim geçmeyince hocaya sordum yine oda geçeceğini beklemem gerektiğini söyleyince biraz daha bekledim şükür sonra düzeldi alıştım” (Selçuk Bey).

“Yani kendimi daha yakışıklı hissetmek istiyordum beklentim %80 bu yöndeydi %20 lik kısmı daha iyi nefes almam nefes kalitemin artması diyebilirim” (Selim Bey).

“Rinoplasti den nefes alabilmeyi umuyordum yani daha böyle yani ben merdivenlerden çıkarken bile daralıyordum bir iki dakika beklemem gerekiyordu onun düzelmesi daha güzel nefes alabilmeyi umdum ama beklediğim olmadı” (Rüya Hanım).

Estetik ve güzel bir burna erişme isteği

Katılımcıların çoğunluğu rinoplastiden beklentilerinin estetik ve güzel bir burna sahip olma isteği ile ifade etmiştir. Nehir Hanım bu durumu “normal bir burna sahip olmayı hayal ediyordum” sözleri ile aktarmıştır. Selçuk Bey ve Nilgün Hanım da daha küçük ve güzel bir burna sahip olmak istediklerini belirtmiştir.

“Böyle diğer insanlar gibi normal bir burnum olsun istiyordum çünkü hem de şey geçirdiğim bir kaza sonucunda da burnum çok fazla hasar

aldığı için normalden daha fazla şiş ve büyük gözüküyordu yani normal bir burna sahip olmayı hayal ediyordum” (Nehir Hanım).

“Rahat nefes almak için ve biraz da şeklinin düzelmesini bekliyordum açıkçası ameliyattan beklediğim gibi de oldu, biraz uzun sürdü ama iyileşmesi şişliği falan o zaman da biraz endişelendim geçmeyince hocaya sordum yine oda geçeceğini beklemem gerektiğini söyleyince biraz daha bekledim şükür sonra düzeldi alıştım” (Selçuk Bey).

“Yani ilk istediğim daha küçük ve daha güzel bir burnum olmasıydı fotoğrafını gördüğüm insanlarınki gibi yüzüme yakışan bir burun istiyordum beklentim o yöndeydi” (Nilgün Hanım).

Rinoplasti operasyonu ile burun şekil değişikliği sonrasında Selim Bey kendisini daha yakışıklı hissetmek istediğini belirtmiştir.

“Yani kendimi daha yakışıklı hissetmek istiyordum beklentim %80 bu yöndeydi... Beklediğim görüntüye ulaştım görüntü benim için önemliydi dediğim gibi baya bir estetik kaygım vardı nefes kalitem de arttı daha önce meğer hiç nefes almıyormuşum dedim kendi kendime baya sorunluymuş hatta hocam falan baya dalga geçti benle işte çok yakın olduğumuz için işte “senden iki burunluk et çıktı burun eksiği olan insanlara saklıcam onları atmıcam” falan gibi işte. Baya burnum küçüldü istediğim görüntüye ulaştım nefes kalitem de arttı yani sağlık olarak herhangi bir eksisini yaşamadım. Bazı insanlarda şey duyuyorum işte ameliyat olduktan sonra işte yıllardır soğuk havalarda burnum çok üşüyor çok ağrı yapıyor gibi ben herhangi bir şey yaşamadım aksine benim iyiye gitti görüntüm de iyi yani “iyi ki yaptırmışım” diyorum. Bende eksiye giden bir şey olmadı hep pozitif ilerledi” (Selim Bey).

Katılımcılardan İlyas Bey ve Halenur Hanım toplumda insanların burunlarına bakışlarından rahatsız olduklarını bu sebeple şekil açısından düzgün bir burna sahip olmak istediklerini belirtmiştir.

“Ameliyattan önce daha düzgün bir burun şey yapıyordum işte insanlar daha düzgün karşılar bir şey söylemez işte baktıklarında burnu niye böyle diye düşünmezler falan diye düşündüm normal bir insanmışım gibi gelir hani o kadar şey yapmışım ki artık kafamda işte öyle o düşünceyle şey yapmışım” (İlyas Bey).

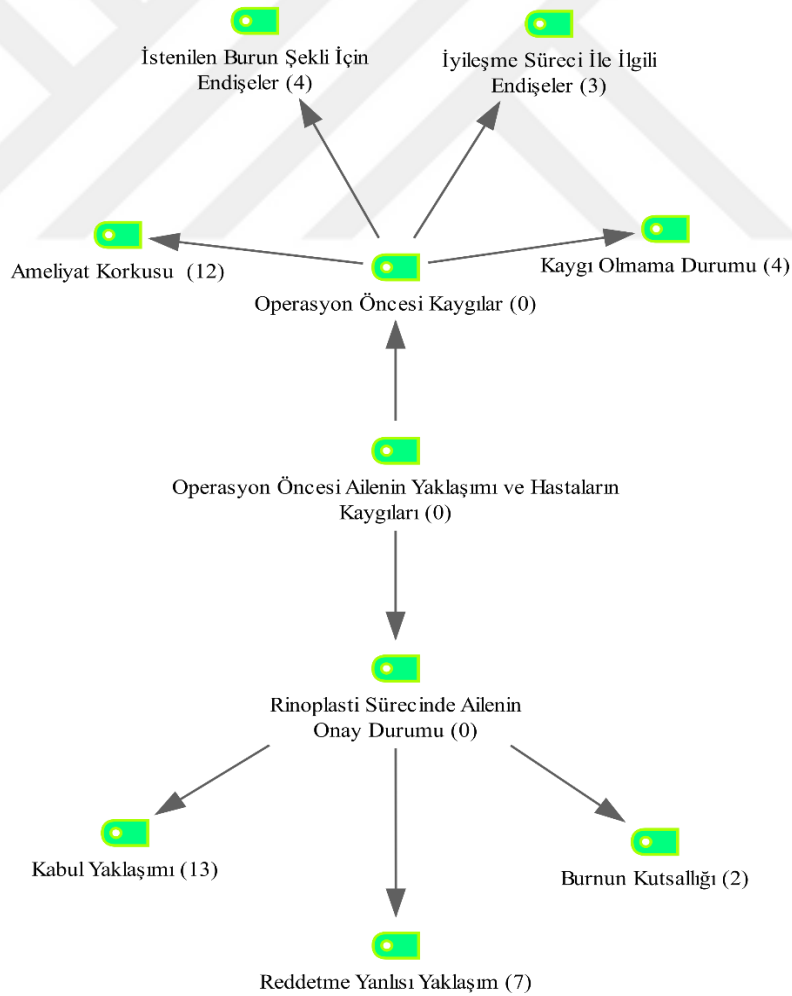
“Ameliyattan beklentim insanların benim yüzüme böyle bön bön bakmayacaklarını düşündüm bir daha öyle ters ters bakıp dalga geçer gibi mesela şey diyorlardı köpek balığı burun öne doğru çıkıntılı olunca köpek balığı burnu var öyle diyorlardı öyle bir tepki bir daha almıcağımı düşündüm. Çok rahattım artık okula giderken kendime bir özgüven gelmişti sonuçta burnum düzeldi artık kimse benle dalga geçemez diye düşünüyordum o yönle ameliyata gittim” (Halenur Hanım).

Neslihan Hanım ise güzel yüzüne uygun ve doğal bir burna erişmek istediğini kendi sözleri ile ifade etmiştir.

“Bakınca böyle insanı rahatsız etmiyecek kaba değil böyle düzgün şey derler ya hani doğal çok yapılı değil doğal bir burun yani öyle tarif ediyorum. Benim kendi istediğim de o şekildeydi... Sadece güzel olsun hani böyle yüzüme yakışır çok abartı bir şey olmasın öyleydi yani” (Neslihan Hanım).

3.2.3. Operasyon Öncesi Ailenin Yaklaşımı ve Hastaların Kaygıları

“Operasyon Öncesi Ailenin Yaklaşımı ve Hastaların Kaygıları” ana teması “Operasyon öncesi kaygılar” ve “Rinoplasti sürecinde ailenin onay durumu” alt temalarına ayrılmıştır. Bu ana ve alt temalara ilişkin görsel aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Ayrıca bu temalara ilişkin katılımcı ifadeleri ve yorumlarına alt başlıklarda yer verilmiştir.

Şekil 3.2.5. Operasyon Öncesi Ailenin Yaklaşımına ve Hastaların Kaygılarına İlişkin MAXMaps Grafiği.

Operasyon öncesi kaygılar

“Operasyon öncesi kaygılar” teması ayrıca “İyileşme süreci ile ilgili endişeler”, “İstenilen burun şekli için endişeler”, “Ameliyat korkusu” ve “Kaygı olmama durumu” olarak dört alt temada ele alınmıştır.

İyileşme süreci ile ilgili endişeler

Operasyon öncesi kaygılar teması altında iyileşme süreci ile ilgili endişeler alt tema olarak ele alınmıştır. Katılımcılardan Selçuk Bey, Nilgün Hanım ve Selim Bey daha önce operasyon geçirmediikleri ve süreç hakkında tam bilgiye sahip olmadıkları için iyileşmenin ne kadar süreceği konusunda endişelendiklerini ifade etmiştir.

“Kaygım işte iyileşme süreciydi ne kadar sürede iyileşir, dışarı çıkabilir miyim falan diye düşündüm. Onun dışında bir korkum falan olmadı” (Selçuk Bey).

“Yani sonuçta ameliyat olduğu için burnum nasıl olucak acaba istediğim gibi olucak mı beğenicek miyim ne kadar sürücek iyileşmesi gibi düşüncelerim vardı. Bir de sonuçta iki çocuk bakıyorum öyle çok kendimi soyutlama hastayım ameliyat oldum gibi bir lüksüm fazla yoktu evle de ilgilenmeme gerekiyordu bunları da düşünüyordum falan öyle ama sonrasında çok zorlanmadım diyebilirim bir iki hafta haricinde” (Nilgün Hanım).

“Şöyle ben daha önce hiç ameliyat olmadığım için ameliyata girmeden önce bir korku yaşadım ameliyatı bilmediğim için hani nasıl bir ağrı yaşıcam ne kadar sürücek iyileşme süreci bunları kestiremediğim için tatlı bir telaşım vardı ama ameliyat sonrasında herhangi bir sorun yaşamadım. Yaptığıma pişman da olmadım” (Selim Bey).

İstenilen burun şekli için endişeler

Katılımcıların bir kısmı operasyon öncesinde istedikleri burun şeklinin elde edilip edilemeyeceği ile ilgili endişe duyduklarını belirtmiştir.

“Yani sonuçta ameliyat olduğu için burnum nasıl olcak acaba istediğim gibi olcak mı beğenicek miyim” (Nilgün Hanım)

“Ameliyattan önce kaygılarım boşuna mı oluyorum bu ameliyatı acaba bu eğrilik düzelicek mi diye düşündüm nefes almam düzelicek mi çok kaygılandım” (Halenur Hanım).

Yasemin Hanım operasyon öncesinde kendisine hekim tarafından similasyon programı aracılığıyla olabilecek şeklin gösterilmiş olmasına rağmen yine de istediği şeklin olup olmayacağı ile ilgili endişe duyduğunu ifade etmiştir.

“Kaygı oluyor acaba istediğim şekilde olmicak mı tabir bilgisayarda hoca gösteriyor şöyle mi yapalım böyle mi yapalım şurası şöyle mi olsun programdan gösteriyorlar hani orda gösterse bile insan için hani acaba mı ki olmaz mı ki falan oluyor. Bir de yüz şekli ben hani yıllardır o burnu görmeye alışmışım şey yaptıktan sonra baya bir yabancılık çektim evde falan annem şey diyordu yabancının bir kızı gibisin ya falan yaptı bunu annem çok yaptı bunu daha yeni yeni annemle şey yapmaya başladık ama yani az da olsa oluyor istediğim şekil olmicak mı korkusu oluyor” (Yasemin Hanım).

Pınar Hanım ise burnunun beğendiği kısımların da bozulabileceği ve burnunun genelinin beğenmeyeceği bir şekil alması ile ilgili endişe duyduğunu belirtmiştir.

“En büyük kaygım acı çeker miyim diye düşünüyordum önce bir de şey ben burnumun ön profilini çok beğeniyordum sadece onun bozulmasından korkuyordum hani önden bir şey yok yandan sadece kemer vardı sıkı sıkı doktora bunu tembihlemiştim kesinlikle kaldırtma istemiyorum burun deliklerim önden görünsün istemiyorum diye yani böyle en büyük kaygım sıkıntım oydu ama doktorum tamamen böyle ön kısma dokunmadı yani burnum normal önden eski burnum yani” (Pınar Hanım).

Ameliyat korkusu

Bu tema kapsamında katılımcıların ameliyat ile ilgili korkuları ve endişeleri ele alınmıştır. İfadelerden anlaşılacağı üzere ameliyat ile ilgili korkuları olan katılımcı sayısı fazladır. Pınar Hanım korkusunu “en büyük kaygım acı çeker miyim diye düşünüyordum” sözleriyle ifade etmiştir. Nehir Hanım ameliyat sırasında herhangi bir komplikasyon gelişmesinden korktuğunu ifade etmiştir.

“Biraz da korkuyordum hani ameliyat videolarını izlediğimde... birazcık korktum açıkçası biraz endişelerim vardı çünkü hayatımda daha önce hiç ameliyat olmamıştım... Yani şimdi insan ister istemez ameliyat olacağını durunca ameliyat olacağını artık bilince kesinleşince ister istemez insanda ya işte şu komplikasyon gelişirse ya şöyle olursa falan diye endişeleniyor o vardı biraz ama biraz da deli cesareti mi diyelim artık nefes alıyorum da artık nolursa olsun kafası mı diyelim biraz da cesaretliydim o konuda” (Nehir Hanım).

“Şöyle ben daha önce hiç ameliyat olmadığım için ameliyata girmeden önce bir korku yaşadım ameliyatı bilmediğim için hani nasıl bir ağrı yaşıcam ne kadar sürcek iyileşme süreci bunları kestiremediğim için tatlı bir telaşım vardı ama ameliyat sonrasında herhangi bir sorun yaşamadım. Yaptığıma pişman da olmadım” (Selim Bey).

Katılımcılardan İlyas Bey kendisini kan tutması sebebiyle ameliyattan korktuğunu belirtmiştir. Ameliyat sürecindeki kanamalara dayanıp dayanamama konusunda endişeleri olduğunu ifade etmiştir.

“Ben şeyden korkuyordum ameliyat öncesi beni kan tutuyor falan işte yani kan çok dayanamıyorum ama mecburdum öyle düşünüyordum. İşte kan tuttuğu için ameliyat sonrası nasıl olur kan beni çok mu kötü yapar işte sürekli kanar mı ameliyatta yani dayanabilir miyim falan endişeleri vardı ama bir süre sonra artık gözümü karartmışım olucam dayanıcam falan diye ve oldum. Kan yüzünden sadece yani” (İlyas Bey).

Yağız Bey ise operasyon öncesi izlediği televizyon haberlerinde burun estetiği sebebiyle yaşamını yitiren bir kişinin haberine rastlaması ile korku yaşadığını ifade etmiştir. Ayrıca youtube da bulunan operasyon videolarını izlemek de kendisinde korku oluşturmuştur.

“Kaygılarım vardı tabir kesinlikle. Operasyondan ilk ameliyatımda heyecanlıyız tabir ameliyat olucam ameliyatıma iki gün var haber izliyorum Show TV de burun estetiğinden birisi öldü yazıyor. Doğuda bir insan burun estetiğinden öldü bir kız dedim Allah Allah babam yanımda babamda izliyor onu “oğlum” diyor “olacan mı ameliyat”, “baba olacam ya” dedim “şimdi bin kişi ameliyat oluyor” dedim yani, şimdi birde youtube dan videolar izliyorsunuz ameliyat videoları açıyor böyle kaldırıyor ben birde ameliyat oldum ameliyattan sonra ben birde kendi ameliyatımı izledim ameliyatlı halimi çekmişler dedim bu ben miyim dedim ya nasıl olur dedim açmışlar yani her yerden bir şeyler sokmuşlar falan o şekil izledim yani ilkinde endişeli girdim heyecanlıyım yani ameliyathane nasıl hiç bir bilgim yok küçükken ameliyat oldum da hatırlamıyorum” (Yağız Bey).

Müberra Hanım internette okumuş olduğu rinoplasti yorumlarında olumsuz yaşanan durumların kendisini etkilediğini belirtmiştir. Rinoplasti sonrasında bir daha ağlayamayan göz yaşsı akmayan bir kişinin yorumunun kendisini çok etkilediğini belirtmiştir.

“Ameliyat öncesinde ailevi sorunlarımdan dolayı biraz travmatik bir şekilde girdim açıkçası zaten anksiyete panik atak gibi problemlerim olduğu için ara ara gelip gittim öyle söyylim olmasam mı kendimi iyi hissetmiyorum dedim hep annem saolsun ya destekçi oldu çok gergin hissettiğin böyle korktuğun birde olumsuz yorumları okudukça bu anksiyete seviyesinin arttığı bir durum bir daha mesela ağlayamayan biri olmuş mesela öyle söyylim burun ameliyatı olmuş göz damarlarında bir şeylere zarar verilmiş bir daha ağlayamamış yorum okumak ta çok kötü bir şey maalesef o yorumları okudukça daha çok gerildim aslında

orda benim hatam hani açıp tek tek onları okudum iyi şeyleri okusana, o yüzden çok gergin girdim çok kötüydüm” (Müberra Hanım).

“Kaygı ve endişelerim vardı ameliyat olduğu için yani ister istemez dört saatlik bir ameliyat geçirdim sonuçta korkuyordum hani bir de heyecanlıydım da hani yeni burnuma kavuşacağım için öyle korku heyecan bir aradaydı” (Reyhan Hanım).

Özgül Hanım rinoplasti operasyonlarının bölgesel anestezi ile yapıldığını düşünmesi sebebiyle operasyon korkusu yaşadığını belirtmiştir. Yıllar önce annesinin geçirdiği burun operasyonunun bölgesel anestezi ile yapılması dolayısıyla böyle bir düşünceye sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bir televizyon kanalında izlemiş olduğu bir programda burun operasyonu sırasında anestezinin etkisinin azalması ya da yok olmasıyla hasta ayılmıştır. Bu olaydan çok etkilenmiş ve operasyon sırasında kendisi de ayılmaktan korktuğunu belirtmiştir.

“Benim annemde burun ameliyatı oldu daha önce açıkçası biraz korkuyordum bende ama annem benim çok yıllar önce olduğu için hani estetik bir müdahale değil de sağlık açısından olmuştur eskiden olmak daha zordu hani gözü açık bir şekilde sadece o bölgenin uyuşturularak yapılmasıyla olduğu için annemin sorun oluştu burnunda o yüzden biraz korkuyordum... Operasyon öncesinde çok büyük kaygılarım vardı. Hani bu araştırma yaparken çok hani sayfalara falan bakıyordum burun ameliyatlarını falan inceliyordum birde TLC diye bir kanal var orda da hani kaçak ameliyat olanlar falan var böyle merdiven altı ameliyatlar falan eksik narkoz verip uyanan insanlar falan vardı ondan çok korkuyordum daha sonrasında hani annem demiştim ya gözü açık ameliyata girdi sadece o bölge uyuşturuluyor diye biliyordum ben o şekilde olduğunu tamamen anestezi olacağını bilmiyordum o şekilde korkularım vardı hani soğukta olmak burnu düşürüyor burun ucunu düşürüyor soğuk havalarda olunca birkaç kişiden bunu duydum burun ucu düşme yapıyor burun şekli bozuluyor ı sıcak havalarda da çok kanama yapıyormuş hani mevsim de önemli hani ameliyat olurken hani o yüzden hangi tarihe ameliyat günü verirler acaba diye ondan dolayı endişelerim vardı hani hoca tam ortasında eylülle verdi ne sıcak ne soğuktu o yüzden de işime geldi benim” (Özgül Hanım).

“Ben ameliyattan çok korkarım hele de burun ameliyatından yani insana eziyet gibi ama uğruna yaptıranlar var mı var bence sırf görüntü için burun ameliyatı olunmamalı” (Rüya Hanım).

Kaygı olmama durumu

Katılımcılardan Yağmur Hanım, Dicle Hanım, Neslihan Hanım ve Yasemin Hanım rinoplasti ile ilgili hiçbir kaygı duymadıklarını ifade etmiştir. Bu konuda katılımcıların kendi anlatılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Kaygılarım hiç yoktu çünkü çalışan doktorlar da çok komiklerdi hatta kilolu bir hemşire vardı bende yağlarımı aldırıcım falan diye yani ameliyat sırasında sezen aksu şarkısı açıp gayet eğlencelilerdi hatta o sıra benim bir hastalığım vardı eklemilerimde romatizma çıkmıştı o iltihaptan dolayı bir şeyim vardı kaygım onun dışında ameliyatla alakalı bir şeyim kaygım yoktu. Çok güveniyordum hocaya” (Yağmur Hanım).

“Hiç kaygım yoktu ben dünyaya tamamen burun ameliyatı olmak için gelmiş gibiydim video izleyip giren arkadaşlarım çok etkilenmiş falan video izlediği için vazgeçen arkadaşlarım da olmuştu ama tek kaygım kötü olur mu düşüncesiydi ama en kötü o problemim düzelicek hani hiçbir şey değişmezse kırığım düzelicek diye düşündüğüm için hiç kaygıyla girmedim” (Dicle Hanım).

“Operasyondan kaygı duymadım aya da kötü olur mu diye düşünmedim çünkü daha kötü hale gelemezdi burnum diye düşünüyorum o yüzden hiç kaygım olmadı” (Neslihan Hanım).

“Ameliyattan önce hiç kaygı duymadım. Hastane ortamını zaten çok seviyorum neden bilmiyorum böyle kan aldırarak olsun böyle hastayla uğraşırlar falan hiç şey yapmıyorum öyle olunca anesteziye falan hiç şey yapmadım ameliyathaneye getirdiler böyle gayet normal bir şekilde gülerek bekledim anesteziyi falan böyle” (Yasemin Hanım).

Rinoplasti sürecinde ailenin onay durumu

Bu temada katılımcıların ailelerinin rinoplasti düşüncesine ya da kararına ailelerin yaklaşımları ele alınmıştır. “Rinoplasti Sürecinde Ailenin Onay Durumu” teması ise “Kabul Yaklaşımı”, Reddetme Yanlısı Yaklaşım” ve “Burnun Kutsallığı” alt temalarına ayrılmıştır.

Kabul yaklaşımı

Katılımcıların ailelerinin genellikle kabul etme ya da onaylama yaklaşımı sergiledikleri katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır. Ersin Bey bu konuda “ailemin de bilgisi onayı vardı birlikte gidiyorduk zaten”, Halenur Hanım “annem istedi benim ağlamalarımın dolayısı”, Selçuk Bey ise “yani yakınlarıma bir ablama söyledim o da sen bilirsin dedi nasıl istersen dedi” sözlerini ifade etmiştir. Nehir Hanım ailesinin onay verme sebebinin hekimin muayene sonrası yaptığı açıklamalar olduğunu ifade etmiştir.

“Kontrolde zaten ilk gittiğimde annemle birlikte gitmişim ve hani doktordan hani şey bire bir bu sözleri duyan kişi kızınız ameliyat olmazsa nefes alamaz diyen kişi annemdi yani bunları duymuştu kendi kulaklarıyla benim de zaten sıkıntı çektiğimi en çok gören oydu annem olmuştu. Babam biraz daha endişeliydi bu konuda işte ameliyat mı işte nasıl olacak ben ameliyat olmanı istemiyorum gibi tepki verdi başta ama annem böyle araştıralım dur bakalım sınavda bir geçsin falan kafasındaydı babam biraz önce şey yaptı geri durdu sonra o da benim nefes alamadığımı çünkü onunla bir kez daha gitmişim doktora benimle başka bir doktora gittiğinde kızınız işte nefes alamaz bu halde cümlelerini duyunca oda bana hak vermişti” (Nehir Hanım).

Nilgün Hanım ise eşinin onay vermesini kendisinin istekli olması ile açıklamıştır. Katılımcının kendi ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

“Eşimle konuştum eşim önce gerek yok falan dedi sonra ben istiyorum diyince sen bilirsın bak sonra kötü olursa da sızlanmak yok dedi falan neyse öyle karar verdim” (Nilgün Hanım).

Yağız Bey ailesinin ilk operasyona onay verdiğini belirtmiştir. Yağız Beyin sözlerinden anlaşılmaktadır ki ikinci operasyon hakkında Yağız Bey ailesine operasyon süresi ile ilgili eksik bilgi vermiştir.

“Annemde tamam oğlum sıkıntı yok dedi biz nasıl istersen dedi arkadayız dedi bende oldum çok şükür ilk ameliyatım olmadı bir tepki görmedim nasip değilmiş dediler bir daha ol olucaksan dediler ilk başta şey diye ben kandırdım onları dedim burada bir şişlik kaldı bir 10-15 dakikalık bir operasyon olacak dedim küçük bir şey, neyse ameliyat günü söyledim artık dedim baba ameliyat olcacağım babam ben bir de Mustafa var arkadaş, 3-4 saat sürmüş ameliyat benim” (Yağız Bey).

Katılımcılardan Dicle Hanım de ailesinin operasyon fikrine karşı çıkmadıklarının kendisinin mutluluğu için hep desteklediklerini belirtmiştir.

“Annem bana hiçbir zaman karşı çıkmadı çünkü kendimi iyi hissetmem için oda destekliyordu ki benim sağlık problemim daha ağırdı... Onun dışında ailem hep destekliyordu. Annem ilk başta hep benim büyük destekçimdi çünkü annemde ufak bir ameliyat geçirdi ama anneminki tamamen nefes problemiyle alakalıydı o yüzden hani hep yanımdalardı. Babamda annemde bir yerden sonra olsun ve bitsin Dicle Hanım kendini iyi hissetsin modundalardı. Çünkü kendimi iyi hissetmiyordum” (Dicle Hanım).

Reyhan Hanım ve Rüya Hanım nefes problemi yaşamaları sebebiyle ailelerinin rinoplastiye karşı çıkmadıklarını belirtmiştir.

“Alem hep şey yapıyordu zaten nefes almam onlar için sorundu gayet olumlu karşıladılar zaten ailemle gitmişim hastaneye yani hep destek oldular” (Reyhan Hanım).

“Bu konu sağlık olduğu için ailem destekçiydi zaten babam falan ancak maddi açıdan biraz sıkıntı oldu onu da ayarladık. Zaten kuzenlerim de ameliyat olmuştu işte hani acısı falan yok dediler. Benim burnum gerçekten çok kötüydü o şekilde yani nefes alamıyordum hiçbir şekilde karşı çıkan olmadı” (Rüya Hanım).

Yasemin Hanım, Pınar Hanım ve Neslihan Hanım da ailelerinin sürece karşı çıkmadıklarını ve destek olduklarını aşağıda yer alan sözlerinde ifade etmiştir.

“Ailemde karşı çıkmadı dedim ki yaptırayım yani bir şey kaybedecek değilim sonuçta iyi ki de yaptırmışım” (Neslihan Hanım).

“Abimle babamdan tam destek aldım ama annemde sadece o şey için yani burnumda tıkanıklık olacak mı acaba diye. Risk var ama şu an memnunum Allah’a şükür bir sıkıntım yok” (Yasemin Hanım).

“Eşime danışmıştım o sen kendini nasıl hissediyorsan öyle yaptır dedi ama sadece biraz korktu bak çok fazla revizyon yaptıran oluyor falan diye. Sonrasında destek oldu yani. O zaman eşim vardı” (Pınar Hanım).

Reddetme yanlısı yaklaşım

Bu tema altında yer alan ifadelere göre Selçuk Bey ailesinden ziyade arkadaşlarının reddetme yanlısı bir tutum sergilediklerini ifade etmiştir.

“Bazı arkadaşlarım ya boşver olum sen erkek adamsın öyle işlerle uğraşma falan dedi ama sonuçta benim kararım önemliydi zaten öyle karar verdim oldum” (Selçuk Bey).

İlyas Bey’in aşağıda yer alan anlatısından da anlaşılacağı üzere ailesi ilk etapta burun estetiği düşüncesine karşı çıkmışlardır. Ancak daha sonra İlyas Bey’in çok istekli olması sebebiyle karşı çıkmaktan vazgeçmişlerdir.

“Ailem hiç şey yapmadı aslında olma falan dedi kaç kere hiç istemediler aslında ben kendi kendime baya zorladım daha sonra işte ben istiyorum fark ettiler ki artık olmak istiyorum en son tamam dediler mecbur onlar da yardımcı oldu ama işte annemle babam çok yardımcı olamadı da ablam şey de hemşire ameliyat sonrası çok yardımcı oldu ablam. Ailem sonra yanımda oldu yani” (İlyas Bey).

Yağız Bey ise öncelikle babasının reddettiğini belirtmiştir. Babasının bu konudaki fikrini babasının “erkek adamın burnu büyük olur” sözleriyle açıklamıştır.

Ancak Yağız Bey daha sonra babasına burnu ile ilgili rahatsızlık duyduğu durumları kendisini acındırarak anlattığını ve babasını bu şekilde ikna ettiğini ifade etmiştir.

“Babam, aslında benim bu ameliyatı olmama ta liseden gelen birşey, bu lise 3 te ben ameliyat oluyorum lise sona doğru burnumda düşme oluyor ben kafaya takıyorum ameliyat olucam babama diyorum “oğlum erkek adamın burnu büyük olur oğlum erkek adam bir böyle şey olur ya” geçmiş bilgilerden kalan oğlum bir şey olmaz işte “erkek burnu seninki de falan”... İlk başta öyle bir tepki gördüm babam olmaz dedi dedim “baba bak böyle böyle millet bir espri yapsa benim ağrım gidiyor” dedim birazda kendimi acındırıyorum babama karşı ikna etmek için babam tamam oğlum olacaksan ol dedi ya yani bir sıkıntı yok dedi” (Yağız Bey).

Dicle Hanım ve Halenur Hanım da babalarının rinoplastiye karşı çıkan tavır içerisinde olduklarını aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir.

“Ailem beni hep destekliyordu sadece babam sen şu anda çok güzelsin gerek yok diyip duruyordu” (Dicle Hanım).

“Babam yaşın küçük dedi biraz daha bekle et dedi onuda ikna ettik yani” (Halenur Hanım).

Yasemin Hanım ise annesinin operasyon sonrası endişeleri ile ilgili reddedici bir tutum sergilediğini ifade etmiştir.

“Rinoplasti istememi annem pek şey yapmadı onaylamadı hani abimle babamdan tam destek aldım ama annem hani şey yaptı. Hastanede çalıştığı için hani estetik ameliyatında bir müddet sonra burunda tıkanıklığın acaba olur mu ki öyle bu hastanede değil de birkaç yerde mesela burun tıkanıklığı yaşayanlar olmuş annem o yüzden şey yapamadı pek hani ben istemiyorum olmanı hatta ameliyata girerken son şey yaparken bak hala girmeme şansın var ona göre falan yaptı” (Yasemin Hanım).

Burnun kutsallığı

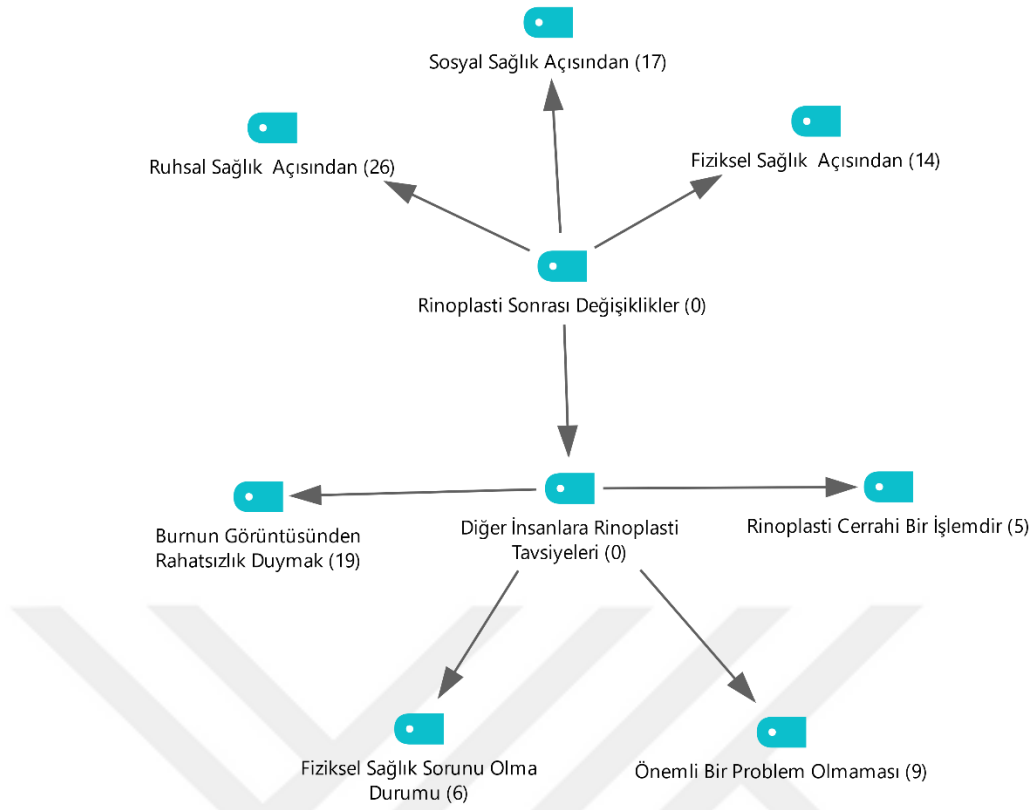
Katılımcılardan Yağmur Hanım ve Yağız Bey ailelerinin burna atfedilen kutsallık sebebiyle burunda gerçekleştirilmek istemem şekil değişikliğine karşı çıktıklarını belirtmiştir. Yağmur Hanım Türk geleneklerine ve dini inanışına göre burun Allah'ın en fazla özenerek oluşturduğu organın burun olması sebebiyle reddetmiştir. Yağız Bey ise hem kendisinin hem ailesinin burnu değiştirmenin günah olduğuna inandığını ifade etmiştir.

“Annem istemedi çünkü annem birazcık daha çok Türk geleneklerine göre işte Allah ’ın en çok özendiği yapmakta zorlandığı organ burundur onu değiştirme işte bilmemne günaha giriyorsun falan diye çok şey yaptı ısrar etti bende o yüzden acaba yaptırmasam mı dedim babamla konuştum babamda sen nasıl sağlıklı hissediyorsan kızım dedi belki ilerde evlendiğin zaman eşin tarafından hiç onaylanmıcağ içinde kalasın dedi biraz babamın iknasıyla oldu” (Yağmur Hanım).

“Annem diyor oğlum sen bilirsin falan, günahlık bakımından yani şimdi ben araştırdım ben önceden Allah var kızıyordum estetik ameliyatı benim hala kızlarım oldu işte ben günah ben olmam beni seven böyle sevsin işte gören görsün ama insan tabir anlıyor ki başına gelince bazen insan önüne şeyler geçiyor fırsat geçiyor olma ihtiyacı duyuyor” (Yağız Bey).

3.2.4. Rinoplasti Sonrası Yaşanan Değişiklikler

Bu temada rinoplasti operasyonu geçiren bireylerin operasyon sonrası değişimleri ele alınmıştır. Yaşanan değişiklikler konulara göre farklı temalar altında değerlendirilmiştir. “Rinoplasti Sonrası Yaşanan Değişiklikler” ana teması “Sosyal sağlık açısından”, “Ruhsal sağlık açısından”, “Fiziksel sağlık açısından” ve “Diğer insanlara rinoplasti tavsiyeleri” olarak dört alt temaya ayrılmıştır. Bu temalara ilişkin görsel ifadeye aşağıdaki şekilde yer verilmiştir. İlgili katılımcı ifadeleri ve yorumları alt başlıklarda ele alınmıştır.

Şekil 3.2.5. Rinoplasti Sonrası Yaşanan Değişime Dair MAXMaps Grafiği.

Sosyal sağlık açısından

Bu temada ele alınan katılımcı ifadelerinden anlaşılabacağı üzere katılımcıların rinoplasti sonrası sosyal sağlık durumlarında olumlu yönde değişim yaşanmıştır. Nehir Hanım rinoplasti sonrası çevresindeki insanlardan genel olarak olumlu tepkiler aldığını belirtmiştir. Uzun süre sonra görüştüğü insanların ise burnundaki değişikliği fark etmediğini bunun ise burnunun yüzüne tam uyumlu olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Katılımcı bu durumu aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir.

“Burnum tam oturduğunda herkesin tepkisi hani voov inanmıyorum oldu çünkü kimse beklemiyordu yıllardır benim o halimi gören insanlar şimdiki halimi görünce gerçekten çok farklı hissettiler benimle birlikte 3-4 ay falan sonra alıştıktan sonra da artık işte sanki yıllardır böyleymişsin gibi dediler. Ama beni çok uzun bir süredir yani uzun bir süreden kastım mesela üç ay görmeyenler benim burnumun yeni olduğunu fark etmediler benim bir yıl boyunca beraber yediğim içtiğim arkadaşım aynı üniversiteye denk geldiğinde benim burnumun rinoplasti olduğunu ve yapıldığını anlamadı yani bu tarz şeylerle de karşılaştım çok yakın arkadaşlarımla tekrar görüştüğümüzde bana sen burun ameliyatı mı oldun diye sormuyor mesela...Sanırım bu burun yüzüme tam oturduğu doğal olduğu için çünkü insanlar estetik ameliyatı dediğinde böyle kalkık bir burun hokka bir burun ucu havada

falan oluyor ama doktorum bana çok doğal bir burun istiyorsan sana öyle bir burun yapıcam demişti zaten daha önce de göstermişti photoshopla işte şu hale getiricem diye ameliyattan sonra da kendisine kontrole gittiğimde ben bile bu kadar doğal duran bir burun beklemiyordum demişti bana hani biraz doğal durduğundan kaynaklanıyor sanırım” (Nehir Hanım).

Katılımcılardan Selçuk Bey ve Nilgün Hanım de genel olarak çevrelerinden burunlarını ile ilgili olumlu tepkiler aldıklarını belirtmiştir.

“Sonra insanlar da sende bir değişiklik var diyenler oldu, bir şey değişmemiş niye ameliyat oldun ki diyenler de oldu ama genel olarak olumlu tepkiler aldım yani” (Selçuk Bey).

“Çevremden eski burnuma karşı bir şey duymamıştım ama ameliyat şişliği morluğu falan geçtikten sonra çevremden burnun ne güzel olmuş hangi doktora yaptırdın falan diyenler oldu olumlu tepki aldım yani” (Nilgün Hanım).

Selim Bey çevreden aldığı tepkiler için kadın ve erkekler arasında bir fark olduğuna değinmiştir. Kadınların daha dikkatli olduğunu ve değişimi fark ettiklerini, erkeklerin ise dikkatsizlikleri sebebiyle değişimi algılayamadıklarını ifade etmiştir.

“Yani yakınlarımla durumunu %50-50 diyebilirim çok baskın bir şekilde iyi ki yaptırmışsın ya da keşke yaptırmasaydın gibi bir şey duymadım. Genelde erkeklerde “ya oğlum yaptırmasaydın ne gerek vardı” gibi şeyler duydum bunun sebebini de erkeklerin daha dikkatsiz olduğunu düşünüyorum genelde yani incelerken “önceki burnum nasıldı” diye sorsam cevap alamıyacağım insanlar olduğunu düşünüyorum ama kadınlarda” a güzel olmuş iyi ki yaptırmışsın” gibi yorumlar aldım” (Selim Bey).

Ersin Bey, burnundaki değişimin fotoğraflar üzerinden daha belirgin olduğunu ve çevresindeki insanların da fotoğraflarda fark ettiklerinde olumlu tepkiler verdiklerini belirtmiştir.

İyi tepki gösterenler oldu eskisini görenlerle hani böyle çok dikkatli fark edenler hani burnun değişmiş falan diyen değil de eskisiyle karşılaştığında bir fotoğrafta falan hani baya bir fark olduğunu gördüler. Olumlu tepki verdiler demek istediğim (Ersin Bey).

“Yani sosyal çevrem bilmiyorum iyi yapmışsın falan diyen oldu bazıları çok acı çekmişsin falan dedi burnun çok değişmemiş diyen de oldu burnun önden değişmemiş de yandan çok değişmiş falan diyen de oldu ya beğenen oldu genel olarak beğenildi bende mutlu oldum yani” (İlyas Bey).

Çocukluk yaşamında ve operasyondan önceki yaşamında asosyal olduğunu ifade eden Dicle Hanım rinoplasti sonrası fazlasıyla sosyal bir insana dönüştüğünü ifade etmiştir.

“Eski burnum asosyal olduğum için sanki birazcık daha derslere önem veriyordum gibi hissediyordum yine çok asosyal değildim ama şu anki Dicle Hanım’a göre asosyalıydım... Başta daha yenide belirttiğim gibi sosyal anlamda asosyal bir çocuktum tabiri ki çok asosyal değildim ama şu anki halime göre çok çok asosyalıydım, ameliyattan sonra sosyal bir insan oldum fazlasıyla” (Dicle Hanım).

Müberra Hanım ise operasyon öncesindeki hali için “o kişi” tabirini kullanarak değişimin derecesini vurgulamıştır. Operasyondan önce asosyal olduğunu belirten Müberra Hanım ile yapılan derinlemesine görüşme sırasında oldukça sosyal bir kişiliğe sahip olduğu hissedilmiştir.

“Açıkcası ameliyattan önce çok asosyal bir kızdım ve çok içine dönük bir insandım evet yani şu anda yanıma koysalar o kişiyi eski kişiyi o kişiyi diyorum o kadar uzak bana şey yani tanımıyorum o kadar psikolojimi etkileyen bir durum” (Müberra Hanım).

Reyhan Hanım ise çevresindeki insanların burnunun yeni şekli için verdikleri tepkilerden ötürü mutlu olduğunu belirtmiştir. Reyhan Hanım’ın ifadelerinden anlaşıldığı üzere kendisinin sosyal bir ortamda fark edilmek ve beğenilmek gibi bir beklentisi vardır.

“Böyle şey çevremizin etkisi de büyük olduğu için hani ilk onların böyle tepkileri benim çok hoşuma gitti onları da bekliyordum... Şöyle oldu hocam hani ben ortamlara girdiğimde ilk herkesin tepkisi çok güzeldi hani ve çok doğal durduğunu söylüyorlardı” (Reyhan Hanım).

Özgül Hanım çevresindeki insanların burnunu beğenmeleri ve güzel olduğunu ifade etmeleri sebebiyle mutlu olduğunu bu durumun kendisine özgüven artışı sağladığını ifade etmiştir.

“Aslında özgüven artışı oluyor yani şu ana kadar söylemedim ama burnumu çok beğenen oluyor burnunu çok beğeniyoruz diyorlar. Çevreden tepki alıyorum burnun güzel diye bu da çok hoşuma gidiyor yani paylaştığım fotoğraflar üzerinden değil de yüz yüze insanlarla görüşünce olumlu tepkiler veriyorlar” (Özgül Hanım).

Halenur Hanım'ın ifadelerinden de anlaşılacağı üzere rinoplasti sonrası sosyalliği artmıştır. Arkadaşları ile rahatça fotoğraf çekinebildiğini ve öncesinde görüşmediği akrabaları ile görüşmeye başladığını dile getirmiştir.

“Arkadaşlarımla rahat rahat fotoğraf çekinebiliyorum gittiğim yerde yeni insanlarla tanıştığımda rahat rahat konuşabiliyorum sosyal çevrem çok arttı arkadaş çevrem çok arttı kuzenlerimle mesela görüşmezdim onlarla görüşür oldum yani çok değişti kendime özgüvenim geldi gerçekten çok özgüvensiz bir insandım hala gerçi var birazcık var da şu an daha rahatım çok geldi gibi hissediyorum önceki halime bakarak” (Halenur Hanım).

“Arkadaşlarımda bir değişiklik oldu onlar baya farkına vardılar burnumdaki değişikliğin yakın arkadaşlarım en azından o bakımdan hani çok liseden arkadaşlarım görse belki fark etmezler unutmışlardır ama yakın arkadaşlarım farkında tabir ama yani şeyini muhabbetini geçeriz şöyleydi de böyle oldu falan diye olumlu tepkiler alıyorum yani iyi ki yaptırmışsın diyorlar” (Neslihan Hanım).

Yasemin Hanım de rinoplasti sonrası sosyal beğeni ile birlikte kendisinde özgüven artışı olduğu olumlu açıdan belirtmiştir. Ancak öte yandan bu durumun diğer insanları da rinoplastiye teşvik edici bir yönü olduğunu, herkesin rinoplasti operasyonu için maddi durumunun yeterli olmayabileceğini belirtmiştir.

“Arkadaşlarımdan aa burnun çok güzel olmuş diyenler oldu tabir bu insana biraz daha şey katıyor özgüven katıyor ama işte insanları böylelikle aslında operasyona daha çok teşvik ediyoruz ve maddi durumu yerinde olmayıp da ısrarla ben bu ameliyatı olacam diyenler de var yani sırf özentisi bence biraz özentilik bu yani kendimden rahatsız olmayı da geçtim yani... sosyal beğeni tabiki de oluyor. Sosyal taraftan da etkileyebiliyor özgüven dediğim gibi biraz daha özgüvenli olabiliyosun bu durumda” (Yasemin Hanım).

Pınar Hanım da burnunun eski halini bilen insanların kendisine iyi ki rinoplasti oldun şeklinde tepki verdiklerini belirtmiştir.

“Yani herkes şey çok beğendiler hatta işte yani böyle karşıdan hiç değişmeyen ama yandan gerçekten profilden çok güzel olan hala da yani söylerler burnun çok güzel diye gerçekten yapılmış gibi değil benim burnumun yapıldığını sadece böyle şu alttaki küçücük bir çizgi var onu gören kuaför falan görünce aa sen burun ameliyatı mı oldun falan diye şaşırabiliyor ama gerçekten hiç yapmacık değil doğal duruyor. Eski halimi de bilenler sen iyi ki burun ameliyatı oldun falan diye” (Pınar Hanım).

Ruhsal sağlık açısından

Nehir Hanım rinoplasti öncesinde burun ile ilgili konularda takıntılı olduğunu, eğitim aldığı süreçte derslerde burun konusu geçtiğinde tedirgin hissettiğini, insanların onun burnuna baktığını düşünerek rahatsız hissettiğini ifade etmiştir. Operasyon sonrası ise kendisini daha rahat hissettiğini, özgüvenli olduğunu, arkadaşlık ilişkilerinin daha iyi olduğunu açıklamıştır.

“Görünüş açısından konuşmak gerekirse biraz daha özgüven kazandırdı çünkü önceki halimle şimdiki halim arasında baya dağlar kadar fark var ya da fotoğraflarda olsun dışardan gören bir insan olsun yani normalde eski halim olsaydı direkt sanki benim burnuma bakıyor benim burnumla ilgili bir şey söylecek ya da işte derslerde burun konusu geçtiği zaman ben çok rahatsız oluyordum ve üstüme alınıyordum ama artık kendime daha özgüvenim var kendimi rahat hissediyorum ve arkadaşlık ilişkileri olsun yeni biriyle tanışma olsun kendimi daha özgüvenli hissettiğim için benim için daha rahat geçiyor ilişkilerim” (Nehir Hanım).

Katılımcılardan Selçuk Bey operasyon sonrası şişliğin inmesi ile birlikte burnunun güzel olduğunu ve iyi hissettiğini belirtmiştir.

“Burnumda şişlik inince güzel olduğunu düşündüm bende iyi ki olmuşum dedim yani” (Selçuk Bey).

Psikolojik olarak uzun yıllar boyunca burnunun şeklini problem ettiğini belirten Nilgün Hanım operasyon sonrası burnunun tam istediği gibi olmamasıyla birlikte eskisinden iyi olduğunu ifade etmiştir.

“Psikolojik açıdan yıllardır düşündüğüm ara ara sorun ettiğim bir şeye kavuştum diyebilirim. Bence yani tam istediğim oldu diyemem ama eskisinden iyi olduğuna eminim o yüzden kendimi daha iyi hissediyorum” (Nilgün Hanım).

Ersin Bey ise rinoplasti öncesi burnunun şekli ile ilgili bir takıntısı ya da problemi olmamasıyla birlikte operasyondan sonra burnunu beğendiğini ve özgüveninin arttığını belirtmiştir.

“Olduktan sonra da yani hoşuma gitmişti açıkçası. Önceden burnum daha genişti daha şeydi biraz daha farklıydı şu an daha küçük öncekine göre ya hoşuma da gitti açıkçası... Yani böyle takıntım yoktu ama özgüven açısından bir yükseliş sağlamış oldu hani daha özgüvenli hissettirdi insanın yüzünün iyi görünmesi falan ondan dolayı olumlu özgüvenimi etkiledi” (Ersin Bey).

İlyas Bey rinoplasti öncesi burnunu çok fazla sorun ettiğini hatta saçlarını uzatarak burnunu saklamaya çalıştığını, insanların bakışlarından çok fazla çekindiğini belirtmiştir. Operasyon sonrasında ise kısa saç kullanmaya başladığını ve burun konusunda artık takıntılı olmadığını ifade etmiştir.

“Psikolojik olarak şöyle artık daha rahat hissediyorum işte burnumdan dolayı artık yüzümü saklamama gerek yok. Burun ameliyatı olmadan önce saçım daha uzun ve yüzümü saklıcak şekilde uzatırdım yani şu an covidten dolayı çok kestirmedeğim için biraz uzun ama normalde artık kısa saç kullanıyorum. Ameliyattan sonra artık daha rahatım. İnsanların bana bakışından artık çekinmiyorum. Bir de ameliyat olmadan önce falan burna çok dikkat ederdim insanların burnuna bakardım şimdi hiç takmıyorum öyle dikkat etmiyorum” (İlyas Bey).

Yağmur Hanım rinoplasti sonrası çevresindeki insanların “burnun çok güzel olmuş nerede yaptırdın” gibi soruları ile karşılaşınca kendisini çok iyi hissettiğini belirtmiştir.

“Yaptırınca gerçekten daha güzel oldu... Atel çıktıktan sonra da nefes almamda bir rahatlama olmadı çünkü şöyle bir durum vardı, burun daha yeni kaynadığı için düzelmedi. Doktor bana deniz suyu verdi o deniz suyunu kullandıktan sonra biraz burun etleri açıldı öyle düzeldi... bir ay sonra şişlik indikten sonra çok güzel olmuş bende yaptırmak istiyorum kime yaptırdın diye çok soran oldu o zaman kendimi baya iyi hissettim. Hala soruyorlar erkek arkadaşlarım da olsa kız arkadaşlarım da olsa hatta ev arkadaşım da yaptırmak istiyor da şu anda doktorlar acil ameliyatlarda dışında randevu vermedikleri için doğal olarak erteledi. Ben de onu da götürmeyi düşünüyorum” (Yağmur Hanım).

Katılımcılardan Yağz Bey rinoplasti sonrası mutlu olduğunu ve özgüveninin arttığını aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir.

“İnsan daha mutlu oluyor. Daha özgüven artıyor. İnsanoğlu hiçbir zaman doymaz ama dünyanın en iyi burnu olsa bile derki şimdi şurada niye bu var şu var falan der yani ama şeyi öğrendim ben insan olduğuyla yetinmesi gerektiğini öğrendim çok şey öğretti bana gerçekten yatalak hastaların nasıl bir psikolojiye sahip olduğunu öğrendim yani halimize şükretmemiz gerektiğini öğrendim ben en iyisi onun dışında bir şey yok” (Yağz Bey).

Diğer katılımcılardan farklı olarak Dicle Hanım özgüvenin yanı sıra operasyon sonrası özsaygısının da arttığını belirtmiştir. Burun ameliyatının diğer insanlar tarafından çok önemli görülmebileceğini ancak insanın benliğinde çok ciddi değişikliklere sebep olabildiğini vurgulamıştır. Kendisini daha mutlu hissettiğini ve eskisi kadar makyaj yapmadığını da açıklamıştır.

“Psikolojik açıdan düşündüğümüzde ise özgüven konusunda da sağlık ele alınabilir. Özgüven artınca kişisel saygı ve özsaygı artıyor bunlar da yanında sağlığı getiriyor mutlaka... İkinci olarak sanki özsaygım tavan yaptı özgüvenim tavan yaptı hani bu kötü anlamda değil egoistlik olmadı ama özgüven ayrı bir şey bence özbenliğini buluyorsun bir yerde aslında insanlar şey diyebilir hani alt tarafı bir burun yaptırmışsın ama bence öyle değil gerçekten insanın özsaygısı artınca her şey arkadan geliyor, hepsi arka arkaya arttı. Bunlar çok etkiledi... Ruhsal olarak her zaman daha mutlu hissettim ben mesela en mutlu ya da en üzgün anımda bile yüzüme bir ton makyajlar yapıyordum burnumu beğenmediğim için şu an öyle değilim yani hani uykudan da kalkıp bir yere gidebilirim burnuma güveniyorum bunların hepsi çok etkiliyor” (Dicle Hanım).

Dicle Hanım gibi Müberra Hanım da rinoplasti sonrası yaşamında önemli değişiklikler olduğunu anlatmıştır. Özgüveninin çok arttığını şu an aynaya bakınca kendisine iltifat edebildiğini ve yaşam kalitesinin arttığını belirtmiştir. Operasyon öncesinde içine kapanık ve mutsuz bir kişi olduğunu, öncesi ve sonrası psikolojik durumu arasında çok büyük fark olduğunu belirtmiştir.

“Sonrasında çok korkunç bir özgüven geldi bana çok garip geliyor şu an aynaya bakınca kendime çok güzelsin diye kendime iltifat edebiliyordum kendime ameliyattan sonra. Ama psikolojimi o kadar değiştiren bir durum oldu... sosyal çevremden tutun yaşam kalitem nefes kalitem ben benim psikolojim her yönden iyiye gittiğini düşünüyorum beni farklı birine çevirdi öyle söyledim daha dediğim gibi hani içine kapanıktım mutsuzdum sanki ben kendimi umutsuz vaka gibi görmüştüm o dönem hani sınav stresiyile de birlikte sanırım bunlar arttı çok kendimi kötü hissediyordum o dönemimi hatırladığım zaman içim daralıyor açıkçası o kadar. Evet iyi ki ameliyat oldum” (Müberra Hanım).

Reyhan Hanım ise operasyondan önce insanların kendisine yargılar gibi baktıklarını bu yüzden kendisini kötü hissettiğini ancak operasyon sonrası kendisine güvendiğini ve özgüveninin arttığını belirtmiştir.

“Psikolojik açıdan kendime çok yani daha özgüvenliyim şu an kendime karşı yani daha hani önceden biraz tereddütlüydüm hani insanlar nasıl karşılar yargılar mı diye şimdi daha özgüvenliyim. İnsanlar bana yargılar gibi bakıyorlardı böyle kınar gibi ameliyattan önce şimdi daha rahatım... bana baya özgüven veriyordu mutlu ediyordu yani çok beğeniyorlardı hiç beğenmeyen görmedim duymadım şimdiye kadar herkes böyle çok ya onların da bana öyle yaklaşması beni çok mutlu ediyordu daha zaten özgüvenli kıldı yani öyle oldu herkesten hani şunu duydum çok doğal duruyor hani hiç estetik yaptırmış gibi durmuyor herkes böyle söylüyordu. Bu beni daha mutlu ediyordu doğal durması. Ben doğallıktan yanayım” (Reyhan Hanım).

Özgül Hanım aynaya baktığında ya da fotoğraf çekinirken kendisini ruhsal açıdan çok rahat hissettiğini belirtmiştir.

“Ruhsal açıdan kendimi çok rahat hissediyorum. Aynaya baktığım zaman fotoğraf çekinirken ya da daha rahat olabiliyorum onun dışında pek bir değişiklik olmadı” (Özgül Hanım).

Halenur Hanım burnu ile ilgili bakışlardan ve alay edilmesinden rahatsızlık duyan bir katılımcıdır. Operasyon sonrasında da “yapma burunlu” şeklinde sözlere maruz kaldığını ancak özgüveni sebebiyle bu durumu sorun etmediğini belirtmiştir. Ayrıca operasyon öncesi hiç fotoğraf çekinmeyen biriyken artık rahatlıkla fotoğraf çekinebildiğini belirtmiştir.

“Çokta rahattım gerçekten hiç te böyle kötü bir tepki almadım sonrasında sadece yine dalga geçenler oldu işte “yapma burunlu” işte “kendi burnun değil ameliyatla düzelttin” böyle diyenler oldu ama artık onları çok takmadım çünkü artık kendimin hoşuna gitmişti kim ne derse desin önemsemiyorsun bu kendin kişiyle alakalı kendime özgüvenim vardı artık o süreçten sonra kimseyi de takmadım oldum sonuçta ameliyatımı dedim geçtim rahattım... Psikolojik açıdan operasyon sonrasında çok rahatladım gerçekten çok rahatladım tip açısından mesela eşarbımı yapıyorum fotoğraf hiç çekinmezdim hiç çekinmezdim öyle yandan millet çeker eder ben karşıdan çekince burnumun olabildiğince küçük gözükücek ancak öyle yani (Halenur Hanım).

Neslihan Hanım ise aynaya ve fotoğraflara baktığında kendisini beğendiğini, hoşuna gittiğini ve özgüveninin arttığını belirtmiştir.

“Ya insan kendini aynaya bakınca beğeniyor yani o şey var eskiden çok şey değildi hani hoşuna gitmiyordu insanın birde aklında olunca sürekli ameliyat olucam olsam sürekli aynaya bakıyorsun nasıl olur falan diye o ikisinde fark var tabir şimdi bakıyorum daha çok hoşuma gidiyor o zaman çok gitmiyordu hani... Özgüvenimi etkiledi beğenilmek açısından en azından etkiliyor daha mutlu hissediyorum fotoğraflarda daha çok seviyorum kendimi mesela hani eskiden diyorum böyleymiş şimdi böyle bazen karşılaştırıyorum ikisini” (Neslihan Hanım).

Diğer katılımcılardan farklı olarak Rüya Hanım’ın ifadelerinden operasyon sonrası ruhsal durumunun olumlu bir gelişme göstermediği anlaşılmaktadır. Burnunun şeklini beğenmediğini ve nefes alma probleminin düzelmediğini belirtmiştir.

“Şu an pandemiden dolayı fazla kimseyle görüşmüyorum ama annem burnumda değişiklik olduğunu söylüyor işyerinden insanlar kuzenim falan. Annem çok panik ataktır takıntılıdır şu an burnumdan memnun

değilim diye şey yapıyor bana hani doktoru sen seçtin falan filan diye kuzenlerim de tam beğenmediler tam istediğim gibi olmadı çünkü nefesi hala alamıyorum” (Rüya Hanım).

Yasemin Hanım ve Pınar Hanım’ın da ifadelerinden anlaşıldığı üzere operasyon sonrası özgüven artışı yaşamışlardır. Pınar Hanım kendisini daha fazla sevmeye başladığını belirtmiştir.

“İnsanların içinde biraz daha olsa şey yapıyor hani az da olsa burun değişikliği ya burnun çok güzel olmuş nerde yaptırdın öyle mi oldu böyle mi oldu hani az da olsa özgüven şey yapıyorsun kendine özgüven geliyor” (Yasemin Hanım).

“İyi ki de yaptırdım diyorum yani kendimi daha çok sevmeye başladım özgüvenim yerine geldi... Yani bana nasıl diyim kendini sevme ve özgüven aşıladı diyebilirim” (Pınar Hanım).

Fiziksel sağlık açısından

Bu temada katılımcıların rinoplasti sonrası fiziksel sağlık durumlarında yaşanan değişiklikler ele alınmıştır. Katılımcılardan bazılarının fiziksel sağlık durumları ile ilgili ifadeleri şu şekildedir: Nilgün Hanım “ameliyattan sonra daha iyi nefes aldığımı da hissettim”, Dicle Hanım “kırığım da vardı o da gitti”, Özgül Hanım “nefes alabiliyorum daha rahat uyuyabiliyorum şu an” demiştir. Nehir Hanım ise kendisindeki değişimi tarif ederken “artık normal insanlar gibi yorulmadan...” ifadesini kullanmıştır.

“Nefes almam yani daha iyi hale geldi yani sabahları daha dinç uyanıyorum artık yani merdiven çıkarken ya da normal bir yolda yürürken normal insanlar gibi yorulmadan yürüyebiliyorum bu beni daha iyi hissettiriyor enerjimi daha az harcamama sebep oluyor” (Nehir Hanım).

Selim Bey ve Selçuk Bey ise operasyondan belli bir süre sonra rahat nefes alabildiklerini belirtmiştir.

“Sonrasında işte ilk etapta değil ama böyle birkaç ay geçtikten sonra nefesim düzeldi değiştiğini hissettim” (Selçuk Bey).

“Nefes kalitem de arttı daha önce meğer hiç nefes almıyormuşum dedim kendi kendime” (Selim Bey).

Ersin Bey de burnundaki kemik eğriliği sebebiyle nefes problemi olduğunu ve rinoplasti sonrası sorunu kalmadığını belirtmiştir.

“Kemiğimin içinde bir eğrilik vardı tekini kapatıyordu burnumun şimdi ikisinden de gayet iyi nefes alabiliyorum hani o zor duruma sokandı beni zaten burnumdan nefes alamadığım zaman ağızımdan kuruluk oluyordu işte o çözüldü yani şu an herhangi bir sıkıntım yok sağlık sorunun da yok burnumla alakalı” (Ersin Bey).

İlyas Bey ise rinoplasti öncesi nefes alma probleminin fazla olduğunu sonrasında ise daha az olduğunu ifade etmiştir. Uyanık olduğu zamanlarda rahat nefes alabildiğini ancak uyuduktan bir süre sonra burnunun tıkanıp tıkanmadığını belirtmiştir.

“Yani şöyle ilk olarak fiziksel olarak burnum nefes alabiliyorum normal olarak, eskiden otururken bile tam nefes alamıyordum uyurken de nefes alabiliyorum ama uyuduktan bir süre sonra burnum yine tıkanıyor o durum değişmedi ama genel olarak fiziksel açıdan iyiyim bir sıkıntı yok” (İlyas Bey).

Reyhan Hanım ise operasyon öncesinde spor yaparken ve yemek yerken nefes problemi yaşadığını operasyon sonrasında ise bu konularda rahatladığını belirtmiştir.

“Ameliyattan sonra eskisinden daha iyi nefes alıyorum böyle yürüyüş spor yürüyüş falan yaparken daha çok ağızla nefes almam gerekiyordu ağızımdan alıyordum hani burnumdan alamadığım için özellikle yemek yerken çok oluyordu yani yemek yerken böyle yoruluyordum hani böyle bazen nefes nefese kaldığımı da hatırlıyorum uyurken de çok sıkıntı oluyor hani genelde ağız açık uyumama neden oluyordu bunlarda şimdi rahatım” (Reyhan Hanım).

Halenur Hanım da katılımcılardan Rüya Hanım’ın durumuna benzer şekilde operasyon sonrasında fiziksel sağlık açısından rahatlama yaşayamamıştır. Halenur Hanım yaşadığı nefes probleminin operasyon sonrası kullanmış olduğu burun spreyi ile açıklamaktadır. Burun spreyinin yanlış süre kullanım sebebiyle kendisine iyi gelmediğinden söz etmiştir.

“Ameliyattan sonraki nefes alma durumumu çok açıklayamıyorum çünkü spreyden dolayı kendimi çok şey yaptım yıprattım yani sürekli sprey sprey sprey ameliyattan sonra ben bir yıl falan sürekli sprey kullandım ilyadin diye bir marka o en kötüsüyümüş zaten sonra doktor dedi o dedi bağımlılık yapan en kötü sprey bu dedi kullanıcaksan nutriplas kullan dedi nanelisini o seni rahatlatır dedi bu en kötüsü sana bağımlılık yapar bu dedi gerçekten de yaptı yani onu sıkmadan rahatlayamıyordum böyle boğuluyorum gibi oluyordum onu sıkıyordum aslında açkımış ama ben kapalı hissediyormuşum onun bağımlılığıyla onu bıraktım sonra çok rahatladım” (Halenur Hanım).

“Ameliyattan önce nefes alma problemim çok hafif vardı yani çok değildi, ameliyat sonrasında daha rahat nefes alıyorum onu fark ediyorum” (Neslihan Hanım).

Yasemin Hanım ise operasyondan sonra nefes alma konusunda rahatlama yaşadığını ancak operasyon öncesinde durumdan çok fazla rahatsızlık duymadığını belirtmiştir.

“Mesela ben ameliyattan sonra fark ettim ben sol tarafımdan hiç nefes alamıyordum yani ben bunu ameliyattan sonra fark ettim hoca demese farkına varmaz mıydım bilmiyorum baş ağrım çok fazlaydı benim sinüzite bağlılardı sürekli hani sinüzit var ya sinüzit yüzünden sinüzit yüzünden şu ilacı kullanabilirsin şunu yapabilirsin sürekli hani bir de geçirmiyordu yani ben ilacı kullansam da aynı kullanmasam da aynıydı. Ama ameliyattan sonra baş ağrım da kesildi benim 6 aydır falan baş ağrısı çekmiyorum ve çok mutluyum ya burnumdan daha çok sevindim bu duruma ya o derece diyebilirim. Baya bir etkiledi çünkü nefes alamıyordum ve bunu ameliyattan sonra fark ediyorsun ve hoca diyor senin diyor sol taraftaki 3 damarın tıkalıymış sen nasıl nefes alıyordun. Hatta Şeyda Hoca vardı burda ameliyatı beraber yapmışlar çıktıktan sonra hoca dedi siz dedi burun tıkanıklığı yüzünden ameliyat oldunuz dimi dedi bende yok hocam ben baya baya rinoplasti yaptırdım falan dedim baya şaşırmışlardı” (Yasemin Hanım).

Pınar Hanım ise operasyondan önce yaşadığı nefes problemlerini yaşadığı evin havası ile ilgili olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Burun kanallarının darlığı nedeniyle nefes problemi yaşadığı operasyon sırasında hekim tarafından fark edilmiştir. Rinoplasti sonrasında ise Pınar Hanım nefes açısından önemli derecede rahatlama yaşadığını ifade etmiştir.

“Sağlıklı bir insan burnu ya önce mesela benim ameliyatım öncelikle şeydi yani estetik kaygıydı ama ameliyat olduktan sonra şunu anladım ki kesinlikle ben zaten nefes alamıyordum kanallarım çok darmış ve ameliyat esnasında bunu doktor fark ediyor ve kanalları da kırıyor açıyor ben ameliyat olduktan sonra dedim ki iyi ki olmuşum ben her gece burnum tıkalı kalkardım ben kaloriferlerden dolayı oluyor sanıyordum yaşadığım evdeki hani böyle kurutuyor burnumu işte tıkanıyor falan diye düşünüyordum ameliyattan sonra hiç bir kere bile ben burun tıkanıklığı yaşamadım mesela iyi ki de olmuşum dedim. Estetik kaygıyla başladı ama sonrasında sağlık için de benim için çok iyi oldu yani” (Pınar Hanım).

Diğer insanlara rinoplasti tavsiyeleri

Bu başlık altında rinoplasti hastalarının diğer insanlara verdiği rinoplasti tavsiyeleri hakkındaki ifadeleri temalandırılmıştır. “Diğer İnsanlara Rinoplasti

Tavsiyeleri” teması “Rinoplasti Cerrahi Bir İşlemdir”, “Burnun Görüntüsünden Rahatsızlık Duymak”, Fiziksel Sağlık Sorunu Olma Durumu” ve “Önemli Bir Problem Olmaması” şeklinde dört alt temaya ayrılmıştır.

Rinoplasti cerrahi bir işlemdir

Bu temada bir araya getirilen katılımcı ifadelerine göre rinoplasti, toplumun geneli tarafından algılandığı gibi basit bir işlem değildir. Rüya Hanım ve Müberra Hanım’ın ifadelerinden anlaşıldığı üzere rinoplasti sadece görüntü amacıyla yaptırılmayacak kadar zor bir ameliyattır.

“Ben ameliyattan çok korkarım hele de burun ameliyatından yani insana eziyet gibi ama uğruna yaptıranlar var mı var bence sırf görüntü için burun ameliyatı olunmamalı” (Rüya Hanım).

“Kalkıp da sağlık problemi yokken ya da burnunda hiçbir problem yokken onu da aslında etkilemiyorken sırf sosyal medyanın bize yansıttığı şeyden dolayı yaptırdıklarını hissettiğim an hayır yaptırma çok zor diyorum gerçekten de zor bu arada çok zor dayanılacak gibi değil diyorum ona orda biraz daha abartıyorum çünkü vazgeçsin gerçekten çok zor bir ameliyat kolay bir acı değil bence bir hafta iki hafta acı içerisinde yatıyorsun resmen kimsenin de bunu yaşamasını istemem açıkçası (Müberra Hanım).

Dicle Hanım ise operasyondan önce kendisine verilen tavsiyeler sebebiyle operasyonu kolay zannetmiştir. Ancak beklediğinden çok daha zor ve acı veren bir süreç geçirdiğini kendi sözleriyle ifade etmiştir. Bu sebeple insanlara çok önemli bir sorun olmadığı sürece rinoplasti olmamaları gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur.

“Sadece şunu söylemek isterim çok zor bir ameliyattı hayatımda ben zaten daha önce bir ameliyat geçişim yok ama bu kadar zorunu beklemiyordum çünkü ben her burun ameliyatı olan insana sorduğumda bir sinek ısırığı ameliyattan çıkıyorsun bir sinek ısırığı ağrısı var bu kadar falan diyorlardı. Bir kere insanlara bu kadar kolay yönlendirmemeli hiç kimse bana soran insana direkt söylüyorum çok zor bir ameliyat başta insanlara bu doğrular söylenmeli yani zor evet gerekirse ölücen ağrıdan ama istiyorsan ol denilmeli ama yani bu kadar sanıldığı kadar kolay değil bu kadar ticarete döküldüğü kadar da kolay değil sadece o. Tabi ki şey ameliyatlar var kapalı ameliyatlar var kolay ameliyatlar var onlar ayrı bir boyut ama benimki gibi işte kemik sorunu benim kemiğim kırıldı çünkü bu tarz şeyler çok zor bence... Yani şu tavsiyede bulunurum. Ben şey sanıyordum herhalde çok istediğim için de olucam biticek sanıyordum bu kadar övdüm ama bence aşırı zor bir ameliyat. Benimki 3,5-4 saat sürdü ve o çektiğim acı apayrı bir acıydı hani şu an sabahtan beri bunu destekliyorum ama gerçekten o

acı bambaşka sadece şunu söylerim hani gerçekten tabiri ki insan kendini iyi hissetcekse yaptırmalı ama çok da bir görsel olarak fark etmicek bir şey için kendilerine bunu yapmamalılar” (Dicle Hanım).

Yağmur Hanım da diğer katılımcıların ifadelerine benzer şekilde insanların rinoplastiyi basit bir işlem olarak gördüklerinden söz etmiştir. Ancak rinoplastinin zannedildiği kadar basit olmadığını ve belli bir süreç gerektirdiğini belirtmiştir.

“Rinoplasti diyince kolay bir şey sanılıyor ama öyle değil cerrahi bir işlem olduğu algılanmıyor sanırım insanlar tarafından basit görülüyor. Yaptırıcak olanların bunları göze almaları gerekiyor hemen mükemmel bir burun beklemeyip sabretmeleri lazım. Zamanla şekil alıyor düzeliyor oturuyor bazıları sabretmiyor revizyona giriyor daha da kötü oluyor. Bir yıl en az sabretmeleri gerekiyor” (Yağmur Hanım).

Burnun görüntüsünden rahatsızlık duymak

Bu temada katılımcıların diğer insanlara burnun görüntüsüyle ilgili durumlarda rinoplasti tavsiyelerinde bulundukları ifadeler yer verilmiştir. Katılımcıların genel olarak, rinoplasti adaylarına burnlarının görüntüsünden duydukları rahatsızlığın ciddi derecede olduğu durumlarda rinoplasti önerdikleri görülmektedir. Nehir Hanım’ın ifadelerine göre sağlık sadece bedenle alakalı bir durum değildir ve psikoloji de buna dahildir. Bu sebeple burnunun görüntüsünden rahatsızlık duyan ve psikolojik olarak da bundan etkilenen insanların rinoplasti yaptırabilirler.

“Yani kişiden kişiye değişiyor ama benim fikrimce insan kendini nasıl hissediyorsa nasıl güzel hissediyorsa onu yaptırmalı yani çok aşırıya kaçmadan sadece burnun açısından konuşursak doğal bir görüntüye sahip olmak isteyen ama kemikli ve iri burn yapısına sahip olan insanlar eğer kendileriyle barışık değillerse aynaya baktıklarında mutsuz oluyorsa yaptırmalılar çünkü insanın sağlık dediğimiz şey sadece beden bütünlüğü değildir psikolojik olarak ta sağlık çok önemli psikolojik sağlık ta çok önemli... Yani eğer benim gibi hem psikolojik olarak hem de normal fiziksel olarak sağlık problemi olan insanlar varsa ya da normal fiziksel sağlığı da geçtim psikolojik olarak kendini çok rahatsız hissediyorsa ve gerçekten hani dayanamıyorum işte kendimi kötü hissediyorum özgüven eksikliğim var diyorsa maddi imkanı da el veriyorsa araştırıp kendine çok iyi bir doktor seçip ona çok büyük vaatler sunmıcağ bir doktor seçip bence yaptırmalı çünkü estetik uzun süredir insanlar estetiği insanlar sadece canı istediği için günün modasını takip edebilmek için yaptırıyor diye düşünebiliyorlar ama durum artık öyle değil yani aslında nasıl bir genel cerrahi dahiliye gerekliyse artık estetik cerrahlarının da çok gerekli olduğunu düşünüyorum çünkü insanların psikolojisiyle ilgileniyorlar dış görünüşünden daha çok o yüzden onay veriyorum” (Nehir Hanım).

Selçuk Bey ve Nilgün Hanım ise kişilerin burnunun şeklinden dolayı çevresinden rahatsızlık duydukları durumlarda rinoplasti olabileceklerini ifade etmiştir.

“Yani şimdi şöyle eğer kişi burnundan çok rahatsızsa çevresinden dolayı falan bundan rahatsızlık duyuyorsa toplumda yadırganıyorsa bence yaptırabilir. Ya da şeklinin bozukluğunu kendisi beğenmiyorsa falan yaptırabilir bence yani sıkıntı yok artık imkanlar fazla istediğin doktora randevu falan alabiliyorsun sağlık hizmetleri iyileşti” (Selçuk Bey).

“Bence burun değiştirilebilir tabir yani ben yaptırdım, isteyen gerek duyan herkes de yaptırabilir bence bir mahsuru yok. Ha kolay bir ameliyat değil ama bunu göze almak lazım...Yani bence insanlar kedilerini rahatsız hissediyorlarsa yaptırabilirler. Yani çok küçük şeyler için değil ama gerçekten problem ettikleri şeyler varsa yapılabilir bence” (Nilgün Hanım).

Katılımcılar arasından Selim Bey ise çoğu katılımcıdan farklı olarak rinoplastinin zannedildiği kadar zor olmadığını bu yüzden maddi imkanı olan herkese yaptırmaları konusunda tavsiyede bulunduğunu belirtmiştir.

“İmkani olan herkesin rinoplasti yaptırmasının gerektiğini düşünüyorum... ben gerçekten bazı insanların ihtiyaç duyduğunu düşünüyorum onlara sandıkları kadar zor olmadığını yaptırdıktan sonra da pişman olmicaklarını söylüyorum onlara” (Selim Bey).

İlyas Bey ise kendi yaşadığı süreci göz önünde bulundurarak burnunun şeklinden ve görüntüsünden rahatsızlık duyan kişilerin rinoplasti olabileceğini ifade etmiştir.

“Herkesin kendi kararıdır rinoplasti ama kendi böyle çok takıyorsa burnunu kemikli ya da büyüktür kendi fikridir yani şey değildir de genelde insanlar kendi takıyor çünkü ameliyat olduktan sonra daha çok farkettim. Ondan sonra işte eğer çok takıyorsa beğenmiyorsa burnunun şeyini kemiğini işte öyle şeyleri estetik olarak söylüyorum sağlık değil de ya hani beğenmiyorsa olsun bence de çünkü daha rahat oluyor insan işte hayatında sosyal olarak daha rahatlıyor yani kendini farklı görüyor yani bilmiyorum o yönden söylüyorum. Ben tavsiye ederdim eğer çok takıyorsa insan. Ama sağlık olarak da tavsiye ediyorum çünkü daha güzel bir uyku çekiyorsun sağlık açısından her türlü tavsiye ederim” (İlyas Bey).

Yağmur Hanım'ın ifadelerine göre her insanın estetik ve güzellik algıları farklıdır. Bu sebeple insanların rinoplasti yaptırmaları kendi durumlarına ve kendilerini nasıl hissettiklerine göre değişir. Yağmur Hanım'ın düşüncelerine göre

kişinin burnu herhangi bir açıdan sağlık durumunu ciddi olarak etkiliyorsa rinoplasti yaptırılabilir.

“Sağlık ve burun estetiği arasında yani bence çoğu yaptıranlar plastik cerraha görünüş için yaptırıyor o da bir psikolojik olarak çok önemli bir etken çünkü kadınlarda özellikle çok erkeklerde olmayabilir ama hani kadınlar küçük burunlu olur diye bir kavram olduğu için kötü burunlu kadınlarda birazcık özgüven eksikliği oluyor bence psikolojik sağlık olarak evet ama diğer yönden sırf hani nefes almasında hiçbir şekilde sorun yoksa önermiyorum ben... Her insanın güzellik ve estetik kavramı farklı olduğu için kimi insan kendisiyle barışık kimi insan barışık olmadığı için mesela benim için burnum çok kötü olsaydı evet burun etimde sorun olmasaydı o riske girmezdim çünkü burun ameliyatı da kolay bir ameliyat değil mesela vücudunda enfeksiyon varsa menencite kadar gidebiliyor o yüzden özgüvenle alakalı bir durum bence yani benim özgüvenimi daha çok artırdı ama çok sıkıntılı olan insan için kesinlikle gerekli bir durum. Bir arkadaşım var örnek verim ev arkadaşım hatta asla yüzünü göstererek fotoğraf çekilmiyor yüzünün yarısını gösteriyor burnunu saklıyor çünkü burnu yüzüne göre iki üç kat fazla büyük yaptırmayı düşünüyo psikolojik olarak ta birazcık şey yani kendini geri planda tutuyor paylaştırmıyor biz onu çeksek bile yani o yüzden bence gerekli bazı insanlar için” (Yağmur Hanım).

Katılımcılardan Dicle Hanım ise insan burnunun güzellik ve estetik amaçlı şekillendirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bireyin kendisini beğenmesi ve kendisine güven duyması açısından bu bir gerekliliktir.

“Bence burun görsellik ve güzellik amaçlı kesinlikle şekillendirilmeli. Belki buna insanlar karşı çıkacak ama bence insanın kendini iyi hissetmesi her şeyden önemli, yani bence bu başkalarına beğendirmek için yapılan bir operasyon değil başta insan kendi kendine beğendiricek zaten bunun için birçok insan yapıyordur bu yüzden kesinlikle yapılmalı çünkü insanın kendisini beğenmesi kendisine saygısının artması her şeyden önce geliyor çünkü kendi benliğini buluyorsun diye düşünüyorum ben belki bu abartı gelebilir bu cümleler ama öyle oluyor gerçekten” (Dicle Hanım).

“Başka insanlara da burun estetiği yaptırmaları konusunda tavsiyede bulunurum kardeşim de oldu benim onda da nefes problemi vardı kuzenim de oldu aynı doktora onlar da şu an gayet memnunlar ya zaten direkt böyle önerdim ben memnun kalınca onlar da yaptırmak istediler onlar da yaptırdılar. Kardeşimin de hem görüntü vardı onun da aynı şekilde kuzenimin sadece görüntüydü şeklini beğenince oda yaptırmak istedi” (Reyhan Hanım).

Özgül Hanım de imkanı olan insanlara rinoplasti tavsiyesinde bulunan katılımcılardandır. Bu konuda kendisine danışan insanlara da önerilerde bulunduğundan söz etmiştir.

“Bence imkan varsa insanlar rinoplasti yaptırabilir neden olmasın bence güzel birşey çünkü insanı tamamen değiştiriyor burun ben çok araştırma yaptım ameliyat olmadan önce nasıl olur falan diye hani doğal bir burun istiyordum ama merak ediyordum hani gerçekten çok büyük bir etkisi var görünüş olarak bence imkanı varsa herkes olabilir... Başka insanlara da burun estetiği olmaları konusunda tavsiye verebilirim. Burun estetiği olabilirler ben olduktan sonra hatta sınıftaki arkadaşım vardı bir tane o da şeye gelip oldu yani biz konuştuktan sonra o da burun estetiği oldu. Ya doktorumu soran çok oldu mesela hani bilenlerden ameliyat olduğumu bilenlerden doktorumu soran çok oldu onlara ben memnun olduğumu da söylüyorum çünkü” (Özgül Hanım).

“Halenur Hanım ve Neslihan Hanım’ın ifadelerinden de anlaşıldığı üzere burun önemli bir organdır. Herkes tarafından görülebilen, görüntüyü önemli derecede etkileyen bir durumdur. Bu sebeple de burunlarının görüntüsünden rahatsız olan insanların rinoplasti yaptırabileceği düşüncesine sahiptirler”.

“İşte çok rahatsızsa ve kendini eksik hissediyorsa başka insanlara da burun estetiği yaptırmaları konusunda tavsiye veririm yaptır dedim” (Halenur Hanım).

“Burun bence çok önemli bir şey yani herkes konuşuyor herkes görüyor yani hani bir insanın burnu güzel olsun yüzü temiz olsun yani o şekilde önemli bir şey benim için yani yapılandırılabilir burun eğer kötü burunsa... Burun estetiği yaptırmaları konusunda başka insanlara da tavsiyede bulunuyorum. Ya bulundum yani çalıştığım mağazada da mesela ben yaptırdıktan sonra bak benim de şuramda kemer var diyince arkadaşlar yaptırın diyorlar yani bir şey kaybetmezsiniz eğer maddi durumunuz yerindeyse hani yapabilirim diyorsanız yaptırın diyorlar yani dedim çok tavsiyede bulundum kendi yakın arkadaşlarıma hala diyorlar ne bekliyorsun diye” (Neslihan Hanım).

Yasemin Hanım ve Pınar Hanım’ın ifadelerine göre de sağlık kişinin kendisini iyi hissetmesini gerekli kılar. Bu yüzden insanlar kendi mutlulukları için rinoplasti yaptırabilirler.

“İnsan kendisini iyi hissediyorsa bence sağlıklıdır. Yani insan kendisinden rahatsız oluyorsa bence yaptırmalı yani eğer ki yaptırdığında kendisiyle daha barışık olucaksa eğer bence daha mantıklı yaptırması kendisiyle küs yaşamaktansa operasyon geçirip

kendisini beğendiği doğrultuda yaptırması daha mantıklı mutlu olması” (Yasemin Hanım).

“Bence güzellik amaçlı burun değiştirilebilir. Yani insan mutlu olmak için daha iyi hissetmek için kendini sevebilmesi için bu tarz değişiklikler bence evet yapılabilir” (Pınar Hanım).

Fiziksel sağlık sorunu olma durumu

Bu konuda katılımcıların diğer insanlara önerileri fiziksel bir sağlık problemi olduğu durumlar içindir. Genel olarak katılımcıların bu konudaki ortak görüşü burunda fiziksel bir problem olduğunda rinoplasti olmaları yönündedir. Görsellikle ilgili küçük sorunlardan ziyade fiziksel sorunlar daha önemlidir.

“Yani bence insanlar rahatsızsa bu kadar tıbbi imkan varken eziyet çekmelerine gerek yok diye düşünüyorum ameliyat olup kurtulsunlar rahatlasınlar derim yani” (Selçuk Bey).

“... Ama sağlık olarak da tavsiye ediyorum çünkü daha güzel bir uyku çekiyorsun sağlık açısından her türlü tavsiye ederim” (İlyas Bey).

“Bir arkadaşımın burnu baya sorunlu gece yatarken burnundan değişik sesler geliyor böyle hani tabak çanak sesleri gibi sesler geliyor nerdeyse baya sorunlu mesela onu ilk başta KBB’ye yönlendirip sonra benim estetik doktoruma götürmeyi düşünüyorum. Çünkü burnu da yüzüne göre büyük” (Yağmur Hanım).

“Tek önereceğim bu yani sağlık problemi de varsa işte artı bir de kendini 360 derce farklı hissedecekse yaptırmalı onun dışında çok zor bir ameliyat hani bence bunun maddi kısmı da zor normal kısmı da zor o yüzden herkese önermiyorum. Yani şimdi görüyorum küçücük bir burun sadece şurasında kemik var yaptırıcam diye koşuyorlar yani bunu asla önermiyorum çünkü çok zor bir ameliyat dediğim gibi” (Dicle Hanım).

“Benim problemim gibi küçük kız kardeşimde de aynı problem var kendimi ondan görüyorum resmen onun da burnunda s’ler vs onun birde küçükken düşmeden kaynaklı kemiği falan var o baya kötü durumda ona mesela tamamen destekliyorum 18’inde ol ben yaptırtcam ben götürcem seni diyorum o kadar hani destek oluyorum” (Müberra Hanım).

“Gerçekten çok şikayetçiler ise gerçekten nefes alma problemleri varsa ya estetik için değil de başka semptomları varsa rahatsızlıkları varsa olabilir insanlar rinoplasti ama demiyorum ki hiç acı çekmicekler. Yani tamam benim acım morardım ve şişliğim azdı ama cilt yapısına göre değişiyor, çok sancım da olmadı ama olanlar da var yani. 4,5 saat sürmüş ameliyatım” (Rüya Hanım).

Önemli bir problem olmaması

“Ama öyle kişisel kendi kendine takıntıları olanlar için demiyorum yani sonuçta bu bir ameliyat öyle basit değil yani sanıldığı kadar. Gereksiz yere de o süreci çekmeye gerek yok derim ben” (Selçuk Bey).

“İhtiyacı olmayıp bazı kadınlarda estetik kaygısı daha yüksek yani daha ince düşündükleri için hiç gerek olmayan zaten güzel burunları olan insanların ameliyat olmak istediklerini duyuyorum onları gereksiz buluyorum ama demek ki herkesin güzellik anlayışı farklı” (Selim Bey).

Ersin Bey’in ifadelerine göre kişinin hayatını zorlaştıran ciddi bir sağlık problemi olmadığı sürece rinoplasti olmamalıdır. Çünkü süreç zorlu geçebilmektedir. Ersin Bey kendisine danışan kişilere de ciddi problemleri olmadığı sürece rinoplasti önermediğini belirtmiştir.

“Sağlıklı bir insan burnu yani ben kendimde bir sıkıntı olduğundan dolayı biliyorum hani böyle gece uyurken zorluk çekmiyorsa daha sonra hani böyle ağzında bir kuruluk hissi olmuyorsa normal şartlarda hiç bir şekilde ameliyat olmasını önermem çünkü süreç zorlu geçiyor yani ben estetik için olmamıştım zaten hani o ameliyattan sonra bile bir ay kendimi zor toparladım kendimi yüzümde şişlikler falan vardı. Normalde estetik için olmazdım yani değmez bence yani o kadar önemli değil... Ya dediğim gibi bence sırf estetik için burun ameliyatına insanlar girmemeli yani o kadar rahatsız oluyorsa belki yapabilir ama onun dışında bu acıya katlanması işte meşakkatli bir süreci var öncesi sonrası stresi var bence alması gereken bir risk değil ya hiç gerek yok, çok rahatsız olmadığı sürece bir insan hani gereksiz geliyor bana... Ben bu şekilde üniversitede bazı oda arkadaşlarım falan yaptırmayı düşünen arkadaşlarım vardı onlar sordu hani ben sağlık sorunu olmadığı sürece yaptırmasını tavsiye etmedim hatta benim bir arkadaşım ikinci veya üçüncü ameliyata girdi hani burnunda çökükler oluştu yanlarda ondan çok rahatsızlık duyuyordu herhalde görünüşüyle alakalı durmadan bir kaç kere daha ameliyata girdi hani çok ta düzeldiği söylenemez en son hali de ama devam etti hani ben sağlık sorunu olmadığı sürece tavsiye etmiyorum estetik ameliyatını ama kişiye kalmış bir şey” (Ersin Bey).

“Çevremdeki insanlara da tavsiyede bulunuyorum ama çok böyle sorunlu olanlara sorunu olmayanlara bulunmuyorum” (Yağmur Hanım).

Yağız Bey ise kişinin nefes problemi ya da sosyal açıdan dışlanma ya da alay edilme gibi problemleri olduğu takdirde rinoplasti yaptırılabilceğini ancak kişinin kendi takıntısı olan basit durumlar için rinoplasti gerekmediğini ifade etmiştir.

“Nefes almasında sıkıntı varsa ameliyat olacakken estetik yaptır derim ama sıkıntı yoksa durup dururken dediğim gibi şimdi insanın çevresine bağlı ben insanın psikolojisini bilemem onu dışarda yoruyorlarsa yani dışarda onu üzüyorlarsa yapsın ama üzmüyorlarsa kafasına takılıp da aynaya bakıp da şöyle bir kafasına takılıyorsa yapmasın ama dışardan bunu böyle etkileyen birileri varsa mesela baban diyorsa bile senin babanı değiştiremezsin annen diyorsa değiştiremezsin veya bir amcan diyorsa değiştiremezsin bunu benim babam annem demedi kesinlikle ama mesela insanın babası der oğlum kilolusun lan der mesela o yüzden o tip hayata sahi olanlar yapsın ama kendiliğinden böyle kafaya takıp paranoyak haline dönuştüren insanlar varsa yaptırmassın derim ben” (Yağız Bey).

Müberra Hanım ve Pınar Hanım, burnunda bir sorun olmayan insanların rinoplasti olmak istemelerini anlamsız bulduğunu eleştirel bir dille ifade etmiştir. Katılımcıların kendi ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Son dönemde burnunda hiçbir şey yok hani burnu hokka gibi deriz ya kızın burnu gerçekten hokka gibi diyor ki bana burnumu yaptırcam şurası böyle yani ben çok hızlı kusur bulabilen bir insanım yapımda bu vardır yani kusur yok kızda o kadar güzel bir kız ama burnumu yaptırmak istiyorum biraz daha şöyle olsun böyle olsun diyor açıkçası o tarz insanlara önermiyorum” (Müberra Hanım).

“Şöyle eğer gerçekten ufak tefek böyle bazı arkadaşlarımla konuşuyorum burun ameliyatı olmak istiyorum diyorlar bakıyorum burunlarında gerçekten bir şey yok onlara kesinlikle olma diyorum ameliyat sonrası çöküntü olabilir farklı şeyler olabilir risk alamaya gerek yok diyorum ama gerçekten farklı bir şekilde sıkıntı varsa ve mutsuzsa ol diyorum yani tavsiye ediyorum yani ama küçücük bir çıkıntı varsa burayı beğenmiyorum diyince sırf onun için yapma diyorum yani çünkü çöküntü oldu mu daha kötü bir görünüm oluyor” (Pınar Hanım).

4. TARTIŞMA

Rinoplastiye etki eden sosyal faktörlerin belirlenmesine ve tıbbileştirme durumlarının incelenmesine yönelik bu çalışmada, rinoplastiyi etkileyen birçok sosyal etmen ve çeşitli tıbbileştirme yolları olduğu görülmüştür. Öncelikle rinoplastiye etki eden en önemli unsurların sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık durumu ve estetik cerrahlar olduğu anlaşılmıştır. Demirbaş'ın 2019 yılında yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre insanların estetik müdahalelere başvurma nedenlerinin; beden algı bozukluğu, benlik saygısı, beden algısı, güzel, genç ve çekici görünme isteği, çeşitli yeme bozuklukları, yaşamdan duyulan memnuniyetsizlik, rekabet duygusu ve toplumda alay konusu olma gibi psikolojik ve sosyo-kültürel faktörler olduğu tespit edilmiştir (Demirbaş 2019).

Gençyürek Erdoğan'ın 2020 yılında Instagram üzerinde “burun estetiği ve rinoplasti” anahtar kelimelerini aratarak Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi hekimlerinin yaptığı paylaşımları incelediği çalışmasının sonucunda; hastaların operasyon öncesi ve sonrasına dair görüntülerinin, güzellik gibi göreceli bir kavram üzerinden beğenilme, mutluluk, özgüven gibi bireylerin psikolojilerine etki edecek şekilde vaatlerde bulunan ifadelerle ve mahremiyet hakları gözetilmeksizin paylaşıldığı tespit edilmiştir (Gençyürek Erdoğan 2020).

Günümüzün görsellik ve imaj dünyası haline gelmesi, sosyal medyanın özellikle gençler tarafından çok etkin kullanılması, sosyal medyada fotoğraf paylaşma ve paylaşılan fotoğrafların güzel olmasıyla beğeni elde edilmesi önemlidir. Ayrıca sosyal medyada ünlülerin, fenomenlerin ve estetik cerrahların rinoplasti konusundaki paylaşımlarının da bireyleri rinoplastiye yönlendiren sebeplerdir. Öte yandan rinoplasti düşünen bireylerin bu konudaki araştırmalarını sosyal medya üzerinden yapmaları da sosyal medyayı bu konuda belirleyici hale getirmektedir. Rinoplasti günümüzde hem kulak burun boğaz hekimleri hem de estetik cerrahi hekimleri tarafından gerçekleştirilen bir operasyon olması dolayısıyla hastaların hem branş hem de hekim seçmeleri gerekmektedir. Hastalar bu açıdan branşlar arasındaki tedavi yöntem farklılıkları ve operasyon süreçleri hakkında bilgi arayışına girmeleri makul görülür. Rinoplasti konusunda bilgi edinebilmek için de çoğu insanın öncelikle sosyal medyayı üzerinden ve sosyal çevreden yararlandığı bilinmektedir (Başaran ve Kuzucu 2019).

Kuşkusuz insan toplumsal bir varlıktır ve bir çevre içerisinde yaşar. Yaşadığı çevreyi hem etkiler hem de bu çevreden etkilenir (Danış 2006). Rinoplasti konusunda da bireylerin toplumsal çevrelerinden önemli derecede etkilendikleri anlaşılmaktadır. Rinoplastinin yaygınlaşması, operasyon geçirenlerin bu durumu çeşitli yollarla paylaşması ve bilinirliğinin artmasıyla normalleşmesi de rinoplastiyi artıran faktörlerdendir. İnsanların birbirlerinin bedenlerinin görüntüsüne dikkat ederek doğru/yanlış ya da normal/anormal şeklinde yargılamaları bireyleri “normal” sayılana ya da kabul gören burun şeklini elde etmeye yönlendirmektedir.

Bir başka açıdan estetik cerrahların alanı, çeşitli yollarla ticari bir sektöre dönüştürmeleri de bireyleri rinoplastiye yönelten sebepler arasında sayılmaktadır. Öyle ki hekimlerin hastalarının öncesi sonrası fotoğraflarını sosyal medya hesaplarında ya da internet sitelerinde paylaşmaları ile de henüz rinoplasti olmayan insanların rinoplasti konusunda değerlendirme yapmalarına fırsat verir. Ayrıca hekimlerin yalnızca güzel olan hastalarının fotoğraflarını paylaşmaları ya da fotoğrafları photoshop ile daha da güzelleştirerek paylaşmaları insanlarda güzelleşme isteği uyandırmaktadır. Paylaşımların doğruluğunu sorgulamayan, irdemeyen ve inanma eğilimi gösteren büyük çoğunluk yanlış paylaşımlarla yönlendirilmiş olabilmektedir (Okumuş 2019). Estetik cerrahların internet ortamında kendi reklamlarını yapmaları da rinoplastiyi artıran önemli unsurlar arasındadır.

Tıbbileştirme, önceden tıbbi bir mesele olarak görülmeyen herhangi bir konunun ya da durumun tıbbi terimlerle tanımlanması, tıbbi ifadelerle açıklanması ya da tıbbi yöntemlerle tedavi edilir hale gelmesi olarak ifade edilebilir (Conrad 2007). İlgili literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde, ergenlik, alkolizm, yaşlanma, anksiyete, menopoz, hamilelik ve doğum, hiperaktivite bozukluğu ve beslenme gibi birçok durumun tıbbileştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır (Sezgin 2015, Çınarlı 2016, Toraman ve Erdem 2016, Kurttaş 2017, Bilişli 2019). Öte yandan Bu araştırma da ise estetik operasyonlardan biri olan rinoplasti ele alınmıştır. Konu hakkında kapsamlı bilgi edinebilmek amacıyla Konya’da hem rinoplasti operasyonları gerçekleştiren estetik cerrahlarla hem de rinoplasti operasyonu geçirmiş bireylerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi sonucunda rinoplastinin hem estetik cerrahlar hem de bireyler tarafından tıbbileştirildiği anlaşılmıştır.

Bu bölümde, araştırma bulgularından elde edilen bilgilerin, literatüre dayalı bir değerlendirmesi yapılacaktır. Tartışma kapsamında rinoplastiye etki eden sosyal etmenler sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemleri ve estetik cerrahlar başlıkları altında ele alınmıştır. Burun estetiğinin tıbbileştirilmesine ilişkin bulgular ise hekimler ve bireyler tarafından tıbbileştirme olarak iki başlık altında değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen önemli unsurlar kısaca aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo: 4. Rinoplastiye Etki Eden Sosyal Etmenler ve Tıbbileştirme Yolları.

	Sosyal Etmenler	Tıbbileştirme
Hekim Perspektifi	Sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemleri, estetik cerrahlar, kültürel değişim, tıbbi imkanların artması	Kavramsal açıdan tıbbileştirme
Hasta Perspektifi	Sosyal medya, sosyal çevre, estetik burun trendi, hekim yönlendirmesi	Hasta hekim etkileşimi açısından tıbbileştirme

4.1. Rinoplastiye Etki Eden Sosyal Etmenlere İlişkin Tartışma

Bu kısımda rinoplastiye etki eden sosyal etmenlere ilişkin bulgular literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir. Tez bulgularında en önemli etmenlerin sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemleri ve estetik cerrahlar olduğu tespit edilmişti. Bu kısımda ele alınacak başlıklar da bu şekildedir.

4.1.1. Sosyal Medya

Sosyal medya ile birlikte tüketim kültürü her geçen gün güçlenmektedir. Sosyal medya gibi çeşitli araçlarla insanlarda oluşturulan imaj kültürü, tüketim kültürünü tüketmek için tüketmek, zevk için tüketmek üzerine dayalı olduğu toplumlarda o boyutlarda etkili olmaktadır ki yaşlanma dahi bir sorun olarak görülmekte ve o nedenle de diyetten spor ve kozmetiğe kadar pek çok vesileyle vücut bakımıyla genç görünmek için çaba harcanmaktadır (Featherstone 2005). Bu durum kıyafet, yeme içme, saç ve

makyaj gibi unsurları çoktan aşmış ve bedinin yapılandırılmasına kadar etki etmiş görünmektedir. Sosyal medya aracılığıyla insanlarda oluşturulan kusursuz beden algısı sayesinde estetik ameliyatlara ve işlemler bir ihtiyaç haline getirilmektedir. İnsan yaşamında meşruiyeti fark etmeksizin pek çok arzu ve isteğin karşılanması gereken bir ihtiyaca dönüştüğü bilinmektedir. Bu ihtiyaçlar beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlar olarak ortaya çıkabilirken, daha güzel görünme, sosyal statüyü yükseltme gibi farklı ihtiyaçlar olarak da ortaya çıkabilmektedir. İnsanlar temel ihtiyaçlarını karşıladıklarında daha lüks sayılabilecek ihtiyaçlarını gündeme getirebilmektedir. Fakat günümüzde iletişim araçlarının ve kapitalist tüketim kültürünün etkisiyle insanlar çok uzak gibi görünen isteklerini bile ihtiyaç olarak gündeme getirebilmektedir (Torlak 2000).

Günümüzde yalnızca kadın değil erkek bedeni de bu zamana kadar hiçbir şekilde ön plana çıkmadığı kadar görünür olmuştur. Neredeyse herkes Instagram, Facebook gibi platformlar üzerinden imajlarıyla var olmaktadır. İnsanlar photoshop gibi düzenleme programlarıyla görüntülerini düzenleyerek paylaşmakta ve pek çok kişi neredeyse “ünlü hayatı” yaşamaktadır. Görüntülerin paylaşılması karşılığı ise beğeni ve yorumlar olmaktadır (Türk ve Bayrakçı 2020). Özellikle gençlerde kullanım oranlarının oldukça fazla olduğu sosyal medya, gençlerde bazı değerlerde değişiklik oluşturmuştur. Daha fazla takipçi sayısına erişmek, paylaşımlara daha fazla beğeni almak gibi unsurlar çok değerli hale gelmiştir (Kısaç ve Şensoy 2017). Bu araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde de rinoplastiye yani burun estetiğine etki eden en önemli toplumsal faktörün sosyal medya olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan biri sosyal medyada yapılan paylaşımlardan etkilendiğini “kesinlikle özellikle sosyal medyanın özellikle biz kadınlara dayattığı öyle söylem çok güçlü bir güzellik algıları var... Instagram direkt instagram etkiledi beni” ifadeleri ile belirtmiştir. Başka bir katılımcı ise “sosyal medyada bazen paylaşımlar oluyor ya işte insan burnu güzelse kendi de güzeldir gibi mesela onlar falan beni etkiliyordu...” ifadelerini kullanmıştır. Bir erkek katılımcı ise “toplumumuzda değişen bir güzellik algısı var işte gıdılı erkek olmaz falan gibi mesela twitterın gündeminde her an şey olabilir...” ifadeleriyle sosyal medyanın insan bedenine dair söylemleri olduğunu belirtmiştir. Bu durum sosyal medyanın insanlar üzerinde bir beden algısı oluşturduğu ve bunu empoze ettiğini göstermektedir (Türk ve Bayrakçı 2020). Ayrıca sosyal

medyadan etkilenererek rinoplastiye başvuran insanlar ile bu algının ne kadar etkili olduğu, yani sadece algıda kalmayarak işleme dönüştüğü de görülmektedir.

Öte yandan bulgulara ailelerin rinoplastiye yaklaşımları kapsamında ele alınan “burnun kutsallığı” temasında rinoplastinin dini ve kültürel inanışlar kapsamında reddedildiği durumlar incelenmiştir. Önceleri rinoplasti “Allah’ın yarattığı organı bozmak” olarak düşünülen ve toplum tarafından hoş karşılanmayan bir operasyon olarak algılanırken sosyal medyanın etkileriyle böyle algılanır olmaktan çıkmıştır.

“Reklam olarak karşına hani böyle eski hali veya sonraki halini gösterip insanları buna yöneltmeye çalışıyorlar” şeklindeki katılımcı ifadesi ile burun estetiğinin reklamının yapılarak yaygınlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Sosyal medya yoluyla denetimsiz olarak tanıtım, reklam ve kampanyalar bu alanın gücü sayesinde her gün pek çok kişiye ulaşmaktadır. Sağlık alanının hassaslığı ve bilimin etik ilkeleri göz ardı edilerek sağlık ticari bir tüketim unsuru gibi pazarlanmaktadır (Okumuş 2019). Ayrıca sosyal medyada paylaşılan “model”lerin de insanları etkilediği ortaya çıkmıştır. “Sosyal medyada takip ettiğim göze hoş gelen modeller var onlardan da esinlendim” şeklindeki katılımcı ifadesi bu düşünceye örnek gösterilebilir. Söz konusu örnek modeller büyük ölçüde kendi değerini görüntüsünden elde eden mankenler, oyuncular, sinema yıldızları, vb. medya şöhretleridir (Köse 2011).

Öte yandan rinoplasti ile ilgili sosyal medyada sıradan insanların yaptıkları paylaşımların da takipçilerini etkilediği anlaşılmaktadır. Bir katılımcı bu konudaki düşüncelerini “sosyal medya zaten çok hani takip ettiğim kişiler arasında falan çok estetik olanlar vardı hoşuma gidiyordu” şeklinde ifade etmiştir. İnternet ve sosyal medya aracılığıyla paylaşılan mesajların sınırları aşan dolaşımı göz önüne alındığında tüketici davranışı ve tüketim faaliyetlerinin sadece birey bazında değil toplumsal etkileri ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır (Torlak 2000). Burada rinoplasti, bir tüketim malzemesi olarak düşünüldüğünde sosyal medya ile yaygınlaşması Torlak’ın ifadesini doğrulayıcıdır.

Giderek dijitalleşen günümüzde bireylerde fotoğraf çekme ve sosyal medyada paylaşma isteği de oldukça fazla görülmektedir. Katılımcılardan bazılarının ise çekildikleri fotoğraflarda güzel görünmek ve paylaşım yapabilmek için rinoplasti

geçirdikleri anlaşılmaktadır. Öyle ki bir katılımcı “mesela yan profilden falan asla fotoğraf çekinemiyodum şimdi rahatlıkla çekinebiliyorum” şeklinde durumunu belirtmiştir. Bir başka katılımcı ise “yaşımızdan dolayı fotoğraf çekinmeye çok meraklıydım hani onu bekliyordum rahat rahat çekinebilcem diye” şeklinde kendisini ifade etmiştir. Sosyal medyada fotoğraf paylaşımları, bireyin arkadaşları ve çevresi ile olan toplumsal ilişkilerini sürdürmesine olanak veren, beğenilme ve onaylanma isteğiyle birlikte gerçekleştirilen bir faaliyet olarak ifade edilmektedir (Sütlüoğlu 2005).

Paylaştığı ve çekildiği fotoğraflarında kendisini beğenmeyerek rinoplasti geçirme düşüncesinin hakim olduğu katılımcılar da olmuştur. Bu konudaki örnek katılımcı ifadesi şu şekildedir:

“Kendi fotoğraflarımda ve paylaşımlarımda yalan söylemicem çok düşündüm kötü görünüyorum daha güzel bir burnum olsa daha güzel çıkarım fotoğraflarda diye çok düşündüm. Yandan fotoğraf çekinebilmek gerçekten çok güzel hani gerçekten bu hani bilmiyorum belki ben biraz takıntılı olduğum için de olabilir ama herkes böyle yandan fotoğraf atınca bir güzel geliyor yani ben atamadığım için çok şey oluyordum kötü”.

Bu düşünce yapısının oluşmasına etki eden en önemli faktörün günümüzde insanların görüntülerinin çok önemli olduğu dijital bir çağda yaşanması olduğu düşünülmektedir. Özellikle gençlerde ancak yine de insanların önemli bir çoğunluğunda akıllı telefonlar ile fotoğraf çekinmek ve sosyal medya hesaplarında paylaşmak, teknolojiyle gelişen ve giderek popülerleşen bir olgudur. Sosyal medyada yapılan fotoğraf paylaşımları ile insanlar tarafından beğenilmek, takipçi sayısını artırmak ve olumlu yorumlar almak gibi amaçlar benimsenebilmektedir. Bir düşünceye göre ise insanlar sosyal medyada sık sık fotoğraf paylaşarak ya da profil fotoğrafı değiştirerek, “Ben Güzelim” vurgusunu yapmaktadır (Uzundumlu 2015). Amerikan Psikologlar Derneği’ne göre kendi kendinin fotoğrafını çekme (Selfie) psikolojik bir hastalığa işaret edebilmektedir. Aşırı derecede fotoğraf çekmek ya da paylaşmak bir hastalıktır (Balakrishnan ve Griffiths 2018).

4.1.2. Sosyal Çevre

Beden biyolojik bir konu olduğu kadar sosyal ve kültürel bir konudur. Günümüzde çoğu sosyolog, antropolog ve tarihçi beden ve beden algısının tarihsel ve

sosyal koşullara bağlı olarak oluşan sosyal ve kültürel bir yapılandırma olduğu konusunda neredeyse hemfikirdir (Çakı 2016). Bu başlık altında bulgulardan yola çıkılarak rinoplastiye etki eden sosyal çevre faktörü değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda rinoplasti geçiren kişilerin genellikle geç bireyler olduğu tespit edilmiştir. 18-25 yaş aralığı en fazla rinoplasti gerçekleştirilen yaş grubudur. Çoğunlukla kentte yaşayan ve niversite ğrencisi, kadın ve bekar olan katılımcıların oranı fazladır. Babucu ve arkadaşlarının 1975 yılında rinoplasti hastaları üzerinde yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre durum paralellik göstermektedir. Babucu'nun çalışmasında da rinoplasti hastaları genellikle bekar, kadın, 25-30 yaşlarında, yükseköğrenim görmüş veya görmekte, büyük bir kısmı işsiz olarak kabul edilebilen öğrencilerden oluşan, kentte yaşayan kişilerdir (Babucu ve ark 1975). Bu durumda 1975'ten bu yana rinoplasti hastalarının benzer sosyo demografik özellikler gösterdiğini işaret etmektedir. Kişilerin sosyal çevrelerinin yaşamlarına ve faaliyetlerine etki ettiği dşnldğnde niversite ğrencisi geç bireylerin çevresinde estetik burun trendinin (eğilim) yaygın olduğu düşünülebilir. Mohamadshahi ve arkadaşlarının (2014) İran'da yapmış olduğu çalışmada da rinoplastinin çoğunlukla gelere uygulanan bir operasyon olduğundan söz edilmiştir. Ayrıca rinoplastinin dış motivasyon kaynakları olarak arkadaş ve aile faktörleri olduğu belirtilmiştir (Mohamadshahi ve ark 2014).

Katılımcılardan biri estetik ihtiyaının toplumsal yaşamın bir gerekliliği olarak düşündüğünü ifade etmiştir. "Etkili olan şey toplum şimdi köyde tek başına yaşayan bir insan estetik ameliyatı olmaz... elim yüzüm düzgün olduğunu gördüğüm zaman benim iş hayatımı da etkiliyor bu baktığımız zaman...özgüvenimi etkiliyor" şeklindeki ifadesiyle katılımcı iş yaşamı gibi önemli bir öğrenin bedeninin düzgün görünmesiyle ilgili olduğunu vurgulamıştır. Gürler'in 2018 yılında yapmış olduğu çalışmanın sonuçları bu düşünceyi destekler niteliktedir. Bu sonuçlara göre estetik operasyonlar kişilerin kariyer hedeflerine ulaşmalarında yardımcı bir unsur olarak görülmektedir. Geleşimlerine engel olduğunu düşündükleri çirkin bedensel görüntülerinden estetik operasyonlar sayesinde kurtularak zgven elde ederler. Ayrıca zel hayatlarında da istedikleri sonucu elde etmelerini sağlayabilmektedir. Kısacası estetik operasyonlar kişilerin sosyal yaşamlarını olumlu etkiler (Güler 2018). Babucu ve arkadaşlarına göre de estetik bir görünümün bireyin yaşantısını kolaylaştırıcı etkilere sahip olduğu herhangi bir kimse tarafından yadsınamayacak gerçektir (Babucu ve ark 1975).

Öte yandan yargı ve kınama gibi toplumsal işlevlerin de rinoplastiye etki edebildiği katılımcı ifadelerinden anlaşılmaktadır. Öyle ki bazı katılımcılar insanların burunlarına yönelik bakışlarından rahatsızlık duydukları ya da alay konusu oldukları için rinoplasti geçirdiklerini belirtmiştir. Katılımcıların “insanlar garip bakıyor dışardan burnu kötü olunca... burnuma baktıklarında bir şey olduğunu hissediyorum sosyal çevremden rahatsız oluyordum açıkçası”, “insanlar bana yargılar gibi bakıyorlardı böyle kınar gibi”, “çevrenin bakışları insanı rahatsız ediyor” şeklindeki ifadeleri durumu özetler niteliktedir. Toplumun yaklaşımı, güzel ya da düzgün görünmeyi “ötekileştirmesi” gibi toplumsal faktörlerin de insanları rinoplastiye sevk ettiği anlaşılmaktadır. İnsanlar hem yaşadığı toplumu etkileme hem de içinde yaşadığı toplumdan etkilenme özelliğine sahiptir. İnsanın kendi bedenini nasıl gördüğünün yanı sıra toplumun atfettiği bedenin nasıl olduğu önemlidir. Bireyler için belirleyici olan, insanın kendini nasıl gördüğü veya görmek istediği değil, kültürel nazar tarafından nasıl algılandığıdır (Silverman 2006).

Alay konusu olma durumu da kişilerin görüntülerini ve daha özelde burunlarının görüntüsünü sorun haline getirmelerine yol açmaktadır. “Etrafımdaki insanlar da benle dalga geçiyordu”, “dalga geçme demiyim de şaka yapıyor bir espri o senin ağrına gidiyor tek yapsa bir şey yok ama mesela birkaç kişinin yanında yaptığı zaman ağrına gidiyor”, “birkaç arkadaşımın böyle dalga konusu olmuştu o yüzden küçüklüğümde beri istiyordum”, “ailemde de şey benim burnumun büyüklüğüyle ilgili dalga şeyi muhabbeti vardı” şeklindeki katılımcı ifadelerinden anlaşılabileceği üzere sosyal çevrede alay konusu olmak bireyleri rahatsız etmiştir. Dalga konusu olmaktan kurtulmak, özgüvenli hissetmek ve toplumda beğenilmek ya da kabullenilmek arzusu bu katılımcılarda etkili bir unsur olmuştur. Estetik operasyonların işlevlerini görünür ve görünür olamayan olarak nitelendirirsek, görünür işlevi güzelleşmek ise; görünür olmayan işlevi de “normalleşmek” ve sosyal açıdan kabul görmek olarak ifade edilebilir. Toplumsal değerler ve tutumlar beden imajında çok büyük rol oynar. Çağdaş birçok toplumda güçlü ve çekici beden görüntüsü değerli atfedilmektedir (Çakı 2016).

Güzel ya da çekici görünme amacının arka planında toplum tarafından kabul görme düşüncesi bulunmaktadır. Estetik operasyonlar ile elde edilen güzellik ya da çekiciliğin hem psikolojik hem de sosyal statüsel avantajlar sağladığı bilinmektedir (Gürler 2018). Bu araştırmanın katılımcılarının da rinoplasti geçirmelerinin altında

yatan neden olarak toplum tarafından kabul edilme isteği olduğu ifade edilebilir. “Sosyal beden” olarak kavramsallaştırılan durumu bu noktada ele almak uygun olacaktır. “Sosyal beden” modern toplumda çeşitli örneklerle standartları oluşturulmuş genel kabul gören ve beğenilen beden görüntüsüne işaret eder (Köse 2011).

Bir başka alt temada incelenen şekliyle rinoplasti sosyal çevrede yaygınlaşan bir operasyondur. Öyle ki tanınmış insanların yaptırmaları ve olumlu değişim gösterdiğinin gözlemlendiği durumlarda da insanlar kendilerinin de güzel olarak beğenilecekleri düşüncesini oluşturmaktadır. “Üç arkadaşım daha yaptırdı bir arkadaşımın yengesi yaptırdı ve aşırı doğal bir burun olduğu için bende istedim”, bir de halakızlarım olunca bir öncü oldu, “hepimiz birbirimizden görüp yapıyoruz bence”, “gördükçe bir heves oldu ya” şeklindeki katılımcı ifadeleri bu durumu özetlemek için yeterli görülmektedir.

Aksakal ve arkadaşlarına (2017) göre rinoplastide hastaların karar verme sürecini etkileyen başlıca faktörler; ameliyat öncesi simülasyonun (operasyon öncesi tahmini burun görüntüsü) varlığı, cerrahın önceki çalışmasının çekici sonuçlarının gösterilmesi ve çekici bir sonuca sahip bir hastadan kişisel referans olmasıdır (Aksakal ve ark 2017).

4.1.3. Ruhsal Sağlık Problemleri

Rinoplastiye etki eden bir diğer sosyal faktör ruhsal sağlık problemleri olarak ele alınmıştır. Günümüzde hem dünyada hem de Türkiye’de ruhsal sağlık problemlerinin çeşitlenmesi ve artması önemli bir durumdur. Estetik operasyonların da bireylerin ruhsal sağlık problemleri ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Öyle ki estetik operasyonlar bireylerin beden algılarında, kendine güven duygularında ve psikolojik durumlarında değişikliklere sebep olmaktadır (Soest ve ark 2009). Öte yandan rinoplasti kişinin psikososyal deneyimlerini ve gelişimini etkileyebilecek sosyal çekicilik, tutumlar, atıflar ve eylemler üzerinde etkilidir. Estetik ameliyatların başkaları tarafından daha olumlu kişilik atıflarını teşvik eden fiziksel çekicilikte iyileşmeler sağladığı bilinmektedir (Cash ve Horton 1983).

Geçmişte estetik cerrahi hastalarının neredeyse hepsinin psikolojik açıdan anormal kabul edildiği çalışmalar yapılmıştır. Bu hastalar hatta şizofreni adayı olarak görülmüştür. Ancak bu çalışmaların yerlerini günümüzde giderek daha ılımlı, dış görünümelerini değiştirmek isteyenlere daha anlayışla yaklaşan araştırmalar almıştır.

Psikolojik bozukluğu olanların estetik cerrahiye başvurdıklarına dair çalışmalardan ziyade estetik işlemlerin psikolojiyi iyileştirmede etkin bir rolü olduğu düşüncesine yönelik çalışmalar önem kazanmıştır (Gibson ve Connaly 1975'den akt Babuçcu ve ark 1997).

Rinoplasti hastalarında operasyon sonrası ortaya çıkabilecek çeşitli komplikasyonlar açısından hasta seçimi önemlidir. Cerrahların herhangi bir işlemde önce mevcut psikolojik sorunları olan hastaları tespit etmesi önemlidir (Naraghi ve Atari 2017). Kucur ve arkadaşlarının 2016 yılında yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarına göre, rinoplasti hastalarının çeşitli psikolojik rahatsızlıklara sahip oldukları tespit edilmiştir (Kucur ve ark 2016). Şen ve arkadaşları tarafından 2003 yılında yapılan çalışmada ifade edildiğine göre ise rinoplasti hastaları üzerinde gerçekleştirilen psikolojik araştırmalarda, bu hastaların daha fazla psikolojik bozuklukları olduğu saptanmıştır. Rinoplasti hastalarının psikolojik durumu kaynaklı olarak hastalar çevrelerindeki bireylerden kendilerini soyutlayarak, yalnızlaşan, utangaç ve kaygılı biçimde herkesin onun burnuna baktığını düşünen insanlardır. Burunlarını gizlemek için çeşitli garip hareket ve jestler geliştirebilmektedirler. Pek çok araştırmada psikolojik problemleri olan hastaların rinoplasti sonrası çok büyük bir kısmının psikolojik olarak fayda gördükleri saptanmıştır. Ancak psikiyatrik açıdan iyi değerlendirilmemiş hastalarda sonuç olumsuz da olabilmektedir (Şen ve ark 2003).

Bu araştırmanın katılımcılarından bazıları da sosyal çevrelerinde burunlarının alay konusu haline geldiğini (Yağız Bey ve Halenur Hanım), bazıları ise çevredeki insanların bakışlarından rahatsızlık duyduklarını ifade etmiştir (İlyas Bey ve Halenur Hanım). Ayrıca katılımcılardan biri burnunun görünümünden rahatsızlık duyması sebebiyle saçlarını burnunu kapatacak şekilde uzun kullandığını ve insanlardan sürekli burnunu saklamaya çalıştığını ifade etmiştir. Aşkın ve Çilli'nin 2002 yılında yapmış oldukları çalışmanın sonuçlarına göre vücut dismorfik bozukluğuna etki eden nedenler arasında çocukluk çağında kişinin burun, kulak ya da kafa gibi organlarının alay konusu olduğu saptanmıştır (Aşkın ve Çilli 2002). Bir diğer görüşe göre bireylerde vücut dismorfik bozukluğunun oluşmasına etki eden önemli bir unsur da medyadır. Medya aracılığıyla bireylerin zihninde oluşturulan genç, güzel, bakımlı, zayıf ve estetik gibi beden imgelerinin bireylerin kendilerini kusurlu bulmalarına sebep olmaktadır (Tecim 2010).

Bu araştırmanın bulguların da anlaşılabileceği üzere genel olarak estetik cerrahi hastalarında ruhsal sağlık problemleri bulunmaktadır. Bu hastalıklardan en dikkat

çekici olanı “vücut algı bozukluğu” ya da diğer adıyla “vücut dismorfik bozukluğu” dur. Bu konuda bir katılımcının ifadesi şöyledir. “Estetik cerrahi ameliyatlarında %40 a yakın, küçükte olsa bir vücut algı bozukluğu dediğimiz bir şey var” (Orhan Bey, Estetik Cerrah). Başka bir katılımcı ise hastaların pek çoğunda vücut algı bozukluğu olduğunu belirtmekle birlikte, hastaların hayatlarındaki olumsuz durumları bedenlerin görüntüleriyle ilişkilendirdiklerine değinmiştir. “...hastaların çoğunluğunda vücut algı bozukluğu var... bazılarının da aile ile ya da eşiyle sorunu oluyor ve burnunu yaptırınca düzelceğini sanıyor yani estetik yaptıran hastaların net yarısında mutlaka alta bir psikolojik bir şey var” (Bircan Bey, Estetik Cerrah).

Benzer şekilde başka bir katılımcının, hastaların hayatlarındaki mutsuzlukları gidermek için rinoplastiyi bir çıkış yolu olarak gördüklerini belirten ifadeleri şu şekildedir. “...burnunda hiçbir problemi olmayan gerçekten olmayan fotoğrafını çekip örnek burundur diyebileceğim insanlar geliyolar ben mutsuzum neden burnumu beğenmiyorum neden belli değil gösteremiyor bile” (İskander Bey, Estetik Cerrah). Bazı hastaların ise burunlarını takıntı haline getirerek estetik cerrahlardan gerçek dışı uygulamalar talep ettikleri anlaşılmaktadır. “Hatta diyor ki bazı hastalar çok küçült diyo benim burnumu çok küçült diyor. Nefes alamazsın diyorum önemli değil diyor” (Mehmet Bey, Estetik Cerrah).

Şimşek’in bir üniversite hastanesinde plastik, rekonstrüktif ve estetik cerrahi kliniğine başvuran hastalar üzerinde vücut algı bozukluğuna yönelik yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, vücut algı bozukluğu bulunan tüm hastaların bu kliniğe estetik işlemler için başvurdukları tespit edilmiştir (Şimşek 2020). Bu araştırmasının sonuçları da Şimşek’in çalışmasını destekler niteliktedir.

4.1.4. Estetik Cerrahlar

Burada rinoplasti özelinde bireyleri estetik cerrahiye yönelten faktörlerden estetik cerrahların sektördeki rolleri ile ilgili bulgular değerlendirilmiştir. Öyle ki en önemli faktörlerden biri de estetik cerrahların insanları yönlendirmeleri olarak tespit edilmiştir. Ancak tek başına estetik cerrahların rinoplastiyi artırdığı söylenemez. Sosyal olgu ve olaylar birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceği gibi estetik cerrahların düşünce, duygu ve davranışlarına da etki eden birçok unsur söz konusudur. İnsan toplumsal bir varlık olması sebebiyle çevresinde gerçekleşen oluşumlardan ve gelişmelerden etkilenir. Bir katılımcının da ifade ettiği gibi küreselleşen ve kapitalistleşen bir dünyada yaşamaktayız. Tüketim kültürünün güçlenmesi, bedenlerin

görüntüsünün önemli hale gelmesi, teknoloji alanındaki gelişmeler sayesinde dijitalleşmenin artması ve aynı zamanda pazarlama ve reklam stratejilerinin de her geçen gün güçlenerek çoğalması gibi pek çok unsurun da estetik cerrahi alanını ve bu alanda çalışanları etkilediği düşünülmektedir. Hakeza araştırma verilerinden bu durum tespit edilmiştir. Bircan Bey bu konudaki görüşlerini aşağıdaki sözlerle ifade etmiştir.

“Şimdi bu emperyalist sistemin insanlara dayattığı bir şey. Şimdi birinci nokta bu. Sosyal medya bir araç. İkinci noktaysa ne yazık ki hekimlerde var kabahat. Hekimler sosyal medyayı pazarlama stratejisi olarak kullanıyorlar pazarlama aracı. Napiyor pohotoshoplu fotoğrafları koyuyor oraya bakın en iyi hekim benim en çok ben ameliyat yapıyorum en güzel sonucu ben veririm reklam yapıyorlar ve bu yaptıkları reklamla daha çok hasta değil müşteri kazanmaya çalışıyorlar. O yüzdende onların yaptıkları aslında yapamadıkları güzel burunlar pohotoshoplu koydukları fotoğraflar. Bu pohotoshoplu fotoğraflara bakan insanlar “aa bu çok güzel bende böyle olurum” diyor. “Böyle olurum” dediği zaman daha çok hasta gidiyor ona. Daha çok hasta gittiği zaman daha çok para kazanıyor bu tamamen bir çember halinde arz ve talep arasında bir bağlantı var” (Bircan Bey, Estetik Cerrah).

Muzaffer Bey de benzer şekilde durumu özetlemiştir. Estetik cerrahların sosyal medyayı görünür olma, alandaki başarısını ya da kendini başarılı gösterme, hasta elde etme gibi amaçlarla kullandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Muzaffer Bey sosyal medya harici diğer medya araçlarına da değinmiştir. Yazılı ve görsel basın araçlarında da estetik cerrahi hekimlerin ya da estetik alanıyla ilgilenen birinin konuştuğunu ve bu şekilde insanlar tarafından alanın bilinir olduğuna değinmiştir. Plastik Estetik ve Rekonstrüktif cerrahi alanında estetik kısmın ön plana çıkarıldığını vurgulamıştır.

“Sosyal medya da tıp profesyonellerinin yaptığı bir şey bakın biz bu işi iyi yapıyoruz. Çok da korkulacak bir şey yok, çok da pahalı bir iş değil gibi farklı hekimlerin farklı yola çıkış noktaları var bu sebepten daha bilinir oluyor. Bizim mesela öğrenci arkadaşlarımıza derslerde soruyoruz. Plastik cerrahlar ne yapar. En bilinir olan kozmetik işlemler estetik cerrahi işlemler, niye sosyal medyada yazılı basında görsel basında sürekli var yani günün hemen her saatindeki sağlık programlarından birinde estetik işlem kozmetik işlemlerle ilgili konuşan birisini bulabilirsiniz” (Muzaffer Bey, Estetik Cerrah).

Rinoplasti geçiren bireylerin sosyal medyadan etkilendiklerini belirttikleri önemli ifadelerinin bazılarını tartışma bölümünün sosyal medya kısmında yer verilmişti. Katılımcıların ifadeleri ile estetik cerrahların ifadelerinin birbirleriyle uyum gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan estetik cerrahi alanında hizmetlerin pazarlanmasına yönelik ifadelerinde “doktorlar bir kere artık bunun pazarlamasını bence çok iyi yapıyorlar estetik doktorları artık bunu pazarlıyorlar yani burun estetiği şimdi instagram sayfaları açılıyor... tamamen ticarete döndü bence... değişim dönüşüm bence artık sağlık amacından saptırdı plastik cerrahiyi” şeklinde söylemler yer almaktadır. Ülkemizde sağlık alanında pazarlama ve reklam kısıtlamaları bazı yönetmeliklerle belirlenmiş olmasına rağmen katılımcıların ifadelerinden de anlaşılabacağı üzere estetik cerrahi alanının ticarete dönüştürülmesi söz konusudur. Ancak estetik cerrahi tıp bilimi çatısı altında yer aldığı sürece herhangi bir kural ve kısıtlamadan muaf sayılamaz. Burada anlaşılan estetik işlemlerin bir ticarete dönüştüğüdür. Ancak pazarlama anlayışındaki hatalara bakıldığında burada gerçekleşen durumun bir hata olduğu görülmektedir. Öyle ki her ne pahasına olursa olsun kar elde etmeye yönelme ve tüketicileri sadece satış yapılması gereken unsurlar olarak görme durumu pazarlama anlayışında yapılan en önemli hatalar arasındadır (Tengilimoğlu 2016).

"Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'nin 5. maddesinin 5. bendinde "Reklamlar, hastaların tedavi öncesi ve sonrasına ait ifade ya da görüntüler içeremez" ifadesi yer almaktadır (Resmi Gazete 2015). Ancak gerçek yaşamda bu yönetmeliğe aykırı davranıldığı görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinden anlaşıldığı üzere sosyal medya ve internet yoluyla gerek hekimlerin gerek ticari amaç güdenlerin yaptıkları tanıtım, reklam, kampanya gibi öğelerle insanlar estetik operasyon ya da işlemlere yönlendirilmektedir. Burada sağlığın değeri ve önemi azaltılarak etik değerlerden de uzaklaşmış olmaktadır. Güzellik ve sağlık ilişkilendirilerek tüketim ögesi haline getirilmektedir (Okumuş 2019). Bu araştırmanın bulgularında ortaya çıktığı gibi üstelik fotoğraflarda oynamalar ve güzelleştirmeler de söz konusudur. Bu doğrultuda insanlar adeta kandırılmış olmaktadır. Yanlış önyargıların oluşmasına, güzellik anlayışının standartlaşmasına doğru gidilmektedir. Dijital ortamda sürekli gösterilene ya da maruz kalınana odaklanan bireylerde paylaşılanlar gibi olma isteği ortaya çıkmaktadır. Sürekli değişen ve yenilenen dünyada güzellik unsurlarında da hızlı bir değişim söz konusu olduğundan bireyler adeta sürekli estetik işlemler talep eder hale getirilmektedir. Katılımcılardan Haldun Bey de bu duruma “en çok da maymun doktorlar yüzünden artıyor, her şeyi instagramda paylaşıyorlar, öncesi sonrası fotoğrafları. Hastalar da takip edip bakıyorlar biz de güzel olalım diye doktoru aramaya başlıyorlar” sözleriyle eleştirel yaklaşımlardandır. Ayrıca Nalan Hanım da

“Sosyal medya doktorluğu” ifadesi ile hekimlerin sosyal medya aracılığıyla hasta kazanmaya çalıştıkları duruma eleştirel yaklaşmıştır.

Başka bir estetik cerrah katılımcı ise “insanlar estetik yaptırmalı çünkü bu bir gelir kaynağı” (Oytun Bey, Estetik Cerrah) ifadelerini kullanmıştır. Bu düşünce eleştirel yaklaşan katılımcıların görüşlerini desteklemektedir. Buradan hastaları müşteri olarak algılayan ve maddi kaygıyı ön planda tutan estetik cerrahların olabildiği anlaşılmaktadır. Başka bir katılımcı ise “sadece para odaklı düşünüyorsa gel kardeş süper olur harika olur diyerek kapıdan giren herkesi ameliyat etmeye çalışıyorlar veya hastanın aklında olmasa da ameliyat öneriyorlar” (İskender Bey, Estetik Cerrah) ifadelerini kullanarak estetik cerrahların hastaları ya da karşılaştıkları kişilerin durumlarını ayırt etmeksizin operasyona yönelttikleri hatta operasyon fikri ya da herhangi bir şikayeti olmayanları dahi operasyona yönlendirdiklerini belirtmiştir. Bir hastasının ifadeleri de bunu destekler niteliktedir. Burnunun görüntüsü zaten güzel olan ve estetik ihtiyacı olmadığını düşündüğü bir hastası için “...zamanında bir doktor senin burnun çok kötü gel ameliyat yapalım dedi dedi ben o zamandan sonra kafaya taktım” şeklinde hastanın söylediği cümleyi belirtmiştir. Buradan da anlaşılmaktadır ki sosyal yaşam içerisinde de hekimler kişileri estetiğe yönlendirebilmektedirler. Aynı katılımcı ayrıca estetik alanında cerrahlar arasında çok fazla rekabet olduğunu; bilinir olma, başarılı anılma ve belki daha çok para kazanma amacıyla tedavi amacının dışına çıkıldığını vurgulamıştır. Bu tarz yaklaşım da estetik cerrahi alanında pazarlama ve reklam faaliyetlerinin yürütülmesine kapı aralamaktadır. Ancak sağlık alanda hizmet sunumu için benimsenen bazı etik ilkeler söz konusudur. Günümüz tıp etiğinde dört temel ilkedен söz edilmektedir. Bunlar yararlılık, zarar vermeme, özerkliğe saygı ve adalet ilkeleridir. Öncelikle yararlılık tıp ilkeleri içerisinde hastaya yararlı olmayı öngören bir ilkedir (Tengilimoğlu 2016).

Öte yandan hekimlerin rinoplasti önerdiği durumlar hastaların ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Bir katılımcı “sen burnundan memnun musun tarzında işte yanlardan küçültsek biraz da kaldırsak beğenir misin dedi yani bende öyle diyince mantıklı buldum” (Ersin Bey). Bir başka katılımcı “dayım doktor bana fiziğin boyun her şeyin yerinde burnun bozuyor...18 yaşına gelince yaptırırız burnunu demişti ondan etkilendim 18 yaşına gelmeden doktor arayışına girdim” (Dicle Hanım) ifadeleriyle kendisini rinoplastiye sevk eden temel unsurun bir hekim olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılardan Yasemin Hanım de çevresinde estetik cerrah olduğundan ve kendisine operasyon önerdiğinden “...demiştım hani beni rahatsız etmiyor hocam falan demiştım aklıma soru işareti getirdi ama o hani plastik cerrahı olduğu için onun için şu an mesela benim çenem geride olduğu için hocaya şu anda o da şey yapıyor hani sana çene operasyonu da yapalım falan gibisinden” ifadeleriyle söz etmiştir. Türk toplumunda hekimlerin öneri ve yönlendirmelerinin bu denli etkili olmasının sebeplerinden biri toplumumuzdaki “hekim statüsü” ile açıklanabilir. Toplumun doktorlara farklı davranmasının en önemli nedeni doktorların bedene müdahaledeki güç ve yetkileridir (Okumuş 2016). Türk toplumunda doktorların davranış ve tutumlarının “doğru” olduğuna yönelik bir algı mevcuttur. Bu durum eleştirel düşünmenin önünde engelleyici bir unsur olarak yorumlanabilir.

Bilginin meşrulaştırılmasında güç ve piyasayı kontrolün rolünün vurgulandığı durumlarda uzman mesleklerin normatif işlevi ve ahlaki karakterleriyle ilişkili problemler göz ardı edilir (Turner 2017). Buradan anlaşılacağı üzere tıp uzmanlığı konusunda da durum böyle olabilmektedir. Bir hekim katılımcı estetik cerrahların ahlaki yaklaşımlarına vurgu yapmak amacıyla şu ifadeleri kullanmıştır:

“...lütfen şey olarak düşünmeyin ben öyle düşünürdüm eskiden çok anladım yani hiç öyle bir şey yok yani işte doktor polis öğretmen falan filan yani şimdi sokaktaki insanın profiline bakın onu tutun doktor yapın mühendis hemşire polis yani o kadar (İskender Bey, Estetik Cerrah).

Katılımcının burada kast ettiği doktor, polis, öğretmen gibi meslek sahibi kişilerin iyi ahlak olarak bilinen karaktere sahip olduğudur. Ancak durumun öyle olmayabildiğini ahlaki açıdan bazı durumlarda sokaktaki kişiden farksız olabildiklerini ifade etmeye çalışmıştır. Öte yandan mesleki uzmanlığa sahip olan insanların davranış ve tutumlarının toplum tarafından “doğru” olarak algılanması söz konusudur. Bu yönüyle durum Turner (2017)’in düşünceleriyle paralellik gösterir.

Ayrıca estetik cerrahi alanının tıp uzmanlığı alanları arasında popülerleşmesi ile alanın daha fazla tercih edilmesi ve giderek uzman sayısının artması da rinoplastiyi artıran başka bir unsurdur. Katılımcılardan biri bu konuda “TUS’ta tercih edilme sırasında plastik cerrahi ilk üçte yer alır. Ama ortopedi kalp damar cerrahisi tercih edilmiyor. Bu biraz sağlık politikamızla ilgili, ne kadar çok sayı yaptıysan o kadar çok para alıyorsun. Kaliteli işe göre değil sayıya göre ödüllendirme sistemi

var” (Mehmet Bey, Estetik Cerrah) sözleri ile bahsetmiştir. ÖSYM’nin 2020 yılı TUS tercih raporunda en fazla tercih edilen alanın Deri ve Zührevi Hastalıklar, ikinci sırada ise Plastik, Rekonstrüktif ve Plastik cerrahi alanı olduğu görülmektedir (ÖSYM 2020). Uzmanlık alan olarak açılan kontenjanların boş kalmaması ve estetik cerrah sayısının artması önemli bir faktördür. Türk sağlık sisteminde yer alan performansa dayalı ödeme sistemi ile de hekimlerin daha fazla işlem yapmaya güdülendiği anlaşılmaktadır (Akçakanat ve Çarıkçı 2016).

4.2. Burun Estetiğinin Tıbbileştirilmesine İlişkin Bulgulara Yönelik Tartışma

Mohamadshahi ve arkadaşlarının (2014) İran’da rinoplasti hastaları üzerine yapmış olduğu çalışmada rinoplastinin doğrudan tıpla ilgili olmayan ancak güçlü bir şekilde tıbbileştirilmiş bir alan olan güzellik amacıyla çoğunlukla gençlere uygulandığından söz edilmiştir. Çalışmanın verileri rinoplasti sonrası 3-18 ay aralığında bulunan hastalardan elde edilmiştir. Rinoplasti sonrası geçen süre arttıkça yaşam kalitesinin arttığı anlaşılmıştır. Bu durumun operasyona bağlı ortaya çıkan fiziksel sağlık problemlerinden kaynaklandığı düşünülmüştür (Mohamadshahi ve ark. 2014)

Araştırmanın giriş kısmında açıklanan literatürden de hatırlanacağı üzere tıbbileştirme üç yolla gerçekleştirilebilmektedir. Bunlar kavramsal, kurumsal ve etkileşimsel düzeylerdir. Kavramsal olarak tıbbileştirme, bir problemin tanımlanmasında tıbbi bir sözcük ya da model kullanımıyla gerçekleşmiş olur. Genellikle bu yol, mesleğin üyelerinin yeni bir keşif yapması ya da var olan bir uygulamanın yeni bir isimle anılmasının sağlanması ile izlenmiş olur. Kurumsal düzeyde tıbbileştirme ise bir sağlık kurumunun çalışmalarının üst düzey yetkililer ya da kurumlar tarafından meşrulaştırılarak onaylanmasıyla gerçekleşir. Etkileşimsel düzeyde ise hasta-hekim etkileşimi ile tıbbileştirme gerçekleşir. Bu durum hekimlerin bir hastanın yakınmalarını ve şikayetlerini tıbbi sorun olarak tanımladığında ve/ veya tıbbi tedavi uyguladığında gerçekleşmiş olur (Bell 1987).

Bir başka düşünceye göre ise tıbbileştirme artık sağlık profesyonelleri ve sağlık kurumlarından ziyade ticari alana hakim olan aktörlerin yönlendirmeleri sayesinde gerçekleşir. Biyoteknoloji alanındaki gelişmeler sayesinde ortaya çıkan çeşitli ürünler insan yaşamının pek çok alanında tıbbileştirme ögesi olarak yer almaktadır. Yaşlanma

karşıtı kremler, cilt bakımı cihazları, estetik dolgu-botoks malzemeleri, gıda takviyeleri, enerji veren ürünler... vb (Conrad 2005).

Bu araştırmanın bulguları incelendiğinde burun estetiği yani rinoplasti alanında iki yolla tıbbileştirmenin gerçekleştiği görülmüştür. Birincisi kavramsal, ikincisi etkileşimsel düzeydedir. Konun ayrıntılı değerlendirmesi alt başlıklar yer almaktadır.

4.2.1. Hekimler Tarafından Gerçekleştirilen Tıbbileştirme

Bu başlık altında araştırma verilerine dayalı olarak hekimler tarafından gerçekleştirildiği bulgularan estetik cerrahi işlemlerin kavramsal yolla tıbbileştirildiği durumlar değerlendirilmiştir. Estetik cerrah olan bir katılımcının bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

“Piyasa şöyle işliyor tüm alanlarda önce ihtiyaç yarat sonra malı sat üstüne işliyor dünya estetik piyasası da böyle mesela çok güzel örnekler var Hollywood Yanağı diye bir ameliyat var bu daha önceden bilinen hiçbir ekstra hekimlerimizden biri buna bir takma isim buldu yoksa bu çok eskiden beri bilinen bir ameliyat o kadar çok bu popüler hale geldi ki bunun başka bir örneği örümcek ağı, Örümcek Ağı uygulaması da normalde çok eskiden beri olan ama bir doktorumuzun bir isimle reklamlaştırdığı hastalar bunu öğrendikten sonra talep etmeye başlıyorlar” (İskender Bey, Estetik cerrah).

Katılımcının ifadelerinden anlaşılabacağı üzere Hollywood Yanağı ve Örümcek Ağı Uygulamaları bir hekimin isim bularak reklamlaştırdığı uygulamalardır. Reklamlaştıktan sonra ise birçok kişi tarafından talep edilir hale gelmiştir. Hollywood yanağı uygulaması literatürde birşektomi (birchectomy) ameliyatı olarak geçmektedir. Birşektomi ameliyatı insan yüzündeki yanaklarda bulunan bukkal yağ yastığının kısmen çıkarılmasıyla daha yumuşak ve simetrik yüz hatları elde edildiği estetik bir ameliyattır (Kluppel ve ark. 2018; Storrer ve ark. 2019). Şahin (2019)’in belirttiği üzere Hollywood yanağı hem klasik hem de yeni medya olarak ifade edilen çeşitli medya araçlarında moda haline getirilmektedir. Klasik medyadan kasıt radyo, televizyon ve gazete gibi medya araçları iken yeni medya facebook, instagram, twitter, linkedin gibi sosyal medya araçlarıdır. Klasik medya araçlarında gerçekleştirilen programlarda Hollywood yanağı (birchectomy ameliyatı) popüler hale getirilerek yaygınlaşmaktadır. Öte yandan sosyal medyada da ünlülerin paylaşımları bu konuda etkilidir (Şahin 2019).

Örümcek ağı uygulaması ise literatürde iple yüz germe ameliyatıdır. Katılımcının da ifade ettiği gibi aslında çok da yeni sayılamayacak şekilde 1970’lerde kullanılmaya başlanan bir tekniktir. İple yüz germe, sarkan ve kırışan yüz hatlarının toparlanması ve gerdirilmesi amacıyla yüzdeki yumuşak dokunun içerisinde ip yerleştirilerek sarkıklıkların askıya alınması işlemidir (Kurmuş ve Koç 2018). Ancak Hollywood yanağı gibi bu işlemin de toplum içerisinde “Örümcek Ağı” olarak bilinmesi ve bu ifade ile yaygınlaşması insanlarda yeni bir işlem algısı oluşturmaktadır. Literatür incelendiğinde “Örümcek Ağı” ifadesine rastlanmayıp, estetik cerrahi kliniklerinin internet sitelerinde, gazetelerin ilgili bölümlerinde ve bazı hastanelerin internet sitelerinde çokça “Örümcek Ağı” ifadesinin kullanılarak nasıl bir uygulama olduğunun açıklandığı görülür (Estetik International 2021, Hürriyet Gazetesi 2021, Vera Hastanesi 2021).

Buradan anlaşılacağı üzere “Hollywood Yanağı” ve “Örümcek Ağı” uygulamasının kavramsal açıdan tıbbileştirilmiştir. Tıbbi bir uygulamayı tanımlamakta kullanılır hale gelmiştir. Turner (2017)’in düşünceleri bu çıkarımı doğrular niteliktedir. O’na göre tıp mesleği son yüz yıldır sağlık hizmetlerini düzenleyerek ve kontrol altına alarak sınıfsal yapı içindeki konumunu ve mevcut mesleki hiyerarşiyi sürdürme konusunda başarılı olmuştur (Turner 2017)

Bir başka hekimin ifadelerine göre rinoplasti üzerine yeni bir kavramsallaştırma “3K burun” dur.” 3K burunlar diyo gençler arasında bunlar çok moda yani kavisli kalkık küçük burunlar tercih ediliyor (Nalan Hanım, Estetik Cerrah)”. Katılımcı ifadelerinde belirttiği üzere 3K burun küçük kalkık ve kavisli burnun kısa ifadesidir. Özellikle instagramda “#3K” şeklinde paylaşılan rinoplasti geçirmiş kişilerin fotoğraflarının paylaşılmasıyla popüler hale gelen bir kavramsallaştırmadır. “3K” ifadesinin ilk olarak kim tarafından ortaya atıldığı ve yaygınlaştırıldığı bilinmemekle birlikte günümüzde estetik cerrahi hekimlerinin sosyal medya hesaplarında hasta fotoğraflarını paylaşırken çokça kullandığı hashtag haline gelmiştir (Yıldırım 2017, Arıdaşır 2019).

Özellikle sosyal medya üzerinden yaygınlaştığı/yaygınlaştırıldığı düşünülen 3K burun şeklinin, tıbbi bir yöntemle gerçekleştirilen burun modeli olduğu anlaşılmaktadır. Henüz tıbbi literatürde 3K olarak anılmaması ile birlikte modelin toplumsal bilinirliği ve hekimlerin rinoplasti ile oluşturulan burun şeklini ifade etmede

kullandıkları gerçektir. Bu noktada 3K burun kavramının tıbbileştirilmekte olan bir kavram olduğu söylenebilir. Öte yandan Conrad (2005)'a göre ticari alana hakim olan piyasa aktörleri tarafından da tıbbileştirme gerçekleşir. Bu aktörlerin toplumu yönlendirmesi ile tıbbi işlemler, ürünler ve uygulamalar yaygınlık kazanarak piyasalaştırılır. Burada sosyal medya bir pazar aracı haline geldiği ve hekimlerin de ticari birer aktör rolünde oldukları ifade edilebilir.

Merianos ve arkadaşları (2013) kadın müşterilere hangi kozmetik işlemlerin sunulduğunu gözlemlemek ve ayrıca kadınları kozmetik işlemlere teşvik etmek için kullanılan tıbbi ve terapötik çerçeveleme tekniklerini incelemek amacıyla bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma plastik cerrahi kliniklerinin tanıtım ve reklam broşürlerinin içerik analizi yöntemiyle incelenerek gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda broşürlerde kadınlara yönelik daha çok yüz, göğüs, vücut ve cilt bakımına odaklanan prosedürlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Tüm estetik cerrahi merkezlerinin elektif ameliyatları (seçime dayalı, acil olmayan) tıbbi terimlerin yanı sıra terapötik terimleri (rahatlatıcı, psikolojik yönü vurgulayıcı) kullanarak kadınlara pazarladığı tespit edilmiştir. Çalışmada estetik cerrahi işlemlerin estetik cerrahların mesaisini önemli oranda artıran prosedürler olmasından dolayı estetik cerrahların, sağlıklı kadınlardan oluşan hedef popülasyonları arasında güzelliği teşhis etmek için tıbbi terimler kullanmaktan fayda sağladığı yorumu yapılmıştır. Ek olarak, kadınlar arasında benlik saygısının artmasını sağlamak için terapötik terimlerin kullanılması bir başka çerçeveleme tekniğidir (Merianos ve ark 2013).

Gerek yerli gerekse yabancı literatürde ise bu şekilde toplumun ilgisinin çekildiğini ve güzelliğin sağlık ile ilişkilendirilerek tıbbileştirildiğini savunan pek çok çalışmaya rastlanabilmektedir (Neto ve Caponi 2007, Vray ve Deery 2008, Demez 2012, Merianos ve ark 2013, Sezgin 2015, Çelik ve Erdem 2016, Kurt 2016, Kurttaş 2017).

4.2.2. Bireyler Tarafından Gerçekleştirilen Tıbbileştirme

Estetik cerrah katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak rinoplasti adayları en fazla nefes alma problemlerinden yakınmaktadır. Ancak cerrahlara göre bu durum sadece “bahane”dir. Bu bahane aslında estetik burun ameliyatının tıbbileştirilmesinin, estetiğe tıbbi bir gerekçe bulunmasının kanıtıdır. Neredeyse tüm estetik cerrah katılımcılar derinlemesine görüşme sırasında bu konuda benzer ifadeler

kullanmışlardır. Aşağıda birkaç farklı noktaya değindiği düşünölen katılımcı ifadesi örneğ olarak verilmiştir. Hepsinin verilmeme nedeni daha önce bulgular kısmında ifadelere yer verilmiş olmasıdır.

“Nefes alma ile ilgili sorunlarını söyleseler de hastalar bununla ilgili genelde geliş nedeni ya da bahane sosyal baskılar nedeniyle ben nefes alamıyordum da ondan ameliyat oldum demek için” (Orhan Bey, Estetik Cerrah).

“Rinoplastiye gelen hastalar aşağı yukarı hepsi nefes alamıyorum oksijensiz kalıyorum gibi ifadeler kullanıyorlar, aşağı yukarı hepsi kullanıyor. Ama bu sadece bahane... aslında ailesinin rinoplasti olmasını istemediği ama bakın benim burnumda nefesimde problem var deyip aileyi ikna etmek için” (Bircan Bey, Estetik Cerrah).

“Özellikle genç ergenlerde şekli bozuk diye gelmiyor nefes alamıyorum diye geliyor ama plastik cerrahiye geliyor, ne isticeğini biz anlıyoruz zaten” (Mehmet Bey, Estetik Cerrah).

“...genç kızlar ailelerini kandırmak için kullanırlar. Nefes alamıyorum nefesim çok kötü der ailesini getirtir diğeri benim önüme... (İskender Bey, Estetik Cerrah).

“...ailesel yapısıyla alakalı, ailesel yapısı tutucu, biraz daha bu konularda hassasiyeti olan ailelerde burnumda kemik vardı burnumda kırıldak vardı onu ameliyat oldum yoksa benim hiç estetikle işim olmaz” (Akif Bey, Estetik Cerrah).

“...sosyo-költürel düzeyi daha düşük olan yerlerden gelen hastalarda nefes alamıyorum şikayetiyle gelirler” (Nalan Hanım, Estetik Cerrah).

Katılımcıların ifadelerinden anlaşılacağı üzere “nefes alamıyorum” diyerek bireylerin estetik cerrahi kliniğine başvurmaları bir bahanedir. Hekimlere göre bireylerin bu tarz şikayetleri olduğunda başvurmaları gereken birim Kulak Burun Boğaz iken, Plastik Estetik Rekonstrüktif cerrahiye başvurmaları duruma açıklık getirmektedir. Bazı hekim katılımcılar “nefes alamıyorum” bahanesini kullanan insanlar genellikle sosyo-költürel düzeyi düşük olan insanlardır. Köse (2011) bu durumu tüketim toplumu ile ilişkilendirmiştir. Öyle ki tüketim toplumu kavramı bir açıdan költürel sermayeden yoksun olan bireylere bedenleri ve dış görünüşleriyle var olma olanağı sunan bir sistemin adıdır (Köse 2011). Bu açıdan rinoplasti sosyo költürel düzeyi düşük olan insanlara statü elde etmeleri için bir araç haline gelmektedir.

Ayrıca genç kızların “nefes alamıyorum” bahanesi, ailelerini kandırmak için tercih ettiğı bir yol olduğuna ortaya çıkmıştır. “Nefes alamıyorum” durumu geçerli

görülmendiğinde hastalarda “ağzım açık uyuyorum, burnum tıkanıyor” gibi ifadeler de kullandıkları belirtilmiştir.

Ayrıca bir katılımcı nefes alamama şikayetiyle kliniğe başvuran hastaların genellikle genç olduğunu ve aileleriyle birlikte muayeneye gittiklerini belirtmiştir. Muayene için çekilen tomografi sonucunda genellikle burun kemiğinin eğriliği ortaya çıkmaktadır. Ancak hekim insanların %95 inin burnunda eğrilik olmasına rağmen aynı oranda insanın nefes problemi yaşamadığını belirtmesine rağmen tomografi sonucu ile hastanın şikayetleri ailesine karşı tıbbileştirilmiş olmaktadır. Hekim burada hava yolunun açık olduğunu tespit ettiği hastalarda dahi bu durumun yaşandığını belirtmiştir. Burada bir görüntüleme sonucu ile nefes alma bahanesi ile burun estetiğinin tıbbileştirildiği anlaşılmaktadır.

Tıbbileştirme sürecinin üç yolla gerçekleştirildiği daha önce de ifade edilmişti. Ancak pekiştirmek adına burada da söz edilmesi gerekli görülmüştür. Burada tıbbileştirmenin üçüncü yolu olan etkileşimsel düzeyinin gerçekleştiği görülmektedir. Etkileşimsel düzeyde hasta-hekim etkileşimi ile tıbbileştirme, hekimlerin bir hastanın yakınmalarını ve şikayetlerini tıbbi sorun olarak tanımladığında ve/ veya tıbbi tedavi uyguladığında gerçekleşmiş olur (Bell 1987). Teknik bilginin ön planda olduğu hasta-hekim iletişimde etkileşimden kasıt, hekimin hastaya gerekli tüm bilgileri sağlaması, hastanın istediği tıbbi uygulamayı seçmesi ve uygulamasıdır (Atıcı 2007).

Koch ve Turgut (2004) hasta hekim ilişkisinin çeşitli faktörler tarafından etkilendiğini belirtmiştir. Buna göre hasta hekim ilişkisi, kültüre, o zaman diliminde geçerli olan hekim rolüne, hekimden beklenen davranış kalıplarına, hekimin ve çağın hastalık kavramına, tanı ve tedavi yöntemlerine ve sağlık hizmetlerine göre şekillenir (Koch ve Turgut 2004). Adams (2013)’ın estetik operasyon geçiren hastalarla derinlemesine görüşme yoluyla yaptığı çalışmanın sonucunda bireylerin estetik cerrahiye önleyici veya sağlık bakım uygulaması olarak nitelendirdikleri saptanmıştır (Adams 2013). Bu çalışmanın sonucuna göre, estetik cerrahi hastalarının estetik operasyonları sağlıkla ilişkilendirdikleri ifade edilebilir.

Katılımcılardan Mehmet Bey’in sözleri hasta hekim etkileşimi düzeyinde değerlendirilebilir. Mehmet Bey “İnsanlar hep daha büyük dudak dikkat çeken değişiklikler istiyö. Özellikle üst dudakları daha kalın istiyorlar uzun süre direndim

ben çok kalın dudak yapmamaya ama artık direnemiyorum. Çünkü yapmazsan gelmiyor hastalar” ifadelerini kullanmıştır. Hasta taleplerini karşılamadığında hastalar tarafından tercih edilmeyen bir hekim haline geldiğini ve hasta beklentilerini karşılamak durumunda kaldığını belirtmiştir. Buradan hekimlerin uygulamalarının hasta beklentileriyle de ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yönüyle hekimlerin genel gidişata ve popüler olan duruma uymak durumunda oldukları da söylenebilir.

Rinoplasti gerekçelerini “burnun görüntüsünü beğenmeme” olarak ifade eden katılımcıların yanı sıra “nefes alamama” teması altında da bir araya getirilen ifadeler oldukça fazladır. Hastaların ifadelerinden gerçeklik durumlarını tespit etmek kolay olmasa da estetik cerrahlar bu durumu “bahane” olarak nitelendirmişlerdi. Konu ile ilgili rinoplasti geçiren hastalardan örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

“...ağzımı açık uyuduğum için rahatsız oluyordum su falan akıyordu, bunlar beni rahatsız ediyordu yani o yüzden kontrol amaçlı gitmiştim ama estetik olmak başlıca sebebiydi (Özgül Hanım).

“Burnumun görüntüsü eğri olduğunda sosyal açıdan rahatsız oluyordum bu da beni sağlığıma etkileyen bir durumdu nefes almam da etkileyen bir durumdu” (Halenur Hanım).

“Ben ilk başta önceliğim benim nefes alabilmek değildi aslında nefeste alabiliyordum ama yani şeyde benim burnumda kemik var ve ben beğenmiyordum etrafımdaki insanlar da benle dalga geçiyordu içten içe sinir oluyor insan önceliğim benim burnumun düzgün bir görüntüsü olsun işte kemiği gitsin mantığıydı e bunun yanında da nefes te alırım diye düşünüyordum ilk ameliyatımdan sonra” (İlyas Bey).

Özgül Hanım ve Halenur Hanım’ın ifadelerinde öncelikle estetiği vurguladıkları ancak yanı sıra nefes alma problemleri olduğuna da değindikleri görülmektedir. İlyas Bey ise görüşmenin başında rinoplasti gerekçesini nefes alma sorunu olarak belirtmiştir. Ancak ilerleyen zamanda önceliğinin nefes olmadığını zaten nefes alabildiğini ve önceliğinin düzgün bir burun olduğunu ifade etmiştir.

Bir estetik cerrah ise “nefes alamama” durumunu belirterek rinoplasti talep eden hastaları için “yani ameliyatı öyle olucam oluyorum dese de onu unutup o bir bahanesi oluyor” (Orhan Bey, Estetik Cerrah) şeklinde durumu özetlemiştir. Bir rinoplasti hastası katılımcı ise burun estetiği talebini ailesine yönelik olarak nefes alamama durumu ile açıkladığını ancak dudak estetik talebine tıbbi bir gerekçe sunamadığı için talep etmekten çekindiğini ifade etmiştir. “Aslında dudağım küçük

olduğu için onu da düşündüm ama onda da biraz çevrenin etkisinden de korktum açıkçası biraz ailem ona biraz karşı çıkabilirdi” (Rabira).

Bu şikayetlerle estetik cerraha başvuran kişilerin rinoplasti geçirmeleriyle hasta yakınmaları tıbbi bir gereklilik arz ederek tedavi edilmiştir. Bu durumda da tıbbileştirmenin hasta-hekim etkileşimi düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, bireyleri rinoplasti operasyonuna yönlendiren sosyal faktörleri belirlemek ve burun estetiği ile tıbbileştirme arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu yönüyle araştırma keşfedici nitelik taşımaktadır. Araştırmada öncelikle giriş kısmında literatür taramasına yer verilmiştir. Sonrasında ise araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiş ve pilot uygulama sonrasında araştırmanın yöntem kısmı netlik kazanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak Konya’da görev yapan 11 plastik, estetik, rekonstrüktif cerrahi uzmanı ve 17 rinoplasti geçirmiş birey ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu görüşmeler deşifre edilmiş ve MAXQDA 20 nitel veri analizi programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonrası elde edilen temalar ve katılımcıların kendi ifadeleri bulgular kısmında raporlaştırılmıştır. Dördüncü bölümde elde edilen verilerin literatür çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmıştır. Beşinci bölüm olan bu kısımda ise araştırmaya dair sonuçlara yer verilecektir.

5.1.Sonuç

Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin analizi ile elde edilen sonuçlara göre sosyo-ekonomik durum farklılıklarının rinoplasti için önem arz etmediği görülmüştür. Rinoplastiye etki eden en önemli sosyal faktörlerin sırasıyla sosyal medya, sosyal çevre, ruhsal sağlık problemlerinin artışı, hekimlerin yönlendirmeleri ve kültürel/ahlaki yozlaşma olduğu tespit edilmiştir. Hastaların estetik cerrahiye salt estetik talebi ile başvurmalarının yanı sıra “nefes alamama” gerekçesi ya da “bahanesi” ile de başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan burnun yüzün ortasında ve görünümü önemli oranda etkileyen organ olması sebebiyle önemli olduğu görülmüştür. Rinoplastinin gereksiz olduğunu düşünen hekimlerin yanı sıra psikolojik sağlık, sosyal sağlık ve fiziksel sağlık açısından gereklilik arz ettiği tespit edilmiştir. Rinoplasti hastalarının operasyon öncesi en önemli kaygıları istedikleri güzel burun şeklinin elde edilip edilemeyeceği noktasındadır. Sonrasında ameliyata bağlı kaygılar ve sosyal yaşama dönme süresi ile endişeler gelmektedir. Hekimlerin kaygılarının ise hastanın istediği burun şeklini elde edip edemeyeceği noktasında olduğu tespit edilmiştir. Rinoplasti sonrasında genel olarak hastaların özgüvenlerinin arttığı ve psikolojik durumlarının iyileştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak burunları dışında başka bir nedenden ötürü psikolojisi bozuk olan hastalarda ise rinoplasti sonrası psikolojik açıdan herhangi bir değişim olmadığı ya da daha kötüye gittiği tespit edilmiştir. Ayrıca

rinoplasti sonrası hastaların sosyal ve fiziksel sağlık durumlarında da olumlu yönde gelişme görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Estetik cerrahi alanının gelişimi estetik cerrahlar tarafından bazı durumlarda olumsuz olarak değerlendirilmekle birlikte Türkiye'nin Dünya'daki yeri açısından olumlu olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına aşağıda paragraflar halinde daha ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Genellikle genç kadınların daha fazla rinoplasti geçirdiği ancak son zamanlarda erkeklerin de sayısının oldukça fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Rinoplastide sosyo-ekonomik durum açısından hastaların arasında bir ayrım yapılamadığı, sosyo-ekonomik durumdan bireyin rinoplasti yaptırabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum hem rinoplasti ücretlerinin her ekonomik düzeye uygun olacak şekilde farklı sağlık kurumlarında gerçekleştirilebilen yaygın bir operasyon olması ile ilgilidir. Ayrıca bu durumun günümüzde rinoplastinin öneminin ekonomik durumu aşmış olduğundan kaynaklandığı düşünülmüştür.

Rinoplastinin önemi ile ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlara göre burun yüzün ortasında bulunan ve görüntüyü çok etkileyen bir organ olması sebebiyle önem arz etmektedir. En çok yapılan estetik operasyon olması da önemini artıran bir faktördür. Ayrıca Türk toplumunun dini ve kültürel özellikleri sebebiyle de burun önemli görülen bir organdır. Toplumda burnun Allah'ın özenerek yarattığı organ olduğu inancı yaygındır. Bu inanca dayalı olarak burnun şekli ile ilgili değişiklik yapılması eleştirilebilmektedir. Bu durumun da burna verilen önemden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Rinoplastinin gereklilik durumu ile ilgili hekim katılımcıların ifadelerinden elde edilen bulgulara göre hekim katılımcıların çoğunluğunun rinoplastinin gerekli olmadığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu katılımcılar rinoplastinin tıbbi bir gereklilik taşımayarak kişisel bir karar olduğunu vurguladıkları görüşmüştür. Gerekli olduğu düşünülen durumlar ise ruhsal sağlık, fiziksel sağlık, sosyal sağlık ve güzellik açısından olmak üzere dört alt temada ele alınmıştır.

Bu tezin temel amacı doğrultusunda elde edilen bulguların sonuçlarına göre ise rinoplastiye etki eden faktörlerden birinin sosyal medya olduğu tespit edilmiştir. Belirtilmesi gerekir ki bir bireyi rinoplastiye yönelten sebebin birden fazla olabildiği, kişinin aynı süreçte birden fazla etkenden etkilendiği anlaşılmaktadır. Sosyal medyada

takip edilen kişilerin rinoplasti yaptırmaları ve öncesi/sonrası şeklinde burunlarının eski ve yeni görüntülerini paylaşımlarının bireyleri etkileyen bir sebep olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra sosyal medya fenomenlerinin ve ünlü kişilerin de bu konuda paylaşımları özellikle gençleri çok etkilemektedir.

Öte yandan estetik cerrah olan hekimlerin de sosyal medyada hastalarının görüntülerini paylaşımları da rinoplastiyi artıran unsurlar arasında ele alınmıştır. Bazı hekimlerin maddi kaygı güderek daha fazla kazanç elde etme, daha fazla hasta elde etme ya da alanda başarılı/popüler hale gelebilme amaçları ile rinoplasti hastalarının fotoğraflarını güzelleştirerek paylaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumu bir katılımcı “hasta avı” olarak nitelendirmiştir. Bu durum gerçeği yansıtmayarak dijital dünyanın olumsuz bir yönünü ortaya koymaktadır. Güzel burunların fotoğraflarını gören insanlarda “öyle olma isteği” oluşmakta ve rinoplastiye yönelim böylece artmaktadır. Bu durum toplumumuzda “hekim statüsü” ve “hekim algısı” ile de ilişkilidir. İnsanlar genellikle hekimlerin paylaşımlarını güvenilir bularak sorgulama yoluna gitmemektedir. Sosyal medya ile ilgili bir başka unsur ise özellikle genç bireylerin sosyal medyada fotoğraf paylaşmak ve paylaştıkları fotoğraflarda güzel görünmek istemeleridir. Ayrıca rinoplasti geçiren bireyler sosyal medyada kendilerine dayatılan bir “güzellik algısı” olduğunu, olması gereken beden ve burun şekillerinin gerek reklamlar ve gerekse ünlüler aracılığıyla kendilerine iletildiğini belirtmişlerdir. Sosyal medyada yer alan burun yapısı ile ilgili yazıların ve görsellerin kendilerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Sosyal çevrede bulunan kişilerin rinoplasti yaptırmaları ile durumun “normalleşmesi” ve “basitleşmesi” söz konusudur. Ayrıca bireylerin sosyal çevresinde bulunan insanların açıkça rinoplasti önerebildikleri görülmüştür. Özellikle gençlerin birbirlerinin bedenlerini açıkça eleştirebildikleri, burunları ile ilgili alay edebildikleri olması gereken burun şekli ile ilgili tavsiyede bulunabildikleri ve aralarında rinoplasti yaptıran birinin öncü olabildiği görülmüştür. Bu durum kişileri, toplum içerisinde kabullenilme ve kendini iyi hissetme arzusu ile rinoplastiye yöneltmektedir. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda estetik cerrahların sosyal çevrelerinde bulunan kişilere de rinoplasti önerdikleri görülmüştür.

Rinoplasti adaylarının genellikle aynaya baktıklarında ya da fotoğraf çekildiklerinde burunlarının görüntüsünü beğenmedikleri ve bu sebeple rinoplasti

istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bazı durumlarda ise burun şekli genetik unsurlara bağlı olarak beğenilmemektedir. Bir grup rinoplasti hastasının ise nefes alamama şikayetlerine bağlı olarak operasyon sürecinde şeklinin de düzeltilmesini talep ettiği görülmüştür. “Olmuşken estetik olsun” düşüncesi ile hareket eden bu hastaların bazıları için durum gerçekken bazılarında ise estetik için bir “bahane” olabildiği sonucuna varılmıştır.

Rinoplasti adaylarının öncelikle genel olarak estetik düşüncesi ile estetik cerrahi birimlerine başvurdukları görülmüştür. Açık olarak estetik burun istediğini belirten kişilerin yanı sıra toplumun yargılamalarından çekinme ya da ailenin reddetme durumunu engelleme amacıyla “nefes alamama” gerekçesiyle başvuruların da oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda hastalar tarafından rinoplastinin tıbbileştirildiği görülmektedir. Bu sonuç tıbbileştirmenin hasta-hekim etkileşimi modeli ile estetik ve güzelliğin tıbbileştirilmesi olarak ortaya çıkmıştır.

Günümüzde dijitalliğin, görselliğin ve imajın öneminin artmış olması sebebiyle insanların bedenlerinin görüntüsüne daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum da daha güzel bir bedene ve burna sahip olma isteği ile rinoplastiyi etkilemektedir. Katılımcılar tarafından “görsellik çağı” ve “imaj dünyası” şeklinde ifade edilen durumların özellikle gençler üzerinde çok fazla etkili olduğu söylenebilir. Bu görsellik çağı ile birlikte toplumlarda kültürel ve ahlaki bir değişim ya da yozlaşma da görülmektedir. Yüzeyselleşen düşünce ve insan ilişkilerinin yaşandığı günümüzde insanlar düşünceleri ya da bilimsel başarıları ile değerlendirilir olmaktan çok görünüşleri ile değerlendirilmektedir. Bu durumda küreselleşme, kapitalizm ve medya gibi birçok geniş kapsamlı faktörlerin etkisi söz konusu olmaktadır. Ancak bu araştırmada konu kapsamının dışına çıkılmaması için bu konuların derinine inilmemiştir.

İnsanların bedenlerine odaklanmalarına ve rinoplastiye yönelmelerinde etkili olan bir diğer unsur ise günümüzde ruhsal sağlık problemlerinin artmasıdır. Ruhsal açıdan problemli olan bireylerin hayatlarındaki sorunlarını burunlarının görüntüsüne bağlayabildikleri ve bu sebeple rinoplasti olabildikleri görülmüştür. Sosyal sağlık açısından da toplumda yer edinememiş, dışlanmış ya da partneri ile sorun yaşamış bireylerin yaşadığı sorunları burunlarının şeklinin kötü olması ile

ilişkilendirebildikleri görüşmüştür. Bu sebeple de rinoplasti geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Rinoplasti öncesi kaygı durumları incelendiğinde hastaların genellikle istedikleri burun şeklinin elde edilip edilemeyeceği noktasında güzellikle ilgili kaygı duydukları saptanmıştır. Sonrasında operasyonla ilgili anestezi alma ve kan tutma gibi durumların hastalarda kaygı uyandırdığı görülmüştür. Son olarak hastaların ne kadar sürede iyileşebilecekleri ve sosyal yaşamlarına ne zaman dönebilecekleri ile ilgili endişeleri olduğu görüşmüştür. Bazı hastaların ise herhangi bir kaygı duymadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hekimlerin ise hastaların beklentilerini karşılayıp karşılayamayacakları noktasında operasyon öncesi kaygı duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Özellikle genç rinoplasti adaylarının ailelerinde çoğunlukla rinoplasti isteklerini kabul ettiği ve yardımcı oldukları görülmektedir. Ancak bazı ailelerin ise rinoplastiyi gereksiz bulma ya da dini-kültürel inanışlar nedeniyle karşı çıktıkları görülmüştür. Bu durumda gençlerin uzun süreli ikna çabalarına girdiği, bazı durumlarda fiziksel bir sağlık sorununu (nefes alamama, ağzı açık uyuma, horlama vb.) ön plana çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı adayların ise alay edilme durumu ile ilgili çevrenin kendisini dışlaması ile acındırdığı ve hatta bazı durumlarda yalan söyleme yoluna gidildiği görülmüştür.

Rinoplasti adaylarında rinoplasti sonrasında öncelikle estetik ve güzel bir burna sahip olacakları düşüncesinin hakim olduğu anlaşılmıştır. Kendini iyi hissetme isteği, sağlıklı nefes alabilme isteği ve hayatında önemli değişiklikler olacağı düşüncesi de rinoplastiden beklentiler arasındadır. Sağlıklı bir burnun özelliklerinin ise şekil ve görüntü açısından düzgün bir burun ile nefes alabilen bir burun olduğu tespit edilmiştir.

Rinoplasti adaylarının hekim belirleme süreçlerinde en fazla arkadaş ve tanıdık tavsiyesine önem verdikleri görülmüştür. Sonrasında ise hekim tercih ederken internette yer alan hekim yorumlarından yararlandıkları anlaşılmaktadır. Sosyal çevrede hekim olması, hekimin popülerliği ve hekim görüşmesinde hissedilen olumlu izlenim hekim belirlemede etkili unsurlardır. Hastaların hekimlerine güven duyma yollarında ise en etkili unsur hasta-hekim görüşmesidir. Görüşme esnasında hastaların

gerek hekimin tavırlarından ve gerekse açıklamalarından olumlu etkilenmeleri sebebiyle güven duymalarıdır. Bir diğer unsur ise hekimlerin görüşme sırasında gerçekçi olmalarıdır.

Araştırma sonucunda estetik cerrahların bazı hastaların rinoplasti taleplerini reddettiği ortaya çıkmıştır. Hekimlerin öncelikle psikolojik problemleri olduğunu tespit ettikleri hastaları reddettikleri görülmüştür. Sonrasında ise daha önemli başka sağlık sorunları olan ve rinoplasti için riskli olan hastalar reddedilmektedir. Gerçek dışı istekleri olan, beklentilerini hekimlerin karşılayamayacağı hastalar da reddedilmektedir. 18 yaşın altında bulunan hastalar, başka bir sağlık kurumunda, başka bir hekimde rinoplasti geçirmiş ve sonuçtan memnun olmayarak tekrar rinoplasti olmak isteyen sekonder hastalar ile operasyon için gerekli masrafları karşılamayan/karşılayamayan hastalar da reddedilenler arasındadır.

Rinoplasti hastalarının operasyon sonrasında değişim durumları incelendiğinde hastaların öncelikle psikolojik sağlıklarında bir iyileşme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hastaların özgüven artışı ile birlikte psikolojik hallerinin iyileştiği ve sonrasında buna bağlı olarak sosyalliklerinin artarak sosyal sağlıklarında da iyileşme olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel sağlık açısından nefes alma, kemik kırığı gibi problemi olan hastaların da problemlerinin çözülerek fiziksel sağlıklarına kavuştukları sonucuna ulaşılmıştır. Sağlıklarında olumlu değişim olan hastaların gözünde estetik cerrahların konumunun arttığı ve “üstün güçleri olan insanlar” olarak algılandığı da bir gerçekliktir. Öte yandan bazı hastalarda ise rinoplasti sonrası psikolojik açıdan bir değişiklik gözlenmediği ya da olumsuz bir değişim olduğu durumlar da mevcuttur. Bu durumun genel olarak rinoplasti öncesinde de psikolojik problemi olan kişiler olduğu tahmin edilmektedir. Başka bir açıdan rinoplasti ihtiyacının yanlış tespiti de hastalarda psikolojik açıdan kötüleşmeye ya da sonucun hiç değişmemesine neden olabilmektedir.

Rinoplasti geçiren bireylerin diğer insanlara rinoplasti konusunda verdiği tavsiyeler ele alındığında öncelikle burnun görüntüsünden rahatsızlık duyulduğu ve fiziksel bir sağlık sorunu olduğu durumlarda rinoplasti olunabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bazı katılımcıların ise önemli bir problem olmadığı durumlarda rinoplasti olunmaması gerektiği ve rinoplastinin basit bir işlem değil cerrahi bir operasyon olduğu konusunda tavsiyede bulundukları görülmüştür.

Rinoplasti geçiren bireylerin diğer estetik planları değerlendirildiğinde başka estetik planı olan kişilerin çoğunlukta olduğu anlaşılmıştır. Yakın zamanda ve ilerleyen süreçte olmak üzere ele alınan sonuçlara göre hastaların tekrar rinoplasti, diş estetiği, göz altı ışıık dolgusu, göz kapağı estetiği, dudak dolgusu, kırışıklıkların giderilmesi, birşektomi (yanak estetiği), jawline (çene estetiği) gibi çeşitli estetik planları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir grup katılımcı ise herhangi bir estetik planı olmadığını belirtmiştir.

Estetik cerrahi alanının değerlendirildiği soruya estetik cerrahların verdiği cevaplar doğrultusunda genel olarak estetik cerrahi alanının gidişatının iyi olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durum estetik cerrahi alanının ticarileşmesi, insanların bedeninin görüntüsüne aşırı önem vermesi, estetiğin bir bağımlılık haline gelmesi, herkesin popüler vücut şekillerine sahip olmaya çalışması, gerçek dışı talepler hekimler tarafından olumsuz olarak nitelendirilmiştir. Estetik cerrahi alanının Türkiye açısından pozitif yönde ilerlediğini düşünen hekimlere göre ise estetik cerrahi sağlık turizmi açısından önemlidir. Sağlık turistlerinin %80'i estetik işlemler için Türkiye'ye gelmektedir. Öte yandan ülkemizde Dünyaca ünlü estetik cerrahlar bulunmaktadır. Bu durumlar alanın başarısı olarak nitelendirilmektedir.

5.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırma sonucu yapılan çıkarımlara dayalı olarak çeşitli öneriler sunulmuştur. Öneriler, estetik cerrahi alanına yönelik, estetik operasyon geçiren ve geçirmeyi düşünen bireylere yönelik ve topluma yönelik olmak üzere üç alt başlıkta sınıflandırılmıştır.

5.2.1. Estetik Cerrahi Alanına Yönelik Öneriler

- ✓ Öncelikle sosyal medya alanı için, sağlık mevzuatında ve ticaret yönetmeliğinde yer aldığı şekliyle sağlık alanında reklam yasaklarının yetkili kurumlar tarafından denetlenerek uygulanması,
- ✓ Estetik cerrahi alanına hakim olan kişi ve kurumların, pazarlama alanı olmaya doğru gidişini önleyici tutum, davranış ve faaliyetlerde bulunmaları,
- ✓ Estetik cerrahi hastalarının çoğunluğunda psikolojik rahatsızlıkların ve özellikle vücut algı bozukluğunun bulunduğu bilinmektedir. Buna yönelik

olarak estetik cerrahların hastalarını operasyon öncesi iyi gözlemleyerek uygun hastalara gerekli işlemleri uygulama noktasında titiz davranmaları,

- ✓ Rinoplasti talebiyle başvuran hastaların psikolojik durumları konu hakkında yorum yapılabilecek sonuçlar veren çeşitli testler yardımıyla değerlendirilebilir.
- ✓ Estetik cerrahların hastalarına estetik operasyon kararı verirken tıp etiği ilkelerinden biri olan “yararlı olma” ilkesini göz önünde bulundurarak hasta tarafından talep edilen işlemin yararlı olup olmayacağı iyi değerlendirilmeli,
- ✓ Çalışmanın sonuçlarından da görüleceği üzere bireyin burnunun şekillendirilmesinde hem sosyal hem psikolojik hem de fiziksel durumlar etkilidir. Bu sebeple estetik cerrahların operasyon kararı vermeden önce hastalarını hem sosyal hem psikolojik hem de fiziksel açılarından multidisipliner bir yaklaşımla değerlendirmeleri önerilir. Bunun hem operasyonun başarısı hem de hasta ihtiyaçlarının tam karşılanabilmesi için gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu değerlendirme ilgili birim hekimlerince konsültasyon şeklinde ya da ortak değerlendirme toplantısı şeklinde gerçekleştirilebilir.
- ✓ Günümüzde güzel görünmek, atfedilmiş statüden ziyade kazanılmış statüye dönüşmüş durumdadır. Güzel beden estetik operasyonlar sayesinde elde edilebilecek bir durum haline gelmiştir. Ancak bu durumun ekonomik eşitsizlikler yoluyla sosyal statü eşitsizliğini artırabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple bireyleri güzellik amaçlı estetiğe yönlendiren etkenlerin azaltılması gerektiği düşünülmektedir.

5.2.2. Estetik Cerrahi Hizmetlerini Kullanan veya Kullanma Niyeti Olan Kişilere Yönelik Öneriler

- ✓ Özellikle gençlerin dijitalleşmenin olumsuz etkilerinden kurtulabilmeleri için bilimsel ve kültürel yönlerini geliştirici faaliyetlerde bulunmaları,
- ✓ Estetik operasyon ve işlemleri özendirici şekilde sosyal medya paylaşımlarında bulunmamaları,
- ✓ İnsanları bedensel görüntüleri yerine, fikirleri ve yaptıklarıyla değerlendirmeleri,

- ✓ İnsanların dış görünüşleriyle yargılamamaları ve alay konusu haline getirmemeleri,
- ✓ Hem erişkinlerin hem de gençlerin insan yaşamına katkı sağlayıcı hedefler koymaları ve bu hedefleri gerçekleştirmeleri yönünde çaba harcamaları önerilir.
- ✓ Bireyler kendi tedavi süreçlerine ilişkin, hekim ya da sağlık kurumu tarafından herhangi bir mecrada kişiye özel bilgiler ya da görüntüler içeren paylaşımlardan rahatsızlık duymaları halinde, Ticaret Bakanlığı'na bağlı Reklam Kurulu Başkanlığı'na şikayette bulunabilirler.

5.2.3. Topluma Yönelik Öneriler

- ✓ Devletin sosyal konular ile ilgilenen kurumlarının gerek geniş çaplı ve gerekse mahalli olarak, gençlere yönelik faydalı etkinlikler düzenleyerek gençleri ülkeye ve topluma faydalı şekilde yönlendirmesi ve böylece boş zamanların değerlendirilmesi,
- ✓ Topluma etki eden tüm bireylerin görüntüden ziyade aklın ve bilimin önemini ön plana çıkarıcı tutum ve davranışlar sergilemeleri,
- ✓ Gerek sosyal yaşam ve gerekse iş yaşamında bireylerin bedenleri ve görüntüleri ile değerlendirilmesinin yanı sıra nesnel yaklaşımlarla değerlendirilmesi ve bu konuda hakkaniyet gözetilmesi,
- ✓ Bireylerin bedenleri ile ilgili konularda gerekli olmadıkça hem zaman hem de maddi kaynak harcayarak meşgul olmamaları, topluma ve ekonomiye katkı sağlayıcı faaliyetlerde bulunmaları,
- ✓ Kitle iletişim araçlarında, güzellik, beden, moda, tüketim gibi konuların ve bunları temsil eden ünlülerin yer almasının yanı sıra toplumsal düzeni sürdürebilmek adına daha işlevsel kişiliğe sahip modellerin ön plana çıkarılması.

5.2.4. Akademik Çalışmalara Yönelik Öneriler

- ✓ Bu araştırmada bazı bireylerin kredi kartı, senet, taksit imkânı gibi ödeme yolları ile hekimlerden estetik operasyon talep ettikleri bulgulanmıştır. Başka bir çalışmada estetik operasyonların katastrofik etkileri araştırılabilir.
- ✓ Estetik cerrahi alanının giderek popülerleşmesine dayalı olarak estetik cerrahların uzmanlık alan tercih sebepleri araştırılabilir.
- ✓ Rinoplasti gibi diğer estetik operasyonlardan biri üzerinde durularak etkileyen faktörleri ve bunun sağlık ile ilişkisi irdelenebilir.

6. KAYNAKLAR

- Abate MA 2010. "Plastic makes perfect": My beautiful mommy, cosmetic surgery, and the medicalization of motherhood. *Women's Studies*, 39(7), 715-746.
- Adams J, 2013. Medicalization and the market economy: Constructing cosmetic surgery as consumable health care. *Sociological Spectrum*, 33(4), 374-389.
- Adıgüzel Y 2001. *Kültür endüstrisi: Kitle toplumunun açmazları*, İstanbul, Şehir Yayınları.
- Akçakanat T, Çarıkçı İH, 2016. Sağlık kurumlarında performansa dayalı ödeme sistemi: Üniversite hastanelerinde çalışan öğretim üyeleri üzerine bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 21 (3), 865-892.
- Akı Abacı Y, Kürkçüoğlu A, Şençelikel T, 2020. Genç erişkin bireylerde vücutta altın oran değerlendirmesi. *Antropoloji*, (40), 92-104.
- Aksakal İA, Keles MK, Engin MS, Aydoğdu İO, Küçüker İ, 2017. Preoperative simulation in planning rhinoplasty: Evaluation from 'Patients and Surgeons' Perspectives. *Facial Plastic Surgery*, 33(03), 324-328.
- Alankuş, S. 2009. Medyada kadın/beden temsil (siyaset) i. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, Erişim Adresi: http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/medyada_kadin_beden_temsil_siyaseti.pdf, Erişim Tarihi: 15.01.2021.
- Al-Ghazal SK, Fallowfield L, Blamey RW, 1999) Does cosmetic outcome from treatment of primary breast cancer influence psychosocial morbidity?, *Eur J Surgical Oncology*, 25:571-573.
- Alparslan Yıldırım, Op. Dr. (2017). #3K küçük, kalkık ve kavisli burunlarda uzmanlığımız malum, Instagram Hesabı, Erişim Adresi: <https://www.instagram.com/p/BdUiKLBA2a8/>, Erişim Tarihi: 07.01.2021.
- Altay B, Çavuşoğlu F, Çal A, 2016. Yaşlıların sağlık algısı, yaşam kalitesi ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesini etkileyen faktörler, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15 (3), 181-189.
- Altıntaş E, 2015, Body dysmorphic disorder in patients presenting for cosmetic treatment, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 24(3), 324-338.
- Altunışık R, 2008. Anketlerde veri kalitesinin iyileştirilmesi için öntest (pilot test) yöntemleri, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2,1-17.
- Altunışık R, Coşkun R, Bayraktaroğlu S, Yıldırım E, 2010. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı: Sakarya Yayıncılık,41-65.
- Araslı O, 2017. Medyadan "Estetik-Güzellik" Uygulamalarına "Merdiven Üstü" Bir Bakış: "Adana'daki Sahte Estetik İddiaları" Hakkındaki Haberlerin Değerlendirmesi, *Atatürk İletişim Dergisi* 14, Sağlık İletişimi Özel Sayı, 61-80.
- Arıdaşır O Dr. (2019). 3K burun, Küçük, Kalkık, Kavisli, Hastamız Böyle İstedi, Instagram Hesabı, Erişim Adresi: https://www.instagram.com/p/BvlsSz7AU_C/, Erişim Tarihi: 07.01.2021.
- Arslan A, 2004, Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri, *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-12.
- Arslan A, 2006. Rhinoplasti yapılan hastalarda iki farklı sütür materyalinin uzun dönem sonuçlarının yeni bir yöntem ile analizi, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Malatya.
- Aşkın R, 2019. Beden algısı bozukluğu (Vücut dismorfik bozukluğu): Hayali çirkinlik hastalığı, Erişim Adresi: <http://rustemaskin.com/beden-algisi-bozuklugu/>, Erişim Tarihi: 13.01.2021.
- Aşkın R, Çilli A S, 2002. Ayaktan psikiyatrik hastalarda vücut dismorfik bozukluğu: Tanı, yaşam boyu başka ruhsal hastalık varlığı, Demografik ve Klinik Özellikler, *Türk Psikiyatri Dergisi* 13,197-203.
- Atıcı E, 2004. Hasta - hekim ilişkisi kavramı, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 33 (1), 45-50.
- Aytaç Ö, Kurttaş MÇ, 2015. Sağlık-hastalığın toplumsal kökenleri ve sağlık sosyolojisi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 231-250.

- Ayvaz Ç, 2018. Tüketim kültüründe ideal beden arayışı: İnce hastalık! “Min Lilla Syster” Filmi Örneği, Medya ve Beden içinde, Huriye Kuruoğlu, Kadriye Töre Özsel Editör, Detay yayıncılık, Ankara.
- Babuçu O, Latifoğlu O, Oral N, Coşar B, Atabay K, 1997. Bir başka açıdan rinoplasti. Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi, Turk J Plast Surg. 5(1), 33-37.
- Bahar Z, Açı D, 2014. Sağlığı geliştirme modeli: Kavramsal yapı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 7(1), 59-67.
- Bakay Tamer G, 2017. Estetik ve güzellik sektöründe verilen tedavi ve bakım hizmetlerinin talebini etkileyen demografik ve sosyo-psikolojik özellikler, International Conference on Eurasian Economies, 418-424.
- Balakrishnan J, Griffiths MD, 2018. An exploratory study of “selfitis” and the development of the selfitis behavior scale, Int J Ment Health Addiction, 16, 722–736.
- Barlas GÜ, Karaca S, Onan N, Öz YC, Gürkan A, Işık I, Sümeli F, 2014. Estetik cerrahi hastalarında beden imajı, işlevsel olmayan tutumlar ve depresyon, Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Turk J Plast Surg), 22(3),108-113.
- Başaran MM, Kuzucu İ, 2019. Hekim internet sayfalarındaki rinoplasti bilgilendirmelerinin okunabilirlik açısından farklı branşlar bazında karşılaştırılması, Türkiye Klinikleri, Tıp Bilimleri Dergisi, 39(3), 304-309.
- Baudrillard J, 1983. Simulations, New York: Semiotext(e).
- Baudrillard J, 1998. Kötülüğün şeffaflığı: Aşırı fenomenler üzerine bir deneme, 2. Baskı, (Çev. I. Ergüden), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard J, 2017. Tüketim toplumu, 10. Baskı, (Çev. N. Tural- F. Keskin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman Z, 2018. Sosyolojik düşünmek, (Çev. Abdullah Yılmaz), 17. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baumgarten AG, 2007. Ästhetik. Latin-German edition. Translate, preface, notes, indexes by Dagmar Mirbach, 2 vols. Hamburg, Felix Meiner Verlag.
- Bayram Y, 2013. Küreselleşme sürecinde medya sektörünün değişen doğası ve türk medya sektörüne yansımaları, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 2(3), 234-262.
- Belek İ, Nalçacı E, Onuroğulları H, Ardiç F, 1998. Sınıfsız toplum yolunda Türkiye için sağlık tezi, İstanbul, Sorun Yayınları.
- Bell SE, 1987. Changing ideas: The medicalization of menopause, Sci. Med. 24(6),535-542.
- Berg BL, Lune H, 2015. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, (Çeviri Editörü Hasan Aydın), Eğitim Kitabevi, Konya.
- Beyazyüz M, Göka E, 2011. Psikoloji ve tıp açısından beden, (Ed. Kadir Canatan) Beden Sosyolojisi içinde, İstanbul: Açılım Kitap.
- Bilgin O, 2011. Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Bilişli Y, 2019. İnternet sağlık haberlerinde tıbbileştirmenin İnşası: Sağlık haber söylemine eleştirel bir bakış, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (4), 3608 – 3629.
- Birngöl O, 2015. Estetik cerrahi müdahaleler ve modern beden: Samsun ili örneği, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Bolsoy N, Sevil Ü, 2006. Sağlık-hastalık ve kültür etkileşimi, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 9(3), 78-87.
- Bora Başara B, Şahin İ, 2006. Türkiye’de cepten yapılan sağlık harcamalarını etkileyen etmenler, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26 (2), 319-340.
- Boyd D, Ellison J, 2007, “Social Network Sites: Definition, History and Scholarship”, Journal of Computer-Mediated Communication, 13 (1), 210–230.
- Boyd KM, 2000. Disease, illness, sickness, health, healing and wholeness: exploring some elusive concepts, J Med Ethics: Medical humanities, 26, 9–17.

- Britannica 2020. Aesthetic, Erişim adresi: <https://www.britannica.com/topic/aesthetics>, Erişim tarihi: 16.11.2020.
- Büyüköztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F, 2014. Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Can İ, 2019. Sağlık olsun: Sağlık toplumsal görünümüleri, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Can N, 2008. Gençlik sorunlarında medyanın etkisi. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 3(2), 62-76.
- Capra F, 1992. Batı düşüncesinde dönüm noktası, Çev. M. Armağan, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Cash TF, Horton CE, 1983. Aesthetic surgery: Effects of rhinoplasty on the social perception of patients by others. Plastic and Reconstructive Surgery, 72(4), 543-550.
- CDC 2021. Lesbiran, gay, bisexual and transgender Health, Centers for Disease Control and Prevention, Erişim adresi: https://www.cdc.gov/lgbthealth/?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_202003, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- Chen HC, Karri V, Yu RL, Chung KP, Lu YT, Yang MÇ, 2010. Psychological profile of taiwanese female cosmetic surgery candidates: understanding their motivation for cosmetic surgery, Aesthetic Plastic Surgery 34(3), 340-9.
- Chopan M, Sayadi L, Clark EM, Maguire K, 2019. Plastic surgery and social media, Plastic and Reconstructive Surgery, 143(4), 1259-65.
- Cirhinlioğlu Z, 2012. Sağlık Sosyolojisi, Ankara: Nobel.
- Clapham PJ, Pushman AG, Chung KC, 2010. Aesthetic surgery performed by plastic surgery residents: an analysis of safety and patient satisfaction, Plast Reconstr Surg. 125 (6), 1826-33.
- Cockerham WC, Scambler G, 2010. "Medical sociology and sociological theory", Medical Sociology, W. C. Cockerham (Ed). Wiley-Blackwell, New Jersey.
- Conrad P, 1992. Medicalization of social control, Annual Review of Sociology 18, 209-232.
- Conrad P, 2005. The shifting engines of medicalization, Journal of Health and Social Behavior, 46(1), 3-14.
- Conrad P, 2007. Medicalization of society. USA: The Johns Hopkins University Press.
- Conrad P, Mackie T, Mehrotra A, 2010. Estimating the costs of medicalization, Social Science & Medicine, 70, 1943-47.
- Crawford R, 1980. Healthism and the medicalization of everyday life, International Journal of Health Services, 10(3), 365-88.
- Creswell JW, 2013. Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches, Sage publications, 33-35.
- Crockett RJ, Pruzinsky T, Persin Beyg JA, 2007. The influence of plastic surgery 'Reality TV' on cosmetic surgery patient expectations and decision making, Plastic and Reconstructive Surgery, 120(1), 316-24.
- Çelik R, Erdem R, 2016. Hekimin değişen kimliği çerçevesinde sağlık kültürleşmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7 (16), 61 – 74.
- Çepni S, 2007. Araştırma ve proje çalışmalarına giriş, Trabzon: Celepler Publications, 22-28.
- Çınarlı İ, 2016. 'Stratejik' sağlık iletişiminin sağlık tıbbileştirilmesindeki rolü, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi, 4, 203-18.
- Danış MZ, 2006. Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı, Aile ve Toplum, 3(9), 45-55.
- Dean NR, Foley K, Ward P, 2018. Defining cosmetic surgery, Australasian Journal of Plastic Surgery, 1(1), 95-103.
- Demez G, 2012. Medyada yeni sağlık anlayışları ve kadın bedeninin temsili, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 9 (1), 512-533.

- Demir B, 2020. Sağlığın kavramsallaştırılması ve insan odaklı sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyon perspektifi. *İnsan ve İnsan*, 7(24), 62-83.
- Demirbaş H, 2019. İnsanlar neden estetik müdahalelere yönelmektedir? Gerisindeki güdülenme, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(99), 81-91.
- Diamond JJ, Becker JA, Arenson CA, Chambers CV, Rosenthal MP, 2007. Development of a scale to measure adults' perceptions of health: Preliminary findings. *Journal of Community Psychology*, 35(5), 557-61.
- Dinler G 2020. "Güzellik-estetik-sağlık" içerikli internet haberlerinin sağlık iletişimi ve gazetecilik etiği bağlamında incelenmesi, *Aksaray İletişim Dergisi*, 2(2), 119-134.
- Durmuş M, 2015. Güncel bireysel anlatılar üzerinden burun estetiği hevesini anlamak ve anlamlandırmak: 21. yüzyıl döneminde burun buruna gelen toplum ve rinoplasti, *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- Eco U, 2012. *Güzelliğin tarihi*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Edmonds A, 2013. Can medicine be aesthetic: Disentangling beauty and health in elective surgeries, *medical anthropology quarterly*, 27(2), 233-52. Erişim adresi: <https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/maq.12025>, Erişim tarihi: 13.11.2020.
- Encyclopedia of Philosophy 2020. Aesthetics, Erişim adresi: <https://iep.utm.edu/aestheti/>, Erişim tarihi: 16.11.2020.
- Erdoğan BA, Bora F, Ceylan S, Batmaz T, Yürüyen C, 2012. Revizyon rinoplasti operasyonlarının değerlendirilmesi, *İstanbul Tıp Derg.*, *İstanbul Med. J.* 13(2), 61-64.
- Eryılmaz T, Küçüköğüt İ, Camgöz N, Güngör İ, Yavuzer R, Atabay K, 2006. Rinoplasti: Ağrılı bir girişim midir? *Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Turk J Plast Surg)*, 14(3), 178-81.
- Estetik International 2021. Örumcek ağı estetiği, Erişim Adresi: <https://www.estetikinternational.com.tr/orumcek-agi-estetigi>, Erişim Tarihi: 03.01.2021.
- Eşiyok Sönmez E, Özgen Ö, 2017. Medya kullanımı ve beden imajı: Türkiye ve İngiltere örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (27), 78-95.
- Fahri Ç, 2016. *Batı Dışı Toplumlarda Gençlik ve Beden İmajı*, *Beden Sosyolojisi içinde Editör Kadir Canatan, Açılım Kitap*, İstanbul.
- Farshidfar Z, Dastjerdi R, Shahabizadeh F, 2013. Acceptance of cosmetic surgery: Body image, Self Esteem and Conformity, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84(9), 238-42.
- Featherstone M, 2005. *Postmodernizm ve tüketim kültürü*, (Çev. Mehmet Küçük), İstanbul: Ayrıntı.
- Ferraro GA, Rossano F, D'Andrea F, 2005. Self-perception and self-esteem of patients seeking cosmetic surgery, *Aesthetic Plastic Surgery*, 29 (3), 184-189.
- Fetterman DM, 1989, *Ethnography: Step by step*, Newbury Park, CA: Sage.
- Fidan FZ, 2015. Tesettürlü kadınlarda öz bakım ve estetik yönelimler, *Bilig Güz* 75, 103-126.
- Fiske J, 1999. *Popüler kültürü anlamak*. Çev. Süleyman İrvan, Ark Yayınları, Ankara.
- Foucault M, 1988. *Technologies of the self: A seminar with Michel Foucault*. Univ of Massachusetts Press.
- Foucault M, 2011. *Toplumu savunmak gerekir*. Çev. Şeyhsuvar Aktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Foucault M, 2013. *Hapishanenin doğuşu*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: İmge.
- Foucault M 2015. *Büyük Kapatılma*. Çev. Işık Ergüden, Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Frolov İ, 1991. *Felsefe Sözlüğü*, Çev. Aziz Çalışlar, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Furnham A, Levitas J, 2012. Factors that motivate people to undergo cosmetic surgery, *Canadian Journal of Plastic Surgery*, 20(4), 47-50.
- Gençyürek Erdoğan M, 2020. *Sosyal medyada sağlık*, *Güncel İletişim Çalışmaları*, içinde, Volkan Yavuz (Ed). 21-40, Efeakademi, İstanbul.

- Gibson M, Connaly F, 1975. The incidence of schizophrenia and severe psychological disorders in patients 10 years after cosmetic rhinoplasty, Br. J. Plast. Surg. 28, 125.
- Giddens A, 2013. Sosyoloji, İstanbul: Kırmızı yayınları.
- Goodman MP, 2011. Female genital cosmetic and plastic surgery: A review, The Journal of Sexual Medicine, 8 (6),1813-25.
- Göksu Ö, 2019. Estetik cerrahi olan kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumları ile fonksiyonel olmayan tutumlarının belirlenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Gönç Şavran T, 2010. "Toplumsal eşitsizlikler ve sağlık: eskişehir’de sosyolojik bir araştırma" Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Eskişehir.
- Gönenir Erbay L, Seçkin Y, 2016. Yeme bozuklukları. Güncel Gastroenteroloji, 20(4), 473-77.
- Gülseren Ş, 1997. Psikiyatri ve cerrahi, Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi, İzmir, Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, 245-70.
- Güner Küçükkaya P, 2011. Estetik cerrahide ameliyat öncesi psikososyal değerlendirmede hemşirenin rolü, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2(2), 94-99.
- Gürler G, 2018. Estetik cerrahi müdahale görmüş bireyler üzerine bir alan araştırması, Sosyoloji Dergisi, 38, 141-72.
- Gürsu O, Önce Özokudan FS, 2019. Ergenlerde dindarlık, narsizm ve özgüven, Türk Akademik Araştırmalar Dergisi, 4 (4), 439 – 54.
- Güven S, 2014. Türkiye’de sağlık sosyolojisi çalışmaları, Sosyoloji Dergisi, 29 (3), 127-53.
- Güz H, Şahin G, 2018. Sosyal medya iletişiminin yeni aracı olarak bedenler ve benliklerin dramaturjik bir analizi, International Journal of Social Science, 1(2), 235-54.
- Hamzaoglu O, 2002. Yaşama dair etikçe bir bakış, "Sağlık Politikaları ve Etik" içinde, Sayfa: 49- 62, Ankara Tabirp Odası Yayını, Ankara, ISBN 975-6984-38-4.
- Han BC, 2019. Psikopolitika: Neoliberalizm ve yeni iktidar teknikleri, Çev. Haluk Barışcan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Henderson-King D, Henderson-King E, 2005. Acceptance of cosmetic surgery: Scale development and validation, Body Image, 2(2), 137-49.
- Holliday R, Elfving-Hwang J, 2012. Gender, globalization and aesthetic surgery in South Korea, Body & Society 18(2), 58-81
- Holliday R, Taylor JS, 2006. Aesthetic surgery as false beauty, Feminist Theory, 7(2), 179-195.
- Holstein AJ, Gubrium JF, 2004. The active interview, Qualitative Research Theory Method and Practice (Ed. David Silverman), London: Sage Publications.
- Hürriyet Gazetesi 2021. Örümcek ağı estetiği nedir?, Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/aile/orumcek-agi-estetigi-nedir-420735>, Erişim Tarihi: 04.01.2021.
- Illich I, 2017. Sağlığın Gaspı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ISAPS 2018. Uluslararası Estetik ve Plastik Cerrahi Derneği (The International Society of Aesthetic Plastic Surgery), ISAPS Global Survey 2018, <https://www.isaps.org/wp-content/uploads/2019/12/ISAPS-Global-Survey-Results-2018-new.pdf>, Erişim tarihi 12.12.2019.
- Ishigooka J, Iwao M, Suzuki M, Fukuyama Y, Murasaki M, Miura S, 1998. Demographic features of patients seeking cosmetic surgery, Psychiatry and Clinical Neurosciences, 52(3), 283-87.
- İnceoğlu M, 2010. Tutum algı ve iletişim. 5. Basım. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- Kara T, 2013. Sosyal medya endüstrisi. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karataş Z, 2015. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 62-80.
- Kasatura İ, 1998. Kişilik ve özgüven, Evrim Yayınevi, İstanbul.

- Kaya Şengül D, Rübenyüz M, 2018. Yüz estetiğinin altın oran ve cinsiyet yönünden değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, 45 Özel sayı, Erişim adresi: <http://dergi.dentistry.ankara.edu.tr/2018-sayisi/> Erişim tarihi: 20.01.2021.
- Keskin B, 2018. Estetik operasyon geçirmiş bireylerde beden algısı ve sosyal kaygı arasındaki ilişki, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Keskin G, 2018. Baumgarten Felsefesinde Estetik ve Mantık, Felsefe Arkivi, (49),13-22.
- Kısaç İ, Şensoy EM, 2017. Gençlerde sosyal medya algısı ve kullanma davranışı, Mediterranean International Conference on Social Sciences by UDG, Podgorica, Mayıs 2017.
- Klassen AF, Cano SJ, McCarthy C, Scott A, Rubirn JP, Shermak M, Pusik AL, 2011. Measuring quality of life and patient satisfaction after body contouring: A systematic review of patient-reported outcome measures, Aesthet Surg J, 31(7), 807-13.
- Kluppel L, Marcos RB, Shimizu IA, Silva MAD, Silva RD, 2018. Complications associated with the birchectomy surgery, [RGO - Revista Gaúcha de Odontologia](https://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1981-86372018000300278&script=sci_arttext), 66(3), Erişim adresi: https://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1981-86372018000300278&script=sci_arttext, Erişim Tarihi: 06.01.2021.
- Koch E, Turgut T, 2004. Hasta-hekim ilişkisinin güncel sorunları ve kültürlerarası yönleri: Bir bakış. Türk Psikiyatri Derg, 15(1), 64-9.
- Koulaxouzidis G, Momeni A, Simunovic F, Lampert F, Bannasch H, Stark GB, 2014. Aesthetic surgery performed by plastic surgery residents: An analysis of safety and patient satisfaction, Ann Plast Surg, 73(6), 696-700.
- Körpe G, 2017. Plastik-rekonstrüktif cerrahi hastalarında benlik saygısı ve hemşirelik yaklaşımı, Sağlık Akademisi Kastamonu, 2(3), 223-231.
- Köse H, 2011. Tüketim toplumunda bir “sosyal beden” kurgusu olarak kadın, Selçuk İletişim Dergisi, 6 (4), 76 – 89.
- Krueger N, Lueberding S, Sattler G, Hanke CW, Alexiades-Armenakas M, Sadick N, 2013. The history of aesthetic medicine and surgery. Journal of Drugs in Dermatology: JDD, 12(7),737-42.
- Kucur C, Kuduban O, Öztürk A, Gozeler MS, Özbay İ, Deveci E, Simsek E, Kaya Z, 2016. Rinoplasti talebi ile başvuran hastaların psikolojik değerlendirilmesi, Eurasian Journal of Medicine, 48(2), 102-06.
- Kunc N, 1992. The need to belong: Rediscovering Maslow's hierarchy of needs. In RA Villa, JS Thousand, W Stainback, S Stainback, (Eds.), Restructuring for caring and effective education: An administrative guide to creating heterogeneous schools (p. 25–39). Paul H. Brookes Publishing.
- Kurmuş GI, Koç E, 2018. Polidioksanon iplerle yüz germe ve otolog yağ enfeksiyonları, Erbağcı Z, Editör, Postmenopozal Dönemde Deri, Saç ve Tırnak Bakımı ve Uygun Dermatokozmetik Yaklaşımlar. 1. Baskı. Ankara, Türkiye Klinikleri, 70-6.
- Kurt A, 2016. Tüketim toplumunda kusursuzlaş(tır)ma ayinlerinin kurbanı olarak beden, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(4), 1301-19.
- Kurdaş MÇ, 2017. Medikalizasyon süreci, sağlığın ticarileşmesi ve bedenin denetlenmesine sosyolojik bir bakış, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (27) 984-1012.
- Kuruoğlu H, 2018. Düünden bugüne beden algı ve politikaları, Medya ve Beden içinde, Huriye Kuruoğlu, Kadriye Töre Özsel Editör, Detay yayıncılık, Ankara.
- Küçükşen K, 2016. Yeni medyada sunulan sağlıklı yaşam önerilerinin toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi, Sağlık Sosyolojisi Yazıları (içinde), Ed. Erhan Tecim, İstanbul: Açılımkitap, 129-155.
- Larson JL, 1991. The measurement of health, Concepts and Indicators. Greenvood Press, New York.
- Lester S, 1999. An introduction to phenomenological research. from researchgate.net https://www.researchgate.net/profile/Stan_Lester/publication/255647619_An_introduction_to_phenomenological_research/links/545a05e30cf2cf5164840df6.pdf.

- Ozgür F, Tuncali D, Güler Gürsu K, 1998. Life satisfaction, self-esteem, and body image: A psychosocial evaluation of aesthetic and reconstructive surgery candidates, *Aesthetic Plastic Surgery*, 22(6), 412–19.
- Lixin M, 2009. Beauty lies in free emotions-construction of a new aesthetic view, CNKI 2009-10, Erişim adresi http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTotat-LLSJ200910026.htm, Erişim tarihi: 16.11.2020.
- Maio G, 2007. Is aesthetic surgery still really medicine? - An Ethical Critique, *Handchir Mikrochir Plast Chir*, 39(3), 189-94.
- MAXQDA 20 (2020). Nitel & karma yöntemler için profesyonel veri analizi yazılımı, <https://www.maxqda.com/lang/tr>.
- Maxwell JA, 2018. Nitel araştırma tasarımı etkileşimci bir yaklaşım, (Çeviri Editörü Mustafa Çevikbaş), Nobel yayınları, Ankara.
- McCarthy J, 1990. Introduction to plastic surgery, *Plastic Surgery içinde*, McCarthy J, editör, New York: W. B. Saunders Company, 1- 68.
- McLeod S, 2018. Maslow's hierarchy of needs, Erişim adresi: <https://canadacollege.edu/dreamers/docs/Maslows-Hierarchy-of-Needs.pdf>, Erişim Tarihi: 08.01.2021.
- Mcluhan M, Powers BR 2020. Global köy, Orijinal adı The global village, Çev. Bahar Öcal Düzgören, Scala yayıncılık, İstanbul.
- Merey B, 2010. Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırılması ve kültürlerarası bir yaklaşım, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Merriam SB, 2013. Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber (Çeviri Editörü Selehattin Turan), Nobel Yayınları, Ankara.
- Merianos AL, Vidourek RA, King KK, 2013. Medicalization of female beauty: A content analysis of cosmetic procedures. the qualitative report, 18(46), 1-14. Erişim Adresi: <http://nsuworks.nova.edu/tqr/vol18/iss46/1>, Erişim Tarihi: 08.01.2021.
- Metin A, Erdem R, 2019. Sosyal kontrol aracı olarak tıp: Kavramsal bir çerçeve, *Sağlık ve Toplum*, 29 (1), 3-13.
- Metzl MJ, Kirkland A, 2017. Yeni bir erdeme dönüşen sağlığa karşı, (Çev. Nurettin Elhüseyni), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Mohammadshahi M, Pourreza A, Orojlo PH, Mahmoodi M, Akbari F, 2014. Rhinoplasty as a medicalized phenomenon: A 25-center survey on quality of life before and after cosmetic rhinoplasty. *Aesthetic plastic surgery*, 38(4), 615-619.
- Moynihan R, Cassels A, 2006. Satılık hastalıklar, Çev. Gökçesu Tamer, Evren Yıldırım, İstanbul: Hayykitap.
- Nabirev V, Koçak F, 2011. Yerel ikili örneklerle yüz güzelliği kararı, Fırat Elektrik-Elektronik Bilgisayar Sempozyumu, Fırat Üniversitesi-Elazığ, 94-98.
- Naraghi M, Atari M, 2017. Interest in aesthetic rhinoplasty scale. *Facial Plastic Surgery*, 33(02), 217-224.
- Nazlı A, 2009. Sosyolojik bakışın eşliğindeki beden, *Toplumbilim Dergisi*, (24), 61- 68.
- Neto PP, Caponi SNC, 2007. The medicalization of beauty, *Interface (Botucatu)*, 11 (23), Erişim adresi: http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1414-32832007000300012&script=sci_arttext&lng=en Erişim tarihi: 06.01.2021.
- Neuman WL, 2012. Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar I-II. Cilt, 5. Basım. İstanbul: Yayın Odası.
- Newman DM, 2013. Sosyoloji, günlük yaşamın mimarisini keşfetmek, Çev. Ali Arslan, Nobel Yayınları, Ankara.

- Nieuwoudt JE, Zhou, S., Coutts, R.A., Booker, R. (2012). Muscle Dysmorphia: Current Research and Potential Classification as a Disorder. *Psychol Sport Exerc*, 13, 569-577.
- Odabaş S, 2008. "Güzelliğin on para etmez şu estetik cerrahlar olmasa:" medyada beden politikalarının temsili, *Kültür ve İletişim*, 11(1), 53-72
- Okumuş A, 2019. Günümüzde kadınların estetik uygulamalara bakışı nasıldır? sanal estetik algısı ve sosyal medya reklamlarının estetik müdahale kararı alırken etkisi ne kadardır?, *KBB-Forum*, 18(3), 238-49.
- Okumuş E, 2009. Bedene müdahalenin sosyolojisi, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı II, 1-15.
- Okumuş E, 2016. Bedene müdahalenin sosyolojisi, *Beden Sosyolojisi içinde Kadir Canatan (Ed.). Açılım Kitap, İstanbul.*
- Onur Arıdaşır, Dr. (2019). 3K burun, küçük, kalkık, kavisli, hastamız böyle istedi, *Instagram Hesabı*, Erişim Adresi: https://www.instagram.com/p/BvlsSz7AU_C/, Erişim Tarihi: 07.01.2021.
- Oskay Ü, 1993. Medikal sosyolojide bazı kavramsal açıklamalar. *Sosyoloji Dergisi*, (4).
- ÖSYM 2020. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 2020 TUS 1. ve 2. Dönem Değerlendirme Raporu, Erişim Adresi: <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/GENEL/TUSdonem1-2degrapor22012021.pdf>, Erişim Tarihi: 09.01.2021.
- Özcan E, 2019. Hastalığın ve sağlığın sınırları: Özdeşleşme pratiği olarak sağlıklı yaşam dispozitif'i ve tıbbileştirme, *Tıbbi Sosyal Hizmet içinde*. Ed. Seda Attepe Özden, Emre Özcan, Nobel, Ankara.
- Özdemir M, 2010. Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntemibilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 59-71.
- Özgen İ, 2017. Tüketim kültürü ve medyada güzellik söylemi: Bir alımlama çalışması, *Global Media Journal TR Edition*, 8(15) Güz/Fall 2017.
- Özmen S, Demir HY, Yavuzer R, Atabay K, 2005. Alternatif estetik uygulamaları-1: Mezoterapi, *Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi*, 13(3), 195-201.
- Panitch L, Leys C, 2014. Kapitalizmde sağlık sağlıksızlık semptomları, (Çev. Umut Haskan), *Yordam Kitap, İstanbul.*
- Parsons T, 1951. Illness and the role of the physician: A sociological perspective. *American Journal of Orthopsychiatry*, 21(3), 452-460.
- Parsons T, 2001. Sağlık ve hastalık sosyolojik bir eylem perspektifi, *Toplumbilim Dergisi*, Bağlam Yayınları, 99-108.
- Pasnau RO, Fawzy FI, Skotzko CE, Strouse TB, Wellisch DK, Hoffman AK, 2002. Surgery and surgical subspecialties, *The American psychiatric pres textbook of consultation-liaison psychiatry*. JR Rundell, MG Wise (Ed), Washington DC: American Psychiatric Press Inc., 608-39.
- Patton MQ, 1987. How to use qualitative methods in evaluation, Newbury Park, CA: Sage, 9-11.
- Polat O, 2019. Tıbbi uygulama hataları. 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Porter J P, Olson KL, 2001. Anthropometric facial analysis of the African American woman. *Archives of Facial Plastic Surgery*, 3(3), 191-97, Erişim adresi: <https://doi.org/10.1001/archfaci.3.3.191>, Erişim tarihi: 22.01.2021.
- Punch KF, 2005. Sosyal araştırmalara giriş: Nicel ve nitel yaklaşımlar: Siyasal Kitabevi, 102-105.
- Resmi Gazete 1928. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, Sayısı:1219, Tarihi: 04.04.1928, Sayısı:863, Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc006/kanuntbmmc006/kanuntbmmc00601219.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2021.
- Resmi Gazete 2014. Sağlık meslek mensupları ile sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensuplarının iş ve görev tanımlarına dair yönetmelik, Tarihi: 22.05.2014, Sayısı: 29007 Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19696&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 14.01.2021.

- Resmi Gazete 2015. Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği, 10 Ocak 2015, Sayı : 29232, Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 08.01.2021.
- Sağlık Bakanlığı 2011. Sağlığın teşviki ve geliştirilmesi sözlüğü, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bakanlık Yayın No 814, ISBN: 978-975-590-361-3.
- Sağlık Bakanlığı 2021. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ruh Sağlığı Dairesi Başkanlığı, Erişim Adresi: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ruh-sagligi/kronik-ruhsal-hastal%C4%B1klar.html>, Erişim Tarihi: 13.01.2021.
- Sargın M, Çiftçi H, 2017. Vajinal estetik operasyonlarının kadınlar için anlamı nedir? III. Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kongre Kitabı, Ankara Türk Tabirleri Biliği Yayınları, 194-199, ISBN 978-605-9665-20-9.
- Sarı E, 2016. Çocuklarda özgüven gelişimi, Birinci basım, Nokta E-book Publishing, Antalya.
- Sarı E, 2016. Kliniğimize başvuran rekonstrüktif ve estetik hastaların sosyokültürel özellikleri ve memnuniyet seviyeleri, Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Turk J Plast Surg), 24(2), 76-82.
- Sarı Ö, Atılgan KG, 2012. Sağlık sosyolojisi, hastalık ve sağlığa ilişkin kavramsal tartışmalar, Konya: Karatay Akademi.
- Sarwer DB, Crerand CE, 2004. Body image and cosmetic medical treatments, Body Image, 1(1), 99-111.
- Scannell P, Schlesinger P, Sparks C, 1992. Culture and power: A media, culture and society reader, London, Sage.
- Sevecan F, Çilingiroğlu N, 2007. Sağlık alanındaki araştırmalarda kullanılan niteliksel veri toplama yöntemleri, Toplum Hekimliği Bülteni, 26 (1),1-6.
- Sezgin D, 2011. Tıbbileştirilen yaşam bireyselleştirilen sağlık, Ayrıntı yayınları, İstanbul.
- Sezgin D, 2011a. Yaşam tarzı önerileri bağlamında sağlık haberlerinin analizi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2),52-78.
- Sezgin D, 2013. Tıbbileştirme, Toraks Bülteni, Aralık 2013, 27-29.
- Sezgin D, 2015. toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbileştirme, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18 (1), 153-186.
- Sibley F, 1969. Aesthetic concepts, The Philosophical Review, 68 (4), 421-50.
- Silverman K, 2006. Görünür dünyanın eşiği, Aylin Onacak (çev), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Slevec J, Tiggemann M, 2010. Attitudes toward cosmetic surgery in middle-aged women: Body image, aging anxiety, and the media, Psychology of Women Quarterly, 34(1), 65-74.
- Soest T, Kvaalem IL, Roald HE, Skolleborg KC, 2009. The effects of cosmetic surgery on body image, self-esteem, and psychological problems, Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery, 62 (10), 1238-44.
- Sohn AM, 2013. “Cinsiyetli beden” bedenin tarihi 3 – bakıştaki değişim: 20. Yüzyıl, (içinde), (Hazırlayanlar: A Corbim, JJ Courtine, G Vigarello), (Çeviren: S. Özen), İstanbul: YKY, 75-103.
- Somunoğlu S, 1999. Kavramsal açıdan sağlık, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 4(1), 51-62.
- Sönmez V, AlacaPınar Hanım FG, 2013. Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık, 65-899.
- Spear M, 2010. The ethical dilemmas of aesthetic medicine: What every provider should consider, Plastic Surgical Nursing, 30(3), 152-155.
- Storrer CLM, Muller LL, Pissai JF, Andrade CF, Trevisani CRT, Deliberador TM, 2019. Treatment of miller class 1 gingival recession with using nonpeDicle Hanım adipose tissue after birchectomy surgical technique: A case report, Case Report, Volume 2019 |Article ID 104945, Erişim Adresi: <https://www.hindawi.com/journals/crid/2019/104945/#conflicts-of-interest>, Erişim tarihi: 06.01.2021.

- Straus A, Corbim J, 1990. Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques: Newbury Park, CA: Sage, 207-220.
- Suiçmez M, 2018. Medyada kadın bedeninin ötekileştirilmesi: Victoria's secret modeli, Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 3(2), 67-84.
- Sunay C, 2019. Kapitalizm ve değişen tüketim tarzları: İdeal beden miti, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Kalkınma İktisadi ve İktisadi Büyüme Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sur H, 2013. Hastane yönetimi. Ankara: Nobel yayınları.
- Sütlüoğlu T, 2015. Sosyal paylaşım ağlarında gençlerin sosyalleşme ve kimlik inşası süreçleri: Facebook örneği, Folklor/Edebiyat, 21(83), 125-148.
- Şahin A, 2019. Magazin haberciliğinde muhabir- haber kaynağı ilişkisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Gazetecilik Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Şen Z, Ersoy A, Serel S, Emiroğlu M, Gültan S, Soykan A, 2003. Plastik ve rekonstrüktif cerrahi girişimlerinin psikiyatrik yönleri, Türk P.R.C Dergisi, 11(2),117-122.
- Şensoy B, 2013. Medyada beden imajı: Bazı televizyon programlarından örnekler, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- Şimşek F, 2020. Plastik cerrahi polikliniğine başvuran hastalarda beden dismorfik bozukluğunun yaygınlığı, Klinik Özellikleri ve Diğer Psikiyatrik Hastalıklarla Bilikteliliği, Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Konya.
- Tansuker HD, Erdem T, Apaydın F, Taşkın Ü, Oktay MF, 2016. Rinoplasti ve otoplasti terimlerinin Türkçeleştirilmesi, KBB Uygulamaları, 4(3), 122-129.
- TARD 2015, Anestezi uygulama kılavuzları, preoperatif değerlendirme, Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon Derneği, Erişim Adresi: <https://www.tard.org.tr/assets/kilavuz/preoperatifdegerlendirme.pdf>, Erişim Tarihi: 08.01.2021.
- Tatar M, Tatar F, 1997. Sağlığın ölçülmesi: Kavramsal bir çerçeve, Toplum ve Hekim 12(78), 54-61.
- Taylan HH, Arklan Ü, 2008. Medya ve kültür: Kültürün medya aracılığıyla küreselleşmesi, Sosyal Bilimler Dergisi X (1), 85-98.
- TBMM 2021. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Erişim Adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 14.01.2021.
- TDK 2020. Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 13.11.2020.
- Tecim E, 2010. Sağlık sosyolojisi, Sağlık Yönetimi Lisans Tamamlama Programı, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Erişim Adresi: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/saglikyonetimilt_ao/sagliksosyolojisi.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2021.
- Tecim E, 2018. Sağlık sosyolojisi, Birinci Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tekin F, 2016. Tıbbın bedene müdahalesi: Hasta bedenden sağlıklı estetik bedene, Sağlık Sosyolojisi Yazıları (içinde), Ed. Erhan Tecim, İstanbul: Açılımkitap, 77-102.
- Tekin HH, 2006. Nitel Araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3(13),101-116.
- Tengilimoğlu D, Işık O, Akbolat M, 2018. Sağlık işletmeleri yönetimi, 4. Basım, Ankara: Nobel yayınları.
- Tengilimoğlu D, 2016. Sağlık hizmetleri pazarlaması, 4. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Thorne CH, 2016. Grabb ve smith plastik cerrahi (Çeviri Ed: Özmen S.), İstanbul: Güneş Tıp Kitabevi.
- Timurturk M, 2013, Tıbbi sosyal kontrol: Şişmanlığın tıbbileşmesi bağlamında bedenlerin denetimi, Uluslararası Katılımlı VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi Yeni Toplumsal Yapılanmalar: Geçişler, Kesişmeler, Saptamalar Bildiri Kitabı III, s. 349-359. 2-5 Ekim 2013, Muğla.

- Timurturk M, 2015. Tıbbi söylem, gündelik hayat ve iktidar: Şişmanlığın medya aracılığıyla tıbbileştirilmesi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Toraman A, Erdem R, 2016. Kavramsal açıdan tıbbileştirme, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 19(4), 503-510.
- Torlak Ö, 2000. Tüketim bireysel eylemin toplumsal dönüşümü, 2. Baskı, İnkılab Yayınları, İstanbul.
- TPRECD 2019. Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Derneği, <http://www.plastikcerrahi.org.tr/> Erişim Tarihi 10.12.2019.
- TTB 1999. Hekimlik meslek etiği kuralları, Türk Tabirpler Biliği, Erişim Adresi: https://www.ttb.org.tr/kutuphane/h_etikkural.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2021.
- Turanlı A, 2019. Güzellik algısı ölçeği geliştirme çalışması, Turkish Studies Social Sciences, 14 (4), 1807-25.
- Turner BS, 2017. Tıbbi güç ve toplumsal bilgi, (Çev. Ümit Tatlıcan), 2. Baskı, Bursa: Sentez.
- Türk GD, 2013. Demokrasinin dördüncü kuvveti yeni medya teknolojileri. XVIII. Türkiye’de İnternet Konferansı, İNETD, 55-60.
- Türkiye Psikiyatri Derneği 2021. Ruhsal hastalıklar, Erişim adresi: <https://www.psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/8/>, Erişim tarihi: 13.01.2021.
- Uzel S, 1982. Rinoplastiden sonra görülen ve cerrahi tekniğe bağlı olmayan problemler, Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Türk J Plast Surg), 4 (1), 9-22.
- Uzundumlu Ö, 2015. Bir iletişim unsuru olarak sosyal selfie uygulamaları, 8, 227- 49.
- Ünsal Barlas G, Karaca S, Onan N, Can Öz Y, Gürkan A, Işık I, Sümeli F, 2014. Estetik cerrahi hastalarında beden imajı, İşlevsel Olmayan Tutumlar ve Depresyon, Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi, 22(3),108-113.
- Vera Hastanesi 2021. Örümcek ağı estetiği nedir?, Erişim Adresi: <https://www.verahastanesi.com/haberler/orumcek-agi-estetigi-nedir/>, Erişim Tarihi: 04.01.2021.
- Wasserman S, Faust K 1994. Social network analysis in the social and behavioral sciences, Social Network Analysis: Methods and Applications, Cambridge University Press.
- Wessell LP, 1972. Alexander Baumgarten's contribution to the development of aesthetics, The Journal of Aesthetics and Art Criticism, 30(3), 333-42.
- WHO 2020. World Health Organization, Erişim adresi: <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution>, Erişim tarihi: 18.02. 2020.
- Wray S, Deery R, 2008. The medicalization of body size and women's healthcare, Health Care for Women International, 29 (3), 227-243, Erişim Adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07399330701738291?needAccess=true>, Erişim Tarihi: 12.12.2020.
- Yalnızoğlu Çaka S, Topal S, Karakaya Suzan Ö, Çınar N, Altınkaynak S, 2017. Hemşirelik öğrencilerin sağlık algısı ile özgüvenleri arasındaki ilişki, J Hum Rhythm – December, 3(4), 199-203.
- Yıldırım A, Op. Dr. (2017). #3K küçük, kalkık ve kavisli burunlarda uzmanlığımız malum, Instagram Hesabı, Erişim Adresi: <https://www.instagram.com/p/BdUiKLBA2a8/>, Erişim Tarihi: 07.01.2021.
- Yıldırım A, Şimşek H, 2013. Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz B, 2017. Tüketim toplumunda kadın bedeni ve güzelliğin sunumu: Victoria secret örneği, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yüce S, 2011. Rinoplasti sonrası beklenmedik bir dermatit, Türk Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi (Türk J Plast Surg), 19(1), 30-32.
- Zola I, 1994. Sağlık ve köreltici tıp, Profesyoneller İktidarı (Der. Ivan Illich) İçinde (Çev. Cevdet Cerit) İstanbul: Pınar Hanım Yayınları, 43-68.

Zuckerman D, Abraham A, 2008. Teenagers and cosmetic surgery: Focus on breast augmentation and liposuction, *Journal of Adolescent Health*. 43, 318–324.

7. EKLER

EK A: Hastalar İçin Aydınlatılmış Onam Formu

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım. Sağlık Yönetimi Anabilim Dalında Doktora tez başlığım “Estetik Operasyonların Sosyal Etmenleri ve Tıbbileştirme ile İlişkisi: Rinoplasti Üzerine Nitel Bir Araştırma” dır. Bu tezde amaç bireyleri rinoplasti operasyonuna yönlendiren sosyal faktörleri belirlemek ve burun estetiği ile tıbbileştirme arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu araştırma konusu ile ilgili olarak bilgi ve deneyimlerinize ihtiyaç duymaktayım. Bu sebeple size bazı sorular yöneltmek istiyorum.

Araştırmanın etik izni Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından verilmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır ve araştırma sırasında istediğiniz soruya cevap verme ya da katılmaktan vazgeçme hakkınız mevcuttur. Gönüllülük esasına dayalı olarak cevapların samimiyet ve içtenlikle cevaplanması rica olunur. Araştırma ile ilgili size aktarılan bilgiler haricinde başka bir bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi ya da aşağıdaki iletişim adresleri aracılığıyla daha sonra sorabilirsiniz. Görüşme için planlanan süre ortalama bir saattir. Görüşme sürecinde sizden alınacak bilgiler isminiz, kurumunuz ve adres bilgileriniz vb. kişisel bilgiler gizlenerek ve kişilik haklarınız gözetilerek sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. Sizi tanımlayacak bilgi bütününe yer verilmeyeceğinden yapılan araştırma size herhangi bir risk getirmeyecektir. Görüşmelerin eksiksiz şekilde not edilebilmesi için ses kaydı yapılması planlanmıştır. Görüşmenin kaydedilmesini kabul ettiğiniz takdirde ses kayıtları sadece görüşmelerin yazıya aktarılması için kullanılacaktır.

Söz konusu araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında sözlü ve yazılı olarak bilgilendirildim. Araştırmaya katılımcı olmayı kabul ediyorum

Katılımcının Adı Soyadı:

Görüşmecinin Adı Soyadı:

Tarih:

Tarih:

İmza:

İmza:

Aşağıdaki bilgilerden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Arş. Gör. Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ Tel:05XXXXXXXXXX

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü

EK B: Hekimler İçin Aydınlatılmış Onam Formu

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım. Sağlık Yönetimi Anabilim Dalında Doktora tez başlığım “Estetik Operasyonların Sosyal Etmenleri ve Tıbbileştirme ile İlişkisi: Rinoplasti Üzerine Nitel Bir Araştırma” dır. Bu tezde amaç bireyleri rinoplasti operasyonuna yönlendiren sosyal faktörleri belirlemek ve burun estetiği ile tıbbileştirme arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Bu araştırma konusu ile ilgili olarak bilgi ve deneyimlerinize ihtiyaç duymaktayım. Bu sebeple size bazı sorular yöneltmek istiyorum.

Araştırmanın etik izni Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından verilmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır ve araştırma sırasında istediğiniz soruya cevap verme ya da katılmaktan vazgeçme hakkınız mevcuttur. Gönüllülük esasına dayalı olarak cevapların samimiyet ve içtenlikle cevaplanması rica olunur. Araştırma ile ilgili size aktarılan bilgiler haricinde başka bir bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi ya da aşağıdaki iletişim adresleri aracılığıyla daha sonra sorabilirsiniz. Görüşme için planlanan süre ortalama bir saattir. Görüşme sürecinde sizden alınacak bilgiler isminiz, kurumunuz ve adres bilgileriniz vb. kişisel bilgiler gizlenerek ve kişilik haklarınız gözetilerek sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. Sizi tanımlayacak bilgi bütününe yer verilmeyeceğinden yapılan araştırma size herhangi bir risk getirmeyecektir. Görüşmelerin eksiksiz şekilde not edilebilmesi için ses kaydı yapılması planlanmıştır. Görüşmenin kaydedilmesini kabul ettiğiniz takdirde ses kayıtları sadece görüşmelerin yazıya aktarılması için kullanılacaktır.

Söz konusu araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında sözlü ve yazılı olarak bilgilendirildim. Araştırmaya katılımcı olmayı kabul ediyorum.

Katılımcının Adı Soyadı:

Görüşmecinin Adı Soyadı:

Tarih:

Tarih:

İmza:

İmza:

Aşağıdaki bilgilerden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Arş. Gör. Hilal AKMAN DÖMBEKÇİ Tel:05XXXXXXXXXX

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü

EK C: Rinoplasti Operasyonu Geçiren Hastalara Yönelik Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu

Görüşülen Adı Soyadı:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Görüşme Süresi:

I. Demografik Bilgiler

Yaş:

Cinsiyet:

Meslek:

Öğrenim durumu:

Medeni durum:

Aylık ortalama gelir:

Operasyon sayısı:

Operasyon tarihi:

Operasyonun gerçekleştirildiği sağlık kurumu:

II. Derinlemesine Mülakat Soruları

1. Sizce insanlar neden burun estetiği yaptırır?
 - Sağlıklı bir insan burnunun özellikleri nelerdir?
 - Sağlık ve burun estetiği arasında nasıl bir ilişki vardır?
 - Burun güzellik amaçlı ve beğeni doğrultusunda şekillendirilmeli/yapılandırılmalı mıdır? Niçin?
2. Burun estetiği operasyonu yaptırma gerekçenizi nasıl açıklarsınız?
 - Burun estetiği yaptırma kararını nasıl aldınız?
 - Sizi estetik operasyona yönelten sebepler nelerdir? (Sosyal medya, sosyal çevre tavsiyesi, ekonomik ve tıbbi imkanlar vb.)
3. Burun estetiği operasyonu öncesi kaygılarınız var mıydı? Varsa açıkla mısınız?
4. Burun estetiği operasyonundan beklentilerinizi açıkla mısınız?

5. Burun estetiği operasyonu konusunda hekiminize ne ölçüde güven duymaktasınız? Tarif eder misiniz?
6. Yakınlarınızın estetik operasyon geçirme durumunuz ile ilgili bilgisi ve onayı olup olmadığını açıklar mısınız?
7. Estetik operasyon sonrasında sağlığınız konusundaki değişimi tarif eder misiniz?
 - fiziksel sağlığınız,
 - ruhsal sağlığınız (psikolojik açıdan iyi hissetme vb.),
 - sosyal sağlığınız (sosyal beğeni, kabul görme, vb.) konusunda deneyimlediğiniz değişiklikleri açıklar mısınız?
8. Çevrenizdeki insanlara burun estetiği operasyonu konusunda tavsiyede bulunur musunuz?

EK D: Estetik Cerrahi Hekimlerine Yönelik Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu

Görüşülen Adı Soyadı:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Yeri:

Görüşme Süresi:

I. Demografik Bilgiler

Yaş:

Cinsiyet:

Medeni durum:

Unvan:

Kaç yıldır hekim olarak çalışmaktasınız:

Kaç yıldır rinoplasti operasyonu gerçekleştirmektesiniz:

Şu an çalışılan sağlık kurumu:

II. Derinlemesine Mülakat Soruları

1. Rinoplasti operasyonlarının estetik cerrahi içerisindeki yeri ve önemini açıklar mısınız?
2. Rinoplasti operasyonlarının tıbbi açıdan gereklilik durumunu açıklar mısınız?
3. Sizce bireyler rinoplasti operasyonu yaptırmalı mıdır? Neden?
 - Rinoplasti operasyonlarını fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlık açısından değerlendirir misiniz?
4. Sizce insan burnunun estetik cerrahi ile şekillendirilmesine ve yapılandırılmasına etki eden araçlar nelerdir? (medya, çevre, reklamlar, ekonomik ve tıbbi imkanlar vb...)
5. Rinoplasti hastalarınızın çoğunluğu sizlere ne sebeple başvurmaktadır?
 - Başvurma gerekçeleri genellikle nelerdir? (Sağlıklı nefes alamama, görünümünden rahatsız olma vb...).
 - Öncelikle fiziksel yakınma/rahatsızlık ile başvuran, operasyon sonrasında ise estetik yöne önem veren hastalarınız var mıdır? Bunlardan söz eder misiniz?

6. Rinoplasti operasyonu için başvuruda bulunan hastalarınızın operasyon öncesinde kaygıları var mıdır? Nelerdir?
7. Hatalarınızın sağlığını rinoplasti operasyonu öncesi ve sonrasında değerlendir misiniz?
 - Fiziksel sağlık,
 - Ruhsal sağlık ve
 - Sosyal sağlık açısından

Estetik Operasyonların Sosyal Etmenleri ve Tıbbileştirme İlişkisi

Yazar Hilal Akman Dömbekci Akman Dömbekci

Gönderim Tarihi: 16-Şub-2021 04:45PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1510705132

Dosya adı: DR_Tez_Son_hali_Kopya.docx (3.17M)

Kelime sayısı: 79922

Karakter sayısı: 531690

Estetik Operasyonların Sosyal Etmenleri ve Tıbbileştirme İlişkisi

ORJİNALLİK RAPORU

%**4**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**4**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**1**

YAYINLAR

%**2**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

paperity.org

İnternet Kaynağı

<%**1**

2

Submitted to Selçuk Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

<%**1**

3

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

4

auzefkitap.istanbul.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

5

web.firat.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

6

openaccess.maltepe.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

7

www.e-sarkiyat.com

İnternet Kaynağı

<%**1**

8

**Submitted to The Scientific & Technological
Research Council of Turkey (TUBITAK)**

Öğrenci Ödevi

<%**1**